

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 07438979 6

127

M A R C I

A C C I I P L A U T I

A M P H I T R U O.

PERSONAE.

SOSIA, servus.

JUPPITER, deus.

AMPHITRUO, dux militaris.

BLEPHARO, arbiter.

MERCURIUS, prologus.

ALCUMENA, uxor Amphitruonis.

THESSALA, } ancillae.

BROMIA, }

M A R C I
A C C I I
P L A U T I
C O M O E D I A E.

EX EDITIONE
JOH. FREDERICI GRONOVII.

G L A S G U A E:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDERANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M DCC LXIII.

PROLOGUS.

MERCURIUS.

Ut vos in vestris voltis mercimoniis
Emundis, vendundisque me laetum lucris
Afficere, atque adjuvare in rebus omnibus:
Et ut res, rationesque vestrorum omnium
Bene expedire voltis, peregreque et domi,
Bonoque atque amplo auctare perpetuo lucro,
Quasque incepistis res, quasque inceptabitis:
Et uti bonis vos vestrosque omnis nuntiis
Me afficere voltis: ea afferam, ea ut nuntiem,
Quae maxime in rem vestram communem sient:
(Nam vos quidem id jam scitis concessum et datum
Mihi esse ab diis aliis, nuntiis praesim et lucro:)
Haec ut me voltis approbare, annitier
Lucrum ut perenne vobis semper suppetat:
Ita huic facietis Fabulae silentium,
Itaque aequi et iusti hic eritis omnes arbitri.
Nunc cuius jussu venio, et quamobrem venerim,
Dicam: simulque ipse eloquar nomen meum.
Jovis jussu venio: nomen Mercurii est mihi.
Pater huc me misit ad vos oratum meus,
Tametsi, pro imperio vobis quod dictum foret,
Scibat facturos: quippe qui intellexerat
Vereri vos se et metuere, ita ut aequum est, Jovem:
Verum profecto hoc petere me precario
A vobis jussit leniter dictis bonis.
Etenim ille, cuius huc jussu venio, Juppiter,
Non minus quam vestrum quivis formidat malum:
Humana matre natus, humano patre,
Mirari non est aequum, sibi si praetimet.
Atque ego quoque etiam, qui Jovis sum filius,
Contagione mei patris metuo malum.
Propterea pace advenio, et pacem ad vos affero,
Justam rem et facilem esse oratum a vobis volo:

Nam juste ab justis justus sum orator datus.
Nam injusta ab justis impetrare non decet :
Justa autem ab injustis petere, insipientia 'st.
Quippe illi iniqui jus ignorant, neque tenent.
Nunc jam huc animum omnes ea quae loquar advortite.
Debetis velle quae velimus. meruimus
Et ego et pater de vobis et republica.
Nam quid ego memorem, ut alios in tragoeiis
Vidi, Neptunum, Virtutem, Victoriam,
Mortem, Bellonam, commemorare quae bona
Vobis fecissent? quis benefactis meus pater,
Deorum regnator, architectus omnibus.
Sed mos nunquam illic fuit patri meo,
Ut exprobraret quod bonis faceret boni.
Gratum arbitratur esse id a vobis sibi,
Meritoque vobis bona se facere quae facit.
Nunc quam rem oratum huc veni, primum proloquar;
Post Argumentum hujus eloquar Tragoediae.
Quid contraxistis frontem? quia Tragoediam
Dixi futuram hanc? Deus sum: commutavero
Eandem hanc, si vultis: faciam, ex Tragoedia
Comoedia ut sit, omnibus iisdem versibus.
Utrum sit, an non, vultis? sed ego stultior,
Quasi nesciam vos velle, qui divus siem.
Teneo quid animi vestri super hac re siet.
Faciam ut commista sit Tragicocomoedia:
Nam me perpetuo facere ut sit Comoedia,
Reges quo veniant et Di, non par arbitror.
Quid igitur? quoniam hic servos quoque parteis habet,
Faciam, sit, proinde ut dixi, Tragicocomoedia.
Nunc hoc me orare a vobis jussit Juppiter,
Ut conquisitores singuli in subsellia
Eant per totam caveam, spectatoribus.
Si cui fautores delegatos viderint,

Ut his in cavea pignus caplantur togae.
 Sive qui ambissent palmam histrionibus;
 Seu cuiquam artifice, seu per scriptas literas,
 Sive qui ipsi ambissent, seu per internuntium;
 Sive adeo aediles perfidiose quod duint,
 Sirempse legem jussit esse Juppiter;
 Quasi magistratum sibi alterive ambiverit.
 Virtute, dixit, vos victores vivere,
 Non ambitione, neque perfidia. qui minus
 Eadem histrioni sit lex, quae summo viro?
 Virtute ambire oportet, non favioribus.
 Sat habet favitorum semper, qui recte facit:
 Si illis fides est, quibus est ea res in manu.
 Hoc quoque etiam mihi in mandatis dedit,
 Ut conquisitores fierent histrionibus,
 Qui sibi mandassent, delegati ut plauderent;
 Quive, quo placeret alter, fecissent, minus,
 Eis ornamenta et corum uti conciderent.
 Mirari nolim vos, quapropter Juppiter
 Nunc histriones curet. ne miremini.
 Ipse hanc acturu 'st Juppiter Comoediam.
 Quid admirati estis? quasi vero novum
 Nunc proferatur, Jovem facere histrioniam.
 Etiam histriones anno cum in proscenio hic
 Jovem invocârunt, venit: auxilio eis fuit.
 Praeterea certo prodit in Tragoedia.
 Hanc Fabulam, inquam, hic Juppiter hodie ipse agit,
 Et ego una cum illo. Nunc animum advortite,
 Dum hujus argumentum eloquar Comoediae.

Haec urbs est Thebae: in illisce habitat aedibus
 Amphitruo, natus Argis ex Argo patre,
 Qui cum Alcmena est nupta, Electri filia.
 Is nunc Amphitruo praefectu 'st legionibus:
 Nam cum Telebois bellum est Thebano populo,

Is priusquam hinc abiit ipsemet in exercitum,
Gravidam Alcumenam uxorem fecit suam.
Nam ego vos novisse credo jam, ut sit pater meus?
Quam liber harum rerum multarum siet;
Quantusque amator siet, quod complacitum est semel.
Is amare occoept Alcumenam clam virum,
Usuramque ejus corporis cepit sibi,
Et gravidam fecit is eam compressu suo.
Nunc, de Alcumena ut rem teneatis rectius,
Utrinque est gravida, et ex viro, et ex summo Jove.
Et meus pater nunc intus hic cum illa cubat:
Et haec ob eam rem nox est facta longior,
Dum ille, quacum volt, voluptatem capit:
Sed ita assimulavit se quasi Amphitruo siet.
Nunc ne hunc ornatum vos meum admiremini,
Quod ego huc processi sic cum servilli schema,
Veterem atque antiquam rem novam ad vos proferam:
Propterea ornatus in novum incessi modum.
Nam meus pater intus nunc est, eccum, Juppiter:
In Amphitruonis vortit sese imaginem,
Omnesque eum esse censent servi, qui vident:
Ita versipellem se facit, quando lubet.
Ego servi sumpsi Sosiae mihi imaginem,
Qui cum Amphitruone abiit hinc in exercitum:
Ut praeservire amanti meo possem patri:
Atque ut ne, qui essem, familiares quaerent,
Versari crebro hic cum viderent me domi.
Nunc cum esse credent servum, et conservum suum,
Haud quisquam quaeret qui siem, aut quid venerim.
Pater nunc intus suo animo morem gerit:
Cubat complexus, cujus cupiens maxume est.
Quae illi ad legionem facta sunt, memorat pater
Meus Alcumenae. at illa illum censet virum
Suum esse, quae cum moecho est, ibi nunc meus pater

PROLOGUS. v. 136.

5

Memorat, legiones hostium ut fugaverit:
Quo pacto sit donis donatus plurimis.
Ea dona, quae illic Amphitruoni sunt data,
Abstulimus: facile meus pater quod vult facit.
Nunc hodie Amphitruo veniet huc ab exercitu,
Et servus, cujus ego hanc fero imaginem.
Nunc internosse ut nos possitis facilius;
Ego has habebō hic usque in petaso pinnulas;
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaso: id signum Amphitruoni non erit.
Ea signa nemo horum familiarium
Videre poterit: verum vos videbitis.
Sed Amphitruonis illic est servus Sosia,
A portu illic nunc cum laterna advenit.
Abigam jam ego illum advenientem ab aedibus.
Adest: ferit. Operae pretium hic spectantibus
Jovcm atque Mercurium facere histrioniam.

ACTUS PRIMI

SCENA PRIM A.

SOSIA. MERCURIUS.

Qui me alter est audacior homo? aut qui me confidentior?
Juventutis mores qui sciam:
qui hoc noctis solus ambulem?
Quid faciam nunc, si Tresviri
me in carcerem compegerint?
Inde cras e promptuaria cella
depromar ad flagrum?
Nec causam liceat dicere mihi, neque
in hero quicquam auxilii siet?
Nec quisquam sit quin me omnes
esse dignum deputent: ita
Quasi inpuđem me miserum

A 3

homines octo validi caedant: ita
Peregre adveniens hospitio publicitus accipiar?
Haec heri immodestia coëgit, me qui hoc
Noctis a portu ingratu excavit.
Nonne idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento homini hoc servitus dura est?
Hoc magis miser est divitis servos:
Noctesque diesque assiduo satis superque est,
Quo facto, aut dicto adest opus, quietus ne sis.
Ipse dominus dives operis, et laboris expers,
Quodcumque homini accidit libere, posse retur:
Aequom esse putat: non reputat laboris quid sit:
Nec, aequom anne iniquom imperet, cogitabit.
Ergo, in servitute expetunt multa iniqua:
Habendum et ferendum hoc onus est cum labore.
M. Satius est me queri illo modo servitutem, hodie
Qui fuerim liber, eum nunc potivit pater
Servitutis: hic, qui verna natus est, queritur.
Sum vero verna verbero. S. numero mihi in mentem fuit,
Dis advenientem gratias pro meritis agere, atque alloqui.
Nae illi, edepol, si merito meo referre studeant gratias,
Aliquem hominem allegent, qui
mi advenienti os occillet probe:
Quoniam bene quae in me fecerunt,
ingrata ea habui atque irrita.
M. Facit ille, quod volgo haud solent,
ut quid se sit dignum sciat.
S. Quod nunquam opinatus fui,
neque alius quisquam civium
Sibi eventurum, id contigit,
ut salvi potiremur domum.
Victores victis hostibus legiones reveniunt domum,
Duello extincto maxumo, atque internecatis hostibus;
Qui multa Thebano populo acerba objecit funera,

ACTUS I. SCENA I. v. 36.

Id vi et virtute militum victum
 atque expugnatum oppidum est,
 Imperio atque auspicio heri mei Amphitruonis maxume.
 Praeda atque agro adoreaue affecit populares suos,
 Regique Thebano Creonti regnum stabilivit suum.
 Me a portu praemisit domum, ut haec nuntiam uxori suae:
 Ut gesserit rempublicam ductu, imperio, auspicio suo.
 Ea nunc meditabor, quo modo
 illi dicam, quum illò advenero.
 Si dixero mendacium, solens meo more fecero.
 Nam quom pugnabant maxume, ego fugiebam maxume.
 Verumtamen quasi affuerim simulabo atque audita eloquar,
 Sed quo modo et verbis quibus me deceat fabularier,
 Prius ipse mecum etiam volo hîc
 meditari. sic hoc proloquar:
 Principio ut illò advenimus, ubi primum terram tetigimus,
 Continuo Amphitruo delegit viros primorum principes:
 Eos legat: Telebois jubet sententiam ut dicant suam.
 Si sine vi et sine bello velint rapta et raptores tradere,
 Si quae asportassent, redderent;
 se exercitum extemplo domum
 Reducturum, abituros agro Argivos, pacem atque ocium
 Dare illis. sin aliter sient animati, neque dent quae petat,
 Sese igitur summa vi virisque eorum oppidum expugnassero.
 Haec ubi Telebois ordine iterarunt quos praefecerat
 Amphitruo: magnanimi viri freti virtute, et viribus
 Superbi, nimis ferociter legatos nostros increpant.
 Respondent, bello se et suos tutari posse: proinde uti
 Propere de finibus suis exercitus deducerent.
 Haec ubi legati pertulere, Amphitruo castris illico
 Producit omnem exercitum: contra Teleboae ex oppido
 Legiones educunt suas, nimis pulchris armis praeditas.
 Postquam utrinque exitum est maxuma copia,
 Dispartiti viri, dispartiti ordines:

Nos nostras more nostro et modo instruximus legiones,
Item hostes contra legiones suas instruunt.
Deinde utrique imperatores in medium exeunt
Extra turbam ordinum; colloquuntur. simul
Convenit; victi utri sint eo praelio,
Urbem, agrum, aras, focos, seque uti dederent.
Postquam id actu' est, tubae utrinque canunt: contra
Consonat terra: clamorem utrinque efferrunt.
Imperator utrinque hinc et illinc Jovi
Vota suscipere, hortari exercitum:
Pro se quisque, id quod quisque potest et valet,
Edit; ferro ferit: tela frangunt: boat
Coelum fremitu virum: ex spiritu atque anhelitu
Nebula constat: cadunt volneris vi et virium.
Denique, ut voluimus, nostra superat manus:
Hostes crebri cadunt: nostri contra ingruunt.
Vicimus vi feroces.
Sed fugam in se tamen nemo convertitur,
Nec recedit loco, quin statim rem gerat.
Animam omittunt priusquam loco demigrent:
Quisque uti steterat, jacet, obtinetque ordinem.
Hoc ubi Amphitruo herus conspicatus est,
Illico equites jubet dextera inducere.
Equites parent citi: ab dextera maxumo
Cum clamore involant, impetu alacri:
Foedant et proterunt hostium copias jure injustas.
M. Nunquam etiam quicquam adhuc
verborum est prolocutus perperam:
Namque ego fui illic in re praesenti,
et meus, quom pugnatum est, pater.
S. Perduelles penetrant se in fugam.
ibi nostris animus additus est:
Vortentibus Telebois, telis complebantur corpora;
Ipsusque Amphitruo regem Pterelam sua obruncavit manu

ACTUS I. SCENA I. v. 97.

9

Haec illic est pugnata pugna usque a mane ad vesperum :
Hoc adeo hoc commemini magis,
quia illo die impransus fui.
Sed praelium id tandem diremit nox interventu suo.
Postridie in castra ex urbe ad nos veniunt sientes principes :
Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum :
Deduntque se divina humanaque omnia, urbem et liberos,
In ditionem atque in arbitratum, cuncti, Thebano populo.
Post ob virtutem hero Amphitruoni patera donata aurea est,
Qui Ptercla potitare rex solitus est. haec sic dicam herae.
Nunc pergam heri imperium exequi,
et me domum capessere.

M. Atat ! illic huc iturus est : ibo ego illi obviam.

Neque ego hunc hominem hodie ad
aedis has sinam unquam accedere :

Quando imago est hujus in me,
certum est hominem eludere.

Et enim vero, quoniam formam cepi hujus in me, et statum,
Decet et facta moresque hujus habere me similes item.

Itaque me malum esse oportet,
callidum, astutum admodum,

Atque hunc, telo suo sibi, maiitia a foribus pellere.

Sed quid illuc est ? Coelum aspectat :
observabo quam rem agat.

S. Certe edepol scio, si aliud quicquam
est quod credam, aut certo sciam,

Credo ego hac noctu Nocturnum obdormivisse ebrium.

Nam neque se Septentriones quoquam in coelo commovent,
Neque se Luna quoquam mutat atque uti exorta est semel.

Nec Jugulae, neque Vesperugo, neque Vergiliae occidunt.

Ita statim stant signa : neque nox quoquam concedit die.

M. Perge, nox, ut occoepisti ! gere patri morem meo :

Optimo optume optumam operam
das : datam pulchre locas.

S. Neque ego hac nocte longiorem me vidisse censeo:
Nisi item unam, verberatus quam dependi perpetem.
Eam quoque edepol etiam multo haec vicit longitudine.
Credo exepol equidem dormire Solem; atque appotum probe,
Mira sunt, nisi invitavit sese in coena plusculum.
M. Ain' vero, verbero? deos esse tui similes putas?
Ego pol te istis tuis pro dictis et malefactis, furcifer,
Accipiam; modo sis veni huc: invenies infortunium.
S. Ubi sunt isti scortatores, qui soli inviti cubant?
Haec nox scita 'st exercendo scorto conducto male.
M. Meus pater nunc pro hujus
verbis recte et sapienter facit,
Qui complexus cum Alcumena,
cubat amans, animo obsequens.
S. Ibo, ut, herus quod
imperavit, Alcumenae nuntiem.
Sed quis hic est homo? quem ante
aedeis video hoc noctis? non placet.
M. Nullus est hoc meticulosus
aeque. S. quem? in mentem venit,
Illic homo hoc denuo volt pallium detexere.
M. Timet homo: deludam ego
illum. S. perii! dentes pruriunt.
Certe advenientem me hic hospitio pugnae accepturus est.
Credo misericors est: nunc propterea quod me meus herus
Fecit ut vigilarem, hic pugnis faciet hodie ut dormiam.
Oppido interii. obsecro hercle quantus et quam validus est!
M. Clare advorsum fabulabor. hic auscultet quae loquar.
Igitur magis modum in majorem in sese concipiet metum.
Agite, pugni. jam diu 'st quod ventri victum non datis:
Jam pridem videtur factum, heri quod homines quatuor
In soporem collocastis nudos. S. formido male
Ne ego hic nomen meum commutem,
et Quintus fiam e Sostiâ.

ACTUS I. SCENA I. v. 130.

411

Quatuor viros sopori se dedisse hic autumat:

Metuo ne numerum augeam

illum. M. hem! nunc jam ergo: sic colo.

S. Cingitur, certe expedit se. M. non feret quin vapulet.

S. Quis homo? M. quisquis homo

huc profecto venerit, pugnos edet.

S. Apage, non placet me hoc noctis esse: coenavi modo:

Proin tu istam coenam largire, si sapis, esurientibus.

M. Haud malum huic est pondus

pugno. S. perii! pugnos ponderat.

M. Quid si ego illum tractim tangam

ut dormiat? S. servaveris.

Nam continuas has tris noctes

pervigilavi. M. pessimum est

Facinus: nequiter ferire malam male discit manus,

Alia forma oportet esse quem tu pugno legeris.

S. Illic homo me interpolabit, meumque os finget denue.

M. Exossatum os esse oportet, quem probe percusseris.

S. Mirum ni hic me quasi muraenam exossare cogitat.

Utro istunc qui exossat homines. perii! si me aspexerit.

M. Olet homo quidam malo

suo. S. hei! numnam ego obolui?

M. Atque haud longe abesse oportet:

verum longe hinc abfuit.

S. Illic homo superstitiosus

est. M. gestiunt pugni mihi.

S. Si in me exerciturus, quaeso

in parietem ut primum domes.

M. Vox mihi ad aures

advolavit. S. nae ego homo infelix fui

Qui non alas intervelli: volucrem vocem gestito.

M. Illic homo a me sibi malam rem arcessit jumento suo.

S. Non equidem ullum habeo

jumentum. M. onerandus est pugnis probe.

S. Lassus sum hercle e navi, ut vectus

huc sum: etiam nunc nauseo.

Vix incedo inanis; ne ire posse cum onere existumes.

M. Certe enim hîc nescio quis

loquitur. S. salvos sum, non me videt.

Nescio quem loqui autumat: mihi certo nomen Sosia est.

M. Hinc enim mihi dextera vox

auris, ut videtur, verberat.

S. Metuo vocis ne vice hodie hîc

vapulem, quæ hunc verberat:

M. Optume eccum incedit ad

me. S. timeo: totus torpeo.

Non edepol nunc ubi terrarum sim scio, si quis roget:

Neque miser me commovere possum præ formidine,

Ilicet, mandata heri perierunt, una et Sosia.

Verum certu' st confidenter hominem contra colloqui,

Igitur quî possim videri huic fortis,

a me ut abstineat manum.

M. Quo ambulas tu, qui Vulcanum

in cornu conclusum geris?

S. Quid id exquiris tu, qui pugnis

os exossas hominibus?

M. Servos esne, an liber? S. utcunque

animo collibitum est meo.

M. Ain' vero? S. ajo enim

vero. M. verbero. S. mentiris nunc jam.

M. At jam faciam ut verum dicas

dicere. S. quid eo est opus?

M. Possum scire quo profectus,

quoque sis, aut quid veneris?

S. Huc eo: heri mei sum servos. nunquid nunc es certior?

M. Ego tibi istam hodie scelestam comprimam

linguam. S. haud potes:

Bene pudiceque asservatur. M. pergin' argutarier?

Quid apud hasce aedis negotiū est

tibi? S. immo quid tibi 'st?

M. Rex Creo vigiles nocturnos singulos semper locat:

S. Bene facit: quia nos cramus

peregre, tutatu' est domum:

At nunc abi sane, advenisse familiares dicito.

M. Nescio quam tu familiaris sis: nisi actutum hinc abis,

Familiaris accipere faxo haud familiariter.

S. Hic, inquam, habito ego, atque horum

servos sum. M. at scin' quomodo?

Faciam ego hodie te superbum, nisi

hinc abis. S. quonam modo?

M. Auferere, non abibis, si ego fustem sumpsero,

S. Quin me esse hujus familiae familiarem praedico.

M. Videsis, quam mox vapulare

vis, nisi actutum hinc abis!

S. Tun' domo prohibere peregre

me advenientem postulas?

M. Haecce tua domu' st? S. ita,

inquam. M. quis herus est igitur tibi?

S. Amphitruo, qui nunc praefectu' st Thebanis legionibus;

Quicum nupta est Alcumena. M. quid

ais? quod nomen tibi est?

S. Sosiam vocant Thebani, Davo prognatum patre.

M. Nae tu istic hodie malo tuo compositis mendaciis

Advenisti, audaciae columen, consutis dolis.

S. Immo equidem tunicis consutis

huc advenio, non dolis.

M. At mentiris etiam: certo pedibus, non tunicis venis.

S. Ita profecto. M. nunc profecto vapula ob mendacium.

S. Non edepol volo profecto. M. at

pol profecto ingratiis.

Hoc quidem profecto certu' st, non est arbitrarium.

S. Tuam fidem obsecro! M. tun' te

audes Sosiam esse dicere,

Qui ego sum? S. perii! M. parum

etiam, praecut futurum est, praedicas.

Quojus nunc es? S. tuus. nam pugnis usu fecisti tuum.

Pro fidi Thebani cives! M. etiam clamas, carnufex?

Eloquere, quid venisti? S. ut esset

quem tu pugnis caederes.

M. Cujus es? S. Amphitruonis,

inquam, Sosia. M. ergo istoc magis,

Quia vaniloquus, vapulabis: ego sum, non tu, Sosia.

S. Ita dii faciant, ut tu potius

sis, atque ego te ut verberem.

M. Etiam muttis? S. jam tacebo. M. quis

tibi hera 'st? S. quem tu voles.

M. Quid igitur? qui nunc

vocare? S. nemo; nisi quem jusseris.

M. Amphitruonis te esse ajebas Sosiam. S. peccaveram:

Nam Amphitruonis socium nae me esse volui dicere.

M. Sciebam equidem nullum esse

hobis, nisi me, servum Sosiam.

Fugit te ratio. S. utinam istuc pugni fecissent tui!

M. Ego sum Sosia ille, quem tu dudum esse ajebas mihi.

S. Obsecro per pacem liceat te alloqui, ut ne vapulem.

M. Immo induciae parumper fiant, si quid vis loqui.

S. Non loquar nisi pace facta, quando pugnis plus vales.

M. Dicito, si quid vis, non nocebo. S. tuae

fidei credo? M. meae.

S. Quid, si falles? M. tum Mercurius Sosiae iratus siet.

S. Animum advorte: nunc licet mihi libere quidvis loqui.

Amphitruonis ego sum servos Sosia. M. etiam denuo?

S. Pacem feci, foedus feci, vera dico. M. vapula.

S. Ut lubet, quod tibi lubet fac,

quoniam pugnis plus vales.

Verum, ut ut es facturus, hoc quidem

hercle haud reticebo tamen.

M. Tu me vivus hodie nunquam facies, quin sim Sosia.

S. Certe edepol, tu me alienabis nunquam quin noster siem:

Nec nobis praeter med alius quisquam est servos Sosia,

Qui cum Amphitruone hinc una ieram in exercitum.

M. Hic homo sanus non est. S. quod

mihi praedicas vitium, id tibi est.

Quid, malum! non sum ego servos Amphitruonis Sosia?

Nonne hac noctu nostra navis huc ex portu Persico

Venit, quae me advexit? nonne me huc herus misit meus?

Nonne ego nunc hic sto ante aedis nostras?

non mihi est laterna in manu?

Non loquor? non vigilo? non hic

homo modo me pugnis contudit?

Fecit hercle. nam etiam misero nunc malae dolent.

Quid igitur ego dubito? aut cur non

introeo in nostram domum?

M. Quid, domum vostram? S. ita

enimvero. M. quin quae dixisti modo,

Omnia ementitus. equidem Sosia Amphitruonis sum.

Nam noctu hac soluta est navis nostra e portu Persico:

Et ubi Pterela rex regnavit, oppidum expugnativimus:

Et legiones Teleboarum vi pugnando cepimus.

Et ipsus Amphitruo obtruncavit regem Pterelam in praelio.

S. Egomet mihi non credo, quum

illaec autumare illum audio.

Hic quidem certe, quae illic sunt

res gestae, memorat memoriter.

Sed quid ais, quid Amphitruoni a Telebois datum est?

M. Pterela rex qui potitare solitus est, patera aurea.

S. Elocutus est. ubi patera nunc est? M. in cistula

Amphitruonis obsignata signo est. S. signi dic quid est?

M. Cum quadrigis Sol exoriens.

quid me captas, carnufex?

S. Argumentis vincit: aliud nomen quaerendu' est mihi.

Nescio unde haec hic spectavit. Jam

ego hunc decipiam probe:

Nam quod egomet solus feci, nec quisquam alius affuit

In tabernaculo, id quidem hodie nunquam poterit dicere.

Si tu Sosia es, legiones quom pugnabant maxume,

Quid in tabernaculo fecisti? victus sum, si dixeris.

M. Cadus erat vini: inde implevi

hirneam. S. ingressu 'st viam.

M. Eam ego, ut matre fuerat natum, vini eduxi meri.

S. Mira sunt, nisi latuit intus illic in illac hirnea.

Factum est illud, ut ego illic vini hirneam ebiberim meri.

M. Quid nunc? vincon' argumentis

te non esse Sosiam?

S. Tu negas me esse? M. quid

ego ni negem, qui egomet siem?

S. Per Jovem juro me esse: neque me falsum dicere.

M. At ego per Mercurium juro, tibi Jovem non credere:

Nam injurato scio plus credet mihi, quam jurato tibi.

S. Quis ego sum saltem, si non sum Sosia? te interrogo.

M. Ubi ego Sosia nolim esse, tu esto sane Sosia.

Nunc quando ego sum, vapulabis ni hinc abis, ignobilis.

S. Certe edepol, quom illum contemplo,

et formam cognosco meam,

Quemadmodum ego sum (saepe in

speculum inspexi) nimis simil' est mei.

Itidem habet petasum, ac vestitum:

tam consimil' est atque ego.

Sura, pes, statura, tonsus, oculi, nasum, vel labra,

Malae, mentum, barba, collum: totus! quid verbis opn' st?

Si tergum cicatricosum, nihil hoc simili est similis.

Sed quom cogito, equidem certo idem sum qui semper fui.

Novi herum: novi aedis nostras. sane sapio et sentio.

Non ego illi obtempero quod loquitur; pultabo foris.

M. Quo agis te? **S.** domum. **M.** quadrigas
si nunc inscendas Jovis,
Atque hinc fugias, ita vix poteris effugere infortunium.
S. Nonne herae meae nunciare,
quod herus meus jussit, licet?
M. Tuae si quid vis nunciare: hanc
nostram adire non sinam.
Nam si me irritassis, hodie lumbifragium hinc auferes.
S. Abeo potius: Dî immortales, obsecro vostram fidem!
Ubi ego perii? ubi immutatus
sum? ubi ego formam peridi?
An egomet me illic reliqui, si forte oblitus fui?
Nam hic quidem omnem imaginem
meam, quae antehac fuerat, possidet.
Vivo fit, quod nunquam quisquam mortuo faciet mihi.
Ibo ad portum, atque haec uti sunt facta, hero dicam meo.
Nisi etiam is quoque me ignorabit; quod ille faciat Juppiter.
Ut ego hodie raso capite calvus capiam pilcum.

S C E N A S E C U N D A.

MERCURIUS.

Bene prospereque hoc hodie operis processit mihi.
Amovi a foribus maxumam molestiam,
Patri ut liceret tuto illam amplexarier.
Jam ille illuc ad herum quom Amphitruonem advenerit,
Narrabit servom hinc sese a foribus Sosiam
Amovisse. ille adeo illum mentiri sibi
Credet: neque credet huc profectum, ut jusserat.
Erroris ambo ego illos et dementiae
Complebo, atque omnem Amphitruonis familiam.
Adeo usque satietatem dum capiet pater
Illius quam amat. igitur demum omnes scient,
Quae facta. Denique Alcumenam Juppiter
Rediget antiquam in concordiam conjugis.

B

Nam Amphitruo actutum uxori turbas conciet,
Atque insimulabit eam probri. tum meus pater
Eam seditionem in tranquillum conferet.
Nunc de Alcumena, dudum quod dixi minus,
Hodie illa pariet filios geminos duos,
Alter decumo post mense nascetur puer
Quam seminatus; alter mense septumo.
Eorum Amphitruonis alter est, alter Jovis.
Verum minori puero major est pater,
Minor majori. jamne hoc scitis quid siet?
Sed Alcumenae hujus honoris gratia,
Pater curavit uno ut foetu fieret;
Uno ut labore absolvat aerumnas duas,
Et ne in suspitione ponatur stupri,
Et clandestina ut celetur suspicio.
Quamquam, ut jam dudum dixi, resciscet tamen
Amphitruo rem omnem. quid igitur? nemo id probe
Profecto ducet Alcumenae. nam Deum
Non par videtur facere, delictum suum
Suamque culpam expetere in mortalem ut sinat.
Orationem comprimam: crepuit foris.
Amphitruo subditivus, eccum, exit foras,
Cum Alcumena uxore usuraria.

S C E N A T E R T I A.

JUPPITER. ALCUMENA. MERCURIUS.

Bene vale, Alcumena: cura rem communem, quod facis.
Atque imperce, quaeso: menses jam tibi esse actos vides.
Mihi necesse est ire hinc: verum quod erit natum, tollito.
A. Quid istud est, mi vir, negotii,
quod tu tam subito domo
Ab eas? J. edepol, haud quod tui
me, neque domi, distaedeat:
Sed ubi summus imperator non adest ad exercitum,

Citius, quod non facto 'st usus,
sit, quam quod facto 'st opus.

M. Nimis hic scitus est sycophanta,
qui quidem meus sit pater.

Observatote, quam blande mulieri palpabitur.

A. Ecaster, re experior, quanti facias uxorem tuam.

J. Satin' habes, si foeminarum
nulla 'st quam aequè diligam?

M. Edepol, nae illa si istis rebus te sciat operam dare,
Ego faxim te Amphitruonem esse malis, quam Jovem.

A. Experiri istuc mavellem me, quam mi memorarier.
Prius abis quam lectus, ubi cubuisti, concaluit locus.

Here venisti media nocte, nunc abis: hocce placet?

M. Accedam, atque hanc appellabo, et supparasitabor patri.
Nunquam edepol quemquam

mortalem credo ego uxorem suam

Sic efflictim amare, proinde ut hic te efflictim deperit.

J. Carnufex, non ego te novi? abin' e conspectu meo.

Quid tibi hanc curatio est rem, verbero, aut muttitio?

Quoi ego jam hoc scipione. A. ah! noli. J. muttito modo.

M. Nequiter pene expeditit prima parasitatio.

J. Verum quod tu dicis, mea

uxor, non te mihi irasci decet.

Clanculum abii a legione: operam hanc surripui tibi:

Ex me primo prima scires, rem ut gessissem publicam.

Ea tibi omnia enarravi. nisi te amarem plurimum,

Non facerem. M. facitne ut dixi? timidam palpo pereutit.

J. Nunc, ne legio persentiscat, clam

illuc redeundum est mihi;

Ne me uxorem praevertisse dicant prae republica.

A. Lacrumantem ex habitu concinnas

tu tuam uxorem. J. tace.

Ne corrumpe oculos; redibo

actutum. A. id actutum diu 'st.

J. Non ego te hîc lubens relinquo,
 neque abeo abs te. A. sentio,
 Nam qua nocte ad me venisti, eadem abis. J. cur me tenes?
 Tempu' st: exire ex urbe, priusquam luciscat, volo.
 Nunc tibi hanc pateram, quae
 dono mî: illic ob virtutem data 'st,
 Pterela rex quî potitavit, quem ego mea occidi manu,
 Alcumena, tibi condono. A. facis ut alias res soles.
 Ecator condignum donum, quali 'st qui donum dedit.
 M. Immo sic condignum donum,
 quali' est cui dono datu' st.
 J. Pergin' autem? nonne ego possum, furcifer, te perdere?
 A. Noli amabo, Amphitruo, irasci Sosiae caussa mea.
 J. Faciam ita ut vis. M. ex amore
 hic admodum quam saevus est?
 J. Nunquid vis? A. ut quom absim,
 me ames, me tuam absentem tamen.
 M. Eamus, Amphitruo: luciscit
 hoc jam. J. abi prae, Sosia:
 Jam ego sequar. nunquid vis? A. etiam:
 ut actutum advenias. J. licet.
 Prius tua opinione hîc adero: bonum animum habe.
 Nunc te, nox, quae me mansisti, mitto, ut cedas die.
 Ut mortalis inluciscas luce clara et candida.
 Atque quanto nox fuisti longior hac proxuma,
 Tanto brevior dies ut fiat faciam, ut aequè disparet,
 Et dies e nocte accedat. ibo, et Mercurium subsequar.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA,

AMPHITRUO. SOSIA.

Age i tu secundum. S. sequor, subsequor te.
 A. Scelestissimum te arbitror. S. nam quamobrem?

A. Quia id quod neque est, neque fuit, neque futurum est,
 Mihi praedicas. **S.** eccere, jam tuatim
 Facis, ut tuis nulla apud te sit fides.
A. Quid est? quo modo? jam quidem hercle ego tibi istam
 Scelestam, scelus, linguam abscindam. **S.** tuus sum :
 Proinde ut commodum est et lubet, quidque facias :
 Tamen, quin loquar haec uti facta sunt hîc,
 Nunquam ullo modo me potes detertere.
A. Scelestissime, audes mihi praedicare id,
 Domi te esse nunc, qui hîc ades? **S.** vera dico.
A. Malum! quod tibi dii dabunt, atque ego hodie dabo.
S. Istuc tibi est in manu: nam tuus sum.
A. Tun' me, verbero, audes herum ludificari?
 Tun' id dicere audes? quod nemo unquam homo antehac
 Vidit, nec potest fieri, tempore uno,
 Homo idem duobus locis ut simul sit?
S. Profecto, ut loquor, ita res est. **A.** Juppiter te perdat.
S. Quid mali sum, here, tua ex re promeritus?
A. Rogasne, improbe, etiam, qui ludos facis me?
S. Merito maledicas mihi, si id ita factum est.
 Verum haud mentior, resque uti facta, dico.
A. Homo hic ebrius est, ut opinor. **S.** utinam ita essem!
A. Optas quae facta. **S.** egone? **A.** tu istic. ubi bibisti?
S. Nusquam equidem bibi. **A.** quid hoc sit hominis!
S. Equidem decies dixi:
 Domi ego sum, inquam;
 Ecquid audis? et apud te assum Sosia idem.
 Satin' hoc plane,
 Satin' diserte, here, nunc videor tibi locutus
 Esse? **A.** vah! apage te a me. **S.** quid est negotiû?
A. Pestis te tenet. **S.** nam cur istuc dicis?
 Equidem valeo, et salvos sum recte, Amphitruo.
A. At te ego faciam hodie, proinde ac meritis es,
 Ut minus valeas, et miser sis,

Salvos domum si rediero. jam
 Sequere sis, herum qui ludificas dictis delirantibus :
 Qui quoniam herus quod imperavit, neglexisti persequi,
 Nunc venis etiam ultro irrisum
 dominum. quae neque fieri
 Possunt, neque fando unquam accepit
 quisquam, profers carnufex.
 Quoju8 ego hodie in tergo faxo ista expetant mendacia.
 S. Amphitruo, miserrima ista8c miseria est servo bono,
 Apud herum qui vera loquitur, si id vi verum vincitur.
 A. Quo id, malum, pacto potest,
 nam mecum argumentis puta,
 Fieri? nunc uti tu hic sis et domi: id dici volo.
 S. Sum profecto et hic et illic. hoc cuivis mirari licet.
 Neque tibi istuc mirum magis videtur, quam mihi.
 A. Quo modo? S. nihilo, inquam,
 mirum magis tibi istuc quam mihi.
 Neque, ita me dii ament, credebam primo mihimet Sosiae,
 Donec Sosia, ille egomet, fecit sibi uti crederem.
 Ordine omne uti quidque actum
 est, dum apud hostes sedimus,
 Edissertavit: tum formam una abstulit cum nomine;
 Neque lac lacti magis est simile,
 quam ille ego similis est mei.
 Nam ut dudum ante lucem a portu me praemisisti domum.
 A. Quid igitur? S. prius multo ante aedis
 stabam quam illò adveneram.
 A. Quas, malum, nugas! satin' tu
 sanus es? S. sic sum, ut vides.
 A. Huic homini nescio quid est
 mali mala objectum manu,
 Postquam a me abiit. S. fateor:
 nam sum obtusus pugnis pessume.
 A. Quis te verberavit? S. egomet

memet, qui nunc sum domi.

A. Cave quicquam, nisi quod rogabo te, mihi responderis.
Omnium primum iste qui sit Sosia, hoc dici volo.

S. Tuus est servus. A. mihi quidem
uno te plus etiam est quam volo:

Neque postquam sum natus, habui nisi te servum Sosiam.

S. At ego nunc, Amphitruo, dico; Sosiam servum tuum

Praeter me alterum, inquam,
adveniens faciam ut offendas domi,
Davo prognatum; patre eodem quo
ego sum: forma, aetate item

Qua ego sum. quid opus est verbis?
geminus Sosia hic factus est tibi.

A. Nimia memoras mira. sed vidistin' uxorem meam?

S. Quin introire in aedis nunquam
licitum est. A. quis te prohibuit?

S. Sosia ille, quem jamdudum dico, is qui me contudit.

A. Quis istic Sosia est? S. ego,
inquam. quoties dicendum est tibi?

A. Sed quid ais? num obdormivisti
dudum? S. nusquam gentium.

A. Ibi forte istum si vidisses quendam in somnis Sosiam.

S. Non soleo ego somniculose heri imperia persequi.

Vigilans vidi, vigilans nunc te video, vigilans fabulor.

Vigilantem ille me jamdudum vigilans pugnis contudit.

A. Quis homo? S. Sosia, inquam,
ego ille. quaeso, nonne intelligis?

A. Quis, malum! intelligere quisquam
potis est? ita nugas blatis.

S. Verum actutum nosces. A. quem? S. illum
nosces, servum Sosiam.

A. Sequere hac igitur me: nam mihi
istuc primum exquisito est opus.

Sed vide ex navi efferantur quae jam imperavi omnia.

S. Et memor sum, et diligens,
ut quae imperes compareant.

Non ego cum vino simitum cibi imperium tuum.

A. Utinam Dî faxint, infecta dicta re eveniant tua!

SCENA SEGUNDA.

ALCUMENA. AMPHITRUO. SOSIA. THESSALIA.

Satin' parva res est voluptatum in vita,

Atque in aetate agunda,

Praequam quod molestum est. ita cuique comparatum

Est in aetate hominum;

Ita Dîs placitum, voluptatem ut moeror comes consequatur:

Quin incommodi plus malique

illico assit, boni si obtigit quid.

Nam ego id nunc experior domo,

atque ipsa de me scio, cui voluptas

Parumper data 'st: dum viri mei mihi potestas videndi fuit

Noctem unam modo: atque is repente

abiit a me hinc ante lucem.

Sola hic mihi nunc videor, quia ille hinc

abest, quem ego amo praeter omnes.

Plus aegri ex habitu viri, quam ex adventu voluptatis cepi.

Sed hoc me beat saltem, quod perduelles vicit, et domum

Laudis compos revenit: id solatio est. Absit; dummodo

Laude parta domum recipiat se: feram et perferam usque

Abitum ejus animo forti atque

obfirmato: id modo si mercedis

Datur mihi, ut meus victor vir belli clueat. satis

Mihi esse ducam. virtus praemium est optimuni.

Virtus omnibus rebus anteit profecto.

Libertas, salus, vita, res, parentes,

Patria et prognati tutantur, servantur:

Virtus omnia in se habet: omnia

assunt bona, quem penes est virtus.

AM. Edepol me uxori exoptatum
credo adventurum domum,
Quae me amat: quam contra amo:
praesertim re gesta bene,
Victis hostibus, quos nemo posse superari ratu 'st:
Eos auspicio meo atque ductu primo coetu vicimus:
Certe enim me illi expectatum optato venturum scio.
S. Quid me non rere expectatum amicae venturum meae?
AL. Meus vir hic quidem est. **AM.** sequere hac
tu me. **AL.** nam quid ille revortitur,
Qui dudum properare sese aiebat! an ille me tentat sciens?
Atque si id volt experiri, suum abitum ut desiderem,
Ecce me haud invita se domum recipit suam.
S. Amphitruo, redire ad navem
meliu 'st nos. **AM.** qua gratia?
S. Quia domi daturus nemo est prandium advenientibus.
AM. Quis tibi istuc in mentem
venit? **S.** quia enim sero advenimus.
AM. Quis? **S.** quia Alcumenam ante
aedis stare saturam intellego.
AM. Gravidam ego illanc hic reliqui
quom abeo. **S.** hei perii miser!
AM. Quid tibi est? **S.** ad aquam praebendam
commodum adveni domum,
Decumo post mense, ut rationem te dictare intellego.
AM. Bono animo es. **S.** scin' quam
bono animo sim? si situlam cepero,
Nunquam edepol tu mihi divini
quicquam creduis post hunc diem,
Ni ego illi puteo, si ocepso, animam omnem intertrahere.
AM. Sequere hac me modo, alium
ego isti rei allegabo, ne time.
AL. Magis nunc meum officium facere,
si huic eam advorsum, arbitror.

AM. Amphitruo uxorem salutat laetus speratam suam,
Quam omnium Thebis vir unam esse optimam dijudicat,
Quamque adeo cives Thebani vero rumificant probam.
Valuistin' usque? expectatusne advenio? S. haud vidi magis
Expectatum: cum salutat magis
haud quisquam, quam canem.

AM. Et cum te gravidam, et cum
pulchre plenam aspicio, gaudeo.

AL. Obsecro ecaster, quid tu me deridiculi gratia
Sic salutas? atque appellas quasi dudum non videris,
Quasique nunc primum recipias te domum huc ex hostibus,
Atque me nunc proinde appellas, quasi multo post videris?

AM. Immo equidem te, nisi multo
hodie, nusquam vidi gentium.

AL. Cur negas? AM. quia vera didici
dicere. AL. haud aequum facit,
Qui quod didicit, id dediscit. an periclitamini
Quid animi habeam? sed quid
huc vos revertimini tam cito?

An te auspiciū commoratum est? an tempestas continet?
Qui non abiisti ad legiones, ita uti dudum dixeras?

AM. Dudum! quam dudum istuc factum
est? AL. tentas; jam dudum, pridem, modo.

AM. Qui istuc potis est fieri, quaeso,
ut dicis, jamdudum, modo?

AL. Quid enim censes? te ut
deludam contra lusorem meum,
Qui nunc primum te advenisse dicas, modo qui hinc abieris?

AM. Haec quidem deliramenta
loquitur. S. paulisper mane,
Dum edormiscat unum somnium. AM. quae
ne vigilans somniet.

AL. Equidem ecaster vigilo, et vigilans
id quod factum est fabulor.

Nam dudum ante lucem et istunc

et te vidi. AM. quo in loco?

AL. Hic, in aedibus, ubi tu habitas. AM. nunquam factum est. S. non taces?

Quid si e portu navis huc nos dormientis detulit?

AM. Etiam tu quoque assentaris huic? S. quid vis fieri?

Non tu scis, Bacchae bacchanti si velis advorsarier,

Ex insana insaniorem facies, feriet saepius :

Si obsequare, unâ resolves plagâ. AM. at pol quin certa res

Hanc est objurgare, quae me hodie advenientem domum

Noluerit salutare. S. irritabis crabrones. AM. tace.

Alcumena, unum rogare te

volo. AL. quid vis rogare? roga.

AM. Num tibi aut stultitia accessit, aut superat superbia?

AL. Quî istuc in mente est tibi, mi vir, percontarier?

AM. Quia salutare advenientem me solebas antîdhac.

Appellare itidem ut pudicae suos viros, quae sunt, solent.

Eo more expertem te factam adveniens offendi domi.

AL. Ecaster equidem te certo heri advenientem illico

Et salutavi, et valuissesne usque, exquisivi simul,

Mi vir: et manum prehendi et osculum tetuli tibi.

S. Tun' heri hunc salutavisti? AL. et

te quoque etiam Sosia.

S. Amphitruo, speravi ego istam tibi parituram filium:

Verum non est puerò grâvida. AM. quid igitur? S. insania.

AL. Equidem sana sum, et deos

quaeso, ut salva pariam filium.

Verum tu magnum malum habebis,

si hic suum officium facit:

Ob istuc omen, ominator, capies quod te condecet.

S. Enimvero praegnantî oportet et malum et malum dari,

Ut quod obrodat, sit, animo si male esse occoeperit.

AM. Tu me heri hic vidisti? AL. ego,

inquam, si vis decies dicere.

AM. In somnis fortasse. AL. immo vigilans
vigilantem. AM. vac misero mihi!
S. Quid tibi est? AM. delirat uxor. S. atra bili percita est.
Nulla res tam delirantis homines concinnat cito.
AM. Ubi primum tibi sensisti, mulier, impliciscier?
AL. Equidem ecaster sana et salva
sum. AM. cur igitur praedicas
Te heri me vidisse, qui hac noctu
in portum advecti sumus?
Ibi coenavi, atque ibi quievi in navi noctem perpetem.
Neque meum pedem huc intuli etiam
in aedis, ut cum exercitu
Hinc profectus sum ad Teleboas hostis, eosque ut vicimus.
AL. Immo mecum coenavisti, et mecum
cubuisti. AM. quid id est?
AL. Vera dico. AM. non quidem
hercle de hac re, de aliis nescio.
AL. Primulo diluculo abivisti ad legiones. AM. quomodo?
S. Recte dicit: ut commemorat, somnium narrat tibi.
Sed, mulier, postquam experrecta es, prodigiali Jovi
Aut mola salsa hodie, aut thure comprecata oportuit.
AL. Vae capiti tuo! S. tua istuc refert, si curaveris.
AL. Iterum jam hic in me inclementer
dicit, atque id sine malo?
AM. Tace tu. tu dic, egone abs te
abii hinc hodie cum diluculo?
AL. Quis igitur nisi vos narravit
mihi, illi ut fuerit praelium?
AM. An etiam id tu scis? AL. quippe quae
ex te audiui: ut urbem maxumam
Expugnavisses; regemque Pterelam tute occideris.
AM. Egone istuc dixi? AL. tute
istic, etiam astante hoc Sosia.
AM. Audivistin' tu me narrare hoc

hodie? S. ubi ego audiverim?

AM. Hanc roga. S. me quidem praesente
nunquam factum est, quod sciam.

AL. Mirum quin te advorsus
dicat. AM. Sosia, age; me huc aspice.

S. Specto. AM. vera volo loqui te: nolo assentari mihi.
Audivistin' tu hodie me illi dicere ea, quae illa autumat.

S. Quaeso, edepol, num tu quoque etiam
insanis, cum id me interrogas?

Qui ipsus equidem nunc primum
istanc tecum conspicio simul.

AM. Quin nunc, mulier, audin'
illum? AL. ego vero; ac falsum dicere.

AM. Neque tu illi, neque mī viro ipsi
credis? AL. eo fit, quia mihi

Plurimum credo, et scio ista haec
facta proinde ut proloquor.

AM. Tun' me heri advenisse dicis? AL. tun'
te abisse hodie hinc negas?

AM. Nego enimvero, et me advenire
nunc primum ajo ad te domum.

AL. Obsecro, etiamne hoc negabis?
te auream pateram mihi

Dedissee dono hodie, qua te illic donatum esse dixerat?

AM. Neque edepol dedi, neque
dixi: verum ita animatus fui,

Itaque nunc sum, ut eā te patera
donem. sed quis istuc tibi

Dixit? AL. ego quidem ex te audivi,
et ex tua accepi manu

Pateram. AM. mane, mane obsecro
te: nimis demiror, Sosia,

Qui illaec illic me donatum esse aurea patera sciat,
Nisi tu dudum hanc convenisti, et narravisti haec omnia.

S. Neque edepol ego dixi, neque istam vidi, nisi tecum simul.

AM. Quid hoc sit hominis! AL. vin' proferri pateram? AM. proferri volo.

AL. Fiat. tu Thessala intus pateram proferto foras, Qua hodie meus vir donavit me. AM. secede huc tu, Sosia. Enimvero illud praeter alia mira miror maxime, Si haec habet pateram illam. S. an etiam id credis, quae in hac cistellula Tuo signo obsignata fertur? AM. salvum signum est? S. inspice.

AM. Recte, ita est ut obsignavi. S. quaeso quin tu istanc jubes Pro cerrita circumferri. AM. edepol quin facto est opus. Nam haec quidem edepol larvarum plena est. AL. quid verbis opu' est?

T. Hem tibi pateram: eccam. AM. cedo mihi. AL. age, aspice huc sis nunc jam, Tu, qui, quae facta, inficiare: quem ego jam hic convincam palam.

Estne haec patera qua donatus illi? AM. summe Jupiter Quid ego video! haec ea est profecto patera. perii! Sosia. S. Aut pol haec praestigiatrix mulier multo maxuma est, Aut pateram hic inesse oportet. AM. agedum, eam solve cistulam.

S. Quid ego istam exsolvam? obsignata 'st recte: res gesta est bene.

Tu peperisti Amphitruonem, ego alium peperii Sosiam: Nunc si pateram patera peperit, omnes congeminavimus.

AM. Certum est aperire, atque inspicere. S. vide sis signi quid siet: Ne posterius in me culpam conferas. AM. aperi modo: Nam haec quidem nos delirantes facere dictis postulat. AL. Unde haec igitur est, nisi abs

te, quae mihi dono data est?

AM. Opus mi est istuc exquisito. S. Juppiter, proh Juppiter!

AM. Quid tibi est? S. hic patera nulla
in cistula 'st. AM. quid ego audio?

S. Id quod verum est. AM. ac cum
cruciatu jam, ni apparet, tuo.

AL. Haec quidem apparet. AM. quis
igitur tibi dedit? AL. qui me rogat.

S. Me captas, quia tute ab navi clanculum huc alia via
Praecurristi: atque hinc pateram tute exemisti, atque eam
Huic dedisti, posthac rursus obsignasti clanculum.

AM. Hei mihi! jam tu quoque hujus adjuvas insaniam:
Ain' heri nos advenisse huc? AL. ajo, adveniensque illico
Me salutavisti, et ego te, et osculum tetuli tibi.

AM. Jam illud non placet principium
de osculo. pergam exsequi.

AL. Lavisti. AM. quid postquam
lavi? AL. accubuisti. S. enge! optime.

Nunc exquire. AM. ne interpella; perge porro dicere.

AL. Coena apposita est: coenavisti
mecum: ego accubui simul.

AM. In eodem lecto? AL. in
eodem. S. hei! non placet convivium.

AM. Sine modo argumenta dicat.
quid, postquam coenavimus?

AL. Te dormire ajebas. mensa
ablata est, cubitum hinc abiimus.

AM. Ubi tu cubuisti? AL. in eodem
lecto tecum una in cubiculo.

AM. Perdidisti! S. quid tibi est? AM. haec
me modo ad mortem dedit.

AL. Quid jam, amabo? AM. ne me
appella. S. quid tibi est? AM. perii miser!

Quia pudicitiae hujus vitium me hic absente est additum.

AL. Obsecro, ecaster, cur istuc, mi vir, ex te audio?

AM. Vir ego tuus sim? ne me appella falsò falso nomine.

S. Haeret haec res: siquidem haec

jam mulier facta 'st ex viro.

AL. Quid ego feci, qua istaec propter dicta dicantur mihi?

AM. Tute edictas facta tua, ex me quaeris quid deliqueris?

AL. Quid ego tibi deliqui, si cui nupta sum, tecum fui?

AM. Tun' mecum fueris? quid illac impudente audacius?

Saltem tute, si pudoris egeas, sumas mutuum.

AL. Istuc facinus, quod tu insimulas,

nostro generi non decet.

Tu si me impudicitiae captas, non potes capere.

AM. Proh di immortales! cognoscin' tu me saltem, Sosia?

S. Propemodum. AM. coenavin' ego

heri in navi in portu Persico?

AL. Mihi quoque assunt testes, qui

illud quod ego dicam assentiant.

AM. *Qui? testes? AL. testes. AM. quid*

testiculare? AL. enim uno sat est,

Nec nobis praesente aliquis nisi servos Sosia affuit.

S. Nescio quid istuc negotii dicam, nisi quispiam est

Amphitruo alius, qui forte te hic absente tamen

Tuam rem curet, teque absente,

hic munus fungatur tuum.

Namque de illo subditivo Sosia mirum nimis est.

Certè de istoc Amphitruone jam alterum mirum est magis.

Nescio quis praestigiator hanc frustratur mulierem.

AL. Per supremi regis regnum juro, et matrem familias,

Junonem, quam me vereri et metuere est par maxime,

Ut mi, extra unum te, mortalis nemo corpus corpore

Contigit, quo me impudicam

faceret. AM. vera isthaec velim.

AL. Vera dico, sed nequicquam:

quoniam non vis credere.

AM. Mulier es, audacter juras. AL. quae
non deliquit, decet

Audacem esse, confidenter pro se et proterve loqui.

AM. Satis audacter. AL. ut pudicam

decet. AM. tu verbis probas.

AL. Non ego illam mihi dotem

duco esse, quae dos dicitur :

Sed pudicitiam, et pudorem, et sedatum cupidinem,

Deum metum, parentum amorem,

et cognatum concordiam :

Tibi morigera, atque ut munifica sim bonis, prosim probis.

S. Nae ista edepol, si hæc vera loquitur,

examussum est optuma.

AM. Delenitus sum profecto ita, ut me, qui sim, nesciam.

S. Amphitruo es profecto : cave sis ne tu te usu perdis :

Ita nunc homines immutantur,

postquam peregre advenimus.

AM. Mulier, istam rem inquisitam

certum est non amittere.

AL. Edepol me libente facies. AM. quid

ais? responde mihi.

Quid si adduco tuum cognatum huc a navi Naucratem,

Qui mecum una vectus est una navi : atque is si denegat

Facta, quae tu facta dicis, quid tibi aequum est fieri?

Nunquid causam dicis, quin te hoc multem matrimonio?

AL. Si deliqui, nulla causa est. AM. convenit. tu, Sosia,

Duc hos intro. ego huc ab navi

mecum abducam Naucratem.

S. Nunc quidem praeter nos nemo

est: dic mihi verum serio,

Eqvis alius Sosia intus est, qui mei similis siet?

AL. Abin' hinc a me dignus domino

servus. S. abeo, si jubes.

AL. Nimis ecaster facinus mirum

est, qui illi collibitum siet
 Meo viro, sic me insimulare falsum facinus tam malum.
 Quicquid est, jam ex Naucræte cognato id cognoscam meum

ACTUS TERTII
 SCENA PRIMA.

JUPPITER.

Ego sum ille Amphitruo, cui est servus Sosia,
 Idem Mercurius qui fit, quando commodum 'st,
 In superiore qui habito coenaculo,
 Qui interdum fio Juppiter, quando lubet.
 Huc autem quom extemplo adventum apporto, illic
 Amphitruo fio, et vestitum immuto meum.
 Nunc huc honoris vestri venio gratia,
 Ne hanc inchoatam transigam Comoediam;
 Simul Alcumenæ, quam vir insontem probri
 Amphitruo accusat, veni, ut auxilium feram:
 Nam mea sit culpa, quod egomet contraxerim,
 Si id Alcumenæ innocentem expetat.
 Nunc Amphitruonem memet, ut occoeper semel,
 Esse assimulabo, atque in horum familiam
 Frustrationem hodie injiciam maxumam.
 Post igitur demum faciam res fiat palam,
 Atque Alcumenæ in tempore auxilium feram,
 Faciamque ut uno foetu, et quod gravida est viro,
 Et me quod gravida 'st, pariat sine doloribus.
 Mercurium jussi me continuo consequi,
 Si quid vellem imperare. nunc hanc alloquar.

SCENA SECUNDA.

ALCUMENA. JUPPITER.

Durare nequeo in aedibus: ita me probri,
 Stupri, dedecoris a viro argutam meo!

ACTUS III. SCENA II. v. 3.

35

Ea quae sunt facta, infecta refert, ac clamat.

Quae neque sunt facta, neque ego in me admisi, arguit:

Atque id me susque deque esse habituram putat.

Non edepol faciam; neque me perpetiar probri

Falso insimulatam: quin ego illum aut deseram,

Aut satisfaciat mihi ille, atque adjuret insuper

Nolle esse dicta, quae in me insontem protulit.

J. Faciundum est mihi illud, fieri quod illaec postulat,

Si me illam amantem ad sese studeam recipere:

Quando ego quod feci, factum id Amphitruoni obfuit,

Atque ille dudum meus amor negotium

Insontem exhibuit: nunc autem insonti mihi

Illius ira in hanc et maledicta expetent.

A. Et, ecce, video, qui me miseram arguit

Stupri, dedecoris. **J.** te volo, uxor, colloqui.

Quo te avortisti? **A.** ita ingenium meum est:

Inimicos semper osa sum obtuerler.

J. Heja autem inimicos! **A.** sic est, vera praedico:

Nisi etiam hoc falso dici insimulaturus es.

J. Nimis verecunda es. **A.** potin' es ut abstineas manum?

Nam certo si sis sanus, aut sapias satis,

Quam tu impudicam esse arbitrere et praedices,

Cum ea tu sermonem nec joco, nec serio

Tibi habeas, nisi sis stultior stultissimo.

J. Si dixi, nihilo magis es, neque esse arbitror.

Et id huc revorti, uti me purgarem tibi.

Nam nunquam quicquam meo animo fuit aegrius,

Quam postquam audivi, te esse iratam mihi.

Cur dixisti? inquires. ego expediam tibi;

Non edepol quo te esse impudicam crederem:

Verum periclitatus animum suum tuum,

Quid faceres, et quo pacto id ferre induceres.

Equidem joco illa dixeram dudum tibi,

Ridiculi causa: vel hunc rogato Sosiam.

A. Quin huc adducis meum cognatum Naucratem,
Testem quem dudum te adducturum dixeras,
Te huc non venisse? J. si quid dictum est per jocum,
Non aequum est id te serio praevertier.

A. Ego illud scio quam doluerit cordi meo.
J. Per dexteram tuam te, Alcumena, oro, obsecro,
Da mihi hanc veniam: ignosce; irata ne sies.

A. Ego istaec feci verba virtute irrita:
Nunc quando factis me impudicis abstines,
Ab impudicis dictis avorti volo.

Valcas, tibi habeas res tuas, reddas meas.
Juben' mi' ire comites? J. sanan' es? A. si non jubes,
Ibo egomet, comitem Pudicitiam duxero.

J. Mane, arbitratu tuo jusjurandum dabo:
Me meam pudicam esse uxorem arbitrarier.
Id ego si fallo, tum te, summe Juppiter,
Quaeso, Amphitruoni ut semper iratus sies.

A. Ah! propitius sit potius. J. confide fore.
Nam jusjurandum verum te advorsum dedi.
Jam nunc irata non es? A. non sum. J. bene facis.
Nam in hominum aetate multa eveniunt hujusmodi:
Capiunt voluptates, capiunt rursum misérias.

Irae interveniunt, redeunt rursum in gratiam.
Verum irae si quae forte eveniunt hujusmodi
Inter eos; rursum si revertunt in gratiam est,

Bis tanto amici sunt inter se, quam prius.

A. Primum cavisse oportuit ne diceres,
Verum eadem si isdem purgas, mihi patiunda sunt.

J. Jube vero vasa pura adornari mihi,
Ut, quae apud legionem vota vovi, si domum
Redissem salvus, ea ego exsolvam omnia.

A. Ego istuc curabo. J. evocate huc Sosiam:
Gubernatorem, qui in mea navi fuit,
Blepharonem arcessat, qui nobiscum prandeat,

leo impransus ludificabitur :
 m ego Amphitruonem collo hinc obstricto traham.
 firum quid solus secum secreto ille agat!
 ie aperiuntur aedes. exit Sosia.

SCENA TERTIA.

SOSIA. JUPPITER. ALCUMENA.

hitruo, assum : si quid opus
 mpera : imperium exsequar.
 ptume advenis. S. jam pax est inter vos duos?
 quia vos tranquillos video, gaudeo et volupe est mihi,
 e ita servom par videtur frugi sese instituere:
 ide heri ut sint, ipse item sit :
 m e voltu comparet :
 tis sit, si heri sint tristes : hilarus sit, si gaudeant.
 ge, responde : jam vos redistis in concordiam ?
 rrides, qui scis haec jam dudum me dixisse per jocum.
 id joco dixisti ? equidem serio ac vero ratus.
 ibui expurgationem ; facta pax est. S. optume est.
 o rem divinam intus faciam,
 quae sunt. S. censeo.
 i gubernatorem a navi huc evoca verbis meis
 aronem, ut re divina facta mecum prandeat.
 n hic ero, quum illic censebis
 ne. J. actutum huc redi.
 unquid vis quin abeam jam intro,
 parentur quibus opus ?
 ane, et quantum potest parata fac sint omnia.
 uin venis, quando vis, intro :
 haud quicquam sit morae.
 xte loquere, et proinde diligentem ut uxorem decet.
 hi ambo et servos et hera frustra sunt duo,
 ne Amphitruonem rentur esse ; errant probe,
 : tū divine fac huc assis Sosia.

Audis quae dico, tametsi praesens non ades:
 Fac Amphitruonem advenientem ab aedibus
 Ut abigas quovis pacto, fac commentus sies.
 Volo deludi illum, dum cum hac usuraria
 Uxore nunc mihi morigero, haec curata sint,
 Fac sis: proinde adeo, ut me velle intellegis:
 Atque ut ministres mihi, cum mihi sacrificem.

SCENA QUARTA.

MERCURIUS.

Concedite atque abscedite, omnes de via decedite.
 Nec quisquam tam audax fuit
 homo, qui obviam obsistat mihi.
 Nam mihi quidem, hercle, qui minus liceat Deo minutarier
 Populo, qui decedat mihi, quam servulo in Comoediis?
 Ille navem salvam nunciat, aut irati adventum senis:
 Ego sum Jovi dicto audiens, ejus jussu nunc huc me affero.
 Quamobrem mihi magis par est via decedere, et concedere.
 Pater vocat me, cum sequor, ejus
 dicto imperio sum audiens:
 Ut filium bonum patri esse oportet, itidem ego sum patri.
 Amanti supparasitor, hortor, asto, admoneo, gaudeo.
 Si quid patri volupe 'st, voluptas
 ea mihi multo maxuma 'st.
 Amat? sapit: recte facit, animo quando obsequitur suo:
 Quod omnes homines facere oportet,
 dum id modo fiat bono.
 Nunc Amphitruonem volt deludi meus pater; faxo probe.
 Jam hic deludetur, spectatores, vobis spectantibus.
 Capiam coronam mihi in caput,
 assimulabo me esse ebrium:
 Atque illuc sursum ascendero: inde optume cispellam virum.
 De supero, quum huc accesserit,
 faciam ut sit madidus sobrius,

ACTUS III. SCENA IV. v. 19.

39

Deinde illi actutum sufferet suus servos poenas Sosia.
 Eum fecisse ille hodie arguet, quae
 ego fecero hic. quid *id* mea?
 Meo me acquum est morigerum patri,
 ejus studio servire addeceat.
 Sed eccum Amphitruonem; advenit:
 jam ille hic deludetur probe,
 Siquidem vos vultis auscultando operam dare.
 Ibo intro, ornatum capiam, qui potis decet.
 Dein sursum ascendam in tectum,
 ut illum hinc prohibeam.

ACTUS QUARTI
 SCENA PRIMA.

AMPHITRVO.

Naucratem quem convenire volui, in navi non erat:
 Neque domi, neque in urbe invenio
 quemquam, qui illum viderit.
 Nam omnis plateas perreptavi, gymnasia et myropolia:
 Apud emporium, atque in macello,
 in palaestra atque in foro,
 In medicinis, in tonstrinis, apud omnis aedis sacras.
 Sum defessus quaeritando, nusquam invenio Naucratem.
 Nunc domum ibo, atque ex uxore
 hanc rem pergam exquirere,
 Quis fuerit, quem propter corpus suum stupri compleverit.
 Nam me, quam illam quaestionem
 inquisitam hodie amittere,
 Mortuum satius est. sed aedis occluserunt. eugepae!
 Pariter hoc fit, atque ut alia facta sunt, feriam foris.
 Aperite hoc. heus, ecquis hic est?
 ecquis hoc aperit ostium?

SCENA SECUNDA.

MERCURIUS. AMPHITRUO.

Quis ad foris est? A. ego sum. M. quid ego sum? A. ita loquor. M. tibi Jupiter Di que omnes irati certo sunt, qui sic frangas foros.

A. Quo modo? M. eo modo, ut profecto vivas aetatem miser.

A. Sosia. M. ita sum Sosia, nisi me esse oblitum existimas.

Quid nunc vis? A. sceleste, at etiam quid velim, id tu me rogas?

M. Ita rogo. pene effregisti, fatue, foribus cardines. An foris censebas nobis publicitus praeberier?

Quid me aspectas, stolide? quid nunc vis tibi? aut quis tu es, homo?

A. Verbero, etiam, quis ego sim, me rogitas? ulmorum acheruns?

Quem pol ego hodie ob isthaec dicta faciam ferventem flagris.

M. Prodigum te fuisse oportet olim in adolescentia.

A. Qui dum? M. quia senecta aetate a me mendicas malum.

A. Cum cruciatu tuo isthaec hodie, verna, verba funditas.

M. Sacrificio ego tibi. A. qui? M. quia enim te macto infortunio.

Qui sequuntur Versus usque ad principium Scenae, *Vos inter vos partite*, in veteribus Scriptis desunt.

A. Tun' me mactes, carnufex? nisi

formam dii hodie meam perduint,

Faxo ut bubulis coriis onustus sis, Saturni hostia.

Ita ego te certo cruce et cruciatu mactabo. exi foras,

Mastigia. M. larva umbratilis, tu me minis territas?

Nisi hinc actutum fugias: si denuo pultaveris:

Si minusculo digito increpuerint fores, hac tegula

Tuum deminuam caput, ut cum dentibus linguam exsecres.

A. Tum, furcifer, meis me procul prohibe assibus?

Tum meas pultare foris? hasce

illico toto demoliar cardine.

M. Pergin'? A. pergo. M. accipe. A. scelesti, in

herum? si te hodie apprehendero,

Ad id redigam miseriarum, ut semper sis miser.

M. Bacchanal te exercuisse oportuit, senex. A. qui dum?

M. Quando tu me tuum servom censes. A. quid? censeo?

M. Malum tibi: praeter Amphitruonem,

herum novi neminem.

A. Num formam perdidisti? mirum quin me norit Sosia.

Scrutabor: cho dis mihi, quis videor?

num satis Amphitruo?

M. Amphitruo! sanusne es? nonne

tibi praedictum, senex,

Bacchanal te exercuisse, quom, qui sis, alium rogites?

Abscede, moneo: molestus ne sies, dum Amphitruo

Cum uxore, modo ex hostibus adveniens, voluptatem capit.

A. Qua uxore? M. Alcumena. A. quis

homo? M. quotiens vis dictum? Amphitruo,

Herus meus: molestus ne sies. A. qui cum cubat?

M. Vide ne infortunium quaeras, qui me sic ludificas.

A. Dic, quaeso, mi Sosia. M. blandius,

cum Alcumena. A. in eodemne

Cubiculo? M. imo, ut arbitror, corpore

corpus incubat. A. vae misero mihi!

M. Lucri 'st, quod miseriam deputat.

nam uxorem usurariam

Perinde est praebere, ac si agrum sterilem fodiendum loces.

A. Sosia. M. quid, malum, Sosia? A. non

me novisti, verbero?

M. Novi te hominem molestum,

qui ne emas litigium. A. adhuc

Amplius : nonne ego herus sum
tuus Amphitruo? **M.** tu Bacchus es,
Haud Amphitruo. quoties tibi dictum vis? num denuo?
Meus Amphitruo uno cubiculo Alcmenam complexu tenet.
Si pergas, cum hîc sistam, neque sine tuo magno malo.
A. Cupio accersi. utinam ne pro benefactis hodie patriam,
Aedeis, uxorem, familiam cum forma unâ perduam!
M. Attersam equidem : sed de foribus tu interea sis vide.
Credo jam quae volebat sacrificia ad epulum conduxit.
Si molestus sis, evades nunquam, quin te sacrificem.

S C E N A T E R T I A.

AMPHITRUO. BLEPHARO. SOSIA.

Dî vostram fidem! quae intemperiae nostram
agunt familiam! quae mira
Video, postquam advenio peregre!
nam veru' est, quod olim est auditum
Fabularier, mutatos Atticos in Arcadia homines,
Et saevas belluas mansitasse, nec
unquam denuo parentibus
Cognitos. **B.** quid illuc Sosia? magna
sunt, quae mira praedicas.
Ain' tu alterum te reperisse domi consimilem Sosiam.
S. Aio. sed heus tu, quom
ego Sosiam, Amphitruonem Amphitruo, quid scis an
Tu forte alium Blepharonem parias?
o **Dî** faciant, ut tu quoque
Conciscus pugnis, et illis dentibus, id impransus crednas.
Nam ego, ille alter Sosia, qui illic
sum, me malis mulcavit modis.
B. Mira profecto. sed gradus condecet
grandire: nam ut video,
Exspectat Amphitruo, et vacuus mihi
venter crepitat. **A.** et quid aliena

Fabulor? in nostro olim Thebano
genere plusquam mira memorant,
Martigenam ille aggressus belluam
magnus Europae quaestor, anguineo
Repente hosteis peperit seminio: et pugna illac pugna
Frater trudebat fratrem hasta et galea:
et nostrae anctorem gentis
Cum Veneris filia angueis repisse tellus Epirotica
Vidit. de summo summus Juppiter
sic statuit, sic fatum habet.
Optumi omnes nostrates, pro claris
factis, diris aguntur malis.
Fata istaec me premunt, pertolerarem
vim tantam, cladesque
Exanclarem impatibiles. S. Blepharo. B. quid
est? S. nescio quid mali suspicor.
B. Quid? S. vide sis, herus saluator
oppessulatas ante forcis graditur.
B. Nihil est, famem exspectat obambulans. S. curios
quidem: foreis enim
Clausit, ne praevorteretur foras. B. oggannis. S. nec
gannio, nec latro.
Si me audias, observes. nescio quid secum solus, puto,
Rationes colligit: quid memoret,
hinc excipiam, ne propera.
A. Ut metuo, ne victis hostibus Dī
partam expungant gloriam.
Totam miris modis nostram video turbatam familiam.
Tum vero uxor vitio, stupro, dedecore me plena enicat.
Sed de patera miru' st: erat tamen
signum obsignatum probe.
Quid enim? pugnas pugnatas prolocuta,
et Pterelam oppugnatum,
Nostris occisum manibus fortiter. atat! novi jam ludum:

Id Sosiae factu 'st opera, qui me
hodie quoque praesentem ausit
Indigne praevortier. S. de me locutus, et quae velim minus.
Hominem ne congregiamur, quaeso,
priusquam stomachum detexerit.

B. Ut lubet. A. si illum datur hodie mastigiam
apprehendere, ostendam, quid sit
Herum fallere, minis et dolis
incessere. S. audin' tu illum? B. audio.

S. Illaec machina meas onerat scapulas.
compellemus sis hominem.

Scin' quid vulgo dici solet? B. quid dicturus sis, nescio:
Quid tibi patiundum, fere hariolor. S. vetu 'st
adagium, Fames et mora

Bilem in nasum concidunt. B. verum
quidem e loco compellemus

Alacre. Amphitruo. A. Blepharonem
audio: mirum quid ad me veniat.

Opportune tamen se offert, ut uxoris
facta convincam turpia.

Quid huc ad me Blepharo? B. oblitus
tam cito, quam diluculo

Misisti ad navim Sosiam, ut hodie tecum conviverem?

A. Nusquam factum gentium. sed ubi
illic scelestus? B. quis? A. Sosia.

B. Eccum illum. A. ubi? B. ante oculos. non
vides? A. vix video prae ira, adeo me istic

Hodie delirum fecit. ne te sacrificem, nunquam evades.

Sine me, Blepharo. B. ausculta,

precor. A. dic, ausculto. tu vapula.

S. Qua de re? num satis tempori? non ocius quivi, si me
Daedaleis tulissem remigiis. B. abstine,

quaeso; non potuimus

Nostros grandius grandire gradus. A. sive grallatorius, sive

Testudineus fuerit, certum 'st mihi
hunc scelestum perdere.

En tectum! en tegulas! en obductas
fores! en ludificatum herum!

En verborum scelus! B. quid mali

fecit tibi? A. rogas? ex illo

Tecto exclusum foribus, me deturbavit aedibus. S. egone?

A. Tu. quid minitabas te facturum,
si istas pepulissem fores?

Negas, sceleste? S. quin negem? en
testis ampliter, quicum venio:

Missus sedulo, ut ad te vocatum ducerem. A. quis te misit,

Furcifer? S. qui me rogat. A. quando
gentium? S. dudum, jam pridem, modo.

Ubi cum uxore domi redisti in
gratiam. A. Bacchus te irritassit.

S. Nec Bacchum salutem hodie,

nec Cererem. tu purgari iusseras

Vasa, ut rem divinam faceres: et

hunc me accersitum mittis,

Ut tecum prandeat. A. Blepharo,

dispeream, si aut intus adhuc fui,

Aut si hunc miserim. dic, ubi me

liquisti? S. domi cum Alcumena conjuge.

Ego a te abiens portum vorsus

volite, hunc tuis verbis voco.

Venimus, nec te nisi nunc video

postea. A. scelestum caput; cum uxore?

Nunquam abis, quin vapules. S. Blepharo. B. Amphitruo,

mitte hunc mea gratia,

Et me audias. A. en mitto, quid vis

loquere. B. istic jam dudum mihi

Maxuma memoravit mira: praestigiator forte, aut veneficus

Hanc excantat tibi familiam. inquire aliunde, vide quid siet.

Nec ante hunc excruciatum miserum
facias, quam rem intellegas.

A. Recte mones: eamus, te advorsum
uxori etiam advocatum volo.

SCENA QUARTA.

JUPPITER. AMPHITRUO. SOSIA. BLEPHARO.

Quis tam vasto impete has foris toto convolsit cardine?

Quis ante aedeis tantas tamdiu turbas
conciat? quem si comperero,

Telebois sacrificabo manibus. nihil est, ut dici solet,

Quod hodie bene succedat mihi.

deserui Blepharonem, et Sosiam,

Ut cognatum Naucratem convenirem:

hunc non reperi, et illos perdidi.

Sed eos video: ibo advorsum, ut, si quid

habent, scisciter. S. Blepharo, illic qui

Ex aedibus, herus est, hic vero veneficus. B. proh Jupiter!

Quid intueor? hic non est, sed ille Amphitruo. istic si fuit,

Illum sane non esse oportuit, nisi quidam sit geminus.

J. Eccum cum Blepharone Sosiam.

compellabo hos prius. Sosia,

Tandem ad nos? esurio. S. dixin' tibi hunc veneficum?

A. Immo ego hunc, Thebani cives,

qui domi uxorem meam

Impudicitia impetivit, per quem teneo thesaurum stupri.

S. Here, si tu nunc esuris, ego satur pugnīs ad te volito.

A. Pergin', mastigia? S. abi ad Acheruntem,

venefice. A. men' veneficum?

Vapula. J. quae, hospes, intemperiae, ut tu

meum verberes? A. tuum? J. meum.

A. Mentiris. J. Sosia, i intro: dum hunc

sacrifico, fac paretur prandium.

S. Ibo. Amphitruonem, arbitror, ita comiter Amphitruo...

Accipiet, ut dudum memet ego ille alter Sosia Sosiam.

Interea dum isti certant, in popinam devortundum 'st mihi:

Lances detergam omneis, omneisque trullas hauriam. J. tun' me

Mentiri ais? A. mentiris, inquam, meae corruptor familiae.

J. Ob istuc indignum dictum; te obstricto collo hac arripiam.

A. Vac misero mihi! J. at id praecavisse oportuit. A. Blepharo, suppetias mihi.

B. Consimiles sunt adeo, ut, utri assim, nesciam: rixam tamen, Ut potest, dirimam. Amphitruo, noli Amphitruonem duello perdere; Linque collum, precor. J. hunc tu Amphitruonem dictitas?

B. Quid ni? unus olim; nunc vero partus est geminus, Dum tu vis esse, alter quoque esse forma non desinit. Interea, quaeso, collum linque. J. linquo: sed dic mihi, videturne tibi

Istic Amphitruo? B. uterque quidem. A. proha summe Juppiter! ubi hodie

Mihi formam adimis! pergo quaerere: tunc Amphitruo? J. tu negas?

A. Pernego, quando Thebis, praeter me, nemo 'st alter Amphitruo.

J. Immo, praeter me, nemo; atque adeo, tu Blepharo, iudex sies.

B. Faciam id, si queo, signis palam. tu responde prius. A. Jubens.

B. Antequam cum Taphiis a te pugna sit inita, quid mandasti mihi?

A. Parata navi, clavo haereres sedula.

J. Ut, si nostri fugam facerent, illuc me tuto reciperem.

A. Item aliud, ut bene nummarum servaretur marsupium.

J. Quae pecuniæ? B. tace sis tu, meum 'st quaerere. scisti numerum?

J. Talenta quinquaginta Attica. B. hic examussim rem enarrat; et tu.

J. Quot Philippei? A. duo milia. J. oboli vero bis totidem. S. uterque

Rem tenet probe, intus in crumena clausum alterum esse oportuit.

J. Attende sis: hac dextera, ut nosti, regem mactavi Pterelam; Spolia ademi; et pateram qua ille potare solitus est, in cistella

Pertuli: dono uxori meae dedi, qui cum hodie domi lavī, Sacrificavi, cubui. A. hei mihi!

quid audio? vix apud me sum: Vigilans quippe dormio: vigilans somnio, vivus et sanus intereo.

Ego idem ille sum Amphitruo, Gorgophones nepos, imperator Thebanorum,

Et Creontis unicus, Teleboarum perduellis, qui Acarnanes

Et Taphios vi vici, et summa regem virtute bellica.

Illisce prae feci Cephalum, magni Deionei filium.

J. Ego idem latrones hostes bello et virtute contudi.

Electryonem perdiderant, nostrae et germanos conjugis.

Achaïam, Aetoliam, Phocidem, per freta Jonium et Aegeum et Creticum

Vagati, vi vortebant piratica. A. Dī immortales! mihi met

Non credo, ita omnia, quae facta illic, examussim loquitur. vide,

Blepharo. B. unum superest: id si fuat, Amphitruones sitote gemini.

J. Quid dicas, novi: cicatricem in
 dextro musculo ex illo volnere
 Quod mihi impegit Pterela. B. eam
 quidem. A. apposite. J. Viden? en aspice.
 B. Detegite, aspiciam. J. deteximus,
 vide. B. supreme Juppiter,
 Quid intueor! utrique in musculo dextero, eodem in loco,
 Signo eodem apparet probe, ut
 primum coivit cicatrix rufula,
 Sublurida. rationes jacent, judicium
 silet, quid agam nescio.

SCENA QUINTA.

BLEPHARO. AMPHITRUO. JUPPITER.

Vos inter vos partite: ego abeo, mihi negotium est.
 Neque ego unquam usquam tanta mira me vidiisse censeo.
 A. Blepharo, quaeso, ut advocatus
 mihi assis, neve abeas. B. vale.
 Quid opus est me advocato? qui,
 utri sim advocatus, nescio.
 J. Intro hinc eo. Alcmena parturit. A. perii miser.
 Quid ego? quem advocati jam atque amici deserunt.
 Nunquam edepol me inultus istic ludificabit, quisquis est.
 Nam jam ad regem recte me ducam,
 resque ut facta est, eloquar.
 Ego pol illum ulciscar hodie Thessalum veneficum,
 Qui perverse perturbavit familiae mentem meae.
 Sed ubi ille est? intro edepol abiit, credo, ad uxorem meam.
 Qui me Thebis alter vivit miserior? quid nunc agam?
 Quem omnes mortales ignorant, et ludificant, ut lubet.
 Certum est, introrumpam in aedibus,
 ubi quemque hominem aspexero,
 Sive ancillam, sive servom, sive uxorem, sive adulterum,
 Seu patrem, sive avom videbo, obtruncabo in aedibus.

Neque me Juppiter, neque dī
 omnes id prohibebunt, si volent;
 Quin sic faciam uti constitui.
 pergam in aedibus nunc jam.

ACTUS QUINTI SCENA PRIMA.

EROMIA. AMPHITRUO.

Spes atque opes vitae meae jacent sepultae in pectore,
 Neque ulla 'st confidentia jam
 meo in corde, quin amiserim;
 Ita mihi videntur omnia, mare, terra, coelum, consequi,
 Jam ut opprimar, ut enicer. me
 miseram! quid agam nescio.
 Ita tanta mira in aedibus sunt facta. vae miseræ mihi!
 Animo male 'st. aquam velim!
 corrupta sum, atque absunta sum.
 Caput dolet, neque audio, neque oculis prospicio satis.
 Nec me miserior foemina 'st, neque ulla videatur magis.
 Ita herae meae hodie contigit. nam
 ubi parturit, deos sibi invocat.
 Strepitus, crepitus, sonitus, tonitrus:
 ut subito, ut propere, ut valide tonuit!
 Ubi quisque institerat, cecidit
 crepitu. ibi nescio quis maxuma
 Voce exclamat: Alcumena, adest auxilium, ne time:
 Et tibi, et tuis propitius coeli cultor advenit.
 Exsurgite, inquit, qui terrore meo occidistis prae metu.
 Ut jacui, exsurgo. ardere censui
 aedis, ita tum confulgebant.
 Ibi me inclamat Alcumena: jam ea res me horrore afficit:
 Herilis praevertit metus: ocium
 accurro, ut sciscam quid velit:

Atque illam geminos filios pueros peperisse conspico;
Neque nostrum quisquam sensimus,
quum peperit, neque praevidimus.
Sed quid hoc? quis hic est senex,
Qui ante aedis nostras sic jacet?
numnam hunc percussit Iuppiter?
Credo edepol: nam, proh Iuppiter!
sepultus est, quasi sit mortuus.
Ibo et cognoscam quisquis est. Amphitruo
hic quidem est herus meus.
Amphitruo! A. perii! B. surge. A. interii! B. cedo
manum. A. quis me tenet?
B. Tua Bromia ancilla. A. totus timeo,
ita me increpuit Iuppiter.
Nec secus est, quam si ab Acherunte
veniam. sed quid tu foras
Egressa es? B. eadem nos formido
timidas terrore impulit:
In aedibus, ubi tu habitas, nimia mira vidi, vac mihi
Amphitruo! ita mihi animus etiam nunc
abest. A. agedum expedi.
Scin' me tuum esse herum Amphitruo-
nem? B. scio. A. viden' etiam nunc? B. scio.
A. Haec sola sanam mentem gestat meorum familiarium.
B. Immo omnes sani sunt profecto. A. at
me uxor insanum facit
Suis foedis factis. B. at ego faciam,
tu idem ut aliter praedices
Amphitruo, piam et pudicam esse tuam uxorem ut scias.
De ea re signa atque argumenta paucis verbis eloquar.
Omnium primum Alcumena geminos peperit filios.
A. Ain' tu geminos? B. geminos. A. di
me servant. B. sine me dicere,
Ut scias tibi tuaeque uxori deos esse omnes propitios.

A. Loquere. B. postquam parturire hodie uxor occoeperit tibi
Ibi utero exorti dolores, ut solent puerperae:

Invocat deos immortales, ut sibi auxilium ferant,
Manibus puris, capite operto. ibi continuo contonat
Sonitu maximo, aedis primo ruerere rebamur tuas.

Aedes totae confulgebant tuae, quasi essent aureae.

A. Quaeso absolvido hinc me extemplo,
quando satis deluseris.

Quid fit deinde? B. dum haec
aguntur, interea uxorem tuam
Neque gementem, neque plorantem
nostrum quisquam audivimus:

Ita profecto sine dolore peperit. A. jam istuc gaudeo,
Ut ut erga me merita est. B. mitte isthaec,
atque haec quae dicam accipe.

Postquam peperit pueros, lavere jussit nos. occoeprimus.
Sed puer ille quem ego lavi, ut
magnus est, et multum valet!

Neque enim quisquam colligare quivit incunabulis.

A. Nimia mira memoras: si isthaec vera sunt, divinitus
Non metuo quin meae uxori latae suppetiae sient.

B. Magis jam faxo mira dices.
postquam in cunas condita 'st,

Devolant angues jubati deorsum in impluvium duo
Maximi: continuo extollunt ambo capita. A. hei mihi!
B. Ne pave. sed angues oculis omnis circumvisere.

Postquam pueros conspiciat, pergunt ad cunas citi.
Ego cunas recessim rursus trahere et ducere,
Metuens pueris, mihi formidans: tantoque angues acrius
Persequi. postquam conspexit angues ille alter puer,
Citius e cunis exilit, facit recta in angulis impetum:
Alterum altera apprehendit eos manu perneciter.

A. Mira memoras: nimis
formidolosum facinus praedicas.

ACTUS V. SCENA I. v. 66.

53

Nam mihi horror membra misero percipit dictis tuis.
 Quid fit deinde? porro
 loquere. B. puer ambo angues enicat.
 Dum haec aguntur, voce clara exclamat uxorem tuam.
 A. Quis homo? B. summus imperator
 divum atque hominum Juppiter.
 Is se dixit, cum Alcumena clam consuetum cubilibus,
 Eumque filium suum esse, qui illos angues vicerit:
 Alterum tuum esse dixit
 puerum. A. pol me haud poenitet,
 Scilicet boni dimidium mihi dividere cum Jove.
 Abi domum, jube vasa pura actutum adornari mihi,
 Ut Jovis supremi multis hostiis pacem expetam.
 Ego Tiresiam conjectorem advocabo, et consulam
 Quid faciendum censeat; simul
 hanc rem ut facta est eloquar.
 Sed quid hoc? quam valide tonuit!
 di obsecro vostram fidem!

SCENA SECUNDA.

JUPPITER.

Bono animo es, assum auxilio, Amphitruo, tibi et tuis.
 Nihil est quod timeas. hariolos, haruspices
 Mitte omnis. quae futura et quae facta, eloquar:
 Multo adeo melius, quam illi, quum sim Juppiter.
 Primum omnium Alcumenaе usuram corporis
 Cepi, et concubitu gravidam feci filio.
 Tu gravidam item fecisti, quom in exercitum
 Profectus. uno partu duos peperit simul.
 Eorum alter, nostro qui est susceptus semine,
 Suis factis te immortalis afficiet gloria.
 Tu cum Alcumena uxore antiquam in gratiam
 Redi. haud promeruit, quamobrem vitio vorteres.
 Mca vi subacta est facere. ego in coelum migro.

D 3

SCENA TERTIA.

AMPHITRUO.

Faciam ita ut jubes, et te oro, promissa ut serves tua.
Ibo ad uxorem intro; missum facio Tiresiam senem.
Nunc, spectatores, Jovis summi causâ clare plaudite.

FINIS.

M A R C I

A C C I I P L A U T I

A S I N A R I A.

24

PERSONAE.

LIBANUS, servus.

DEMAENETUS, senex.

ARGYRIPPUS, adolescens.

CLEAERETA, lena.

LEONIDA, servus.

PHILENIUM, meretrix.

DIABOLUS, adolescens.

PARASITUS.

ARTEMONA, uxor.

MERCATOR.

GREG.

PROLOGUS.

57

Hoc agite sultis spectatores, nunc jam,
Quae quidem mihi atque vobis res vortat bene,
Gregique haec, et dominis, atque conductoribus.
Face jam nunc, tu praeco, omnem auritum populum.
Age nunc reside : cave modo ne gratiis.
Nunc, quid processerim huc, et quid mihi voluerim,
Dicam ; ut sciretis nomen hujus Fabulae.
Nam quod ad argumentum attinet, sane breve 'st.
Nunc quod me dixi velle vobis dicere,
Dicam : huic nomen Graece est Onagos Fabulae.
Demophilus scripsit, Marcus vortit barbare.
Asinariam volt esse, si per vos licet.
Inest lepos ludusque in hac Comoedia.
Ridicula res est, date benigne operam mihi,
Ut vos item alias, pariter nunc, Mars adjuvet.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMAE.

LIBANUS. DEMAENETUS.

Sicut tuum vis unicum gnatum tuae
Superesse vitae, sospitem et superstitem :
Ita te obtestor, per senectutem tuam,
Perque illam, quam tu metuis, uxorem tuam :
Si quid meo erga tu hodie falsum dixeris,
Ut tibi superstes uxor aetatem siet :
Atque illa viva vivus ut pestem oppetas.
D. Per deum Fidium quaeris : jurato mihi
Video necesse esse eloqui, quicquid roges,
Ita me obstinate aggressus, ut non audeam
Profecto, percunctanti quin promam omnia.
Proinde actutum istud quid sit, quod scire expetis,
Eloquere : ut ipse scibo, te faciam ut scias.
L. Dic obsecro hercle serio, quod te rogem,

Cave mihi mendacii quicquam. **D.** quin tu ergo rogas?
L. Num me illuc ducis ubi lapis lapidem terit?
D. Quid istuc est? aut ubi est istuc terrarum loci?
L. Ubi sient nequam homines, qui polentam pransitant.
D. Quid istuc sit, aut ubi istuc sit, nequeo noscere,
Ubi sient nequam homines, qui polentam pransitant.
L. Apud fustitudinas ferricrepinas insulas,
Ubi vivos homines mortui incursant boves.
D. Modo pol percepi, Libane, quid istuc sit loci,
Ubi sit polenta, te fortasse dicere. **L.** ah!
Neque hercle ego istuc dico, nec dictum volo.
Teque obsecro hercle, ut, quae locutus, despuas.
D. Fiat, geratur mos tibi. **L.** age age usque excrea.
D. Etiamne? **L.** quaeso hercle usque ex penitis faucibus,
D. Etiam? **L.** amplius. **D.** nam
quousque? **L.** usque ad mortem volo.
D. Cave sis malam rem. **L.** uxoris dico, non tuam.
D. Dono te ob istuc dictum, ut expers sis metu.
L. Dî tibi dent, quaecunque optes. **D.** redde operam mihi;
Cur hoc ego ex te quaeram? aut cur miniter tibi,
Propterea quod me non scientem feceris?
Aut cur postremo filio succenseam,
Patres ut faciunt caeteri? **L.** quid istuc novi est?
D. Equidem scio jam, filius quod amet meus
Isthanc meretricem e proxumo Philenium.
Estne hoc, ut dico, Libane? **L.** rectam instas viam.
Ea res est. sed cum morbus invasit gravis.
D. Quid morbi est? **L.** quia non suppetunt dictis data.
D. Tunc es adjutor nunc amanti filio?
L. Sum vero, et alter noster est Leonida.
D. Bene hercle facitis, et a me initis gratiam.
Verum meam uxorem, Libane, nescis qualis siet?
L. Tu primus sentis, nos tamen praenoscimus.
D. Fateor eam esse importunam atque incommodam.

L. Posterius istuc dicis, quam credo tibi.

D. Omnes parentes, Libane, libris suis,

Qui mihi auscultabunt, facient obsequiam :

Quippe qui magis amico utantur gnato et benevolo :

Atque ego me id facere studeo. volo amari a meis,

Volo me patris mei similem, qui causa mea

Nanclerio ipse ornato per fallaciam,

Quam amabam, abduxit ab lenone mulierem.

Neque puduit eum id ætatis sycphantias

Struere, et beneficiis me emere gnatum suum sibi.

Eos me decretum est persequi mores patris.

Nam me hodie oravit Argyrippus filius,

Ut sibi amanti facerem argenti copiam :

Et id ego percipio obsequi gnato meo :

Volo amoris obsecutum illius, volo amet me patrem.

Quamquam illum mater arte contenteque habet,

Patres ut consueverunt : ego mitto omnia hæc.

Praesertim quum is me dignum, quod concrederet,

Habuit, me habere honorem ejus ingenio decet :

Quum me adiit, ut prudentem gnatum æquum est, patrem ;

Cupio esse amicae quod det argentum suae.

L. Demiror quid sit, et quo evadat, sum in metu.

D. Equidem scio jam, filius quod amet meus.

L. Cupis id, quod cupere te nequicquam intellego.

Dotalem servum Sauream uxor tua

Adduxit, cui plus in manu sit quam tibi.

D. Argentum accepi, dote imperium vendidi.

Nunc verba in pauca conferam, quid te velim.

Viginti jam usu 'st filio argenti minis.

Face id ut paratum jam sit. L. unde gentium ?

D. Me defraudato. L. maxumas nugas agis.

Nudo detrahare vestimenta me jubes.

Defrudem te ego ? age sis, tu sine pennis vola.

Tene ego defrudem, cui ipsi nihil est in manu ?

Nisi quid tu porro uxorem defraudaveris.

D. Qua me, qua uxorem, qua tu servum Sauream

Potes, circumduce, aufer; promitto tibi

Non offuturum, si id hodie effeceris.

L. Jubeas unâ operâ me piscari in aëre,

Venari autem recte jaculo in medio mari.

D. Tibi optionem sumito Leonidam.

Fabricare quidvis, quidvis comminiscere.

Perficito argentum hodie ut habeat filius,

Amicae quod det. L. quid ais tu, Demaenete?

Quod si forte in insidias devenero?

Tu redimes me, si me hostes interceperint?

D. Redimam. L. tum tu igitur aliud cura quid lubet.

D. Ego eo ad forum, nisi quid vis. L. i; etiamne ambula

D. Atque Audin' etiam? L. ecce. D. si

quid te volam, ubi eris?

L. Ubicumque libitum fuerit animo meo.

Profecto nemo est, quem jam dehinc metuam, mihi

Ne quid nocere possit: cum mihi tua

Oratione omnem animum ostendisti tuum.

Quin te quoque ipsum facio haud magni, si hoc patro.

Pergam quo excoepi, atque ibi consilia exordiar.

D. Audin' tu? apud Archibulum ego ero argentarium.

L. Nempe in foro? D. ibi. si quid

opus fuerit. L. meminero.

D. Non esse servus pejor hoc quisquam potest,

Nec magis versutus, nec quo ab caveas acrius.

Eidem homini, si quid recte curatum velis,

Mandes; moriri sese misere mavolet,

Quam non perfectum reddat quod promiserit.

Nam ego illud argentum tam paratum filio

Scio esse, quam me hunc scipionem contui.

Sed quid ego cesso ire ad forum, quod inceperam?

(Ibo,) atque ibi manebo apud argentarium.

ACTUS PRIMI

61

SCENA SECUNDA.

ARGYRIPPUS.

Siccine hoc fit? foras aedibus me ejici?
 Promerenti optume hoccine pretii redditur?
 Bene merenti mala es, male merenti bona es.
 At, halo cum tuo: nam jam ex hoc loco
 Ibo ego ad tresviros, vestraque ibi nomina
 Faxo erunt: capitis te perdam ego et filiam,
 Perlecebrae, pernicies, adolescentum exitium.
 Nam mare haud est mare, vos mare acerrimum.
 Nam in mari repperi, hic clavi bonis.
 Ingrata atque irrita esse omnia intellego,
 Quae dedi, et quod benefeci: at posthac tibi,
 Male quod potero facere, faciam, meritoque id faciam tuo.
 Ego pol te redigam eodem unde
 orta es, ad egestatis terminos.
 Ego edepol te faciam, ut quae sis
 nunc, et quae fueris, scias.
 Quae priusquam istam adii, atque amans
 ego animum meum isti dedi,
 Sordido vitam oblectabas pane, in pannis, inopia.
 Atque ea si erant, magnas habebas omnibus dīs gratias.
 Eadem nunc, quom est melius, me,
 cujus opera est, ignoras, mala.
 Reddam ego te ex fera, fame mansuetem, me specta modo.
 Nam isti quod succenseam ipsi,
 nihil est: nihil quicquam meret.
 Tuo facit jussu, tuo imperio paret: mater tu, eadem hera es.
 Te ego ulciscar, te ego, ut digna es,
 perdam, atque ut de me meres.
 At, scelestā, viden' ut ne id quidem
 me dignum esse existumat,
 Quem adeat, quem colloquatur, cuique irato supplicet:

eredam; illa alio ibit tamen.

A. Ubi illaec quae dedi ante? C. abusa.

nam si ea durarent mihi,

Mulier mitteretur ad te: nunquam quicquam poscerem.

Diem, aquam, solem, lunam; noctem;

haec argento non emo:

Caetera quaeque volumus uti, Graeca mercamur fide.

Quom a pistore panem petimus, vinum ex oenopolio,

Si aes habent, dant mercem: eadem nos disciplina utimur,

Semper oculatae nostrae sunt manus, credunt quod vident.

Vetus est, Nihili cocio est: scis cujus? non dico amplius.

A. Aliam nunc mihi orationem despoliato praedicas:

Longe aliam, inquam, praebes

nunc atque olim, quum dabam:

Aliam atque olim quum illiciebas

me ad te blande ac benedice:

Tum mihi aedes quoque arridebant,

cum ad te veniebam, tuae.

Me unice unum ex omnibus te,

atque illam amare, aiebas mihi.

Ubi quid dederam, quasi columbae pulli in ore ambas meo

Usque cratis: meo de studio studia erant vostra omnia.

Usque adhaerebatis, quod ego jusseram, quod volueram,

Faciebatis; quod nolebam ac vetueram, de industria

Fugiebatis; neque conari id facere audebatis prius.

Nunc neque quid velim, neque

nolim, facitis magni, pessumae.

C. Non tu scis? hic noster quaestus aucupii simillimus est.

Auceps quando concinnavit aream, offundit cibum.

Aves assuescunt. Necesse est facere

sumptum, qui quaerit luerum.

Saepe edunt: semel si captae sunt, rem solvunt aucupi:

Itidem hic apud nos. aedis nobis area est, auceps sum ego,

Esca est meretrix, lectus illix est, amatores aves:

Bene salutando consuescunt, compellendo blanditer,
Osculando; oratione vinnula, venustula.

Si papillam pertractavit, haud est ab re aucupis.

Savium si sumsit, sumere cum licet sine retibus.

Hæccine te esse oblitum, in ludo qui fuisti tamdiu?

A. Tua ista culpa est, quæ discipulum
æmidoctum abs te amoves.

C. Remeato audacter; mercedem si eris nactus: nunc abi.

A. Mane, mane, audi: dic quid me
æquum censes pro illa tibi dare,

Annum hunc ne cum quiquam alio
sit. C. tene? viginti minas.

Atque ea lege, si alius ad me prius attulerit, tu vale.

A. At ego: est etiam, priusquam abis, quod
volo loqui. C. dic quod lubet.

A. Non omnino jam perli: est
reliquum quo peream magis.

Habeo, unde istuc tibi quod poscis dem: sed in leges meas
Dabo, ut scire possis, perpetuum
annum hunc mihi uti serviat,
Nec quenquam interea alium admittat
prorsus, quam me, ad se virum.

C. Quin si tu voles, domi servi qui sunt castrabo viros.

Postremo ut voles nos esse, syngrapham facito afferas.

Ut voles, ut tibi lubebit, nobis legem imposito:

Modo tecum una argentum afferto, facile patiar caetera.

Portitorum simillimæ sunt januæ lenoniæ:

Si affers, tum patent: si non est
quod des, aedes non patent.

A. Interii, si non invenio ego illas viginti minas.

Et profecto, nisi illud perdo
argentum, pereundum est mihi.

Nunc pergam ad forum, atque
experiar opibus, omni copia:

E.

Supplicabo, exobsecrabo, ut quemque amicum videro :
 Dignos, indignos adire, atque experiri certum est mihi.
 Nam si mutuas non potero, certum est sumam foenore.

ACTUS SECUNDI
 SCENA PRIMA.

LIBANUS.

Hercle vero, Libane, nunc te melius st expergiasier,
 Atque argento comparando fingere fallaciam.
 Jam diu est factum quom discēsti
 ab hero, atque abiisti ad forum,
 Igitur inveniundo argento ut fingeres fallaciam.
 Ibi tu ad hoc dici tempus dormitasti in otio.
 Quin tu abs te socordiam omnem
 reice, et segnitiam amove,
 Atque ad ingenium vetus versutum te recipis tuum.
 Serva herum : cave tu idem faxis, alii quod servi solent,
 Qui ad heri fraudationem callidum ingenium gerunt.
 Unde sumam? quem intervortam?
 quo hanc celocem conferam?
 Impetritum, inauguratum 'st : quovis admittunt aves,
 Picus et cornix est ab laeva ; corvus porro ab dextera.
 Consuadent : certum hercle est,
 vostram consequi sententiam.
 Sed quid hoc, quod picus ulmum
 tundit? non temerarium 'st :
 Certe, hercle, ego, quantum ex augurio auspicii intellego,
 Aut mihi in mundo sunt virgae, aut atriensi Saureae.
 Sed quid illuc, quod exanimatus currit hic Leonida?
 Metuo, quod illic obscaevavit meae falsae fallaciae.

SCENA SECUNDA.

LEONIDA. LIBANUS.

Ubi ego nunc Libanum requiram, aut familiarem filium?
Uti ego illos lubentiores faciam, quam lubentia 'st?
Maximam praedam et triumphum eis adfero adventu meo.
Quando mecum pariter potant, pariter scortari solent,
Hanc quidem quam nactus praedam,
pariter cum illis partiam.
LI. Illic homo aedis compilavit, more si fecit suo.
Vae illi, qui tam indiligenter observavit januam.
LE. Aetatem velim servire, Libanum ut conveniam modo.
LI. Mea quidem hercle opera liber nunquam fies oeius.
LE. Etiam de tergo ducentas plagas praegnantis dabo.
LI. Largitur peculium, omnem in tergo thesaurum gerit.
LE. Nam si huic occasione tempus sese subterduxerit,
Nunquam edepol quadrigis albis indipisect postea:
Herum in obsidione linquet, inimicum animos atuxerit.
Sed si mecum occasionem opprimere
hanc, quae obvenit, studet,
Maximas opimitates gaudio effertissimas
Suis heris ille una mecum pariet, gnatoque et patri:
Adeo ut aetatem ambo ambobus nobis sint obnoxii,
Nostro devincti beneficio. LI. vinetos nescio quos ait.
Non placet: metuo in commune,
ne quam fraudem fransus siet.
LE. Perii ego oppido, nisi Libanum
invenio jam, ubi ubi est gentium.
LI. Illic homo socium ad malam rem
quaerit, quem adjungat sibi.
Non placet. pro monstro extemplo
est, quando qui sudat tremit.
LE. Sed quid ego hic properans
concesso pedibus, lingua largior?

Quin ego hanc jubeo tacere, quae loquens lacerat diem?

LI. Edepol hominem infelicem, qui patronam comprimat!

Nam si quid scelesti fecit, lingua pro illo pejerat.

LE. Approperabo, ne post tempus

praedae praesidium parem.

LI. Quae illaec praeda est? ibo advorsum,

atque electabo quicquid est.

Jubeo te salvere voce summa, quoad vires valent.

LE. Gymnasium flagri, salveto. LI. quid

agis, custos carceris?

LE. O catenarum colone. LI. O virgarum lascivia.

LE. Quot pondo te esse censes.

nudum? LI. non edepol scio.

LE. Scibam ego te nescire: at pol ego qui te expendi scio.

Nudus vinctus centum pondo es, quando pendes per pedes.

LI. Quo argumento istuc? LE. ego

dicam, quo argumento et quo modo.

Ad pedes quando alligatus es aequum centupondium,

Ubi manus manicae complexae sunt,

atque adductae ad trabem,

Nec dependis, nec propendis, quin malus nequamque sis.

LI. Vac tibi! LE. hoc testamento Servitus legat tibi.

LI. Verbis velitationem fieri compendi volo.

Quid istuc negotii est? LE. certum

est, credere? LI. audacter licet.

LE. Sis amanti subvenire familiari filio,

Tantum adest boni improviso, verum commistum malo.

Omnes de nobis carnificum concelebrabuntur dies.

Libane, nunc audacia usus est nobis inventa et dolis.

Tantum facinus modo inveni ego, ut nos dicamur duo

Omnium dignissimi esse, quo cruciatus confluant.

LI. Ergo mirabar, quod dudum scapulae gestibant mihi,

Hariolari quae occoeperunt sibi esse in mundo malum.

Quicquid est eloquere. LE. magna

est praeda cum magno malo.

LI. Siquidem omnes conjurati cruciamenta conferant,
Habeo opinor familiarem tergum, ne quaeram foris.

LE. Si istam firmitudinem animi obtines, salvi sumus.

LI. Quin si tergo res solvenda est, rapere cupio publicum :
Pernegabo atque obdurabo, perjurabo denique.

LE. Hem ! ista virtus est, quando
usu 'st qui malum fert fortiter.

Fortiter malum qui patitur, idem post patitur bonum.

LI. Quin rem actutum edisseris ? cupio malum nanciscier.

LE. Placide ergo unumquidque derogita,
ut acquiescam : non vides

Me ex cursura anhelitum etiam

ducere ? LI. age age, mansero

Tuo arbitrato, vel adeo usque dum

peris. LE. ubi nam est herus ?

LI. Major apud forum 'st, minor hinc

est intus. LE. jam satis est mihi.

LI. Tum igitur tu dives es factus ? LE. mitte ridicularia.

LI. Mitto. istud quod affers aures expectant meae.

LE. Animum adverte, ut aequae mecum

haec scias. LI. taceo. LE. beas.

Meministin' asinos Arcadicos mercatori Pellaeo

Nostrum vendere atriensem ? LI. memini.

quid tum postea ?

LE. Hem ! ergo is argentum huc

remisit, quod daretur Saureas

Pro asinis. adolescens venit modo, qui id argentum attulit.

LI. Ubi is homo 'st ? LE. jam devorandum

censes, si conspexeris.

LI. Ita enimvero : sed tamen tu nempe eos asinos praedicas

Vetulos, claudos, quibus subtrita ad

femina jam erant ungulae.

LE. Ipsos, qui tibi subvectabant rure huc virgas ulmeas.

LI. Teneo : atque iidem te hinc vexerunt
vinctum rus. LE. memor es probe.

Verum in tonstrina ut sedebam, me infit percontarier :
Equem filium Stratonis noverim Demaenotum ?

Dico me novisse extemplo, et me ejus servom praedico
Esse, et aedis demonstravi nostras. LI. quid tum postea ?

LE. Ait se ob asinos ferre argentum atricensi Saureao
Viginti minas ; sed cum sese non
novisse hominem qui siet :

Ipsum vero se novisse callide Demaenotum :

Quoniam ille elocutus haec sic. LI. quid
tum ? LE. ausculta ergo ; scies.

Extemplo facio facetum me, atque magnificum virum,

Dico me esse atriensem. sic hoc respondit mihi :

Ego pol Sauream non novi, neque qua facie sit scio :

Te non aequum est succensere. si herum vis Demaenotum,

Quem ego novi, adduce : argentum
non morabor quin feras.

Ego me dixeram adducturum, et me domi praesto fore.

Ille in balineas iturus est, inde huc veniet postea.

Quid nunc consilii captandum
censes ? dic. LI. hem istuc ago

Quomodo argentum intervortam,
et adventorem, et Sauream.

Jam hoc opus est exasciatum : nam si ille argenteum prius

Hospes huc adfert, continuo nos ambo exclusi sumus.

Nam me hodie senex seduxit solum, seorsum ab aedibus :

Mihi, tibiue interminatu ' st, nos futuros ulmeos,

Ni hodie Argyripo viginti essent argenti minae.

Jussit vel nos atriensem, vel nos uxorem suam,

Defraudare : dixit sese operam promissam dare.

Nunc tu abi ad forum ad herum, et

narra, haec ut nos acturi sumus.

Te ex Leonida futurum esse atriensem Sauream,

Dum argentum afferat Mercator
pro asinis. LE. faciam uti jubes.
LI. Ego illum interea hic oblectabo,
prius si forte advenerit.
LE. Quid ais? LI. quid vis? LE. pugno
malam si tibi percussero,
Mox cum Sauream imitabor, caveto ne succenseas.
LI. Hercle vero tu cavebis, ne me attigas. si me tagis,
Nae hodie malo cum auspicio nomen commutaveris.
LE. Quaeso aequo animo patitor. LI. patitor
tu item cum ego te referiam.
LE. Dico ut usus fieri. LI. dico hercle
ego quoque ut facturus sum.
LE. Ne nega. LI. quin promitto inquam
hostire contra, ut merueris.
LE. Ego abeo: tu jam scio patiere. sed quis hic est? is est.
Ille est ipse. jam ego recurro
huc. tu hunc interea hic tene.
Volo sciri narrare. LI. quin tu officium facis ergo, ac fugis?

SCENA TERTIA.

MERCATOR. LIBANUS.

Ut demonstratae sunt mihi, hasce aedis esse oportet,
Demacnetus ubi dicitur habitare. I puere, pulta,
Atque atricensem Sauream, si est intus, evocato huc.
L. Quis nostras sic frangit fores?
ohc, inquam, si quid audis.
M. Nemo etiam tetigit; sanusne
es? L. at censebam attigisse,
Propterea, huc quia habebas iter.
nolo ego fores conservas meas
A te verberarier: sane ego sum amicus nostris aedibus.
M. Pol, haud periculum est, cardines
ne foribus effringantur,

Si istoc extemplo tu omnibus, qui quaerunt, respondebis.

L. Ita haec morata est janua: extemplo janitorem
Clamat, procul si quem videt ire ad sese calcitronem.

Sed quid venis? quid quaeritas? M. Demacnetum volebam.

L. Si sit domi, dicam tibi. M. quid? ejus atriensis?

L. Nihilo mage intus est. M. ubi
est? L. ad tonsorem ire dixit.

M. Quum venisset, post non
rediit? L. non edepol. quid volebas?

M. Argenti viginti minas, si adesset, accepisset.

L. Qui-pro istuc? M. asinos vendidit Pellaeo mercatori
Mercatu. L. scio, tu id nunc refers?
jam hic credo cum affuturum.

M. Qua facie vester Saurea est? si is est, jam scire potero.

L. Macilentis malis, rufulus, aliquantum ventriosus,
Truculentis oculis, commoda statura, tristi fronte.

M. Non potuit pictor rectius describere ejus formam.

Atque hercle ipsum adeo contuor, quassanti capite incedit.

L. Quisque obviam huic hic occesserit irato, vapulabit.

Siquidem hercle Acacidini's minis animisque expletus incedit,
Si me iratus tetigerit, iratus vapulabit.

SCENA QUARTA.

LEONIDA. MERCATOR. LIBANUS.

Quid hoc est negotii? neminem meum dictum magnificare.

Libanum in tonstrinam ut jusseram venire, is nullus venit.

Nae ille edepol tergo et cruribus consuluit haud decore.

M. Nimis imperiosus est. LI. vac
mihi hodie! LE. salvere jussi

Libanum libertum! jam manu emissus? LI. obsecro te.

LE. Nae tu hercle cum magno malo mihi obviam occessisti,

Cur non venisti, ut jusseram, in
tonstrinam? LI. hic me moratu 'st.

LE. Siquidem hercle nunc summum Jovem

te dicas detinuisse,

Atque is precator assiet, malam rem effugies nunquam.

Tu, verbero, imperium meum
contempsisti? L.I. perii! hospes.

M. Quaeso hercle noli, Saurea, mea causa hunc verberare.

L.E. Utinam nunc stimulus in manu
mihi sit! M. quiesce quaeso.

L.E. Quis latera conteram tua, quae occalluere plagis.

Abscede, et sine me hunc perdere, qui semper ira incendit.

Cui nunquam unam rem me licet semel praecipere furi,

Quin centies eadem imperem, atque

oggnanniam: itaque jam hercle

Clamore ac stomacho non queo labori suppeditare.

Jussin', scelestes, ab janua hoc stercus hinc auferri?

Jussin' columnis dejici operas aranearum?

Jussin' in splendorem dari bullas has foribus nostris?

Nihil est: tanquam si claudus sim,

eum fusti est ambulandum;

Quia triduum hoc unum modo foro operam assiduam dedi,

Dum reperiam qui quaeritet argentum in foenus. hic vos

Dormitis interea domi, atque herus

in hara, haud aedibus, habitat.

Hem ergo, hoc tibi. L.I. hospes, te

obsecro, defende. M. Saurea, oro

Mea causa ut mittas. L.E. cho, ecquis pro vectura olivi

Resolvit? L.I. resolvit. L.E. cui datum

est? L.I. Sticho vicario ipsi

Tuo. L.E. vah! delenire apparatus. scio mihi vicarium esse,

Neque eo esse servom in aedibus heri,

qui sit pluris quam ille sit.

Sed vina quae heri vendidi vinario Exaerambo,

Jam pro iis satisfecit Sticho? L.I. fecisse satis opinor:

Nam vidi huc ipsum adducere trapezitam Exaerambum.

L.E. Sic dedero. prius quae credidi, vix anno post exegi.

Nunc satagit : adducit domum etiam
ultra, et scribit nummos.

Dromo mercedem retulit? LI. dimidio minus opinor.

LE. Quid reliquom? LI. aiebat reddere

quam extemplo redditum esset :

Nam retineri, ut quod sit sibi operis, efficeret, locatum.

LE. Scyphos quos utendos dedi Philodamo, rettulitne?

LI. Non etiam. LE. hem, non? si

velis, da, commoda homini amico.

M. Perii hercle! jam hic me abegerit

suo odio. LI. heus jam satis tu,

Audin' quae loquitur? LE. audio, et

quiesco. M. tandem opinor

Conticuit. nunc adeam optimum

est, priusquam incipit tinnire.

Quam mox mihi operam das? LE. chem,

optume : quamdudum tu advenisti?

Non hercle te provideram. quaeso ne vitio vortas,

Ita iracundia obstitit oculis. M. non mirum factum est.

Sed si domi est, Demaenetus

volebam. LE. negat esse intus.

Verum istuc argentum tamen mihi si vis denumerare,

Repromittam istoc nomine solutam rem futuram.

M. Sic potius, ut Demaeneto tibi hero praesente reddam.

LI. Herus istunc novit, atque herum

hic. M. hero huic praesente reddam.

LI. Da modo meo periculo ; rem salvam ego exhibebo :

Nam si sciat noster senex fidem non esse huic habitam,

Succenseat, cui omnium rerum ipse semper credit.

LE. Non magni pendo, ne duit! si non vult. sic sine astet.

LI. Da, inquam. vah! formido miser,

ne hic me tibi arbitretur

Suasisse, sibi ne crederes. da, quaeso, ac ne formida.

Salvum hercle erit. M. credam fore,

dum quidem ipse in manu habeo.

Peregrinus ego sum, Sauream non novi. LI. at nosce sane.

M. Sit, non sit; non edepol scio.

si is est, cum esse oportet.

Ego certe me incerto scio hoc daturum nemini homini.

LE. Hercle istum dī omnes perduint:

verbo cave supplicassis.

Ferox est, viginti minas meas tractare sese.

Nemo accipit! aufer te domum.

abscede hinc, molestus ne sis.

M. Nimis iracunde. non decet

superbum esse hominem servum.

LI. Malo hercle jam magno tuo nunc isti nec recte dicis,

Impure, nihili, non vides irasci? LE. perge porro.

LI. Flagitium hominis, da obsecro

argentum huic, ne male loquatur.

M. Malum hercle vobis quaeritis. LE. crura,

hercle, diffringentur.

Ni istum impudicum percies. LI. peris

hercle! age impudice,

Scelesteste, non audes mihi scelesto subvenire?

LE. Pergin' precari pessumo? M. quae

res? tun' libero homini

Male servus loquere? LE. vapula. ME. id

quidem tibi hercle fiet,

Ut vapules, Demaenetum simulac conspexero hodie.

In jus voco te. LE. non eo. M. non

is? memento. LE. memini.

M. Dabitur pol supplicium mihi

de tergo vestro. LE. vae, te!

Tibi quidem supplicium, carnufex,

de nobis detur? M. atque et jam

Pro vestris dictis maledictis poenae penduntur mihi hodie.

LE. Quid, verbero? sin' tu, furcifer:

herum nosmet fugitare censes?
 I nunc jam ad herum, quo vocas jamdudum, quo volebas.
 M. Nunc demum? tamen nunquam hinc
 feres argenti nummum, nisi me
 Dare jusserit Demaenetus. LE. ita facito, age ambula ergo.
 Tu contumeliam alteri facias, tibi non dicatur?
 Tam ego homo sum quam tu. M. scilicet
 ita res est. LE. sequere hac ergo.
 Praefiscini hoc nunc dixerim, nemo etiam me accusavit
 Merito meo; neque me Athenis est alter hodie quisquam,
 Cui credi recte aeque putent. M. fortassis! sed me tamen
 Nunquam hodie induces, ut tibi credam hoc argentum ignoto.
 Lupus est homo homini, non homo;
 quom qualis sit non novit.
 LE. Jam nunc secunda mihi facis,
 scibam huic te capitulo hodie
 Facturum satis pro injuria. quanquam ego sum sordidatus,
 Frugi tamen sum, nec potest peculium enumerari.
 M. Fortasse! LE. etiam nunc
 dico: Periphanes Rhodo mercator
 Dives, absente hereto solus mihi talentum argenti
 Soli annumeravit, et mihi credidit, neque deceptus in eo.
 M. Fortasse! LE. atque etiam tu
 quoque ipse, si esses percunctatus
 Me ex aliis, scio pol, crederes nunc
 quod fers. M. haud negassim.

ACTUS TERTII

SCENA PRIM A.

CLEAERETA. PHILENIUM.

Nequeon' ego te interdictis facere mansuetam meis?
 An ita tu es animata, ut qui expers matris imperii sies?
 P. Ubi pie Pietatem, si isto more moratam tibi

Postulem placere, mater, mihi quo pacto praecipis?

C. An decorum est adversari meis

te praeceptis? P. quid est?

C. Hocine est pietatem colere, matris imperium minuire?

P. Neque quae recte faciunt culpo;

neque quae delinquant amo.

C. Satis dicacula es amatrix. P. mater, is quaestu 'st mihi:

Lingua poscit, corpus quaerit, animus orat, res monet.

C. Ego te volui castigare, tu mī accusatrix ades.

P. Neque edepol te accuso, neque

id me facere fas existumo.

Vtrum ego meas queror fortunas,

quom illo quem amo prohibeor.

C. Ergo una pars orationis de die dabitur mihi.

P. Et meam partem loquendi, et tuam trado tibi.

Ad loquendum, atque ad tacendum

tute habeas portisculum.

Quin pol si reposivi remum, sola ego in casteria

Ubi quiesco, omnis familiae causa consistit tibi.

C. Quid sis tu, quam ego unam

vidi mulierem audacissimam?

Quoties te vetui Argyrippum filium Demaeneti

Compellare aut contrectare, colloquive aut contui?

Quid dedit? quid deportari jussit ad nos? an tu tibi

Verba blanda esse aurum rere? dicta docta pro datis?

Utro amas, ultro expetessis, ultro ad te arcessi jubes.

Illos qui dant, eos derides: qui deludunt, deperis.

An te id exspectare oportet, si quis promittat tibi,

Te facturum divitem, si moriatur mater sua?

Ecastor nobis periculum magnum et familiae portenditur,

Dum ejus exspectamus mortem, ne nos moriamur fame.

Nunc adeo nisi mihi huc argenti affert viginti minas,

Nae ille ecastor hinc trudetur largus lacrumarum foras.

Hic dies summu 'st apud me inopiae excusatio.

P. Patiar, si cibo carere me jubeas, mater mea.

C. Non veto ted amare, qui dant, qua amentur gratia.

P. Quid si h'c animus occupatu' st,
mater, quid faciam? mone. C. hem!

Meum caput contemples; siquidem ex re consultas tui.

P. Etiam opilio, qui pascit, mater, alienas oves,

Aliquam habet pecuniarem, qui spem soletur suam.

Sine me amare unum Argyrippum, animi causa, quem volo.

C. Intro abi. nam te quidem edepol nihil est impudentius.

P. Audientem dicto, mater, produxisti filiam.

S C E N A S E C U N D A.

LEONIDA. LIBANUS.

Perfidiae laudes gratiasque habemus merito magnas,

Quum nostris sycophantiis, dolis, astutiisque,

Scapularum confidentia, virtute ulmorum freti,

Qui advorsum stimulos, laminas, crucesque compedesque,

Nervos, cateas, carceres, numellas, pedicas, bolas,

Indoctoresque accerrimos, gnarosque nostri tergi;

Qui saepe ante in nostras scapulas cicatrices indiderant:

Eae nunc legiones, copiae, exercitusque eorum,

Vi, pugnando, perjuriis nostris, euge, potiti.

Id virtute hujus collegae, meaque comitate

Factum est. LI. qui me vis fortior

est ad sufferendas plagas?

LE. Edepol virtutes qui tuis nunc possit collandare,

Sicut ego possim, quae domi duclique male fecisti.

Nae illa edepol pro merito nunc

tuo memorari multa possunt.

Ubi fidenter fraudaveris, ubi hero infidelis fueris,

Ubi verbis conceptis oclens libenter perjuraris,

Ubi parietes perfoderis, in furto ubi sis prehensus,

Ubi saepe causam dixeris pendens adversus octo

Astutos, audacis viros, valentes visgatores.

LI. Fateor profecto ut praedicas, Leonida, esse vera.
Verum edepol nae etiam tua quoque malefacta iterari multa
Et vero possunt. ubi scias fideli infidus fueris:
Ubi prehensus in furto sies, et manifesto verberatus:
Ubi perjurâris: ubi sacro manus sis admolitus:
Ubi heris damno, molestiae, et dedecori saepe fueris:
Ubi creditum tibi quod sit, tibi datum esse pernegâris:
Ubi amicae, quam amico tuo, fueris magis fidelis:
Ubi saepe ad languorem tua duritia dederis octo
Validos lictores, ulmeis affectos lentis virgis.
Num male relata est gratia? ut collegam collaudavi!
LE. Ut meque teque maxime atque ingenio nostro decuit.
LI. Jam omitte ista, atque hoc quod
rogo responde. LE. rogita quod vis.
LI. Argenti viginti minas habesne? LE. harrolare.
Edepol scenem Demaenetum lepidum fuisse nobis.
Ut assimulabat Sauream med esse, quam facete!
Nimis aegre risum continui, ubi hospitem inclamavit,
Quod se absente mihi fidem habere noluisset.
Ut memoriter me Sauream vocabat atriensem!
LI. Manedam. LE. quid est? LI. Philenium
est ne haec quae intus exit?
Atque Argyrippus una. LE. opprime
os: is est. etiam subauscultemus.
Lacrumantem lacinia tenet
lacrumans. quidnam esse dicam?
Tacite auscultemus. LI. attate!
modo hercle in mentem venit.
Nimis vellem habere perticam. LE. quod
rei? LI. qui verberarem
Asinos, si forte occoeperint clamare hinc ex crimina.

SCENA TERTIA.

ARGYRIPPUS. PHILENIUM. LIBANUS. LEONIDAS

Cur me retentas? P. quia tui amans abeuntis egeo.

A. Vale. P. aliquanto amplius valerem, si hic maneres.

A. Salve. P. salvere me jubes,
quoi tu abiens affers morbum.

A. Mater supremum mihi tua dixit, domum ire jussit.

P. Acerbum funus filiae faciet, si te carendum est.

L.I. Homo hercle hinc exclusu 'st
foras. L.E. ita res est. A. mitte quaeso.

P. Quo nunc abis? quin tu hic
manes? A. nox si voles manebo.

L.I. Audin' hunc? opera ut largus
est nocturna. nunc enim est

Negotiosus interdius. videlicet Solonem,

Leges ut conscribat, quibus se populus teneat. gerrae.

Qui sese parere apparent hujus legibus, profecto

Nunquam bonae frugi sient, dies noctesque potent.

L.E. Nae iste hercle ab ista non pedem discedat, si licessit.

Qui nunc festinat, atque ab hac minatur sese abire.

L.I. Sermoni jam finem face tuo:
hujus sermonem accipiam.

A. Vale. P. quo properas? A. bene
vale: apud Orcum te videbo.

Nam equidem me, jam quantum potest, a vita abjudicabo.

P. Cur tu obsecro immerito meo me morti dedere optas?

A. Ego te? quam si intellegam deficere vita, jam ipse
Vitam meam tibi largiar, et de mea ad tuam addam.

P. Cur ergo minitaris tibi te vitam esse amissurum?

Nam quid me facturam putas, si istuc quod dicis, faxis?

Mihi certum est, efficere in me omnia
eadem quae tu in te faxis.

A. O melle dulci dulcior mihi tu

es. P. certe enim tu vita es
Mihi. complectere. A. facio
libens. P. utinam sic efferamur!
LE. O Libane, ut miser est homo
qui amat! LI. imo hercle vero,
Qui pendet, multo est miserior. LE. scio,
qui periculum feci.
Circumsistamus: alter hinc, hinc alter appellemus.
LI. Here, salve. sed num fumus est
haec mulier, quam amplexare?
A. Qui dum? LI. quia oculi sunt
tibi lacrimantes, eo rogavi.
A. Patronus qui vobis fuit futurus, perdidistis.
LI. Equidem hercle nullum perdidisti:
ideo, quia nunquam ullum habui.
LE. Philenium, salve. P. dabunt di, quae velitis, vobis.
LI. Noctem tuam et vini cadum velim, si optata fiant.
A. Verbum cavé faxis, verbero. LI. tibi
equidem, non mihi opto.
A. Tum, tu igitur loquere quod
libet. LI. hunc hercle verberare.
LE. Quisnam istuc accredat tibi, cinaede calamistratè?
Tun' verberes, qui pro cibo habeas te verberari?
A. Ut vestrae fortunae meis praecedunt, Libane, longe,
Qui hodie nunquam ad vesperum
vivam! LI. quapropter quaeso?
A. Quia ego hanc amo, et haec me amat: huic
quod ego dem, nusquam quicquam est.
Hinc meo amantem ex aedibus delegit hujus mater.
Argenti viginti minae me ad mortem appulerunt,
Quas hodie adolescens Diabolus ipsi daturus dixit:
Ut hanc ne quoquam mitteret, nisi
ad se, hunc annum totum,
Videtur viginti minae quid pollent, quidve possunt?

Ille, qui illas perdit, salvus est : ego, qui non perdo, *perco*.

LI. Jam dedit argentum? A. non

dedit. LI. bono animo es, ne formida.

LE. Secede huc: Libane, te volo. LI. si

quid vis. A. obsecro vos,

Eadem istac opera suavius est complexos fabulari.

LI. Non omnia eadem aequè

omnibus, *here*, suavia esse scito:

Vobis est suave amantibus complexos fabulari:

Ego complexum hujus nihil moror. LE. meum

autem haec aspernatur.

Proinde istud facias ipse, quod faciamus, nobis *suades*.

A. Ego vero, et quidem edepol lubens. *interea*, si videtur,

Concedite istuc. LE. vin' herum

deludi? LI. dignu' st sane.

LE. Vin' faciam ut me Philenium

praesente hoc amplectetur?

LI. Cupio hercle. LE. sequere hac. A. ecquid

est salutis? satis locuti.

LE. Auscultate, atque operam date, et mea dicta devorate.

Primum omnium servos tuos nos esse non negamus:

Sed si tibi viginti minae argenti proferentur,

Quo nos vocabis nomine? A. libertos. LE. non patronos?

A. Id potius. LE. viginti minae hic insunt in *crumina*.

Has ego, si vis, tibi dabo. A. dñ te servassint semper,

Custos herilis, decus populi, thesaurus copiarum,

Salus interioris hominis, amorisque imperator.

Hic pone, hic istam colloca *cruminam* in collo *plane*.

LE. Nolo ego te, qui herus sis mihi, onus istuc *sustinere*.

A. Quin tu labore liberas te, atque istam imponis in *me*.

LE. Ego bajulabo: tu, ut decet

dominum, ante me ito inanis.

A. Quid nunc? quid est? quin tradis

huc *cruminam* pressatum herum?

L.E. Hanc, cui daturus hanc, jube petere atque orare mecum.

Nam istuc proclive est, quod jubes, me plane collocare.

P. Da meus ocellus, mea rosa, mi anime, da mea voluptas,

Leonida, argentum mihi; ne nos dejunge amantis.

L.E. Dic igitur me tuum passerculum,

gallinam, coturnicem,

Agnellum: hoedillum me tuum dic esse, vel vitellum:

Prehende auriculis, compara labella cum labellis.

A. Ten' osculetur, verbero? L.E. quam

vero indignum visum est!

Atqui pol hodie non feres, ni genua confricantur.

A. Quidvis egestas imperat: fricentur, da nunc quod oro,

P. Age, mi Leonida, obsecro fer amanti hero salutem.

Redime istoc beneficio te ab hoc,

et tibi eme hunc isto argento.

L.E. Nimis bella es atque amabilis:

et si hoc esset meum, hodie

Nunquam me orares quin darem: illum te orare melius' st.

Illic hanc mihi servandam dedit. i sanc, bella, belle.

Cape hoc sis, Libane. A. furcifer, etiam me delusisti?

L.E. Nunquam hercle facerem,

genua ni tam nequiter fricares.

Age sis tu in partem nunc jam hunc

delude, atque amplexare hanc.

LI. Taceas, me spectes. A. quin

ad hunc Philenium aggredimur,

Virum quidem pol optimum, et non similem furis hujus.

LI. Inambulandum est: nunc mihi vicissim supplicabunt.

A. Quaeso hercle, Libane, sis herum tuis factis sospitari,

Da mihi istas viginti minas. vides me amantem egere.

LI. Videbitur, factum volo, redito huc conticinio.

Nunc istanc tantisper jube sis petere atque orare mecum.

P. Amandone exorari vis te, an osculando?

LI. Enimvero utrumque. P. ego obsecro

te, et tu utrumque nostrum serva.

A. O Libane, mi patrone, mihi trade

istuc. LI. magis decorum 'st,

Libertum potius, quam patronum, onus in via portare.

P. Mi Libane, ocellus aureus, donum decusque amoris,

Amabo, faciam quod voles, da istuc argentum nobis.

LI. Dic igitur me anaticulam, columbam, vel catellum,

Hirundinem, monedulam, passerculum, putillum.

Fac proserpentem bestiam me,

duplicem ut habeam linguam,

Circumdatoque me brachiis: meum collum circumplecte.

A. Ten' complectatur, carnufex? LI. quam

vero indignus videor!

Ne istuc nequicquam dixeris tam indignum dictum in me:

Vehes pol hodie me, siquidem hoc argentum ferre speres.

A. Ten' ego veham? LI. tun' hoc

feras argentum hinc aliter a me?

A. Perii hercle! si verum quidem est

decorum, herum vehere servom.

Inscende. LI. sic isti solent superbi subdomari.

Asta igitur, ut consuetus es puer olim: scin' ut dicam?

Hem sic. abi: laudo. nec te equo

magis est equus ullus sapiens.

A. Inscende actutum. LI. ego fecero.

hem! quid istuc est? ut tu incedis!

Demam hercle jam de ordeo, tolutum nî badizas!

A. Amabo, Libane, jam sat

est. LI. nunquam hercle hodie exorabis.

Nam jam calcari quadrupedem agitato advorsum clivum,

Postea ad pistorum dabo, ut ibi cruciari currens.

Asta, ut descendam nunc jam in

proclivi, quanquam nequam es.

A. Quid nunc? quoniam ambo, ut est

libitum, nos *ambo* delusistis,

Datæ argentum? L.I. siquidem

mihi statuum et aram statuis,

Atque ut Deo mihi hic immolas

bovem: nam ego tibi Salus sum.

L.E. Etiam tu, here, istunc amoves abs te,

atque ipse me aggredire?

Atque illa sibi quæ hic jusserat, mihi statuis, supplicasque?

A. Quem te autem Deum nominem? L.E. Fortunam

atque Obsequentem.

A. Jam-istoc es melior. L.I. an quid

est olim homini salute melius?

A. Licet laudem Fortunam, tamen, ut ne Salutem culpem.

P. Ecce ambæ sunt bonæ. A. sciam

ubi boni quid dederint.

L.E. Opta id, quod, ut contingat, tibi

vis. A. quid si optaro? L.E. eveniet.

A. Opto annum hunc perpetuum mihi

hujus operas. L.E. impetrasti.

A. Ain' vero? L.E. certe, inquam. L.I. ad

me adi vicissim, atque experire.

Exopta id quod vis maxime tibi evenire, fiet.

A. Quid ego aliud exoptem amplius,

nisi illud cujus inopia 'st?

Viginti argenti commodas minas, hujus quas dem matri.

L.I. Dabuntur: animo sis bono face: exoptata obtingent.

A. Ut consuevere, homines Salus frustratur et fortuna.

L.E. Ego caput huic argento fui hodie reperiundo.

L.I. Ego pes fui. A. quin nec caput,

nec pes sermonum apparet.

Nec quid dicatis, nec me cur ludatis scire possum.

L.I. Satis jam delusum censeo:

nunc rem, ut est, eloquamur.

Animum, Argyrippe, advorte sis! pater nos ferre hoc jussit

Argentum ad te. A. ut tempore opportuneque attulistis!

LI. Hic inerunt viginti minae bonae, mala opera partae :

Has tibi nos pactis legibus dare

jussit. A. quid id est quaeso?

LI. Noctem hujus et coenam sibi ut

dares. A. jube advenire quaeso.

Meritissimo ejus quae volet faciemus, qui hosce amores

Nostros dispulsos compulit. LE. *patieris, Argrippe,*

Patrem hanc amplexari tuum? A. haec

facile faciet ut patiar.

Leonida, curre obsecro; patrem huc orato ut veniat.

LI. Jamdudum est intus. A. hæc quidem

non venit. LI. angiporto

Illac per hortum circuit clam, ne quis se videret

Huc ire familiarium. ne uxor resciscat, metuit.

De argento, si mater tua sciat ut sit factum. A. heja!

Benedicite. ite intro cito. valet. LE. et vos amate.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA.

DIABOLUS. PARASITUS.

Agedum, istum ostende quem conscripsti sygraphum

Inter me et amicam et lenam : leges perlege.

Nam tu Poëta es prorsus ad eam rem unicus.

P. Horrescet faxo lena, leges quum audiet.

D. Age quaeso, mi, hercle, translege. P. audin'? D. audio.

P. Diabolus Glauci filius Cleaeretae

Lenae dedit dono argenti viginti minas,

Philenium ut secum esset noctes et dies

Hunc annum totum. D. neque cum quiquam alio quidem.

P. Addone? D. adde : et scribes, vide, plane et probe.

P. Alienum hominem intromittat neminem.

Quod illa aut amicum aut patronum. D. neminem.

P. Aut quod illa amicae suae amatorem praedicet.

Fores occlusae omnibus sient, nisi tibi.
In foribus scribat, OCCUPATAM ESSE SE.
Aut quod illa dicat peregre allatam epistolam,
Ne epistola quidem ulla sit in aedibus,
Nec cerata adeo tabula. et si qua inutilis
Pictura sit, eam vendat. ni quadriduo
Abalienarit, quo abs te argentum acceperit,
Tuus arbitratus sit, comburas, si velis.
Ne illi sit cera, ubi facere possit literas.
Vocet convivam neminem illa; tu voces.
Ad eorum ne quem oculos adjiciat suos.
Si quem alium aspexit, caeca continuo siet.
Tecum una postea aeque pocula potitet.
Abs ted accipiat, tibi propinet, tu bibas.
Ne illa minus, aut plus quam tu, sapiat. D. satis placet.
P. Suspiciones omnes abs se segreget,
Neque illaec ulli pede pedem homini premat.
Cum surgat, neque in lectum inscendat proximum,
Neque cum descendat, inde det cuiquam manum.
Spectandum ne cui annulum det, neque roget.
Talos ne cuiquam homini admoveat, nisi tibi.
Cum jaciat, Te, ne dicat: nomen nominet.
Deum invocet sibi, quam lubebit, propitiam,
Deum nullum. si magis religiosa fuerit,
Tibi dicat: tu pro illa oves, ut sit propitius.
Neque illa ulli homini nutet, nictet, annuat;
Post, si lucerna extincta est, nequid sui
Membri commoveat quicquam in
tenebris. D. optimum est:
Ita scilicet facturam: verum in cubiculo
Deme istuc: equidem illam moveri gestio.
Nolo habere illam causam, et votitam dicere.
P. Scio, captiones metuis. D. verum. P. ergo, ut jubes,
Tollam; D. quid ni? P. andi-reliqua. D. loquere, audio.

P. Neque ullum verbum faciat perplexabile;
 Neque ulla lingua sciat loqui nisi Attica.
 Forte si tussire occoepsit, ne sic tussiat,
 Ut cuiquam linguam in tussiendo proferat.
 Quod illa autem simulet, quasi gravedo profluat,
 Hoc ne sic faciat : tu labellum abstergeas
 Potius, quam cuiquam savium faciat palam.
 Nec mater lena ad vinum accedat interim,
 Nec ulli verbo male dicat. si dixerit,
 Haec multa ei esto, vino viginti dies
 Ut careat. D. pulchre scripsti : scitum syngraphum?
 P. Tum si coronas, sarta, unguenta jusserit
 Ancillam ferre Veneri aut Cupidini,
 Tuus servus servet, Venerine eas det, an viro.
 Si forte pure velle habere dixerit,
 Tot noctes reddat spurcas, quot puras habuerit :
 Haec sunt non nugae : non enim mortualia.
 D. Placent profecto leges. sequere intro. P. sequor.

SCENA SECUNDA.

DIABOLUS. PARASITUS.

Sequere hac : egon' haec patiar? aut taceam? emori
 Me malim, quam haec non ejus uxori indicem.
 Ain' tu? apud amicam munus adolescentuli
 Fungare? uxori excuses te, et dicas senem?
 Praeripias scortum amanti, atque argentum objicias
 Lenae? supples clam domi uxorem tuam?
 Suspendas potius me, quam tacita tu haec auferas.
 Jam quidem, hercle, ad illam
 hinc ibo, quam tu propediem,
 Nisi quidem illa ante occupassit te, effiges scio,
 Luxuriae sumptus suppeditare ut possies.
 P. Ego sic faciendum censeo. me honestiu' st,
 Quam te, palam hanc rem facere, ne illa existimet

ACTUS IV. SCENA II. v. 13.

89

Amoris causa percitum id fecisse te,
Magis quam sua causa. D. at pol qui dixi rectius.
Tu ergo fac ut illi turbas, lites concias,
Cum suo sibi gnato unam ad amicam de die
Potare, illam expilare jam. P. ne me mone.
Ego istud curabo. D. at ego te opperiar domi.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA.

ARGYRIPPUS. DEMAENETUS.

Agedum, decumbamus sis, pater. D. ut jusseris,
Mi gnate, ita fiet. A. pueri, mensam apponite.
D. Nunquid nam tibi molestum est, gnate
mi, si haec nunc tecum accubat?
A. Pietas, pater, oculis dolorem prohibet:
quanquam ego istanc amo,
Possum equidem inducere animum,
ne aegre patiar, quia tecum accubat.
D. Decet verecundum esse
adulescentem, Argyrippe. A. edepol, pater,
Merito tuo facere possum. D. age
ergo, hoc agitemus convivium
Vino et sermone suavi. nolo ego metui, amari mavolo,
Mi gnate, me abs te. A. pol ego utrumque
facio, ut aequum est filium.
D. Credam istuc, si esse te hilarum
videro. A. an tu esse me tristem putas?
D. Putem ego? quem videam aequae esse
moestum, ut quasi dies si dicta sit.
A. ne dixis istuc. D. ne sic fueris, illico ego non dixero.
A. Hem! aspecta: rideo. D. utinam,
male qui mihi volunt, sic rideant!
A. Scio equidem quamobrem me,

pater, tu tristem credas nunc tibi;
 Quia istaec est tecum. atque ego quidem,
 hercle, ut verum tibi dicam, pater,
 Ea res male habet: ac non eo, quin
 tibi non cupiam quae velis:
 Verum istam amo. aliam tecum esse
 equidem facile possim petiti.
 D. At ego hanc volo. A. ergo sunt quae
 exoptas. mihi quae ego exoptem volo.
 D. Unum hunc diem perpetere,
 quoniam tibi potestatem dedi,
 Cum hac annum ut esses, atque
 amanti argenti feci copiam.
 A. Hem istoc me facto tibi devinxti. D. quia
 te ergo hilarum das mihi.

S C E N A S E C U N D A.

ARTEMONA. PARASITUS.

DEMAENETUS. ARGYRIPPUS. PHILENIUM.

Ain' tu, meum virum hic potare, obsecro, cum filio?
 Et ad amicam detulisse argenti viginti minas?
 Meoque filio sciente id facere flagitium patrem?
 PA. Neque divini, neque mi humani
 posthac quicquam accreduas,
 Artemona, si hujus rei me esse mendacem inveneris.
 ART. At scelestas ego, praeter alios meum virum fui rata
 Siccum, frugi, continentem, amantem uxoris maxime.
 PA. At nunc dehinc scito, illum ante
 omnes minimi mortalem precī:
 Madidum, nihili, incontinentem,
 atque osorem uxoris suae.
 ART. Pol ni vera ista essent, nunquam
 faceret ea quae nunc facit.
 PA. Ego quoque, hercle, illum antehac

hominem semper sum frugi ratus.

Verum hoc facto sese ostendit, qui quidem cum filio
Potet una, atque una amicam ductet decrepitus senex.

ART. Hoc ecastor est, quod ille it ad coenam cotidie.

Ait sese ire ad Archidemum, Chaeream, Chaerestratum,
Cliniam, Chremem, Cratinum, Diniam, Demosthenem.

Is apud scortum corruptelae, et liberis lustris studet.

PA. Quin tu illum jubes ancillas rapere sublimem domum?

ART. Tace modo. nae illum ecastor
miserum habeo. PA. ego istuc scio

Ita fore illi, dum quidem cum illo

empta eris. ART. ego cenaeo

Eum etiam hominem aut in senatu

dare operam, aut clientibus:

Ibi labore delassatum noctem totam stertere,

Ille opere foris faciundo lassus noctu advenit:

Fundum alienum arat, incultum familiarem deserit.

Is etiam corruptus, porro suum corrumpit filium.

PA. Sequere hac me modo, jam faxo

ipsum hominem manifesto opprimas.

ART. Nihil ecastor est quod facere
mavelim. PA. manedum. ART. quid est?

PA. Possis, si forte accubantem tuum virum conspexeris,
Cum corona amplexum amicam, si videas, cognoscere?

ART. Possum ecastor. PA. hem tibi

hominem. ART. perii! PA. paulisper mane.

Aucupemus ex insidiis clanculum quam rem gerant.

ARG. Quid modi, pater, amplexandi
facies? D. fateor, gnate mi.

ARG. Quid fatere? D. me ex amore
hujus corruptum oppido.

PA. Audin' quid ait? ART. audio. D. egon'
ut non domo uxori meae

Subripam in deliciis pallam quam

habet, atque ad te deferam?

Non edepol conduci possum vita uxoris annua.

PA. Censen' tu illum hodie primum

ire assuetum esse in ganeum?

ART. Ille ecastor suppilabat me, quod ancillas meas

Susplicabar, atque insontis miseras cruciabam. ARG. pater,

Jube dare vinum; jamdudum

factum est, quum primum bibi.

D. Da puere ab summo; age, tu

interibi ab infimo da suaviū.

ART. Perii misera! ut osculatur carnufex, capuli decus.

D. Edepol animam suaviorem aliquanto quam uxoris meae.

PH. Dic amabo, an foetet anima uxoris tuae? D. ~~nauteam~~

Bibere malim, si necessum est, quam illam oscularier.

ART. Miser ecastor es. PA. mecastor

dignus est. ARG. quid ais, pater?

ART. Ain' tandem? edepol nae tu

istuc cum malo magno tuo

Dixisti in me. sine! venias modo domum, faxo ut scias

Quid pericli sit dotatae uxori vitium dicere.

ARG. Ecquid matrem amas? D. egone?

illam nunc amo, quia non adest.

ARG. Quid, cum adest? D. periisse

cupio. PA. amat homo hic te, ut praedicat.

ART. Nae ille ecastor foenerato funditat: nam si domum

Redierit hodie, osculando ego ulciscar potissimum.

ARG. Jace, pater, talos, ut porro nos jaciamus. D. maxime.

Te Philenium mihi, atque uxori

mortem. hoc Venerium est.

Pueri, plaudite, et mihi ob jactum cantharo mulsum date.

ART. Non queo durare. PA. si non didicisti fullonicam,

Non mirandum est. in oculos invadi *nunc* est optimum,

ART. Ego pol vivam, et tu isthaec

hodie cum tuo magno malo

Invocavisti. PA. equis currit pollinctorem arcessere?

ARG. Mater, salve. ART. sat
saluti? st. PA. mortui? st Demaenetus.

Tempus est subducere hinc me:
pulchre hoc gliscit praelium.

Ibo ad Diabolum, mandata dicam facta, ut voluerit.

Atque interea ut decumbamus suadebo, hi dum litigant.

Post eum demum huc cras adducam

ad lenam, ut viginti minas

Ei det, in parte hac amanti ut liceat ei potirier.

Argyrippus exorari spero poterit, ut sinat

Sese alternas cum illo noctes hac frui. nam ni impetro,

Regem perdidit: ex amore tantum est homini incendium.

ART. Quid tibi huc receptio ad te
est meum virum? PH. pol me quidem

Miseram odio enicavit. ART. surge, amator; i domum.

D. Nullus sum. ART. immo es, ne

nega, omnium pol nequissimus.

At etiam cubat cuculus. surge, amator; i domum.

D. Vae mihi! ART. vera hariolare.

surge, amator; i domum.

D. Abscede ergo paululum istuc. ART. surge,

amator; i domum.

D. Jam, obsecro, uxor. ART. nunc

uxorem me esse meministi tuam?

Modo, quum dicta in me ingerebas, odium, non uxor eram.

D. Totus perii! ART. quid tandem?

anima foetetne uxoris tuae?

D. Murrham olet. ART. jam surripuisti

pallam, quam scorto dares?

ARG. Ecce quin surrepturum pallam promisit tibi,

D. Non taces? ARG. ego dissuadebam,

mater. ART. bellum filium.

Istoscine patrem aequom mores est liberis largirier?

Nihilne te pudet? D. pol, si aliud
nihil sit, tui me, uxor, pudet.

ART. Cano capite te cuculum uxor ex lustris rapit.

D. Non licet manere, coena coquitur,
dum coenem modo?

ART. Ecaster coenabis hodie, ut
te dignum est, magnum malum.

D. Male cubandum est: iudicatum
me uxor adducit domum.

ARG. Dicebam, pater, tibi, ne matri consuleres male.

PH. De palla memento, amabo. D. juben'
hanc hinc abscedere?

PH. Immo intus potius: sequere hac me,
mi anime. D. ego vero sequor.

ART. I domum. PH. da saviū etiam
prius quam abis. D. i in crucem.

GREX.

Hic senex, si quid, clam uxorem, suo animo fecit volup⁹,

Neque novum, neque mirum fecit,
nec secus quam alii solent.

Nec quisquam est tam ingenio
duro, nec tam firmo pectore,

Quin ubi quicquam occasionis sit, sibi faciat bene.

Nunc si voltis deprecari huic seni ne vapulet,

Remur, impetrari posse, si plausum sic clarum datis.

FINIS.

M A R C I

A C C I I P L A U T I

A U L U L A R I A.

PERSONAE.

L A R, prologus.

E U C L I O, senex.

S T A P H Y L A, anus.

E U N O M I A, mulier.

M E G A D O R U S, senex.

S T R O B I L U S, geminus servus.

A N T H R A X }
C O N G R I O, } coci.

P Y T H O D I C U S, servus.

L Y C O N I D E S, adolescens.

P H A E D R A, puella.

P R O L O G U S.

97

L A R F A M I L I A R I S.

NE quis miretur qui sim, paucis eloquar.
 Ego Lar sum Familiaris, ex hac familia,
 Unde exeuntem me aspexistis. hanc domum
 Jam multos annos est cum possideo, et colo
 Patrique, avoque jam hujus, qui nunc hic habet :
 Sed mihi avos hujus obsecrans concredidit
 Thesaurum auri clam omnis: in medio foco
 Defodit, venerans me, ut id servarem sibi.
 Is quoniam moritur, ita avido ingenio fuit,
 Nunquam indicare id filio voluit suo:
 Inopemque optavit potius eum relinquere,
 Quam eum Thesaurum commonstraret filio.
 Agri reliquit eji non magnum modum,
 Quo cum labore magno, et misere viveret.
 Ubi is obiit mortem, qui mihi id aurum credidit,
 Coepi observare, ecquid majorem filius
 Mihi honorem haberet, quam ejus habuisset pater.
 Atque ille vero minus minusque impendio
 Curare, minusque me impartire honoribus.
 Item a me contra factum est: nam item obiit diem.
 Is ex se hunc reliquit, qui h'c nunc habitat, filium
 Pariter moratum, ut pater avusque hujus fuit.
 Huic filia una est: ea mihi cotidie
 Aut ture, aut vino, aut aliquot semper supplicat:
 Dat mihi coronas. ejus honoris gratia
 Feci, thesaurum ut hic reperiret Euclio,
 Quo eam facilius nuptum, si vellet, daret.
 Nam compressit eam de summo adolescens loco:
 Is scit adolescens quae sit, quam compresserit:
 Illa illum nescit, neque compressam autem pater.
 Eam ego hodie faciam, ut hic senex de proximo
 Sibi uxorem poscat. id ea faciam gratia,
 Quo ille eam facilius ducat, qui compresserat.

G

Et hic qui poscet eam sibi uxorem senex,
 Is adolescentis illius est avunculus,
 Qui illam stupravit noctu, Cereris vigiliis.
 Sed hic senex jam clamat intus, ut solet.
 Anum foras extrudit, ne sit conscia.
 Credo aurum inspicere volt, ne surreptum aiet.

ACTUS PRIMI

SCENA PRIMA.

EUCLIO. STAPHYLA.

Exi, inquam, age exi. exeuundum hercle tibi hinc est foras.
 Circumspectatrix cum oculis emissistiis.
 S. Nam cur me miseram verberas? E. ut misera sis,
 Atque ut te dignam mala malam aetatem exigas.
 S. Nam qua me nunc causa extrusisti ex aedibus?
 E. Tibi ego rationem reddam, stimulorum aeges?
 Illuc regredere ab ostio: illuc sis. vide, ut
 Incedit. at scin' quo modo tibi res se habet?
 Si hodie hercle fustem cepero, aut stimulum in manum,
 Testudineum istum tibi ego grandibo gradum.
 S. Utinam me divi adaxint ad suspendium
 Potius quidem, quam hoc pacto apud te serviam.
 E. At ut scelesti sola secum murmurat!
 Oculos hercle ego istos, improba, effodiam tibi,
 Ne me observare possis, quid rerum geram.
 Abscede: etiam nunc: etiam nunc: etiam. ohe!
 Istic adstato. si hercle tu ex istoc loco
 Digitum transversum aut unguem latum excesseris,
 Aut si respexis, donicum ego te jussero,
 Continuo hercle ego te dedam discipulam cruci.
 Scelestiorem me hac anu certe scio
 Vidisse nunquam: nimisque ego hanc metuo male,
 Ne mihi ex insidiis verba imprudenti duit,

1 persentiscat, aurum ubi est absconditum :
 2 se in occipitio quoque habet oculos, pessuma.
 3 ne ibo ut visam, est ne ita aurum ut condidi,
 4 ad me sollicitat plurimis miserum modis.
 5 Nec nunc mecastor quid hero ego dicam meo
 6 lae rei evenisse, quamve insaniam,
 7 co comminisci : ita miseram me ad hunc modum
 8 ies die uno saepe extrudit aedibus.
 9 cio pol quae illunc hominem inteimperiae tenent ;
 10 rigilat noctes totas : tum autem interdus
 11 ut claudus sutor domi sedet totos dies.
 12 que jam quo pacto celem herilis filiae
 13 brum, propinqua partitudo cui appetit,
 14 co comministi : neque quicquam mellus est mihi,
 15 pinor, quam ex me ut unam faciam literam
 16 gam, meum laqueo collum quando obstrinxero.

SCENA SECUNDA.

EUCLIO. STAPHYLA.

1 re defaecato demum animo egredior domo,
 2 quam perspexi salva esse intus omnia.
 3 i nunc jam intro, atque intus serva. S. quippini
 4 intus servem : an ne quis aedes auferat ?
 5 i hic apud nos nihil est aliud quaesti furibus :
 6 naniis sunt oppletae atque arancis.
 7 Mirum quin tua nunc me causa faciat Juppiter
 8 ippum regem aut Darium, trivencica.
 9 ceas mihi ego illas servari volo.
 10 per sum, fateor, patior : quod dī dant fero.
 11 intro, occlude januam. jam ego hic ero.
 12 e quenquam alienum in aedis intromiseris.
 13 id quispiam ignem quaerat, extingui volo ;
 14 causae quid sit, quod te quisquam quaeritet.
 15 a si ignis vivet, tu extinguere extempulo.

Tum aquam aufugisse dicito, si quis petet.
 Cultrum, securim, pistillum, mortarium,
 Quae utenda vasa semper vicini rogant,
 Fures venisse, atque abstulisse dicito.
 Profecto in aedes meas me absente neminem
 Volo intromitti; atque etiam hoc praedico tibi,
 Si Bona Fortuna veniat, ne intromiseris.
 S. Pol ea ipsa credo ne intromittatur cavet:
 Nam ad aedis nostras nusquam adiit, quanquam prope ei
 E. Tace, atque abi intro. S. taceo, atque abeo. E. occlude
 Fores apnobus pessulis. jam ego hîc ero.
 Diserucior animi, quia ab domo abundum est mihi.
 Nimis hercle invitus abeo: sed quid agam, scio.
 Nam noster nostrae qui est magister Curiae,
 Dividere argenti dixit nummos in viros:
 Id si relinquo, ac non peto, omnes illico
 Me suspicentur, credo, habere aurum domi.
 Nam non est verisimile, hominem pauperem
 Pauxillum parvi facere, quin nummum petat.
 Nam nunc quom celo sedulo omnes, ne sciant,
 Omnes videntur scire, et me benignius
 Omnes salutant, quam salutabant prius.
 Adeunt, consistunt, copulantur dexteras:
 Rogitant me ut valeam, quid agam, quid rerum geram.
 Nunc quo profectus sum ibo, postidea domum
 Me rursum, quantum potero, tantum recipiam.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMAE.

EUNOMIA. MEGADORUS.

Velim te arbitrari me haec verba, frater,
 Meae fidei, tuaeque rei hoc causa
 Facere, ut aequom est germanam sororem.

Quantum hæc falsa sum, nos odiosas haberi.
Nam multum loquaces merito omnes habemur,
Nec mutam profecto repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem ullo in seculo.
Verum hoc, frater, unum tamen cogitato,
Tibi proxumam me, mihiq; item esse te.
Ut æquom est, quod in rem esse utrique arbitremur,
Et mihi te, et tibi me consulere et monere:
Neque occultum id haberi, neque per metum mussari,
Quin participem pariter ego te, et tu me ut facias.
Eò nunc ego secreto te huc foras seduxi,
Ut tuam rem ego tecum hic loquerer familiarem.
M. Da mihi, optuma foemina,
manum. E. ubi ea est? quis ea
Est nam optuma? M. tu. E. tunc ais? M. si negas,
Nego. E. decet te equidem vera proloqui.
Nam optuma nulla potest eligi: alia aliâ
Pejor, frater, est. M. idem ego arbitror, nec tibi
Adversari certum est de istac re unquam, soror.
E. Da mihi operam, amabo. M. tua est; utere
Atque impera, si quid vis. E. id quod in rem tuam
Optimum esse arbitror, te id admonitum advento.
M. Soror, more tuo facis. E. facta volo. M. quid est id,
Soror? E. quod tibi sempiternum salutare
Sit procreandis liberis, ita dî faxint,
Volo te uxorem domum ducere. M. hei occidi!
E. Quid ita? M. quia mihi misero cerebrum excutiunt
Tua dicta, soror: lapides loqueris. E. heja, hoc face,
Quod te jubet soror. M. si lubeat; faciam. E. in rem
Hoc tuam est. M. ut quidem emoriar, priusquam ducam.
Sed his legibus, si quam dare vis, ducam: quæ
Cras veniat, perendie foras feratur, soror.
His legibus quam dare vis, cedo, nuptias adorna.
E. Quam maxuma possum tibi, frater, dare dote:

rez.

AULULARIA. v. 37.

Sed est grandior natu : media est mulieris aetas.

Eam si jubes, frater, tibi me poscere, poscam.

M. Num non vis me interrogare te? E. immo si quid vis, roga.

M. Post mediam aetatem, qui mediam ducit uxorem domum;

Si eam senex anum praegnantem fortuito fecerit,

Quid dubitas, quin sit paratum nomen puero Postumus?

Nunc ego istum, soror, laborem demam, et diminuat tibi.

Ego virtute Deum et majorum nostrorum, dives sum satis,

Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles,

Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram,

Nihil moror, quae in servitutem sumptibus redigunt viros.

E. Dic mihi, quaeso, quis ea est, quam

vis ducere uxorem? M. eloquar.

Novistin' hunc senem Euclionem ex proximo pauperculum?

E. Novi, hominem haud malum

mecastor. M. ejus cupio filiam

Virginem mihi desponderi. verba ne facias, soror.

Scio quid dictura es: hanc esse

pauperem. haec pauper placet.

E. Dî bene vertant. M. idem ego spero. E. quid!

me nunc quid vis? M. vale.

E. Et tu, frater. M. ego conveniam Euclionem, si domi

Est. sed eccum. nescio unde sese homo recipit domum.

SCENA SECUNDA.

EUCLIO. MEGADORUS.

Praesagibat mihi animus, frustra

me ire, quom exhibam domo.

Itaque abibam invitus. nam neque quisquam Curialium

Venit, neque magister, quem dividere argentum oportuit.

Nunc domum properare propero: nam

egomet sum hic; animus domi est

Salvus atque fortunatus, Euclio, semper sies.
 Mi te ament, Megadore. M. quid
 recten' atque ut vis vales?
 Non temerarium est, ubi dives
 te appellat pauperem.
 Illic homo aurum me scit
 et, eo me salutatur blandius.
 In' tu te valere? E. pol ego haud a pecunia perbene.
 Ol si est animus aequus tibi, satis
 , qui bene vitam colas.
 Ius hercle huic indicium fecit
 ro: perspicue palam est.
 Igo jam linguam praecidam,
 oculos effodiam domi.
 Quid tu solus tecum loquere? E. meam
 rem conquor.
 Rem habeo grandem, dote cassam, atque illocabilem,
 et eam quoque locare cuiquam. M. tace:
 non habeo animum, Euclio:
 ur: adjuvare a me: dic si quid opus est, impera.
 anc peti, quom pollicetur: inhiat aurum ut devoret.
 a manu fert lapidem, panem ostendit altera.
 ni credo, qui large blandus 'st dives pauperi.
 animum injicit benigne, ibi onerat aliquam rem.
 stos novi polypos, qui sibi quicquid tetigerint, tenent.
 a mihi operam parumper.
 i, Euclio, est quod te volo.
 immuni re appellare, mea est tua. E. hei misero mihi!
 m mihi intus harpagatum est.
 hic eam rem volt, scio,
 m adire ad pactionem: verum intervisam domum.
 Igo abis? E. jam ad te revertar:
 ue est quod visam domum.
 rede edepol, ubi nationem ego fecero de filia,

Mihi ut despondeat, sese a me derideri rebitur.

Neque illo quisquam est alter hodie ex paupertate parcius,

E. Dñ me servant, salva res est ;
salvom est, si quid non perit.

Nimis male timui. p:iusquam intro redii, exanimatus fui

Redeo ad te, Megadore, si quid me vis. M. habeo gratiam

Quaeso, quod te percontabor, ne id te pigeat proloqui,

E. Dum quidem ne quid perconteris,
quod mihi non lubeat proloqui.

M. Dic mihi, quali me arbitrare
genere prognatum? E. bono.

M. Quid fide? E. bona. M. quid
factis? E. neque malis, neque improbis.

M. Aetatem meam scis? E. sciò esse
grandem, itidem ut pecuniam.

M. Certe edepol equidem te civem sine mala omni maliti
Semper sum arbitratus, et nunc
arbitror. E. aurum huic olet.

Quid nunc me vis? M. quoniam
tu me, et ego te qualis sis, scio:

Quae res recte vortat, mihique, tibi, tuaeque filiae,
Filiam tuam mihi uxorem posco: promitte hoc fore.

E. Heia Megadore, haud decorum facinus tuis factis facis
Ut inopem atque innoxium abs te, atque abs tuis me irrid
Nam de te neque re, neque verbis
merui, ut faceres quod facis.

M. Neque edepol ego te derisum venio, neque derideo:
Neque dignum arbitror. E. cur igitur
poscis meam gnatam tibi?

M. Ut propter me tibi sit melius,
mihique propter te et tuos.

E. Venit hoc mihi, Megadore, in
mentem, te esse hominem divitem,

Factiosum; me item esse hominem pauperum pauperum

Nunc si filiam locassim meam tibi, in mentem venit,
Te bovem esse, et me esse asellum:
ubi tecum conjunctus siem,
Ubi onus nequeam ferre pariter, jaceam ego asinus in luto:
Tu me bos magis haud respicias,
gnatus quasi nunquam siem.
Et te utar iniquiore, et meus me ordo irrideat.
Neutrubi habeam stabile stabulum, si quid divortii fuit.
Asini me mordicibus scindant, boves incurserint cornibus.
Hoc magnum est periculum, me
ab asinis ad boves transcendere.
M. Quam ad probos propinquitatem proxime te adjunxeris,
Tam optimum est. tu conditionem
hanc accipe: ausculta mihi,
Atque eam desponde mihi. E. at
nihil est dotis quod dem. M. ne duas.
Dummodo morata recte veniat, dotata est satis.
E. Eo dico, ne me thesauros reperisse censeas.
M. Novi, ne doceas. desponde. E. fiat. sed proh Jupiter:
Non ego disperii! M. quid tibi est? E. quid
crepuit quasi ferrum modo?
M. Hic apud me hortum confodere
jussi. sed ubi hic est homo?
Abiit, neque me certiore fecit: fastidit mei.
Quia videt me suam amicitiam velle, more hominum facit.
Nam si opulentus ita petitum pauperioris gratiam,
Pauper metuit congregi. per metum male rem gerit.
Idem quando illaec occasio perit, post sero cupit.
E. si hercle ego te non elingundam
dedero usque ab radicibus,
Impero, auctorque sum, ut tu me cuivis castrandum loces.
M. Video hercle ego te me
arbitrari, Euclio, hominem idoneum,
Quem senecta aetate liberos facias, haud merito meo.

E. Neque Edepol, Megadore, facio :

neque si cupiam, copia est.

M. Quid nunc? etiam mihi despondes

filiam? E. illis legibus,

Cum illa dote, quam tibi dixi. M. sponden'

ergo? E. spondeo.

M. Istuc dī bene vortant. E. ita

dī faxint. illud facito ut memineris

Convenisse, ut ne quid dotis mea ad te afferret filia.

M. Memini. E. at scio, quo vos solcatis pacto perplexarier.

Pactum non pactum est, non pactum

pactum est, quod vobis iubet.

M. Nulla controversia mihi tecum erit. sed nuptias

Hodie quin faciamus num quae causa

est? E. immo edepol optuma.

M. Ibo igitur, parabo. nunquid me

vis? E. istuc. M. fict. vale.

Heus, Strobile, sequere propere me ad macellum strenue.

E. Illic hinc abiit. dī immortales,

obsecro, aurum quid valet! .

Credo ego illum jam inaudisse, mihi esse thesaurum domi:

Id inhiat, ea affinitatem hanc obstinavit gratia.

SCENA TERTIA.

EUCLIO. STAPHYLA.

Ubi tu es, quae deblaterasti jam vicinis omnibus,

Meae me filiae daturum dotem? heus Staphyla, te voco :

Ecquid audis? vascula intus pure propera atque clue.

Filiam despondi ego: hodie nuptum huic Megadoro dabo.

S. Dī bene vortant. verum ecaster

non potest: subitum est nimis.

E. Tace, atque abi: curata fac sint

quom a foro redeam domum.

Atque occlude aedes: jam ego hic.

ACTUS II. SCENÂ III. v. 9.

107

Stro. S. quid ego nunc agam?
 Nunc nobis prope adest exitium, mihi atque herili filiae.
 Nam probrum atque partitudo prope adest, ut fiat palam.
 Quod celatum est, atque occultatum
 usque adhuc, nunc non potest.
 Ibo intro, ut herus quas imperavit, facta, cum veniat, aient.
 Nam, ecce, malum moerorem metuo, ne mistum bibam.

SCENÂ QUARTA.

STROBILUS. ANTHRAX. CONGRIO.

Postquam obsonavit herus, et conduxit coquos,
 Tibicinasque hasce, apud forum, edixit mihi,
 Ut dispartirem obsonium hic bifariam.
C. Me quidem, hercle, dicam palam, non divides.
 Si quo tu totum me ire vis, operam dabo.
S. Bellum et pudicum vero prostibulum populi.
 Post si quis vellet te, haud non velles dividi?
C. Atqui ego istuc, Anthrax, alioversum dixeram,
 Non istuc quod tu insimulas. *S.* sed herus nuptias
 Meus hodie faciet. *C.* cujus ducit filiam?
S. Vicini hujus Euclyonis e proximo.
 Ei adeo obsonii hinc dimidium jussit dari,
 Cocum alterum, itidemque alteram tibicinam.
C. Nempe huic dimidium dicis, dimidium domi?
S. Nempe sicut dicis. *C.* quid? hic non poterat de suo
 Senex obsonari filiae in nuptiis?
S. Vah! *C.* quid negotii est? *S.* quid negotii sit rogas?
 Pumex non aequè est aridus, atque hic est senex.
C. Ain' tandem ita esse ut dicis? *S.* tute existuma.
 Quin divum atque hominum clamat continuo fidem,
 Suam rem periisse, seque eradicarier,
 De suo tigillo fumus si quæ exit foras.
 Quin cum it dormitum, follem sibi obstringit ob galam.
C. Cur? *S.* ne quid animæ forte amittat dormiens.

C. Etiamne obturat inferiorem gutturem,
 Ne quid animae forte amittat dormiens?
 S. Hæc mihi te, ut tibi me æquom est credere.
 C. Immo equidem credo. S. at scin' etiam quomodo?
 Aquam hercle plorat, quom lavat, profundere.
 C. Censen' talentum magnum exorari potesse
 Ab istoc sene, ut det, quî fiamus liberi?
 S. Famem hercle utendam, si roges, nunquam dabit.
 Quin ipsi pridem tonsor ungues demperat;
 Collegit, omnia abstulit praesegmina.
 C. Edepol mortalem parce parcum praedicas.
 Censen' vero adeo esse parcum et misere vivere?
 S. Pulmentum pridem ei eripuit milîus:
 Homo ad prætorem deplorabundus venit:
 Infit ibi postulare, plorans, ejulans,
 Ut sibi liceret milîum vadariæ.
 Sexcenta sunt, quæ memorem, si sit otium.
 Sed uter vestrorum est celerior? memora mihi.
 C. Ego, ut multo melior. S. cocum ego, non furem rogo.
 C. Cocum ego dico. S. quid tu ais? A. sic sum, ut vides.
 C. Cocus ille nundinalis est, in nonum diem
 Solet ire coctum. A. tun' trium literarum homo
 Me vituperas? fur, etiam fur trifurcifer.

SCENA QUINTA.

STROBILUS. ANTHRAX. CONGRIO.

Tace nunc jam tu: atque agnum hinc uter est pinguior.
 C. Licet. S. tu Congrio eum sume, atque abi
 Intro illuc, et vos illum sequimini:
 Vos caetari illuc ad nos. A. hercle injuria
 Dispertivisti: pinguiorem agnum isti habent.
 S. At nunc tibi dabitur pinguior tibicina.
 I sane cum illo, Phrygia. tu autem. Eleusium,
 Huc intro abi ad nos. C. o Strobile subdole,

ACTUS II. SCENA V. v. 9.

109

Haecine detrusisti me ad senem parcissimum?
 Ubi, si quid poscam, usque ad ravim poscam prius
 Quam quicquam detur. S. stultum et sine gratia est
 Ibi recte facere, quando quod facias perit.
 C. Quî vero? S. rogitas? jam principio in aedibus
 Turba istic nulla tibi erit: si quid uti voles,
 Domo abs te afferto, ne operam perdas poscere.
 Hic apud nos magna turba, ac magna familia est,
 Supellex, aurum, vestes, vasa argentea:
 Ibi si perierit quippiam, (quod te scio
 Facile abstinere posse, si nihil obviam est,)
 Dicant, coci abstulerunt; comprehendite,
 Vincite, verberate, in puteum condite.
 Horum tibi istic nihil eveniet: quippe qui
 Ubi quid surripias, nihil est. sequere hac me. C. sequor.

SCENA SEXTA.

STROBILUS. STAPHYLA. COCI.

Heus Staphyla prodi, atque ostium aperi. STA. qui vocat?
 STR. Strobilus. STA. quid vis? STR. hos
 ut accipias coquos,
 Tibicinamque, obsoniumque in nuptias.
 Megadorus jussit Euclioni haec mittere.
 STA. Cererine, Strobile, has facturi nuptias?
 STR. Quî? STA. quia temeti nihil allatum intellego.
 STR. At jam afferetur, si a foro ipsus redierit.
 STA. Ligna hic apud nos nulla sunt. C. sunt asses?
 STA. Sunt pol. C. sunt igitur ligna; ne quaeras foris.
 STA. Quid? impurate, quamquam Vulcano studes,
 Coenaene causa, aut tuae mercedis gratia,
 Nos nostras aedes postulas comburere?
 C. Haud postulo. STR. duc istos intro. STA. sequimini.

SCENA SEPTIMA.

PYTHODICUS.

Curate; ego interviam quid faciant coqui:
 Quos pol ut ego hodie servem, cura maxuma est.
 Nisi unum hoc faciam, ut in puteo coenam coquant.
 Inde coctam sursum subducemus corbulis.
 Si autem deorsum comedent, si quid coxerint,
 Superi incoenati sunt, et coenati inferi.
 Sed verba hic facio, quasi negotii nihil siet,
 Rapacidarum ubi tantum siet in aedibus.

SCENA OCTAVA.

EUCLIO. CONGRIO.

Volui animum tandem confirmare hodie meum,
 Ut bene haberem filiae nuptiis.
 Venio ad macellum, rogito pisces. indicant
 Caros; agninae caram, caram bubulam;
 Vitulinam, cetum, porcinam; cara omnia:
 Atque eo fuerunt cariora, aces non erat.
 Abeo iratus illinc, quoniam nihil est qui emam.
 Ita illis impuris omnibus adli manum.
 Deinde egomet mecum cogitare inter vias
 Occoepe: festo die si quid prodegeris,
 Profesto egere liceat, nisi peperceris.
 Postquam hanc rationem cordi ventrique edidi,
 Accessit animus ad meam sententiam,
 Quam minimo sumptu filiam ut nuptum darem.
 Nunc tusculum emi, et hasce coronas floreas:
 Haec imponentur in foco nostro Lari,
 Ut fortunatas faciat gnatae nuptias.
 Sed quid ego apertas aedes nostras conspicio?
 Et strepitus est intus. numnam ego compilor miser?
 C. Aulam majorem si potes, viciniâ

ACTUS II. SCENA VIII. v. 32.

III

hæc est parva, capere non quit. E. he! mihi,
hercle! aurum rapitur, aula quaeritur.
urum occidit, nisi ego intro huc
cre propero currere.
lo, quaeso, subveni mihi, atque adjuva:
ige sagittis fures thesaurarios:
n re tali jam subvenisti antidhac.
esso prius quam prorsus perii, currere?

SCENA NONA.

ANTHRAX.

no, desquama pisces: tu Machaerio
rum, muracnam exdorsua, quantum potes:
e omnia, dum absum hinc, exossata fac sient.
hinc artoptam ex proxumo utendam peto
ngrione, te istum gallum, si sapis,
riorem reddes mihi, quam volsus ludii 'et.
quid hoc clamoris oritur hinc ex proxumo?
ii hercle, credo, faciunt officium suum.
am intro, ne quid hic turbæ fiat itidem.

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA.

CONGRIO.

ti cives, populares, incolae, accolae, advenae omnes,
: viam qua fugere liceat, facite totae plateae pateant.
ue ego unquam, nisi hodie,
ecchas veni in Bacchanal coquinatum,
ne miserum et meos discipulos
bus male contuderunt.
us doleo, atque oppido perii, ita
ste habuit senex gymnasium.
ue ligna ego usquam gentium praeberi vidi pulchrius:

Itaque omnis exegit foras, me atque hos, onustos fustibus.
 Attat, perii hercle ego miser! aperit Bacchanal. adest:
 Sequitur. scio quam rem geram:
 hoc ipse Magister me docuit.

S C E N A S E C U N D A.

E U C L I O. C O N G R I O.

Redi, quo fugis nunc? tene, tene. C. quid, stolidè, clamas?

E. Quia ad Tresviros jam ego deferam
 tuum nomen. C. quamobrem?

E. Quia cultrum habes. C. cocum
 decet. E. quid comminatus

Mihi? C. istuc malefactum arbitror, quia non latus fodi.

E. Homo nullus est te scelestior qui vivat hodie,
 Neque cui ego de industria amplius
 male plus lubens faxim.

C. Pol etsi taceas, palam id quidem est. res ipsa testis est.
 Ita fustibus sum mollior miser magis, quam ullus cinaedus.
 Sed quid tibi nos, mendice homo, tactio est? quae res?

E. Etiam rogitas? an quia minus quam aequom erat feci?

C. Sine. at hercle cum malo magno
 tuo, si hoc caput sentit.

E. Pol ego haud scio quid post fiat, tuum nunc caput sentit.
 Sed in aedibus quid tibi meisnam erat negotii,

Me absente, nisi ego jusseram? volo scire. C. tace ergo.

Quia venimus coctum ad

nuptias. E. quid tu, malum, curas,

Utrum crudum an coctum edim; nisi tu mihi es tutor?

C. Volo scire, sinas an non sinas nos coquere hic coenam?

E. Volo scire item ego, meae domi meane salva futura?

C. Utinam mea mihi modo auferam, quae attuli, salva!

Me haud poenitet, tua ne expetam. E. scio: ne doce, novi.

C. Quid est, qua prohibeas nunc
 gratia nos coquere hic coenam?

ACTUS III. SCENA II. v. 21.

113

Quid fecimus? quid diximus tibi sequi, quam velles?

E. Etiam rogitas, scelestus homo, qui angulos omnis
Mearum aedium et conclavium mihi perviam facitis?

Id ubi tibi erat negotium, ad focum si adesses,
Non fissile haberes caput. merito id tibi factum est.

Adeo ut tu meam sententiam jam jam noscere possis,
Si ad januam huc accesseris, nisi jussero, propius,

Ego te faciam miserrimus mortalis uti sis.

Scis jam meam sententiam? quo abis? redi rursum!

C. Ita me bene amet Laverna, te jam, nisi reddi

Mihi vasa jubes, pipulo hic differam ante aedis.

Quid ego nunc agam? nae ego

edepol veni huc auspicio malo.

Nummo sum conductus: plus jam

medico mercede opus est.

SCENA TERTIA.

EUCLIO. CONGRIO.

Hoc quidem hercle, quoquo ibo,

mecum erit, mecum feram,

Neque istuc in tantis periculis unquam committam ut slet:

Ite sane nunc jam intro omnes, et coqui, et tibicinae.

Etiam introduce, si vis, vel gregem venalium.

Coquite, facite, festinate nunc jam quantum lubet.

C. Temperi: postquam implevisti fusti fissorum caput.

E. Intro abi; opera huc conducta est vestra, non oratio.

C. Heu senex, pro vapulando, hercle,

ego abs te mercedem petam.

Coctum ego, non vapulatum dudum conductus fui.

E. Lege agito mecum, molestus

ne sis: i, et coenam coque,

Aut abi in malum cruciatum ab aedibus. C. abi tu modo.

SCENA QUARTA.

EUCLIO.

Illic hinc abiit. Dī immortales, facinus *audax* incipit,
 Qui cum opulento pauper homine
 coepit rem habere aut negotium,
 Veluti Megadorus tentat me omnibus *miserum* modis:
 Qui simulavit, mei honoris mittere huc causa coquos,
 Is ea causa misit, hoc qui surriperent *miser* mihi.
 Condigne etiam meus me intus gallus *gallinaceus*,
 Qui erat anui *peculiaris*, perdidit *paenissimum*.
 Ubi erat haec defossa, occoeperit ibi scalpurire ungulis
 Circumcirca. quid opus est verbis?
 ita mihi pectus peracuit:
 Capiō fustem, obtrunco gallum, furem *manifestarium*.
 Credo ego edepol illi mercedem gallo pollicitos coquos,
 Si id palam fecisset. *exemi* e manu *manubrium*.
 Quid opus est verbis? facta est pugna in gallo *gallinaceo*.
 Sed Megadorus meus affinis eccum incedit a foro.
 Jam hunc non ausim praeterire,
 quin consistam et colloquar.

SCENA QUINTA.

MEGADORUS. EUCLIO.

Narraui amicis multis consilium meum
 De conditione hac. *Eucionis* filiam
 Laudant: sapienter factum et consilio bono.
 Nam, meo quidem animo, si idem faciant *ceteri*,
 Opulentiores pauperiorum filias
 Ut indotatas ducant uxores domum:
 Et multo fiat civitas concordior,
 Et invidia nos minore utamur, quam utimur:
 Et illae malam rem metuunt, quam metuunt, *magis*:
 Et nos minore sumptu sumus, quam sumus.

In maximam illae populi partem est optimum.

In pauciores avidos altercatio est :

Quorum animis avidis, atque insatiabilibus,
Neque lex, neque tutor capere est qui possit modum.

Namque hoc qui dicat : Quo illae mbent divites

Dotatae, si istud jus pauperibus ponitur?

Quo lubeat nubant, dum dos ne fiat comes.

Hoc si ita fiat, mores meliores sibi

Parent, pro dote quos ferant, quam nunc ferunt.

Ego faxim muli, pretio qui superant equos,

Sient viliores Gallicis cantheriis.

E. Ita me di amabunt, ut ego hunc ausculto habens.

Nimis lepide fecit verba ad parsimoniam.

M. Nulla igitur dicat : Equidem dotem ad te attuli

Majorem multo, quam tibi erat pecunia.

Enim mihi quidem sequom est purpuram atque aurum dari,

Ancillas, mulos, muliones, pedisequos :

Salutigerulos pueros, vehicula qui vehar.

E. Ut matronarum hic facta pernovit probe !

Moribus praefectum mulierum hunc factum velim.

M. Nunc quoquo venias, plus plaustrorum in aedibus

Videas, quam ruri, quando ad villam veneris.

Sed hoc etiam pulchrum est, praequam ubi sumptus petunt.

Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius :

Campones, patagiarii, indusiarii,

Flammearii, violarii, carinarii,

Aut manulearii, aut murobathrarii,

Propolae, lintones, calceolari,

Sedentarii sutores, diabathrarii,

Solearii astant, astant molochinarii,

Petunt fullones, sarcinatores petunt.

Stropharii astant, astant semizonarii.

Jam hosce absolutos censeas : cedunt, petunt.

Trecenti cum stant phylacistae in atrâs,

Textores, limbolarii, arcularii ducuntur: datur
 Aes. jam hosce absolutos censeas,
 Cum incedunt infectores crocotarii;
 Aut aliqua mala crux semper est, quae aliquid petat.
 E. Compellarem ego illum, ni metuam ne desinat
 Memorare mores mulierum: nunc sic sinam.
 M. Ubi nugigerulis res soluta est omnibus,
 Ibi ad postremum cedit miles, aes petit.
 Itur, putatur ratio cum argentario,
 Impransus miles astat, aes censet dari.
 Ubi disputata est ratio cum argentario,
 Etiam plus ipse ultro debet argentario.
 Spes prorogatur militi in alium diem.
 Haec sunt atque aliae multae in magnis dotibus
 Incommoditates, sumptusque intolerabiles.
 Nam quae indotata est, ea in potestate est viri.
 Dotatae mactant et malo et damno viros.
 Sed eccum affinem ante aedes. quid ais, Euclio?

S C E N A S E X T A.

EUCLIO. MEGADORUS.

Nimium lubenter edi sermonem tuum.
 M. Ain'? audivisti? E. usque a principio omnia. M. tamen
 E meo quidem animo, aliquanto facias rectius,
 Si nitidior sis filiae nuptiis.
 E. Pro re nitorem, et gloriam pro copia.
 Qui habent, meminere sese unde oriundi sient.
 Neque pol, Megadore, mihi, neque cuiquam pauperi,
 Opinione melius res structa est domi.
 M. Immo est, et dii faciant uti siet,
 Plus plusque istuc sospitent quod nunc habes.
 E. Illud mihi verbum non placet; Quod nunc habes.
 Tam hoc scit me habere, quam egomet. anus fecit palam.
 M. Quid tu te solus e senatu sevocas?

E. Pol ego te ut accusem merito meditabar. M. quid est?
 E. Quid sit, me rogitas? qui mihi omnis angulos
 Furum implevisti in aedibus misero mihi:
 Qui intro misisti in aedibus quingentos coquos,
 Cum senis manibus, genere Geryonaceo:
 Quos si Argus servet, qui oculus totus fuit,
 Quem quondam Ioni Juno custodem addidit,
 Is nunquam servet. praeterea tibicinam,
 Quae mihi interbibere sola, si vino scatet,
 Corinthiensem fontem Pirenem potest.
 Tum obsonium autem! M. pol vel legioni sat est.
 Etiam agnum misi. E. quo quidem agno, sat scio,
 Magis curiosam nusquam esse ullam belluam.
 M. Volo ego ex te scire qui sit agnus curio.
 E. Qui ossa atque pellis totus est, ita cura macet.
 Quin exta inspicere in Sole etiam vivo licet,
 Ita is pellucet quasi laterna Punica.
 M. Caedundum illum ego condux. E. tum
 tu idem optimum est
 Loces efferendum: nam jam credo mortuus est.
 M. Potare ego hodie, Euclio, tecum volo.
 E. Non potes ego quidem hercle. M. at ego jussero
 Cadum unum vini veteris a me afferrier.
 E. Nolo hercle. nam mihi bibere decretum est aquam.
 M. Ego te hodie reddam madidum, sed vino, probe,
 Te, cui decretum est bibere aquam. E. scio quam rem agat.
 Ut me deponat vino, eam affectat viam:
 Post hoc, quod habeo, ut commutet coloniam.
 Ego id cavebo, nam alicubi abstrudam foris.
 Ego faxo, et operam et vinum perdiderit simul.
 M. Ego, nisi quid me vis, eo lavatum, ut sacrificem.
 E. Edepol nae tu, Anla, multos inimicos habes,
 Atque istuc aurum, quod tibi concreditum est.
 Nunc hoc mihi factum est optimum, ut te auferam

Aulam in Fidei sanum: ibi abstrudam probe.
Fides, novisti me et ego te: cave sis tibi,
Ne tu in me mutassis nomen, si hoc conceduo.
Ibo ad te, fretus tua, Fides, fiducia.

ACTUS QUARTI
 SCENA PRIMA.

STROBILUS.

Hoc est servi facinus frugi, facere quod ego persequor:
Nec morae molestiaeque imperium herile habeat sibi.
Nam qui hero ex sententia servire servus postulat,
In herum matura, in se sora condecet capessere.
Sin dormitet, ita dormitet, servom sese ut cogitet.
Nam qui amanti hero servitutem servit, quasi ego servia,
Si herum videt superare amorem,
hoc servi esse officium reor,
Retinere ad salutem: non cum,
quo incumbat, eo impellere.
Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea induitur ratia,
Qui laborent minus: facillius ut nent: et moveant manus:
Eodem modo servom ratem esse
amanti hero aequom censeo,
Ut toleret, ne pessum abeat, tanquam**
Herile imperium ediscat, ut quod frons velit, oculi sciant.
Quod jubeat, citis quadrigis citius properet persequi.
Qui ea curabit, abstinebit censione bubula.
Nec sua opera rediget unquam in splendorem compedes
Nunc herus meus amat filiam hujus Euctionis pauperis.
Eam hero nunc renunciatum est
nuptum huic Megadoro dari.
Is speculatum huc misit me, ut, quae fierent, fieret particeps.
Nunc sine omni suspicione in ara hie assidam sacra.
Hinc ego et huc et illuc potero, quid agant, arbitrarier.

SCENA SECUNDA.

EUCLIO. STROBILUS.

Tu modo cave cuiquam indicassis,
aurum meum esse istic, Fides.

Non metuo ne quisquam inveniatur:
ita probe in latebris situm est.

Edepol nae illic pulchram praedam
agat, si quis illam invenerit

Aulam onustam auri. verum id te
quaeso ut prohibeas, Fides.

Nunc lavabo, ut rem divinam faciam, ne affinem morer,

Quia ubi arcescit ire, meam
extemplo filiam ducat domum.

Vide, Fides, etiam atque etiam nunc,
salvam ut aulam abs te auferam.

Tuae fidei concedidi aurum: in tuo
luco et fano modo est situm.

S. Dî immortales! quod ego hunc
hominem facinus audio loqui?

Se aulam onustam auri abstruxisse hîc intus in fano. Fides,
Cave tu illi fideli, quaeso, potius fueris, quam mihi.

Atque hic pater est, ut ego opinor,
hujus, herus quam amat.

Ibo hinc intro: perstrutabor fanum, si inveniam uspiam
Aurum, dum hic est occupatus: sed si repperero, o Fides,
Mulae congialem plenam faciam tibi fidellam.

Id adeo tibi faciam: verum ego missi bibam, ubi id fecero.

SCENA TERTIA.

EUCLEO.

Non temere est, quod corvos cattat
mibi nunc ab laeva maris.

Semel radebat pedibus terram, et voce crocibat sur.

Continuo meum cor coepit artem facere ludicram,
Atque in pectus emicare. sed ego cesso currere.

SCENA QUARTA.

EUCLIO. STROBILUS.

Foras, lumbrice, qui sub terrâ erepsisti modo,

Qui modo nusquam comparebas :

nunc, quom compares, pēis.

Ego edepol te, praestigator, miseris jam accipiam modis.

S. Quae te mala crux agitat? quid

tibi mecum est commercii, senex?

Quid me affligas? quid me raptas? qua me causa verberas?

E. Verberabilissime, etiam rogitas? non fur, sed trifur?

S. Quid tibi surripui? E. redde huc

sis. S. quid tibi vis reddam? E. rogitas?

S. Nihil equidem tibi abstuli. E. at

illud, quod tibi abstuleras, cedo.

Ecquid agis? S. quid agam? E. auferre

non potes. S. quid vis tibi?

E. Pone. S. equidem pol, te datare,

credo consuetum, senex.

E. Pone hoc sis: aufer cavillam: non ego nunc nugas ago,

S. Quid ego ponam? quin tu eloquere

quicquid est, suo nomine.

Non, hercle, equidem quicquam sumpsi,

nec tetigi. E. ostende huc manus.

S. Hem tibi! E. ostende. S. ecce. E. video.

age ostende etiam tertiam.

S. Larvae hunc atque intemperiae

insaniaeque agitant senem.

Facisne injuriam mihi, an non? E. fateor,

quia non pendes, maxumam.

Atque id quoque jam fiet, nisi fatēre. S. quid fatēar tibi?

E. Quid abstulisti hinc? S. dē me

nt, si ego tui quicquam abstuli.
ive adeo abstulisse vellem. agedum,
tedum pallium.
uo arbitrato. E. ne inter tunicas
cas. S. tenta qua lubet.
Vah, scelestus, quam benigne!
ne abstulisse intellegam.
ovi sycophantias. age! rursum, ostende huc manum
dexteram. S. hem! E. nunc laevam
ostende. S. quin equidem ambas profero.
E. Jam scrutari mitto. redde huc. S. quid
reddam? E. ah nugas agis,
Certe habes. S. habeo ego? quid
habeo? S. non dico: audire expetis.
Id meum quicquid habes, redde. S. insanis: perscrutatus es
Tuo arbitrato, neque tui me quicquam invenisti penes.
E. Mane, mane: quis illic est, qui
hic intus alter erat tecum simul?
Perii hercle! ille nunc intus turbat:
hunc si amitto, hic abierit.
Postremo jam hunc perscrutavi.
hic nihil habet. abi quo lubet.
Juppiter te Diique perdant. S. haud male agit gratias.
E. Ibo hinc intro, atque illi socienno
tuo jam interstringam gulam.
Fugin' hinc ab oculis? abin' hinc, an
non? S. abeo. E. cavesis te videam.

SCENA QUINTA.

STROBILUS.

Emortuum ego me mavelim leto malo,
Quam non ego illi dem hodie insidias seni.
Nam hic jam non audebit aurum abstrudere.
Credo referet jam secum, et mutabit locum,

Atat foris crepuit! senex secum sursum effert forum.
Tantisper hic ego ad januam concessero.

SCENA SEXTA.

EUCLIO. STROBILUS.

Fidei censebam maxumam multo fidem
Esse. ea sublevit os mihi paenissimum.
Ni subvenisset corvus, perissem miser.
Nimis hercle ego illum corvum ad me veniat, velim,
Qui indicium fecit, ut ego illi aliquid boni
Dicam. nam quod edit, tam diuam, quam perdisam.
Nunc, hoc ubi abstrudam, cogito soluta locum.
Silvani lucus extra murum est avibus,
Crebro salicto oppletus, ibi summa locum.
Certum est, Silvano potius credam, quam Fidi.
S. Euge! euge! dii me salvoni et corvum vobant.
Jam ego illuc praecurram, atque
inscendam aliquam in arborem:
Indeque observabo, auram ubi abstrudat senex.
Quamquam hic manere herus me sese iussit,
Certum est, malam rem potius quaerant cum lucro.

SCENA SEPTIMA.

LYCONIDES. EURONIA. PHAEDRA.

Dixi tibi, mater: juxta rem meam teneas,
Super Eucليونis filia. nunc, te obsecro,
Fac mentionem cum avunculo, mater mea:
Resecroque, mater, quod dudum obsecraveram.
E. Scis tute, facta velle me, quae tu velis.
Et istuc confido a fratre me impetrassere.
Et caussa justa est, siquidem ita est ut praedicat,
Te eam compressas violentam, virginem.
L. Egone ut te adversum mentem, mater mea?
P. Perii, mea nuptia! obsecro te, utrum dolis.

Juno Lucina, tuam fidem! L. hem, mater mea,
 Tibi rem potiozem video: clamat, parturit.
 E. I hac intro mecum, gaude mi, ad fratrem meum,
 * Ut istuc quod tu me oras, efficiam tibi,*
 Ut istuc quod me oras, impetratum ab eo auferam.
 L. I, jam sequor te, mater. sed servom meum
 Strobilum miror ubi sit, quem ego me jusecram
 Hic opperiri. nunc ego mecum cogito,
 Si mihi dat operam, me illi irasci injurium est.
 Ibo intro, ubi de capite meo sunt comitis.

SCENA OCTAVA.

STROBILUS.

Pici divitiis, qui aureos montes colant,
 Ego solus supero. nam istos reges caeteros
 Memorare nolo, hominum mendicabula.
 Ego sum ille rex Philippus. o lepidum dicam!
 Nam ut dudum hinc abii, maluo illuc adveni prior,
 Multoque prius me collocavi in arborem:
 Indeque expectabam ubi sarum abstrudebat senex.
 Ubi ille abiit, ego me decorsum duco de arbore;
 Effodio aulam auri plenam. inde ex eo loco
 Video recipere se senem: ille me non videt.
 Nam ego modo declinavi paulum me extra viam.
 Attat! ecce ipsum. ibo, ut hoc condam, domum.

SCENA NONA.

EUCLIO. LYCONIDES.

Perii! interii! occidi! quo curram? quo non curram?
 Tene, tene! quem? quis? nescio,
 nihil video, caecus eo; atque
 Equidem quo eam, aut ubi sim,
 aut qui sim, nequeo cum animo
 Certum investigare. obsecro vos ego, mihi auxilio,

Oro, obtestor, sitis, et hominem
demonstretis, qui eam abstulerit,
Qui vestitu et creta occultant sese,
atque sedent quasi sint frugi.
Quid ais tu? tibi credere certum est. nam
esse bonum, e vultu cognosco.
Quid est? quid ridetis? novi omnes.
scio fures esse hic complures.
Hem, nemo habet horum! occidisti.
dic igitur, quis habet? nescis!
Heu me miserum, miserum! perii
male perditus! pessume ornatus eo.
Tantum gemit et malae moestitiae hic dies mihi obtulit,
Famem et pauperiem: perditissimus
ego sum omnium in terra.
Nam quid mihi opus est vita, qui tantum auri peridi?
Quod custodivi sedulo. egomet me defraudavi,
Animumque meum, geniumque
meum. nunc eo alii lactificantur,
Meo malo et damno: pati nequeo.
L. Quinam homo hic ante aedis nostras
ejulans conqueritur moerens?
Atque hic quidem Euclio est. est, opinor,
oppido ego iaterii! palam est res.
Scit peperisse jam, ut ego opinor, filiam
suam. nunc mihi incertum est,
Quid agam. abeam an maneam? an adeam?
an fugiam? quid agam edepol nescio.

S C E N A D E C I M A.

EUCLIO. LYCONIDES.

Quis homo hic loquitur? L. ego sum. E. immo
ego sum miser, et misere perditus,
Cui tanta mala, moestitudoque obtigit. L. animo bono es,

E. Quo obsecro pacto esse possum? L. quia

istuc facinus quod tuum

Sollicitat animum, id ego feci, et

fateor. E. quid ego ex te audio?

L. Id quod verum est. E. quid

ego emerui, adolescens, mali,

Quamobrem ita faceres, neque

meosque perditum ires liberos?

L. Deus impulsor mihi fuit, is me

ad illam illexit. E. quo modo?

L. Fateor peccavisse, et me culpam commeritum scio.

Id adeo te oratum advenio, ut animo aequo ignoscas mihi.

E. Cur id ausus facere, ut id quod

non tuum esset tangeres?

L. Quid vis fieri? factum est illud.

fieri infectum non potest.

Deos credo voluisse. nam nŕ vellent, non fieret, scio.

E. At ego Deos credo voluisse, ut apud

te me in nervo enicem.

L. Ne istuc dixis. E. quid tibi ergo

meam me invito tactio est?

L. Quia vini vitio atque amoris

feci. E. homo audacissime,

Cam istacin' te oratione huc ad me adire ausum, impudens?

Nam si istuc jus est, ut tu istuc excusare possies,

Luce claro deripiamus aurum matronis palam,

Post id, si prehensi sumus, excusemus, ebrios

Nos fecisse amoris causa. nimis vile 'st vinum atque amor,

Si ebrio atque amanti impune facere, quod lubeat, licet.

L. Quin tibi ultro supplicatum venio ob stultitiam meam.

E. Non mihi homines placent, qui,

quando male fecerunt, purgant.

Tu illam scibas non tuam esse: non attactam oportuit.

L. Ergo quia sum tangere ausus, haud causificor quin eam

Ego habeam potissimum. E. tun' habeam me invito raptum?

L. Haud te invito postulo: sed
meam esse oportere arbitror.

Quin tu eam invenies, inquam, meam
illam esse oportere, Euclio.

E. Nisi refers. L. quid tibi ego
referam? E. quod surripuisti meum.

Jam quidem hercle te ad praetorem
rapiam, et tibi scribam dicam.

L. Surripio ego tuum? unde? aut quid
id est? E. ita te amabit Juppiter,

Ut tu nescis? L. nisi quidem tu mihi, quid quaeras, dixeris.

E. Aulam auri, inquam, te reposito, quam tu confessus mihi

Te abstulisse. L. neque edepol ego
dixi, neque feci. E. negas?

L. Pernego immo. nam neque ego
aurum, neque istaec aula quae tunc

Scio, nec novi. E. illam, ex Silvani
lucro quam abstuleras, cedo.

I, refer: dimidiam tecum potius partem dividam.

Tametsi fur mihi es, molestus non ero. i verò, refer.

L. Sanus tu non es, qui furem me voces. ego te, Euclio,

De alia re rescivisse censui, quod ad me attinet.

Magna est res, quam ego tecum otiose,
si otium est, cupio loqui.

E. Dic bona fide: tu id aurum non surripuisti? L. bona.

E. Neque scis quis abstulerit. L. istuc

quoque bona. E. atque id si scies,

Qui abstulerit, mihi indicabis? L. faciam. E. neque
partem tibi

Ab eo, quique est, inde posces: neque
furem excipies? L. ita.

E. Quid si fallis? L. tum me faciat
quod vult magnus Juppiter.

E. Sat habeo: age nunc loquere quid

vis. **L.** si me novisti minus,

Genere quid sim gnatus: hic mihi est Megadorus avonculus:

Mens fuit pater Antimachus: ego vocor Lyconides:

Mater est Eunomia. **E.** novi genus. nunc quid vis? id volo

Noscere. **L.** filiam ex te tu habes. **E.** immo eccillam domi.

L. Eam tu despondisti, opinor, meo

avonculo. **E.** omnem rem tenes.

L. Is me nunc renunciare repudium jussit tibi.

E. Repudium, rebus paratis, atque exornatis nuptiis?

Ut illum di immortales omnes deceque,

quantum est, perduint,

Quem propter hodie auri tantum perdidi, infelix, miser.

L. Bono animo es, et benedice. nupsit

quae res tibi et gnatae tuae

Bene feliciterque vortat. Ita di faxint, inquito.

E. Ita di faciant. **L.** et mihi ita di faciant. audi nunc jam.

Qui homo culpam admisit in se, nullus est tam parvi pretii,

Quin pudeat, quin purget se. nunc te obtestor, Euclio,

Si quid ego erga te imprudens peccavi, aut gnatum tuam,

Ut mihi ignoscas, eamque uxorem

mihi des, ut leges jubent:

Ego me injuriam fecisse filiae fateor tuae,

Cereris vigiliis, per vinum, atque impulsu adolescentiae.

E. Hei mihi! quod facinus ex te ego audio? **L.** cur ejulas?

Quem ego avom feci jam ut esses filiae nuptiis:

Nam tua gnata peperit, decumo

mense post: numerum cape:

Ea re repudium remisit avonculus causa mea.

I intro, exquire, sitne ita, ut ego praedico. **E.** perii oppide!

Ita mihi ad malum malae res plurimae se agglutinant.

Ibo intro, ut quid hujus veri sit, sciam. **L.** jam te sequor.

Haec propemodum jam esse in vado salutis res videtur.

Nunc servom esse ubi dicam meum Strobilum, non reperio.

Nisi etiam hic opperiar tamen paulisper; postea intro
Hunc subsequar. nunc interim spacium ei dabo exquirendum.
Meum factum ex gnatae pedissequa
nutrice anu. ea rem novit.

ACTUS QUINTUS.

STROBILUS. LYCONIDES.

Dî immortales, quibus et quantis me donatis gaudiis
Quadrilibrem aulam auro onustam
habeo: quis me est divitior?

Quis me Athenis nunc magis quisquam
est homo, cui Dî sint propitii?

L. Certo enim ego vocem hic loquentis
modo me audire visus sum. S. hem!

Herumne ego aspicio meum? L. video
ego hunc Strobilum, servum meum?

S. Ipsus est. L. haud alius
est. S. congregiar. L. contollam gradum.

Credo ego illum, ut jussi, campse anum
adis, hujus nutricem virginis.

S. Quin ego illi me invenisse dico
hanc praedam, atque eloquor?

Igitur orabo ut manu me mittat. ibo atque eloquar.

Repperi. L. quid repperisti? S. non, quod pueri clamitant,
In faba se repperisse. L. jamne autem, ut soles, deludis?

S. Here, mane, eloquar, jam ausculta. L. age
ergo loquere. S. repperi hodie,

Here, divitias nimias. L. ubi nam? S. quadrilibrem,
Inquam, aulam auri plenam.

L. Quod ego facinus audio ex
te? S. Euclioni huic seni surripui.

L. Ubi id est aurum? S. in arca apud
me. nunc volo me emitti manu.

L. Ego te emittam manu, scelerum

alacris? S. abi hère, scio
 n rem geras. lepide, hercle, animum tuum tentavi. jam
 iperes, apparabas. quid faceres, si repperissem?
 on potes probasse nugas. i, redde
 n. S. reddam ego aurum?
 edde inquam: ut huic reddatur. S. ah,
 ? L. quod modo fassus es esse
 ca. S. solco, hercle, ego garrere
 : ita loquor. L. at scin'
 nodo? S. vel hercle enica, nunquam hinc feres a me.

IMPERFECTA FABULA.

M A R C I

A C C I I P L A U T I

C A P T E I V E I.

PERSONAE.

ERGASILUS, parasitus.

HEGIO, senex.

LORARIUS,

PHILOCRATES, } captivi.

TYNDARUS,

ARISTOPHONTES.

PUER Hegionis.

PHILOPOLEMUS.

STALAGMUS.

GREGX.

s quos videtis stare hîc captivos duos,
 qui-astant, hi stant ambo, non sedent.
 vos mihi testes estis me verum loqui.
 rex qui hîc habitat, Hegio est hujus pater.
 Is quo pacto serviat suo sibi patri,
 ego hîc apud vos proloquar, si operam datis.
 hi huic fuerunt filii nati duo,
 iterum quadrimum puerum servus surpuit,
 tumque hinc profugiens vendidit in Alide
 patri hujusce. jam hoc tenetis? optimum est.
 Negat, hercle, ille ultimus. accedito.
 Si non ubi sedeas locus est, est ubi ambules,
 Quando histrionem cogis mendicariet.
 Ego me tua causa, ne erres, non rupturus sum;
 Vos qui potestis ope vestra censeri,
 Accipite reliquom. alieno uti nihil moror.
 Fugitivus ille, ut dixeram ante, hujus patri,
 Domo quem profugiens dominum abstulerat, vendidit.
 Hic postquam hunc emit, dedit cum huic gnato suo
 Peculiarem: quia quasi una aetas erat.
 Hic nunc domi servit suo patri, nec scit pater.
 Enimvero dî nos quasi pilas homines habent.
 Rationem habetis, quomodo unum amiserit.
 Postquam belligerant Actoli cum Aliis,
 Ut fit in bello, capitur alter filius.
 Medicus Menarchus emit ibidem in Alide,
 Cocpit captivos commercari hic Alios,
 Si quem reperire posset, cum quo mutet suum
 Illum captivum. hunc suum esse nescit, qui domi est.
 Et quoniam heri inde audivit, de summo loco
 Summoque genere captum esse equitem Aleum,
 Nihil pretio parsit, filio dum parceret,
 Reconciliare ut facilius posset domum,
 Emit hosce de praeda ambos de Quaestoribus.

Hic autem inter sese hunc confinxerunt dolum,
Quo pacto hic servus suum herum hinc amittat domum,
Itaque inter se commutant vestem et nomina.
Illic vocatur Philocrates, hic Tyndarus.
Hujus illic, hic illius hodie fert imaginem.
Et hic hodie expediet hanc docte fallaciam,
Et suum herum faciet libertatis compotem.
Eodemque pacto fratrem servabit suum,
Reducemque faciet liberum in patriam ad patrem,
Imprudens: itidemque ut saepe jam in multis locis
Plus insciens quis fecit, quam prudens boni.
Sed inscientes sua sibi fallacia
Ita compararunt et confinxerunt dolum:
Itaque hi commenti de sua sententia,
Ut in servitute hic ad suum maneat patrem:
Ita nunc ignorans suo sibi servit patri.
Homunculi quanti sunt, cum recogito!
Haec res agetur nobis, vobis Fabula.
Sed etiam est, paucis vos quod monitos voluerim,
Profecto expediet, Fabulae huic operam dare.
Non pertractate facta est, neque item ut caeteras;
Neque spurcidici insunt versus immemorabiles;
Hic neque perjurus leno est, nec meretrix mala,
Neque miles gloriosus: Ne vereamini,
Quia bellum Aetolis esse dixi cum Aliis.
Foris illic extra scenam fient praelia.
Nam hoc paeae iniquum est Comico choragio,
Conari de subito nos agere Tragoediam.
Proin, si quis pugnam exspectat, lites contrahat:
Valentiores nactus adversarium
Si erit, ego faciam ut pugnam inspectet non bonam:
Adeo ut spectare postea omnes oderit.
Ab eo. Valet, iudices justissimi,
Domi, bellique, duellatores optumf.

ACTUS PRIMI

235

SCENA PRIM A.

ERGASILUS.

Juventus nomen indidit scorto mihi,
 Eo quia invocatus soleo esse in convivio.
 Scio absurde dictum hoc derisores dicere,
 At ego ajo recte. nam in convivio sibi
 Amator, talos cum jacit, scortum invocat.
 Estne invocatum, an non? est planissime.
 Verum, hercle, verum nos parasiti planius,
 Quos nunquam quisquam neque vocat, neque invocat,
 Quasi mures semper edimus alienum cibum.
 Ubi res prolatae sunt, cum rus homines eunt,
 Simul prolatae res sunt nostris dentibus.
 Quasi cum caletur, cochleae in occulto latent,
 Suo sibi succo vivunt, ros si non cadit:
 Item Parasiti rebus prolatis latent
 In occulto, miseri victitant succo suo,
 Dum ruri rurant homines quos liguriant.
 Prolatis rebus Parasiti venatici
 Sumus: quando res redierunt, molossici
 Odiosicique et multum incommodistici.
 Et hic quidem, hercle, nisi qui colaphos perpeti
 Potis Parasitus, frangique aulas in caput,
 Vel ire extra portam trigeminam ad saccum licet.
 Quod mihi ne eveniat, nonnullum periculum est.
 Nam postquam meus rex est potitus hostium,
 Ita nunc belligerant Aetoli cum Aliis.
 Nam Aetolia haec est: illic captus est in Alide
 Philopolemus hujus Hegionis filius
 Senis, qui hic habitat: quae aedes lamentariae
 Mihi sunt: quas quotiescunque conspicio, fleo.
 Nunc hic occepit quaestum hunc filii gratia
 Inhonestum, maxime alienum ingenio suo.

Homines captivos commercatur, si queat
 Aliquem invenire, suum quicum mutet filium.
 Nunc ad eum pergam. sed aperitur ostium,
 Unde saturitate saepe ego exili ebrius.

S C E N A S E C U N D A.

H E G I O. L O R A R I U S. E R G A S I L U S.

Advorte animum sis tu : istos captivos duos,
 Here quos emi de praeda, de quaestoribus,
 His indito catenas singulares ;
 Istas majores, quibus sunt vincti, demito.
 Sinito ambulare, si foris, si intus volent :
 Sed uti asserventur magna diligentia.
 Liber captivus avis ferae consimilis est :
 Semel fugiendi si data est occasio,
 Satis est : nunquam post illam possis prendere.
 L. Omnes profecto liberi lubentius
 Sumus, quam servimus. H. non videre ita tu quidem.
 L. Si non est quod dem, mene vis dem ipse in pedes ?
 H. Si dederis, erit extemplo mihi, quod dem tibi.
 L. Avis me ferae consimilem faciam, ut praedicas.
 H. Ita ut dicis. nam si faxis, te in caveam dabo.
 Sed satis verborum est. cura quae jussi, atque abi.
 E. Quod ego quidem nimis quam cupio ut impetret ;
 Nam ni illum recipit, nihil est quod me recipiam.
 Nulla juventutis est spes : sese omnes amant.
 Ille demum antiquis est adolescens moribus :
 Cujus nunquam voltum tranquillavi gratiis.
 Condigne est pater ejus moratus moribus.
 H. Ego ibo ad fratrem, ad alios captivos meos :
 Visam ne nocte hac quippiam turbaverint.
 Inde me continuo recipiam rursum domum.
 E. Aegre est mihi, hunc facere quaestum carcerarium,
 Propter sui gnati miseriam, miserum senem.

Sed si ullo pacto ille huc conciliari potest,
Vel carnificinam hunc facere possum perpeti.
H. Quis hic loquitur? E. ego, qui tuo moerore maceror,
Macesco, consenesco, et tabesco miser.
Ossa atque pellis sum misera macritudine.
Neque unquam quicquam me juvat quod edo domi:
Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat.
H. Ergasile, salve. E. di te bene ament, Hegio.
H. Ne fle. E. egone illum non fleam? egone non defleam
Talem adolescentem? H. semper sensi filio
Meo te esse amicum, et illum intellexi tibi.
E. Tum denique homines nostra intelligimus bona,
Cum quae in potestate habuimus, ea amisimus.
Ego, postquam gnatus tuus potitu 'st hostium,
Expertus quanti fuerit: nunc desidero.
H. Alienus cum ejus incommodum tam aegre feras,
Quid me patrem par facere est, cui ille est unicus?
E. Alienus ego? alienus ille? ha, Hegio!
Nunquam istuc dixis, neque animum induxis tuum.
Tibi ille unicus 'st, mihi etiam unico magis unicus.
H. Laudo, malum quom amici tuum ducis malum.
Nunc habe bonum animum. E. cheu! H. huic illud dolet,
Quia nunc remissus est edendi exercitus.
Nullumne interea nactus, qui posset tibi
Remissum, quem dixti, imperare exercitum?
E. Quid credis? fugitant omnes hanc provinciam
Quoi obtigerat, postquam captu 'st Philopolemus tuus.
H. Non pol mirandum est, fugitare hanc provinciam.
Multis et multigeneribus opus est tibi
Militibus. primum dum opus est Pistoriensibus.
Eorum sunt genera aliquot Pistoriensium.
Opus Paniccis, opus Placentinis quoque,
Opus Turdetanis, opus est Ficedulensibus:
Jam maritumi omnes milites opus sunt tibi.

E. Ut saepe summa ingenia in occulto latent !
Hic qualis imperator nunc privatus est !
H. Habe modo bonum animum. nam illum confido domum
In his diebus me reconciliassere.
Nam eccum hic captivum adolescentem Alium,
Prognatum genere summo, et summis divitiis :
Hoc, illum me mutare, confido fore.
E. Ita dī deaeque faxint. H. sed num quo foras
Vocatus ad coenam ? E. nusquam, quod sciam.
Sed quid tu id quaeris ? H. quia mihi est natalis dies ;
Propterea te vocari ad coenam volo.
E. Facete dictum. H. sed si pauxillum potes
Contentus esse. E. nae perpauxillum modo :
Nam istoc me assiduo victu delecto domi.
H. Age sis roga. E. emin' tu ? H. nisi qui meliorem afferat
E. Quae mihi atque amicis placeat conditio magis ?
Quasi fundum vendam, meis me addicam legibus.
H. Profundum vendis tu quidem, haud fundum nāhi.
Sed si venturus, tempori. E. hem ! vel jam otium est.
H. I modo, venare leporem : nunc erem tenes.
Nam meus scruposam victus commeat viam.
E. Nunquam istoc vinces me, Hegio ; ne postules :
Cum calceatis dentibus veniam tamen.
H. Asper meus victus sane est. E. sentisne esitas ?
H. Terrestris coena est. E. sus, terrestris bestia est.
H. Multis oleribus. E. curato aegrotos domi.
Nunquid vis ? H. venias tempori. E. memorem mones.
H. Ibo intro, atque intus subducam ratiunculam,
Quantillum argenti mihi apud trapezitā siet.
Ad fratrem, quò ire dixeram, mox ivero.

SCENA PRIMA.

LORARI. PHILOCRATES. TYNDARUS.

Si dii immortales id voluere, vos hanc aerumnam exsequi,
Decet id pati animo aequo. si id facietis, levior labos erit.
Domi fuistis, credo, liberi :

Nunc servitus si evenit, ei vos morigerari mos bonu 'st,
Eamque herili imperio ingeniis vestris lenem reddere.

Indigna digna habenda sunt, herus quae facit. P. oh oh oh !

L. Ejulatione hand opus est :
oculis multam miseriam additis.

In re mala animo si bono utare, adjuvat.

P. At nos pudet, quia cum catenis sumus. L. at pigeat postea
Nostrum herum, si vos eximat vinculis,
Aut solutos sinat, quos argento emerit.

P. Quid a nobis metuit? scimus nos
Nostrum officium quod est, si solutos sinat.

L. At fugam fingitis. sentio quam rem agitis.

P. Nos fugiamus? quò fugiamus? L. In
patriam. P. apage: hand nos id deceat
Fugitivos imitari. L. imo edepol
si erit occasio, hand dehortor.

P. Unum exorare vos sinite nos. L. quidnam
id est? P. ut sine his arbitris

Atque vobis, nobis detis locum loquendi.

L. Fiat. abcedite hinc: nos concedamus
huc. sed brevem orationem incipere.

P. Hem istuc mihi certum erat. concede
huc. L. abite ab istis. T. obnoxii ambo

Vobis sumus propter hanc rem; cum, quae volumus nos,
Copia est, ea facitis nos compotes.

P. Secede huc nunc jam, si videtur, procul:

Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant:

Neve permanet palam haec nostra fallacia.

Nam doli non doli sunt, nisi astu colas,
Sed malum maxumum, si id palam provenit.

Nam si herus mihi es tu, atque ego
me tuum esse servum assumulo,

Tamen viso opu 'st, cauto est opus,
ut hoc sobriè, sineque arbitris,

Accuratè hoc agatur, docte et diligenter.

Tanta incepta res est : haud somniculose hoc

Agendum est. T. ero, ut me voles esse. P. spero.

T. Nam tu nunc vides pro tuo caro capite,
Carum offerre meum caput vilitati.

P. Scio. T. at scire memento,
quando id, quod voles, habebis.

Nam fere maxima pars morem hunc

homines habent : quod sibi volunt,

Dum id impetrant, boni sunt : sed

id ubi jam penes sese habent,

Ex bonis pessimi et fraudulentissimi

Sunt. nunc ut te mihi volo esse, esse autumo.

Quod tibi suadeam, suadeam meo patri.

P. Pol ego te, si audeam, meum patrem nominem :

Nam secundum patrem tu es pater proximus.

T. Audio. P. et propterea saepius te, ut memineris, moneo.

Non ego herus tibi, sed servus sum.

nunc obsecro te hoc unum,

Quoniam nobis Dî immortales animum ostenderunt suum,

Ut qui herum me tibi fuisse, atque

esse nunc conservum velint ;

Quod antehac pro jure imperitabam

meo, nunc te oro per precem,

Per fortunam incertam, et per mei te erga bonitatem patriæ,

Perque conservitium commune, quod hostica evenit manu,

Ne me secus honore honestes, quam

ego te, cum servibas mihi,

Aequè ut qui fueris, et qui nunc
sis, meminisse ut memineris.

T: Scio quidem me te esse nunc, et
te esse me. P. hem istuc si potes
Memoriter meminisse, inest spes nobis in hac astutia.

S C E N A S E C U N D A.

H E G I O. P H I L O C R A T E S. T Y N D A R U S.

Jam ego revertar intro, si ex his quae volo exquisivero.
Ubi sunt isti, quos ante aedis jussi huc produci foras?

P. Edepol tibi ne quaestioni essemus, cautum intellego;
Ita vinclis custodiisque circummoeniti sumus.

H. Qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet.

Etiam cum cavisse ratus es, saepe is cautor captus est.

An vero non justa causa est, ut vos servem sedulo,

Quos tam grandi sim mercatus praesenti pecunia?

P. Neque pol tibi nos, quia nos
servas, aequom est vitio vortere:

Neque te nobis, si abeamus hinc, si fiat occasio.

H. Ut vos hic, itidem illic apud vos meus servatur filius.

P. Captus est? H. ita. P. non igitur nos soli ignavi fuimus.

H. Secede huc. nam sunt ex te quae solo scitari volo,

Quarum serum te falsiloquum mihi esse nolo. P. non ero,

Quod sciam. si quid nescivi, id nescium tradam tibi.

T. Nunc senex est in tonstrina: nunc jam cultros attinget.

Ne id quidem involucre injicere voluit, vestem ut ne inquinet.

Sed utrum, strictimne attonsurum

dicam esse, an per pectinem,

Nescio: verum si frugi est, usque admutilabit probe.

H. Quid tu? servus ne esse, an liber mavelis? memora mihi.

P. Proximum quod sit bono, quodque a malo longissime,

Id volo. quanquam non multum fuit molesta servitus:

Nec mî secus erat, quam si essem familiaris filius.

T. Eugorae! Thalem talento non emam Milesium.

Nam ad sapientiam hujus nimis nugator fuit.
Ut facete orationem ad servitutem contulit!

H. Quo de genere natu' st illic Philocrates? P. Polypluid:
Quod genus illic est unum pollens atque honoratissimum.

H. Quid ipse hic? Quo honore est
illic? P. summo, atque ab summis viris.

H. Tum igitur ei cum in Aleis tanta gratia est, ut praedicas;
Quid divitiae, suntne opimae? P. unde
excoquat se vum senex.

H. Quid pater? vivitne? P. vivum,
cum inde abiimus, liquimus.

Nunc vivat, nec ne, id Orcum scire oportet scilicet.

T. Salva res est. philosophatur quoque
jam, non mendax modo est.

H. Quod erat ei nomen? P. Thesaurochrysonicochrysidea.

H. Videlicet propter divitias inditum id nomen quasi est.

P. Immo edepol propter avaritiam ipsius, atque audaciam.
Nam ille quidem Theodoromedes fuit germano nomine.

H. Quid tu ais? tenax ne pater ejus
est? P. immo edepol pertinax.

Quin etiam ut magis noceas: Genius
suo ubi quando sacrificat,

Ad rem divinam quibus est opus Samis vasis utitur:
Ne ipse Genius surripiat. proinde aliis ut credat vide.

H. Sequere hac me igitur. eadem ego
ex hoc, quae volo, exquaesivero.

Philocrates hic fecit, hominem frugi ut facere oportuit.

Nam ego ex hoc, quo genere gnatus
sis, scio: hic fassu' st mihi:

Haec tu eadem si confiteri vis, tua re feceris:

Quae tamen scito scire me ex

hoc. T. fecit officium hic suum,

Cum tibi est confessus verum: quanquam volui sedulo

Meam nobilitatem occultare, et genus, et divitias necare.

legis. nunc quando patriam et libertatem perdidī,
Non ego istunc me potius, quam te metuere, aequum censo.
His hostilis cum istoc fecit meas opes aequabiles.
Memini, cum dicto haud andebat; facto nunc laedat licet.
sed viden? fortuna humana fingit artatque ut lubet:
Me, qui liber fueram, servum fecit: e summo infimum.
Qui imperare insueveram, nunc alterius imperio obsequor.
Et quidem si proinde ut ipse fui imperator familiae,
Habeam dominum, non verear ne
hujus aut graviter mihi imperet.
Hegio, hoc te monitum, nisi forte ipse non vis, volueram.
H. Loquere audacter. T. tam ego
fui ante liber, quam gnatus tuus.
Tam mihi, quam illi, libertatem hostilis eripuit manus.
Tam ille apud nos servit, quam ego nunc hic apud te servio.
Est profecto Deus, qui, quae nos gerimus, auditque et videt.
Is, uti tu me hic habueris, proinde illum illic curaverit.
Bene merenti bene profuerit, male merenti par erit.
Quam tu filium tuum, tam pater me meus desiderat.
H. Memini ego istoc. sed faterin?
eadem quae hic fassu 'st mihi?
T. Ego patri meo esse fateor summas divitias domi,
Meque summo genere gnatum. sed te obtestor, Hegio,
Ne tuum animum avariozem faxint divitiae meae:
Ne patri, tametsi unicus sum, decere videatur magis,
Me saturum servire apud te sumptu et vestitu tuo,
Potius quam illi, ubi minime honestum
est, mendicantem vivere.
H. Ego virtute Deum et majorum nostrum dives sum satis.
Non ego omnino lucrum omne esse utile homini existimo.
Scio ego; multos jam lucrum luculentos homines reddidit.
Est etiam, ubi profecto damnum
praestet facere, quam lucrum.
Odi ego aurum: multa multis saepe suavit perperam.

Nunc hoc animum advortito, ut ea quae sentio, pariter scias.

Filius meus illic apud vos servit captus Alide:

Eum si reddis mihi, praeterea unum nummum ne duis:

Et te et hunc amittam hinc. alio pacto abire non potes.

T. Optimum atque aequissimum

oras, optimusque hominum homo es.

Sed is privatam servitutem servit illi, an publicam?

H. Privatam medici Menarchi. P. pol

hic quidem hujus est cliens.

Tam hoc quidem tibi in proclivi,

quam imber est, quando pluit.

H. Fac is homo ut redimatur. T. faciam.

sed te id oro, Hegio.

H. Quidvis, dum ab re ne quid ores,

faciam: T. ausculta dum, scies.

Ego me amitti, donicum ille huc redierit, non postulo.

Verum, te quaeso, ut aestimatum

hunc mihi des, quem mittam ad patrem,

Ut is homo redimatur illi. H. immo alium potius misero

Hinc, ubi erunt induciae, illuc tuum qui conveniat patrem:

Qui tua, quae tu miseris mandata, ita, ut velis, perferat.

T. At nihil est, ignotum ad illum mittere: operam luseris.

Hunc mitte, hic omne transactum reddet, si illuc venerit.

Nec quenquam fideliores, neque cui plus credat, potes

Mittere ad eum, nec qui magis sit servus ex sententia:

Neque adeo cui tuum concedat filium hodie audacius.

Ne vereare, meo periculo hujus ego experiar fidem,

Fretus ingenio ejus, quod me esse scit erga se benevolum.

H. Mittam equidem istunc aestimatum

tua fide, si vis. T. volo.

Quam citissime potest, tam hoc cedere ad factum volo.

H. Num quae caussa est, quin si

ille huc non redeat, viginti minas

Mihi des pro illo? T. optima

ACTUS II. SCENA II. v. 105.

147

Imo. H. solve istum nunc jam,
Atque utrumque. T. dī tibi omnes optata afferant,
Cum me tanto honore honestas, cumque ex vinculis eximis.
Hoc quidem hand molestum est
jam, quod collus collaria caret.
H. Quod bonis beneficit beneficium,
gratia ea gravida est bonis.
Nunc tu illum si illo es missurus, dice, demonstra, praecepe,
Quae ad patrem vis nunciari. vin'
vocem hinc ad te? T. voca.

SCENA TERTIA.

REGIO. PHILOCRATES. TYNDARUS.

Quae res bene vortat mihi, meoque filio,
Vobisque: vult te novus herus operam dare
Tuo veteri domino, quod is velit, fideliter.
Nam ego te aestimatum huic dedi viginti minis;
Hic autem te, ait, mittere hinc velle ad patrem,
Meum ut illic redimat filium: mutatio
Inter me atque illum ut nostris fiat filiis.
P. Utroque vorsum rectum est ingenium meum,
Ad te adque illum. pro rota me uti licet.
Vel ego huc vel illuc vortar, quo imperabitis.
H. Tute tibi ea tuopte ingenio prodes plurimum,
Cum servitutem ita fers, ut ferri decet.
Sequere. hem tibi hominem. T. gratiam habeo tibi,
Quom copiam istam mihi et potestatem facis:
Ut ego ad parentes hunc remittam nuncium,
Qui me quid rerum hic agitem, et quid fieri velim,
Patri meo ordine omnem rem illuc perferat:
Nunc ita convenit inter me atque hunc, Tyndare,
Ut te aestimatum in Alidem mittam ad patrem.
Si non rebitas huc, ut viginti minas
Dem pro te. P. recte convenisse sentio.

Nam pater expectat, aut me, aut aliquem nuncium,
 Qui hinc ad se veniat. T. ergo animum advortas volo,
 Quae nunciare hinc te volo in patriam ad patrem.

P. Philocrates, ut adhuc locorum feci, faciam solo,
 Ut potissimum, quod in rem recte conducas tuam,
 Id petam, id persequarque corde et animo atque viribus.
 T. Facis ita, ut te facere oportet.

nunc animum advortas volo :

Omnium primum salutem dicito matri et patri,
 Et cognatis, et si quem alium benevolentem videas,
 Me hic valere et servitute[m] servire huic homini optumo,
 Qui me honore honestiorem semper fecit, et facit.

P. Istuc ne praecipias : facile memoria memini tamen.

T. Nam quidem, nisi quod custodem
 habeo, liberum me esse arbitror.

Dicito patri, quo pacto mihi, cum hoc convenisset
 De hujus filio. P. quae memini, mora mera est monerier.

T. Ut eum redimat, et remittat
 nostrum huc amborum vicem.

P. Meminero. H. at quamprimum poteris,
 istuc in rem utrique est maxime.

P. Non tuum tu magis videre,
 quam ille suum gnatum cupit.

H. Meus mihi, suus cuique est
 carus. P. nunquid aliud vis patri

Nunciari? T. me hic valere, et tute audacter dicito,
 Tyndare, inter nos fuisse ingenio haud discordabili :

Neque te commeruisse culpam, neque me advocatum tibi.
 Beneque hero gessisse morem in tantis acrimoniis tamen.

Neque me[um] unquam deservisse te, neque factis, neque fide,
 Rebus in dubiis, egenis. haec pater quando sciet,
 Tyndare, ut fueris animatus erga suum gnatum atque se,
 Nunquam erit tam avarus, quin te gratus emitat manu.
 Et mea opera, si hinc rebibo, faciam ut faciat facilius.

a opera et comitate et virtute et sapientia
 ut redire liceat ad parentes deus;
 ad hunc confessus es et genus et divitias meas;
 cito emisisti e vinculis tuum herum, tua sapientia.
 ego ista ut commemoras:
 commissas id gratum est mihi,
 tibi ea evenerunt a me. nam nunc, Philocrates,
 tam memorem quae me erga multa fecisti bene,
 tam admittas. nam si servus meus esces, nihilo secius
 haecquiescens semper fuiti. H. Dî vostram fidem,
 nam ingenium liberale! ut lacrimas excutiant mihi!
 corde amare inter se: quantis laudibus sum herum
 collaudavit! P. istic pol haud me centesimam
 laudat, quam ipse meritis est, ut laudetur laudibus.
 o cum optime fecisti, nunc adest occasio
 ita cumulare, ut etiam hunc rem geras fideliter.
 igit non factum possum velle;
 opera experiar persequi:
 cias, Jovem supremum testem laudo; Hegio,
 idelem non futurum Philocrati. H. probus es homo.
 me secus inquam ei facturum
 am, quam meemet mihi.
 nec dicta te experiri et operis et factis volo.
 minus dixi, quam volui de
 meum advertas volo.
 horum verborum causa caveto mihi iratus feras;
 quaeso, cogitato; hinc mea fide mitti domum
 simulant, et mecum esse vitam
 te posthac pignori.
 me ignores, cum extemplo
 conspectu abcesseris.
 me servum in servitute pro te hic reliqueris;
 te pro libero esse ducas, pignus deseras:
 des operam, pro me ut hujus reducem facias filium.

Scito te hinc minis viginti aestimatum mittier.

Fac fidelis sis fideli: cave fidem fluxam geras.

Nam pater, scio, faciet, quae illum facere oportet, omnia.

Serva in perpetuum tibi amicum me,

atque hunc inventum inveni.

Haec per dexteram tuam, te dextera retinens manu,

Obsecro, infidelior mihi ne fuas, quam ego sum tibi.

Tu hoc age. tu mihi herus nunc es: tu patronus: tu pater:

Tibi commendo spes opesque meas. P. mandavisti satis.

Satin' habes, mandata quae sunt, facta si refero? T. satis.

P. Et tua et tua huc ornatus reveniam ex sententia.

Nunquid aliud? T. ut quamprimum

possis, redeas. P. res monet.

H. Sequere me, viaticum ut dem hinc a trapezita tibi:

Eadem opera a Praetore sumam

sygraphum. T. quem sygraphum?

H. Quem hic ferat secum ad legionem,

hinc ire huic ut liceat domum.

Tu intro abi. T. bene ambulato. P. bene

vale. H. edepol rem meam

Constabilivi, cum illos emi de praeda a quaestoribus.

Expedivi ex servitute filium, si dis placet.

At etiam dubitavi hos homines

emerem, an non emerem, diu.

Servate istum sultis intus, servi: ne quoquam pedem

Efferat sine custode. ego apparebo domi,

Ad fratrem modo captivos alios inviso meos.

Eadem percontabor, equis hunc adolescentem noverit.

Sequere tu, te ut amittam, ei rei primum praevorti volo.

SCENA PRIMA.

ERGASILUS.

Ille homo est, qui ipse sibi quod
quaerit, et id aegre invenit:
Ille est miserior, qui et aegre quaerit, et nihil invenit.
Iste miserrimus est, qui cum esse
potest; quod edit non habet.
Nam, hercle, ego huic dici, si liceat, oculos effodiam libens,
et malignitate oneravi omnes mortales mihi.
Neque jejuniosorem, neque magis effertum fame
habeo: nec qui minus procedat, quicquid facere coeperit.
Neque venter gutturque resident esuriales ferias.
Et parasiticae arti maximam in malam crucem!
Juventus jam ridiculos inopesque ab se segregat.
Nihil morantur jam Laconas imi subsellii viros,
et gipatidas: quibus sunt verba sine penu et pecunia.
Isti requirunt, qui, libenter cum ederint, reddant domi.
Isti obsonant, quae parasitorum ante erat provincia.
Isti de foro tam aperto capite ad lenones eunt,
nam in tribu aperto capite sontes condemnant reos.
Neque ridiculos jam teruncii faciunt. sese omnes amant.
Nam ut dudum hinc abli, accessi ad adolescentes in foro:
Vete, inquam: quo imus una, inquam,
prandium? atque illi tacent.
Isti ait? hoc, aut, quis profitetur?
Nam, quasi muti silent:
Neque me ridet. Ubi coenamus?
Nam, atque illi abnuunt,
et unum ridiculum dictum de dictis melioribus,
Istis solebam menstruales epulas ante adipiscier.
Isti mo ridet. scivi extemplo rem de compacto geri.
canem quidem irritatam voluit quisquam imitari.
Nam, si non arriderent, dentes ut restringerent.

Abeo ab illis postquam video me sic ludificarier.
 Pergo ad alios, venio ad alios, deinde ad alios : una res.
 Omnes compacto rem agunt, quasi in velabro olearii.
 Nunc redeo inde, quoniam me ibi video ludificarier.
 Item alii Parasiti frustra obambulant in foro.
 Nunc barbarica lege certum est jus meum omne persequi.
 Qui concilium iniere, quo nos victi et vita prohibent;
 His diem dicam, irrogabo multam : ut mihi cœnas decem
 Mœo arbitrati dent, cum cara annona sit, sic egro.
 Nunc ibo ad portum hinc, est illis mihi una spes coenaticæ;
 Si ea decollabit, redibo huc ad cenam, ad cenam speram.

SCENA SECUNDA.

REGIO.

Quid est spavies, quam bene rem gerere
 bono publico? sicut ego fegi hœri,
 Cum emi hosce homines. ubi quisque vident, sunt obviam,
 Gratulanturque eam rem. ita me miserum rectitudo,
 Retinendoque lassum reddiderunt.
 Vix ex gratulando miser jam aminebam.
 Tandem abii ad Praetorem : ibi
 vix requeivi : rogo syngraphum ;
 Datur mihi : illico dedi Tyndaro. ille abiit damnum.
 Inde illico revortor domum, postquam id actum est, eo :
 Protinus ad fratrem inde abii, mei ubi sunt alij captivi.
 Rogo, Philocratem ex Alidæ ecquis omnium noverit?
 Tandem hic exclamat, cum sibi
 esse sodalem. dico esse cum
 Apud me. hic extemplo orat obsecratque, cum sibi ut licet
 Videre. jussi illico hunc exsolvi. nunc tu sequere me,
 Ut, quod me oravisti, impetres, cum hominem ut convenias.

ACTUS TERTII.

151

SCENA TERTIA.

TYNDARUS.

Nunc illud est, cum me fuisse, quam esse, nimio mavelim :
 Nunc spes, opes auxiliaque a me segregant, spernuntque se.
 Hic ille est dies, cum nulla vitae meae salus sperabilis est :
 Neque exilium exitio est ; neque adeo
 pes, quae mihi hunc aspellat metum :
 Nec mendacis subdolis mihi usquam mantellum est meis.
 Nec sycophantiis, nec fucis ullum mantellum obviam est.
 Neque deprecatio perfidiis meis, nec malefactis fuga est.
 Nec confidentiae usquam hospitium
 est, nec diverticulum dolis.
 Operta quae fuere, aperta sunt : patent praestigiae.
 Omnis res palam est : neque de
 hac re negotium est, quin male
 Occidam, oppetamque pestem, heri vicem meamque.
 Perdidit me Aristophontes hic, qui intro venit modo.
 Is me novit : is sodalis Philocrati et cognatus est.
 Neque jam Salus servare, si volt, me potest : nec copia est :
 Nisi si aliquam corde machinor astutiam.
 Quam, malum ! quid machiner ?
 quid comminiscar ? maxumas
 Nugas ineptiasque incipisso. haereo.

SCENA QUARTA.

REGIO. TYNDARUS. ARISTOPHONTES.

Quo illum nunc hominem proripuisse
 foras se dicam ex aedibus ?

T. Nunc enim vero ego occidi : eunt
 ad te hostes, Tyndare. quid loquar ?

Quid fabulabor ? quid negabo ? aut quid fatebor ? mihi
 Res omnis in incerto sita est. quid rebus confidam meis ?
 Utinam te Di prius perderent, quam peristi e patria tua,

Aristophontes, qui ex parata re imparatam omnem facis,
Occisa est haec res, nisi reperio
atrocem mihi aliquam astutiam.

H. Sequere. hem tibi hominem, adi, atque
alloquere. T. quis homo est me hominum miserior?

A. Quid istuc est, quod meos te
dicam fugitare oculos Tyndare?

Proque ignoto me aspernari, quasi me nunquam noveris?
Equidem tam sum servus, quam tu: etsi ego domi liber fui,
Tu usque a puero servitutem servivisti in Alide.

H. Edepol minime miror, si te fugitat, aut oculos tuos,
Aut si te odit, qui istum appelles Tyndarum pro Philocrate.

T. Hegio, hic homo rabiosus habitus est in Alide.
Ne tu, quod istic fabuletur, aures immittas tuas.

Nam istic hastis insectatus est domi matrem et patrem.
Et illic isti, qui sputatur, morbus interdum venit.

Proin' tu ab istoc procul recedas. H. ultro
istum a me. A. ain' verbero

Me rabiosum? atque insectatum esse
hastis meum memoras patrem?

Et eum morbum mihi esse, ut qui me opus sit inputarier?

H. Ne verere: multos iste morbus homines macerat,
Quibus inputari saluti fuit. T. atque Aliis profuit.

A. Quid tu autem, etiam huic credis? H. quid
ego credam huic? A. insanum esse me.

T. Viden' tu hunc, quam inimico voltu
intuetur? concedi optimum est.

Hegio, fit quod tibi ego dixi: gliscit rabies, cave tibi,

H. Credidi esse insanum extemplo,
ubi te appellavit Tyndarum.

T. Quin suum ipse interdum ignorat
nomen, neque scit qui siet.

H. At etiam te suum sodalem esse
ajebat. T. haud vidi magis.

Et quidem Alcmaeo atque Orestes et Lycurgus postea

Una opera mihi sunt sodales, qua

iste. A. at etiam, furcifer,

Male mihi loqui andes? non ego te

novi? H. pol planum id quidem est

Non novisse, qui istunc appelles Tyndarum pro Philocrate.

Quem vides, cum ignoras: illum nominas, quem non vides.

A. Immo iste eum sese ait, qui non

est, esse: et qui vero est, negat.

T. Tu enim repertus, Philocratem qui superes veriverbo!

A. Pol, ego ut rem video, tu inventus, vera vanitudine

Qui convincas. sed quaeso, hercle, agedum

aspice ad me. T. hem. A. dic modo,

Te negas Tyndarum esse? T. nego,

inquam. A. tun' te Philocratem esse ais?

T. Ego, inquam. A. tunc huic credis? H. plus

quidem, quam tibi aut mihi.

Nam ille quidem, quem tu hunc memoras

esse, hodie hinc abiit Alidem

Ad patrem huius. A. quem patrem, qui

servus est? T. et tu quidem

Servus et liber fuisti, et ego me confido fore;

Si huius huc reconciliasso in libertatem filium.

A. Quid ais, furcifer? tun' te gnatum memoras liberum?

T. Non equidem me Liberum,

sed Philocratem esse ajo. A. quid est?

Ut scelestus, Hegio, nunc is te ludos facit!

Nam is est servus ipse, neque praeter

se unquam ei servus fuit.

T. Quia tute ipse eges in patria, nec tibi, qui vivas, domi est.

Omneis inveniri similes tibi vis. non mirum facis.

Est miserorum, ut malevolentes sint atque invideant bonis.

A. Hegio vide sis, ne quid tu huic temere insistas credere.

Atque ut perspicio, profecto jam aliquid pugnae edidit.

Filium tuum quod redimere se ait, id aequitiam mihi placet.

T. Scio te id nolle fieri: efficiam

tamen ego id, si Dī adjuvant.

Illum restituum huic, hic autem in Alidem me meo patri.

Propterea ad patrem hinc

amisi Tyndarum. A. quin tute is es.

Neque praeter te in Alide ullus servus istoc nomine est.

T. Pergin' servom me exprobrare

esse, id quod vi hostili obtigit?

A. Enimvero jam nequeo contineri. T. heus

audin' quid ait? quin fugis?

Jam illic hic nos insectabit lapidibus, nisi illum jubes

Comprehendi. A. crucior. T. ardent

oculi: fune opu'st, Hegio.

Viden' tu illi maculari corpus totum maculis luridis?

Atra bilis agitat hominem. A. at pol te, si hic sapiat senex,

Atra pix agitet apud carnificem, tuoque capiti illuceat.

T. Jam deliramenta loquitur: larvae stimulant virum.

H. Quid? quid si hunc comprehendi

jusserim? T. sapias magis.

A. Crucior lapidem non habere me, ut illi mastigiae

Cerebrum excutiam, qui me insanum verbis concinnat suis.

T. Audin' lapidem quacritare? A. solus te solum volo,

Hegio. H. istinc loquere, si quid vis; procul tamen audiam.

T. Namque edepol si ad bites propius, os denasabit tibi

Mordicus. A. neque pol me insanum, Hegio, esse creduis,

Neque fuisse unquam, neque esse

morbum quem istic autumat.

Verum si quid metuis a me, jube me vinciri: volo,

Dum istic itidem vinciatur. T. imo enim vero, Hegio,

Istic, qui volt, vinciatur. A. tace modo: ego te Philocrates

False, faciam, ut verus hodie reperiare Tyndarus.

Quid mī abnutas? T. tibi ego abnuto?

quid agat, si absis longius?

H. Quid ais? quid si adeam hunc
inunum? T. nugas ludificabitur.
Garriet quod neque pes unquam, neque caput compareat.
Ornamenta absunt; Ajacem, hunc cum vides, ipsum vides.
H. Nihili facio, tamen adibo. T. nunc ego omnino occidi,
Nunc ego inter sacrum saxumque
sto; nec, quid faciam, scio.
H. Do tibi operam, Aristophontes,
aliquid est, quod me velis.
A. Ex me audibis vera, quae nunc falsa opinare, Hegia.
sed hoc primum me expurgare tibi volo, me insaniam
Neque tenere, neque mihi esse ullum
morbum, nisi quod servio.
At ita me rex decorum atque hominum
faxit patriae compotem,
Ut istic Philocrates non magis est, quam
aut ego, aut tu. H. cho! dic mihi,
Quis igitur ille est? A. quem dudum dixi a principio tibi.
Hoc si secus reperies, nullam causam dico, quin mihi
Et parentum et libertatis apud te deliquio siet.
H. Quid tu ais? T. me tuum esse servom,
et te meum herum. H. hand istuc rogo.
Fuin' liber? T. fui. A. enimvero non fuit, nugas agit.
T. Qui tu scis? an tu fortasse fuisti meae matri obstetrix,
Qui id tam audacter dicere audes? A. puerum te vidi puer.
T. At ego te video major majorem. hem rursum tibi!
Meam rem non cures, si recte facias, num ego curo tuam?
H. Fuitne huic pater Thesaurochrysonicochrysidēs?
A. Non fuit. neque ego istuc nomen
unquam audiui ante hunc diem.
Philocrati Theodoromedes fuit pater. T. pereō probe.
Quin quiescis directum cor meum! i, ac suspende te.
Tu sussultas, ego miser vix asto prae formidine.
H. Satin' istuc mihi exquisitum est

fuisse hunc servum in Alide?

Neque esse hunc Philocratem? A. tam
satis, quam nunquam hoc invenies secus.

Sed, ubi is nunc est? H. ubi ego minime,
atque ipse se volt maxime.

Tum igitur ego deruncinatus, deartuatus sum miser

Hujus scelesti technis; qui me,
ut lubitum est, ductavit dolis.

Sed vide sis. A. quin exploratum dico, et provisum hoc tibi.

H. Certon'? A. quin nihil, inquam,
invenies magis hoc certo certius.

Philocrates jam inde usque amicus fuit mihi a puero puer.

H. Sed qua facie est tuus sodalis Philocrates? A. dicam tibi:

Macilento ore, naso acuto, corpore albo, et oculis nigris,

Subrufus aliquantum, crispus, cincinnatus. H. convenit.

T. Ut quidem, hercle, in medium ego

hodie pessume processerim.

Vae illis virgis miseris, quae hodie in tergo morientur meo.

H. Verba mihi data esse video. T. quid cessatis compedes

Curri ad me, meaque amplecti crura, ut vos custodiam?

H. Satin' me illi hodie scelesti capti ceperunt dolo?

Illic servum se assimilabat, hic sese autem liberum.

Nucleum amisi, reliquit pigneri putamina.

Ita mihi stolido sursum vorsum os sublevare officii.

Hic quidem me nunquam irridebit. Colaphe, Cordalio, Corax,

Itc istinc, atque efferte lora. L. num lignatum mittimur?

SCENA QUINTA.

HEGIO. TYNDARUS. ARISTOPHONTES.

Injicite huic manicas mastigia.

T. Quid hoc est negotii? quid ego deliqui? H. rogas?

Sator sartorque scelerum, et messor maxime.

T. Non occatorem dicere audebas prius?

Nam semper occant prius, quam sarriunt rustici,

H. At ut confidenter mihi contra astitit!

T. Decet innocentem servom atque innoxium
Confidentem esse, suum apud herum potissimum.

H. Astringite isti sultis vehementer manus.

T. Tuus sum, tuas quidem vel praecidi jube.
Sed quid negotii est, quamobrem succenses mihi?

H. Quia me meamque rem, quod in te uno fuit,
Tuis scelestis falsidicis fallaciis

Delaceravisti, deartuavistique opes.

Confecisti omnes res ac rationes meas.

Ita mihi exemisti Philocratem fallaciis.

Illum esse servom credidi, te liberum.

Ita vosmet ajebatis, itaque nomina

Inter vos permutastis. T. fateor, omnia

Facta esse ita, ut tu dicis, et fallaciis

Abiisse eum abs te, mea opera atque astutia:

An, obsecro hercle te, id nunc succenses mihi?

H. At cum cruciatu maximo id factum est tuo.

T. Dum ne ob malefacta peream, parvi aestimo.

Si ergo hinc peribo, ast ille ut dixit, non redit:

At erit mihi hoc factum mortuo memorabile;

Meum herum captum ex servitute, atque hostibus

Reducem fecisse liberum in patriam ad patrem,

Meumque potius me caput periculo

Praeoptavisse, quam is periret, ponere.

H. Facito ergo ut Acherunti clueas gloria.

T. Qui per Virtutem peritat, non interit.

H. Quando ego te exemplis excruciavero pessumis,

Atque ob sutelas tuas te morti misero,

Vel te interissem, vel perissem praedicent,

Dum pereas, nihil interduo, dicant vivere.

T. Pol si istuc faxis, hand sine poena feceris,

Si ille huc redibit, sicut confido affore.

A. Pro di immortales! nunc ego teneo. nunc scio

Quid sit hoc negoti. meus sodalis Philocrates
 In libertate est ad patrem, in patria. bene est:
 Nec est quisquam mihi, aequè melius cui velim.
 Sed hoc mihi aegre est, me hunc dedisse operam istalam,
 Qui nunc propter me, meaue verba victus est.
 H. Vtūin' te quiequam mihi hodie falsum proloqui?
 T. Vtūisti. H. eur es ausus mentiri mihi?
 T. Quia vera obessent illi, quōi operam dabam:
 Nunc falsa prosunt. H. at tibi oberant. T. optumo est.
 At herum servavi, quem servatam gaudeo:
 Cui me custodem addiderat herus major meus.
 Sed malene id arbitrare factum? H. pessimo.
 T. At ego ajo recte, qui ab te scorum sentio.
 Nam cogitato, si quis hoc gnato tuo
 Tuus servus faxit, qualem haberes gratiam?
 Emmitteresne, nectac, eum servum manes?
 Essetne apud te is servus acceptissimus?
 Responde. H. opinor. T. cur ergo iratus mihi es?
 H. Quia illi fūisti, quam mihi, fidelior.
 T. Quid? tu una nocte postulavisti et die,
 Recens captum hominem, superum et novūm,
 Te perdocere, ut melius consulerem tibi,
 Quam illi, quicum una a patre aetatem exegeram?
 H. Ergo ab eo petito gratiam istam. dūctae,
 Ubi ponderosas, crassas capit eompedes,
 Inde ibis porro in latomias lapidarias.
 Ibi quom alii octonos lapides effodiat,
 Nisi cotidanus sesquipedes confeceris,
 Sexcentoplago nomen indetur tibi.
 A. Per deos atque homines ego te obtestor, Hegle,
 Ne tu istunc hominem perdis. H. curabitur.
 Nam noctu nervo victus custoditur,
 Interdiu sub terra lapides eximet.
 Diu ego hunc cruciabo, non uno absolvam die.

A. Certumne est tibi istuc? H. non moriri certum² est.

Abducite istum actutum ad Hippolytum fabrum,

Jubete huic crassas compedes impingier :

Inde extra portam ad meum libertum Cordahum,

In lapicidinas facite deductus siet :

Atque hunc ita velle, dicite, curarier,

Ne qui deterius huic sit, quam quoi pessume est.

T. Cur ego te invito me esse salvom postulem?

Periculum vitae meae stat tuo periculo.

Post mortem in morte nihil est, quod metuum, mali.

Etsi pervivo usque ad summam aetatem, tamen

Breve spacium est perferundi, quae minitas mihi.

Vale atque salve : etsi aliter ut dicam, meres.

Tu Aristophontes, de me ut meruisti, ita vale,

Nam mihi propter te hoc obtigit. H. abducite.

T. at unum hoc quaeso, si huc rebitet Philocrates,

Ut mihi ejus facias conveniendi copiam.

H. Periistis, nisi hunc jam e conspectu abducitis.

T. Vis haec quidem hercle est, et trahi et trudi simul.

H. Illic est abductus recta in phylacam, ut dignus est.

Ego illis capteivis aliis documentum dabo,

Ne tale quisquam facinus incipere audeat.

Quod absque hoc esset, qui mihi hoc fecit palam,

Usque offrenatum suis me ductarent dolis.

Nunc certum est nulli post haec quicquam credere.

Satis sum semel deceptus. speravi miser

Ex servitute me exemisse filium.

Ea spes elapsa est. perdidi unum filium

Puerum quadrimum, quem mihi servos surpuit :

Neque enim servom unquam repperi, neque filium,

Major potitus hostium est. quod hoc est sceus!

Quasi in orbitatem liberos produxerim.

Sequere hac : reducam te ubi fuisti. neminis

Misereri certum est, quia mei miseret neminem.

A. Exaspicavi ex vinculis. nunc intellego
Redauspicandum esse in catenas denno.

ACTUS QUARTI
SCENA PRIM A.

ERGASILUS.

Juppiter supremè, servas me, measque auges opes:
Maximas opimitates opiparasque offers mihi.
Laudem, lucrum, ludum, jocum, festivitatem, ferias,
Pompam, penum, potationes, saturitatem, gaudium:
Nec quouquam homini supplicare nunc certum est mihi,
Nam vel prodesse amico possum, vel inimicum perdere.
Ita hic me amoenitate amoena amoenus oneravit dies.
Sine sacris haereditatem sum aptus effertissumam.
Nunc ad senem cursum capessam hunc Hegionem, cui boni
Tantum assero, quantum ipse a Diis
optat, atque etiam amplius.
Nunc res certa est, eodem pacto ut Comici servi solent,
Conjiciam in collum pallium, primo
ex me hanc rem ut audiat.
Speroque me hunc nuncium aeternum adepturum cibum.

SCENA SECUNDA.

HEGIO. ERGASILUS.

Quanto in pectore hanc rem meo magis voluto,
Tanto mihi aegritudo auctior est in animo.
Ad illum modum sublitum os esse
Hodie mihi? neque id perspicere quivi?
Quod cum scibitur, per urbem irridebor.
Cum extemplo ad forum advenero, omnes loquentur:
Hic ille est senex ductus, quoi verba data sunt.
Sed Ergasilus estne hic, procul quem video?
Collecto quidem est pallio, quidnam acturu 'st?

E. Move ab te moram, atque, Ergasile, age hanc rem.

Eminor interminorque, ne quis mihi obstiterit obviam :

Nisi qui sat diu vixisse sese homo arbitrabitur.

Nam qui obstiterit, ore sistet. **H.** hic

homo pugilaturo incipit.

E. Facere certum est. proinde ut omnes itinera insistant sua,

Ne quis in hac platea negotiū conferat quicquam sui.

Nam meus est balista pugnus, cubitus catapulta est mihi,

Humerus aries. tum genu ad quemque

jecero, ad terram dabo.

Dentilegos omnes mortales faciam, quemque offendero.

H. Quae illaec eminatio est? nam nequeo mirari satis.

E. Faciam ut ejus diei locique, meique semper meminerit :

Qui mihi in cursu obstiterit, faxo

vitalis extemplo obstiterit suae.

H. Quid hic homo tantum incipisset facere cum tantis minis?

E. Prius edico, ne quis propter culpam capiaturo suam.

Continete vos domi, prohibete a vobis vim meam.

H. Mira edepol sunt, ni hic in ventrem sumpsit confidentiam.

Vae misero illi, cujus cibo iste factus est imperiosior.

E. Tum pistores scrophipasci, qui alunt furfure sues,

Quarum odore praeterire nemo pistrinum potest :

Eorum si quousquam scropham in publico conspexero,

Ex ipsis dominis meis pugnibus exculcabo furfures.

H. Basilicas edictiones, atque imperiosas habet.

Satur homo est, habet profecto in ventre confidentiam :

E. Tum piscatores, qui praebent populo pisces foetidos,

Qui advehuntur quadrupedanti crucianti canterio :

Quorum odos subbasilicanos omnes abigit in forum,

Eis ego ora verberabo sirpiculis piscariis :

Ut sciant, alieno naso quam exhibeant molestiam.

Tum lanii autem, qui concinnant liberis orbas oves,

Qui locant caedundos agnos, et duplam agninam danunt,

Qui petroni nomen indunt verveci sectario ;

Eum ego si in via petronem publica conspexero,
Et petronem et dominum reddam mortales miserrimos.
H. Eugepe! edictiones aedititias hic habet quidem:
Mirumque adeo est, ni hunc fecere sibi Aetoli agoranomum.
E. Non ego nunc Parasitus sum, sed regum rex regalior:
Tantus ventri commeatus meo adest in portu cibus.
Sed ego cesso hunc Hegionem onerare laetitia senem?
Qui homine adaeque nemo vivit fortunatior.
H. Quae illaec est laetitia, quam illic laetus largitur mihi?
E. Heus, ubi estis? ecquis hoc aperit ostium? H. hic homo
Ad coenam recipit se ad me. E. aperite hasce ambas fores,
Priusquam pultando vel assulatim foribus exitium assero.
H. Perlubet hunc hominem
colloqui, Ergasile. E. Ergasilum qui vocat?
H. Respice. E. Fortuna quod tibi nec facit, nec faciet,
Hoc me jubes. sed qui est? H. respice
ad me, Hegio sum. E. oh mihi!
Quantum est hominum optumorum
optume, in tempore advenis.
H. Nescio quem ad portum nactus
es, ubi coenes, eo fastidis.
E. Cedo manum. H. manum? E. manum,
inquam, cedo tuam actutum. H. tene.
E. Gaude. H. quid ego gaudeam? E. quia
ego impero. age gaude modo.
H. Pol moerores mi antevortunt gaudiis. E. noli irascier,
Jam ego ex corpore exigam omnes maculas moerorum tibi.
Gaude audacter. H. gaudeo, etsi nihil scio, quod gaudeam.
E. Bene facis. jube. H. quid
jubeam? E. ignem ingentem fieri.
H. Ignem ingentem? E. ita dico, magnus
ut sit. H. quid? me volturie,
Tuan' cau' a aedeis incensurum censes? E. noli irascier.
Juben' an non jubes astitui aulas? patinas elui?

Laridum atque epulas foveri foculis ferventibus?

Alium pisces praestinatam abire? H. hic vigilans somniat.

E. Alium porcinam, atque agninam, et pullos gallinaceos?

H. Scis bene esse, si sit unde. E. pernam atque ophthalmia,

Horaceum, scombrum, et trigonum,

et cetum, et mollem caseum.

H. Nominandi istorum tibi erit magis quam edundi copia

Hic apud me, Ergasile. E. mean'

me causa hoc censes dicere?

H. Nec nihil hodie, nec multo plus

tu hic edes, ne frustra sis.

Proin' tu tui quotidiani victi ventrem ad me afferas.

E. Quin ita faciam, ut te cupias

facere sumptum, etsi ego vetem.

H. Egone? E. tute. H. tum tu mi

igitur herus es. E. imo bene volens.

Vin' te faciam fortunatum? H. malim,

quam miserum quidem.

E. Cedo manum. H. hem manum. E. Dñ

te omnes adjuvant. H. nihil sentio.

E. Non enim es in senticeto, eo non sentis. sed jube

Vasa tibi pura apparari ad rem divinam cito,

Atque agnum afferri proprium,

pinguem. H. cur? E. ut sacrifices.

H. Cui deorum? E. mihi hercle. nam

ego tibi nunc sum summus Juppiter.

Idem ego sum salus, fortuna, lux, laetitia, gaudium.

Proinde tu deum huncce saturitate facias tranquillum tibi.

H. Esurire mihi videre. E. mihi quidem esurio, non tibi.

H. Tuo arbitrato facile patior. E. credo, consuetus puer.

H. Juppiter te Dñque perdant. E. te,

hercle, mihi aequom est gratias

Agere ob nuncium: tantum ego

nunc porto a portu tibi boni.

Nunc tu mihi places. H. abi stultus, sero post tempus venia.

E. Igitur olim si advenissem, magis tu tum istuc dicerēs.

Nunc hanc laetitiam accipe a me quam fero. nam filium

Tuum modo in portu Philopolemum

vivom, salvom, et sospitem

Vidi in publica celoce, ibidemque illum adolescentulum

Alium una, et tuum Stalagmum servom, qui aufugit domo,

Qui tibi surripuit quadrimum puerum filiolum tuum.

H. Abi in malam rem : ludis me. E. ita

me amabit sancta Saturitas,

Hegio, itaque suo me semper condecoret cognomine.

Ut ego vidi. H. meum gnatum? E. tuum

gnatum, et Genium meum.

H. Et captivum illum Alidensem? E. *μὲ*

τὸν Ἀπόλλω. H. et servolum

Meum Stalagmum, meum qui gnatum

surripuit? *νὴ τὰν Κόραν.*

H. Jam diu? E. *νὴ τὰν Πραίνισιν.* H. ve-

nit? E. *νὴ τὰν Σιγυίαν.*

H. Certon'? E. *νὴ τὰν Φρυσινῶνα.* H. vide

sis. E. *νὴ τὸ Ἀλάτριον.*

H. Quid tu per barbaricas urbes

juras? E. quia enim item asperae

Sunt, ut tuum victum autumabas esse. H. vae aetati tuae.

E. Quippe quando mihi nihil credis, quod ego dico sedulo.

Sed Stalagmus quoque erat tunc nationis, cum hinc abiit?

H. Siculus. E. at nunc Siculus non

est : Bojus est ; Bojam terit.

Liberorum quaerundorum causa, ei, credo, uxor data est.

H. Dic, bonan' fide tu mihi istaec verba dixisti? E. bona.

H. Dī immortales, iterum gnatus videor, si vera autumas.

E. An tu dubium habebis, etiam sancte cum jurem tibi?

Postremo, Hegio, si parva iurijurando est fides,

Vise ad portum. H. facere certum

est. tum intus cura quod opus est.

Susce, posce, prome quid vis. te facio cellarium.

E. Nam, hercle, nisi mantiscinatus probe ero, fusti pectito.

H. Aeternum tibi dapinabo victum, si vera autumas.

E. Unde id? H. a me meoque

gnato. E. sponden' tu istud? H. spondeo.

E. At ego tuum tibi advenisse filium, respondeo.

H. Cura quam optume potes. E. bene ambula et redambula.

SCENA TERTIA.

ERGASILUS.

Illic hinc abiit: mihi rem summam credidit cibariam.

Di immortales, jam ut ego collos praetruncabo tergoribus!

Quanta pernis pestis veniet! quanta labes larido!

Quanta sumini absumedo! quanta callo calamitas!

Quanta laniis lassitudo! quanta porcinariis!

Nam si alia memorem, quae ad ventris

victum conducunt, mora est.

Nunc ibo ad praefecturam, et jus dicam larido;

Et quae pendent indemnatae pernae, eis auxilium ut feram.

SCENA QUARTA.

PUER HEGIONIS.

Diespiter te Dique, Ergasile, perdant et ventrem tuum,

Parasitosque omnes, et qui posthac coenam Parasitis dabit.

Clades calamitasque, intemperies

modo in nostram advenit domum.

Quasi lupo esuriens, metui ne in me faceret impetum.

Nimis hercle, ego illum male

formidabam: ita frendebat dentibus.

Adveniens deturbavit totum cum carne carnarium.

Arripuit gladium, praetruncavit tribus tergoribus glandia.

Aulas, calicesque omnes confregit, nisi quae modiales erant.

Cocum percontabatur, possentne seriac fervescere.

Cellas refregit omnes intus, reclusitque armarium.
 Asservate istunc sultis servi; ego ibo ut conveniam senem.
 Dicam ut sibi penum aliud ornet, siquidem sese uti volet.
 Nam hic quidem ut adornat, aut
 jam nihil est, aut jam nihil erit.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIM A.

HEGIO. PHILOPOLEMUS. PHILOCRAATES.

Jovi Diisque ago gratias merito magnas,
 Quom te reducem tuo patri reddiderunt,
 Quomque ex miseriis plurimis me exemerunt,
 Quae adhuc te carens, dum hic fui, sustentabam :
 Quomque hunc conspicio in potestate nostra,
 Quomque haec reperta est fides firma nobis.
 Satis jam dolui ex animo, et cura me satis
 Et lacrumis maceravi. Hoc ! satis jam audivi
 Tuas aerumnas, ad portum mihi quas memorasti.
 Hoc agamus. PHILOC. quid nunc,
 quoniam tecum servavi fidem,
 Tibique hunc reducem in libertatem feci ? H. fecisti, ut tibi,
 Philocrates, nunquam referre gratiam possim satis,
 Proinde ut tu promeritus de me et
 filio meo. PHILOP. imo potes,
 Pater, et poteris, et ego potero :
 et Di eam potestatem dabunt,
 Ut beneficium benemerenti nostro merito muneres.
 Sicut tu huic potes, pater mi, facere merito maxume.
 H. Quid opu ' st verbis ? lingua nulla
 est, qua negem quicquid roges.
 PHILOC. Postulo abs te, ut mihi illum
 reddas servom, quem hic reliqueram
 Pignus pro me, qui mihi melior, quam sibi semper fuit:

Pro benefactis ejus uti ei pretium possim reddere.

H. Quod benefecisti, referetur gratia, id quod postulas,

Et id, et aliud quod me orabis, impetrabis. atque te

Nolim succensere, quod ego iratus ei feci male.

PHILOC. Quid fecisti? H. in

lapicidinas compeditum condidi,

Ubi rescivi mihi data esse verba. PHILOC. vae misero mihi!

Propter meum caput labores homini evenisse optumo.

H. At ob eam rem mihi libellam pro eo argenti ne duis.

Gratis a me, ut sit liber, abducito. PHILOC. edepol, Hegio,

Facis benigne. sed quaeso, hominem

ut jubeas arcessi. H. licet.

Ubi estis vos? ite actutum, Tyndarum huc arcessite.

Vos ite intro, interibi ego ex hac statua verberea volo

Erogitare, meo minore quid sit factum filio.

Vos lavate interibi. PHILOP. sequere

hac, Philocrates, me intro. PHILOC. sequor.

SCENA SECUNDA.

HEGIO. STALAGMUS.

Age tu illuc procede, bone vir, lepidum mancipium meum.

S. Quid me oportet facere, ubi tu talis vir falsum autumas?

Fui ego bellus, lepidus, bonus vir

nunquam, neque frugi bonae,

Neque ero unquam: ne tu spem ponas me bonae frugi fore.

H. Propemodum ubi loci fortunae tuae sint, facile intellegis.

Si eris verax, tua ex re facies, ex mala meliusculam.

Recta et vera loquere: sed neque vere, neque recte adhuc

Fecisti unquam. S. quod ego fatear,

credin' pudeat, cum autumes?

H. At ego faciam ut pudeat: nam

in ruborem te totum dabo.

S. Eja credo, imperito plagas minitaris mihi.

Tandem ista aufer, dicque quid

fers, ut feras hinc quod petis.

H. Satis facundu' s. sed jam fieri dictis compendium volo.

S. Ut vis fiat. H. bene morigerus fuit puer: nunc non deest,

Hoc agamus. jam animum advorte,

ac mihi quae dicam, edissere.

Si eris verax, tuis rebus feceris meliusculas.

S. Nugae istaec sunt. non me censes scire quid dignus siem?

H. At ea subterfugere potis es pauca, si non omnia.

S. Pauca effugiam scio. nam multa evenient, et merito meo;

Quia et fugi, et tibi surripui filium, et eum vendidi.

H. Cui homini? S. Theodoromedi in Alide Polyplusio

Sex minis. H. pro Dî immortales! is quidem hujus est pater

Philocratis. S. quin melius novi, quam te, et vidi saepius.

H. Serva Juppiter supreme et me et meum gnatum mihi.

Philocrates, per tuum te ingenium obsecro, exi: te volo.

SCENA TERTIA.

PHILOCRATES. HEGIO. STALAGMUS.

Hegio, assum: si quid me vis, impera. H. hic gnatum meum
Tuo patri ait se vendidisse sex minis in Alide.

P. Quam diu id factum est? S. hic annus incipit vicesimus.

P. Falsa memorat. S. aut ego, aut tu. nam tibi quadrimulum

Tuus pater peculiarem parvulum puero dedit.

P. Quid erat ei nomen? si vera dicis, memora dum mihi.

S. Paegnium vocitatu' st: post vos indistis Tyndaro.

P. Cur ego te non novi? S. quia mos est oblivisci hominibus,
Neque novisse, cujus nihili sit faciunda gratia.

P. Dic mihi: isne istic fuit, quem vendidisti meo patri,

Qui mihi peculiaris datus est, hujus filius?

H. Vivitne is homo? S. argentum

accepi, nihil curavi caeterum.

H. Quid tu ais? P. quin istic ipsu' st Tyndarus tuus filius,

Ut quidem hic argumenta loquitur.

nam is mecum a puero puer

Ille pudiceque educatu 'st usque ad adolescentiam.

H. Et miser sum et fortunatus, si vos vera iudicis:

Io miser sum, quia male illi feci, si gnatus meu 'st.

Eheu! cur ego plus minusque feci, quam aequum fuit!

Quod male feci, crucior modo, si infectum fieri possiet.

Sed eccum, incedit huc ornatus hand ex suis virtutibus.

S C E N A   Q U A R T A.

TYNDARUS. HEGIO.

PHILOCRATES. STALAGMUS.

Vidi ego multa saepe picta, quae Acherunti fierent

Cruciamenta; verum enimvero nulla adaeque est Acheruns,

Atque ubi ego fui in lapidinis Illic ibi demum est locus,

Ubi labore lassitudo omni 'st exigunda ex corpore.

Nam ubi illo adveni, quasi patriciis pueris aut monedulae,

Aut anates, aut coturnices dantur, quicum lusitent:

Itidem haec mihi advenienti upupa, qui me delectet, data est.

Sed herus eccum ante ostium, et herus alter eccum ex Alide

Rediit. H. salve exoptate gnate

mi. T. hem! quid, gnate mi?

Attat, scio cur te patrem assimules esse et me filium:

Quia mihi, item ut parentes, lucis das tuendae copiam.

P. Salve Tyndare. T. et tu, quoque

causa hanc acrumnam exigo.

P. At nunc liber in divitias faxo venies. nam tibi

Pater hic est; hic servus, qui te

huic hinc quadrimum surpuit,

Vendidit patri meo te sex minis. is te mihi

Parvolum peculiarem parvolo puero dedit.

Illic indicium fecit. nam hunc ex Alide huc reducimus.

T. Quid, hujus filium? P. intus eccum

fratrem germanum tuum.

T. Quid tu ais? adduxtin' illum hujus captivum filium?

P. Quin, inquam, intus hic est. T. fecisti

edepol et recte et bene.

P. Nunc tibi pater hic est : hic fur est tuus,
qui parvom hinc te abstulit.

T. At ego hunc grandis grandem natu,
ob furtum, ad carnificem dabo.

P. Meritus est. T. ego edepol meritam mercedem dabo.

Sed dic oro : Pater meus tune es? H. ego sum, gnate mi.

T. Nunc demum in memoriam redeo, cum mecum cogito,

Nunc edepol demum in memoriam regredior, audisse me

Quasi per nebulam Hegionem patrem meum vocarier.

H. Ego sum. P. compedibus quaeso ut tibi sit levior filius,

Atque hic gravior servus. H. certum

est principium id praevortier.

Eamus intro, ut arcessatur faber : ut istas compedes

Tibi adimam, huic dem. S. cui

peculii nihil est, recte feceris.

CATERVA.

Spectatores, ad pudicos mores facta haec fabula est.

Neque in hac subagitationes sunt, neque ulla amatio,

Nec pueri suppositio, nec argenti circumductio,

Neque ubi amans adolescens scortum

liberet clam patrem suum.

Hujusmodi paucas Poëtae reperiunt Comoedias,

Ubi boni meliores fiant. nunc vos, si vobis placet,

Et, si placuimus, neque odio fuimus, signum hoc mittite:

Qui pudicitiae esse voltis praemium, plausum date.

FINIS.

MARCI

ACCII PLAUTI

CURCULIO

PERSONAE.

PALINURUS, servus.

PHAEDROMUS, adolescens.

LENA, anus.

PLANESIUM, virgo.

CAPPADOX, leno.

COQUUS.

CURCULIO, parasitus.

LYCO, trapezita.

CHORAGUS.

THERAPONTIGONUS, miles.

ACTUS PRIMI

179

SCENA PRIMA.

PALINURUS. PHAEDROMUS.

Quo ted hoc noctis proficisci foras

Cum istoc ornatu, cumque hac pompa, Phaedrome?

PH. Quo Venus Cupidoque imperat, suadetque amor.

Si media nox est, sive est prima vespera:

Si status conductus cum hoste intercedit dies,

Tamen est eundum, quo imperant, ingratiis.

PA. At tandem tandem. PH. tandem es odiosus mihi.

PA. Istuc quidem nec bellum est, nec memorabile:

Tute tibi puer es: lautus luces cereum.

PH. Egon? apicularum opera congestum non feram,

Ex dulci oriundum, melliculo dulci meo?

PA. Nam quo te dicam ego ire? PH. si tu me roges,

Dicam, ut scias. PA. si rogiem, quid respondeas?

PH. Hoc Aesculap? fanum est. PA. plus jam anno scio.

PH. Huic proximum illud ostium occlusissimum.

Salve: valuistin? usque, ostium occlusissimum?

PA. Caruitne febris te heri, vel nudius tertius?

Et heri coenavistine? PH. deridesne me?

PA. Quid tu ergo insane rogitas, valeatne ostium?

PH. Bellissimum, hercle, vidi et taciturnissimum.

Nunquam ullum verbum muttit: quom aperitur, tacet:

Cumque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.

PA. Nunquid tu, quod te aut genere indignum sit tuo

Facis, aut inceptas facinus facere, Phaedrome?

Num tu pudicae cuipiam insidias locas?

Aut quam pudicam oportet esse? PH. nemini.

Nec me ille sinit Iuppiter. PA. ego item volo.

Ita tuum conferto amare semper, si sapis,

Ne id quod ames, populus si sciat, tibi sit probro.

Semper curato ne sis intestabilis:

Quod amas, amato testibus praesentibus.

PH. Quid istuc est verbi? PA. caute ut incedas via.

PH. Quin leno hic habitat. PA. nemo

hinc prohibet nec vetat,

Quin quod palam est venale, si argentum est, emas.

Nemo ire quenquam publica prohibet via.

Dum ne per fundum septum facias semitam,

Dum tete abstineas nupta, vidua, virgine,

Juventute, et pueris liberis, ama quid lubet.

PH. Lenonis hae sunt aedes. PA. male istis eveniat.

PH. Qui? PA. quia scelestam servitutem serviunt.

PH. Obloquere. PA. fiat maxume. PH. etiam taces?

PA. Nempe obloqui me jusseras. PH. At nunc veto.

Id uti occoepi dicere; ei ancillula est.

PA. Nempe huic lenoni, qui hic habitat? PH. recte tenes.

PA. Minus formidabo ne excedat. PH. odiosus es.

Eam volt meretricem facere: ea mē deperit.

Ego autem cum illa facere nolo mutuum.

PA. Quid ita? PH. quia proprium facio: amo pariter simul.

PA. Malus clandestinus est amor, damnum 'st merum.

PH. Est, hercle, ita ut tu dicis. PA. jamne ea fert jugum?

PH. Tam a me pudica est, quasi soror mea sit: nisi

Si est osculando quippiam impudicior.

PA. Semper tu scito: flamma fumo est proxuma.

Fumo comburi nihil potest, flamma potest.

Qui e nuce nucleum esse volt, frangit nucem.

Qui volt cubare, pandit saltum saviis.

PH. At illa est pudica, neque dum cubitat cum viris.

PA. Credam, pudor si cuipiam Lenoni siet.

PH. Immo ut illam censes? ut quaeque illi occasio est

Surripere se ad me, ubi saviū oppegit, fugit.

Id eo fit, quia hic leno aegrotus incubat

In Aesculapii fano, is me excruciat. PA. quid est?

PH. Alias me poscit pro illa triginta minas,

Alias talentum magnū; neque quicquam queo

Aequi bonique ab eo impetrare. PA. injuriu' s,

Qui, quod lenoni nulli 'st, id ab eo petas.

PH. Nunc hinc Parasitum in Cariam misi meum,

Petitum argentum a meo sodali mutuum :

Quod si non affert, quo me vortam nescio.

PA. Si deos salutas, dextrovorsum censeo.

PH. Nunc ara Veneris haec est ante horum fores.

Me inferre Veneri vovi jam jentaculum.

PA. Quid an te pones Veneri jentaculo?

PH. Me, te, atque hosce omnes. PA. tum

tu Venerem vomere vis?

PH. Cedo, puere, sinum. PA. quid facturus? PH. jam scies.

Anus hic solet cubitare cutos, janitrix,

Nomen ei est lenae, multibiba atque merobiba.

PA. Quasi tu lagenam dicas, ubi vinum solet

Chium esse. PH. quid opu' st verbis? vinosissima est,

Eaque extemplo ubi vino has conspersi fores,

De odore adesse me scit, aperit illico.

PA. Eine hic cum vino sinus fertur? PH. nisi nevis.

PA. Nolo hercle. nam istunc qui fert, afflictum velim :

Ego nobis afferri censui. PH. quin tu taces?

Si quid super illi fuerit, id nobis sat est.

PA. Quisnam istic fluviu' est, quem non recipiat mare?

PH. Sequere hac, Palinure, me ad fores : si mihi obsequens.

PA. Ita faciam. PH. agite, bibite, festivae fores;

Potate, fite mihi volentes propitiae.

PA. Voltisne olivas, aut pulpanentum, aut capparim?

PH. Exuscitate vostram huc custodem mihi.

PA. Profundis vinum, quae te res agitant? PH. sine.

Viden' ut aperiuntur aedes festivissimae?

Num mutit cardo? est lepidus PA. quin das savium.

PH. Tace : occultemus lumen et vocem. PA. licet.

SCENA SECUNDA.

LENA. PHAEDROMUS. PALINURUS.

Flos veteris vini meis naribus objectus est.

Ejus amos cupidam me huc prolicit per tenebras.

Ubi ubi est? prope me est. evax habeo. Salve anime mi,

Liberi lepos. ut veteris vetusti cupida sum!

Nam omnium unguentum odor prae tuo, nautea est.

Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa,

Tu crocinum et casia es, tu bdellium. nam ubi

Tu profusus, ibi ego me pervelim sepultam.

Sed quum adhuc naso odos obsecutus es meo,

Da vicissim meo gutturi gaudium.

Nihil ago tecum. ubi est ipse? ipsum expeto

Tangere, invergere in me liquores tuos

Sino ductim. sed hac abiit, hac persequar.

PH. Sitit haec anus. PA. quantillum sitit? PH. modica est,

Capit quadrantal. PA. pol, ut tu praedicas,

Vindemia haec huic anui non satis est soli.

Canem esse hanc quidem magis par fuit: sagax

Nasum habet. L. amabo, cuja vox sonat procul?

PH. Censeo hanc appellandam anum. adibo. redi,

Et respice ad me lena. L. Imperator quis est?

PH. Vini pollens, lepidus Liber,

Tibi qui screanti, siccae, semisomnae

Affert potionem, et te sedatum it.

L. Quam longe a me abest? PH. lumen hoc vide.

L. Grandiorem gradum ergo fac ad me, obsecro.

PH. Salve. L. egon' salva sim, quae siti sicca sum?

PH. At jam bibes. L. diu sit. PH. hem tibi anus lepidus,

L. Salve oculissime homo. PA. age, effunde hoc cito

In barathrum: propere prolue cloacam. PH. tace.

Nolo huic maledici. PA. faciam igitur male potius.

L. Venus, de paulo paululum hoc tibi dabo,

ad lubenter. nam tibi amantes, propinantes,
 non potantes dant omnes: mihi haud saepe
 niunt tales haereditates. PA. hoc vide, ut
 purgat impura in se merum avariter,
 scibus plenis! PH. perii hercle! huic quid primum dicam
 scio. PA. hem istuc, quod mihi dixti. PH. quid id est?
 . Perisse ut te dicas. PH. male tibi di faciant.
 . Dic isti. L. ah! PA. quid est? ecquid lubet? L. lubet.
 . Etiam mihi quoque stimulo fodere lubet te.
 . Tace, noli. PA. taceo. ecce autem bibit arcus; pluet
 do hercle hodie. PH. jamne
 huic dico? PA. quid dices?
 . Me periisse. PA. age dice. PH. anus audi. hoc volo
 te te, perditus sum miser. L. at pol ego oppido
 vata. sed quid est, quid lubet perditum
 xere te esse? PH. quia id, quod amo, careo.
 Phaedrome mi, ne plora, amabo: tu me
 rato ne sitiam, ego tibi, quod amas, jam huc adducam.
 . Tibi nae ego, si fidem servas mecum,
 eam pro aurea statua statuam, quae tuo
 ttori sit monumentum. qui me in terra aequae
 tunatus crit, si illa ad me bitet,
 inure? PA. edepol, qui amat, si eget, misera afficitur
 umna. PH. non ita res est: nam confido
 asitum hodie adventurum cum argento ad me.
 . Magnum inceptas, si id exspectas, quod nusquam 'st.
 . Quid si adeam ad fores, atque occentem? PA. si lubet,
 ue veto, neque jubeo: quando ego te video
 nutatis moribus esse, here, atque ingenio.
 . Pessuli, heus pessuli, vos saluto lubens,
 amo, vos volo, vos peto, atque obsecro,
 ite amanti mihi morem amoenissimi:
 : causa mea Lydi barbari,
 silite obsecro, et mittite istanc foras,

Quae mihi misero amanti ebibit sanguinem.
 Hoc vide ut dormiunt pessuli pessumi,
 Nec mea gratia commovent se ocyus.
 Respicio, nihili meam vos gratiam facere.
 Sed tace, tace. PA. taceo hercle. quid
 est? PH. sentio sonitum.
 Tandem edepol mihi morigeri pessuli fiunt.

S C E N A T E R T I A.

ANUS. PLANESIUM.

PHAEDROMUS. PALINURUS.

Placide egredere, et sonitum prohibe
 forum, et crepitum cardinum:
 Ne quod hic agimus, herus percipiat fieri, mea Planesium.
 Mane, suffundam aquulam. PA. viden'
 ut anus tremula medicinam facit.
 Eapse merum condidicit bibere,
 foribus dat aquam quam bibant.
 PL. Ubi tu es, qui me convadatus Veneris vadimonis?
 Ubi tu es, qui me libello Venerio citavisti? ecce me.
 Sisto ego tibi me, et mihi contra itidem te ut sisas suadeo.
 PH. Assum: nam si absim, haud recusem
 quin mihi male sit, mel meum.
 PL. Anime mi, procul amantem
 abesse haud consentaneum est.
 PH. Palinure, Palinure. PA. eloquere,
 quid est, quod Palinurum voces?
 PH. Est lepida. PA. nimis lepida. PH. sum
 deus. PA. immo homo haud magni precii.
 PH. Quid vidisti, aut quid videbis magis diis aequiparabile?
 PA. Male valere te, quod mihi aegre
 est. PH. male mihi morigerus, tace.
 PA. Ipsus se excruciat, qui homo quod
 amat, videt, nec potitur dum licet.

Recte objurgat. sane haud quicquam 'st
is quod cupiam tamdiu.

Tene me, amplectere ergo. PH. hoc
n est, quamobrem cupiam vivere.

a te prohibet herus, clam hero

α. PL. prohibet, nec prohibere quit,

prohibebit, nisi mors meum

rum abs te abalienaverit.

Enimvero nequeo durare, quin

herum accusem meum :

n bonum est, pauxillum amare sane,

ne non bonum est :

am totum insanum amare, hoc

quod meus herus facit.

Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites :

honores, sibi virtutes, sibi pugnās, sibi praelia.

n mihi abstineant invidere, sibi

que habeant quod suum est.

Quid tu? Venerin' pervigilare te vovisti Phaedrome?

n hoc quidem edepol haud multo

luce lucebit. PH. tace.

Quid taceam? quin tu is

nitum? PH. dormio, ne occlamites.

Tu quidem vigilas. PH. at meo more

nio: hic somnu 'st mihi.

Heus tu mulier: male merere de immerente inscitia est.

Irascere, si te edentem hic a cibo abigat. PA. ilicet.

ter hos perire amando video, uterque insanjunt:

n', ut misere moliuntur! nequeunt complecti satis.

m dispertimini? PL. nulli est homini perpetuum bonum,

huic voluptati hoc adjunctum est

m. PA. quid ais propudium?

' etiam cum nocturnis oculis, odium me vocas?

ola, persolla: nugae. PH. tun' .

meam Venerem vituperas?

Quod quidem mihi polluctus virgis servus sermonem ser-

At nae tu, hercle, cum cruciatus magno dixisti id tuo.

Hem tibi maledictis pro istis: dictis moderari ut queas.

PA. Tuam fidem, Venus

noctuvigila! PH. pergin' etiam verbero?

PL. Noli, amabo, verberare lapidem, ne perdas manum.

PA. Flagitium probrumque

magnum, Phaedrome, expergefacs:

Bene monstrantem pugnis caedis, hanc amas: negas meum?

Hocce fieri, ut immodestis te hic moderere moribus?

PH. Auro contra cedo modestum amatorem.

a me aurum accipe.

PA. Cedo mihi contra aurichalco, cui ego sano serviam.

PL. Bene vale, oculus mi: nam sonitum

et crepitum claustrorum audio,

Aedituum aperire fanum. quousque,

quaeso, ad hunc modum

Inter nos amore utimur semper surrepticio?

PH. Minime. nam Parasitum nisi nudius quartus Carianus

Petere argentum: is hodie hic

aderit. PL. nimium consultas deum.

PH. Ita me Venus amet, ut ego te hoc

triduum nunquam sinam

In domo esse istac, quin ego te liberalem liberem.

PL. Facito ut me memineris. tene etiam,

priusquam hinc abeo, savium.

PH. Siquidem, hercle, mihi regnum detur,

nunquam id potius persequar.

Quando ego te videbo? PL. hem,

istoc verbo vindictam para.

Si amas, eme. ne rogetes; facito ut pretio pervincas tuos:

Bene vale. PH. jamne ego relinquor?

pulchre Palinure occidi.

Ego quidem, qui et vapulando et
fano pereo. PH. sequere me.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIM A.

CAPPADOX. PALINURUS.

Migrare certu 'st jam nunc e fano foras,
Quando Aesculapl ita sentio sententiam:
Ut qui me nihili faciat, nec salvom veñit.
Valetudo decrescit, accrescit labor.
Nam jam, quasi zona, liene cinctus ambulo.
Geminos in ventre habere videor filios.
Nihil metuo, nisi ne medius dirumpar miser.
P. Si recte facias, Phaedrome, auscultes mihi,
Atque istam exturbes ex animo aegritudinem.
Paves, Parasitus quia non rediit Caria.
Afferre argentum credo. nam si non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo,
Quin reciperet se huc esum ad praesepe suam.
C. Quis hic est, qui loquitur? P. quojam vocem ego audio?
C. Estne hic Palinurus Phaedromi? P. qui hic est homo
Cum collativo ventre, atque oculis herbeis?
De forma novi, de colore non queo
Novisse, jamjam novi. leno est Cappadox.
Congrediar. C. salve Palinure. P. o sclerum caput,
Salveto. quid agis? C. vivo. P. nempe ut dignus es.
Sed quid tibi est? C. lien necat, renes dolent,
Pulmones distrahuntur, cruciatur jecur,
Radices cordis pereunt, hiraec omnes dolent.
P. Tum te igitur morbus agitat hepaticus.
C. Facile 'st miserum irridere. P. quin tu aliquot dies
Perdura, dum intestina exputescunt tibi.
Nunc dum salsura sat bona 'st, si id feceris,

Vacire poteris intestinis vilis.

C. Lien diirectu 'st. P. ambula, id lieni optumum 'st.

C. Aufer istaec quaeso, atque hoc responde quod rogo.

Potin' conjecturam facere, si narrem tibi,

Hac nocte quod ego somniavi dormiens?

P. Vah, solus hic homo 'st. qui sciat divinitus.

Quin Conectores a me consilium petunt:

Quod eis respondi, ea omnes stant sententia.

SCENA SECUNDA.

COQUUS. CAPPADOX.

PALINURUS: PHAEDROMUS.

Palinure, quid stas? quin depromuntur mihi,

Quae opus sunt: Parasito ut sit paratum prandium,

Quom veniat. PA. manesis, dum huic conjicio somnium.

Co. Tate ipse, si quid somniasti, ad me refers.

PA. Fateor. Co. abi, deprome. PA. age,

tu interea huic somnium

Narra: meliorem, quam ego sum, suppono tibi.

Nam quod scio, omne ex hoc

scio. CA. operam ut det. PA. dabit.

CA. Facit hic quod pauci, ut sit magistro obsequens.

Da mihi igitur operam. Co. tametsi non novi, dabo.

CA. Hac nocte in somnis visus sum viderier,

Procul sedere longe a me Aesculapium,

Neque eum ad me adire, neque me magnipendere

Visu 'st. Co. item alios deos facturos scilicet.

Sane illi inter se congruunt concorditer.

Nihil est mirandum, melius si nihil sit tibi:

Namque incubare satius te fuerat Jovi,

Qui tibi auxilium in jurejurando fuit.

CA. Siquidem incubare velint, qui perjurerint,

Locus non praebere potis est in Capitolio.

Co. Hoc animum advorte: pacem ab Aesculapio

ACTUS II. SCENA II. v. 21.

283

Petas, ne forte tibi eveniat magnum malum,
 Quod in quiete tibi portentum 'st. CA. bene facis.
 Ibo atque orabo. Co. quas res male vortat tibi.
 P. A. Pro di immortales, quem conspicio! qui illic est?
 Estne hic Parasitus, qui missu 'st in Cariam?
 Ieus Phaedrome, exi, exi: exi, inquam, ocyus.
 'H. Qui istic clamorem tollis? P. A. Parasitum tuum
 'ideo occurrentem, ellum usque in platea ultima.
 hinc auscultemus quid agat. P. H. sane censeo.

SCENA TERTIA.

CURCULIO. PHAEDROMUS. PALINURUS.

hate viam mihi noti atque ignoti,
 um ego hic officium meum
 acio: fugite omnes, abite, et de via secedite:
 se quem in cursu capite, aut cubito,
 it pectore offendam, aut genu.
 a nunc subito, propere, et celere
 pjectum 'st mihi negotium.
 ec quisquam sit tam opulentus, qui mihi obsistat in via,
 ec strategus, nec tyrannus quisquam, nec agoranomus,
 ec demarchus, nec comarchus, nec cum tanta gloria,
 uin cadat, quin capite sistat in via de semita.
 um isti Graeci palliati, capite operto qui ambulant,
 ui incedunt suffarcinati cum libris, cum sportulis,
 nstant, conferunt omnes sermones inter sese drapetae:
 bstant, obsistunt, incedunt cum suis sententiis.
 uos semper videas bibentes esse in Thermopollo:
 si quid surripuere, operto capitulo calidum bibunt,
 ristes atque ebrioli incedunt: eos ego si offendero,
 'unoquoque eorum exciam crepitum polentarium.
 um isti qui ludunt datatim servi scurrarum in via,
 dutores, et factores omnes subdam sub solum.
 oinde se domi contineant, vitent infortunio.

PH. Recte hic monstrat, si imperare
possit. nam ita nunc mos viget,

Ita nunc servitium 'st: profecto modus haberi non potest.

C. Equis est, qui mihi commonstret Phaedromum
genium meum?

Ita res subita est: celeriter mihi
hoc homine convento est opus.

PA. Te ille quaerit. PH. quid si adcamus?
heus, Curculio, te volo.

C. Quis vocat? quis nominat me? PH. qui te conventum cupit.

C. Haud magis cupis, quam ego te
cupio? PH. o mea opportunitas!

Curculio exoptate, salve. C. salve. PH. salvom gaudeo

Te advenire. cedo tuam mihi dextram, ubi sunt spes meae?

Eloquere obsecro, hercle. C. eloquere,
te obsecro, ubi sunt meae?

PH. Quid tibi est? C. tenebrae oboriuntur,
genua inedia succidunt.

PH. Lassitudine, hercle, credo. C. retine, retine me, obsecro.

PH. Viden' ut expalluit! datin' isti sellam, ubi assidat, cito,
Et aequalem cum aqua? properatin' ocyus? C. animo male est.

PH. Vin' aquam? C. si frustulenta est,
da obsecro, hercle, absorbeam.

PH. Vae capiti tuo. C. obsecro,
hercle, facite ventum ut gaudeam.

PH. Maxime. C. quid facitis
quaeso? PA. ventum. C. nolo equidem mihi
Fieri ventulum. PH. quid igitur vis? C. esse,
ut ventum gaudeam.

PH. Jupiter te dique perdant. C. perii, prospicio parum,
Os amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame,
Ita cibi vacivitate venio laxis lactibus.

PH. Jam edes aliquid. C. nolo, hercle,
aliquid: certum quam aliquid mavolo.

PH. Immo si scias, reliquiae quae sint. C. scire nimis lubet
Ubi sint: nam illis conventis sane opus est meis dentibus.

PH. Pernam, abdomen, sumen, suis
glandium. C. ain? tu omnia haec?

In carnario fortasse dicis. PH. immo in lancibus:

Quae tibi sunt parata, postquam scimus venturum. C. vide,
Ne me ludas. PH. ita me amabit, quam
ego amo, ut ego haud mentior.

Sed quo te misi, nihilo sum certior. C. nihil attuli.

PH. Perdidisti me. C. invenire possim, si mihi operam datis.

Postquam tuo jussu profectus sum, perveni in Cariam.

Video tuum sodalem, argenti rogo uti faciat copiam.

Scires velle gratiam tuam; noluit frustrarier:

Ut decet velle hominem amicum amico, atque opitularier:

Respondit mihi paucis verbis, atque adeo fideliter,

Quod tibi est, item sibi esse magnam argenti inopiam.

PH. Perdis me tuis dictis. C. immo servo, et servatum volo.

Postquam mihi responsum est, abeo
ab illo moestus ad forum

Me illo frustra advenisse. forte aspicio militem:

Aggredior hominem: saluto adveniens. Salve, inquit mihi,

Prehendit dextram, seducit, rogat quid veniam Cariam.

Dico me illo advenisse, animi caussa. ibi me interrogat

Ecquem in Epidauro Lyconem trapezitam noverim?

Dico me novisse. quid Lenonem Cappadocem? annuo

Visitasse. sed quid cum vis? quia de illo emi virginem

Triginta minis, vestem, aurum: et

pro iis decem coaccedunt minae.

Dedisti tu argentum? inquam. immo

apud trapezitam situm est,

Illum quem dixi Lyconem: atque

ei mandavi, qui annulo meo

Tabulas obsignatas attulisset, ut daret operam,

Ut mulierem a lenone cum auro et veste abduceret.

Postquam hoc mihi narravit, ab eo ab illo. revocat me illico,
 Vocat ad coenam : religio fuit, denegare nolui.
 Quid si adeamus, ac decumbamus? inquit. consilium placet,
 Neque diem decet me morari, neque nocti nocerier.
 Omnis res parata 'st : et nos, quibus paratum est, assumus.
 Postquam coenati atque appoti, talos poscit sibi in manum.
 Provocat me in aleam, ut ego ludam : pono piliū.
 Ille suum anulum opposuit. invocat Planesium.
 PH. Meosne amores? C. tace parumper.
 jacet voltorios quatuor.
 Talos arripio, iavoco almam meam nutricem Herculem.
 Jacto basilicum, propino magnum poculum : ille ebibit :
 Caput deponit : condormiscit. ego ei subduco anulum.
 Deduco pedes de lecto clam, ne miles sentiat.
 Rogant me servi, quo eam? me dico ire, quo saturi solent,
 Ostium ubi conspexi, exinde me illico protinam dedi.
 PH. Laudo. C. laudato, quando illud quod cupis, effecero.
 Eamus nunc intro, ut tabellas
 consignemus. PH. num moror?
 C. Atque aliquid prius obtrudamus,
 pernam, sumen, glandium :
 Haec sunt ventri stabilimenta, panem et assa bubula,
 Poculum grande, aula magna : ut satis consilia suppetant.
 Tute tabellas consignato : hic ministrabit : ego edam.
 Dicam quemadmodum conscribas.
 sequere me hac intro. PH. sequor.

ACTUS TERTIUS.

LYCO. CURCULIO. LENO.

Beatus videor : subduxi ratiunculam,
 Quantum aeris mihi sit, quantumque alieni siet.
 Dives sum, si non reddo eis, quibus debeo :
 Si reddo illis quibus debeo, plus alieni est.
 Verum, hercle, vero cum belle recogito,

ACTUS III. v. 6.

187

Si magis me instabunt, ad Fractorem sufficam.

Habent hunc morem plerique argentarii,

Ut alius alium poscant, reddant nemini:

Pugnis rem solvant, si quis poscat clarius.

Qui homo mature quaesivit pecuniam,

Nisi eam mature parsit, mature esurit.

Cupio aliquem emere puerum, qui usurarius

Nunc mihi quaeratur. usus est pecunia.

C. Nil tu me saturum monueris: memini et scio.

Ego hoc effectum lepide tibi tradam: tace.

Edepol nae ego hic me intus explevi probe,

Et quidem reliqui in ventre cellae uni locum,

Ubi reliquiarum reliquias recondere.

Quis hic est, qui aperto capite Aesculapium

Salutat? attat! quem quaerebam: sequere me.

Simulabo quasi non noverim. heus tu! te volo.

L. y. Unocule salve. C. quaeso, deridesne me?

L. y. De Coclitum prosapia te esse arbitror:

Nam ii sunt unoculi. C. catapultae hoc ictum est: mihi

Apud Sicyonem. L. y. nam quid id refert mea.

An aula quassa cum cinere effosus siet?

C. Superstitiosus hic quidem est: vera praedicat:

Nam illaec catapultae ad me crebro commeant.

Adolescens, ob Rempublicam hoc intus mihi

Quod insigne habeo, quaeso, ne me incomities.

L. y. Licetne inforare, si incomitari non licet?

C. Non inforabis me quidem: nec mihi placet

Tuum profecto nec forum, nec comitium.

Sed hunc, quem quaero, commonstrare si potes,

Inibis a me solidam et grandem gratiam.

Lyconem quaero trapezitam. L. y. dic mihi

Quid eum nunc quaeris? aut cujatis? C. eloquar.

Ab Therapontigono Platagidoro milite.

L. y. Novi edepol nomen: nam mihi istoc nomine,

Dum scribo, explevi totas ceras quatuor.
 Sed quid Lyconem quaeris? C. mandatum 'st mihi,
 Ut has tabellas ad eum ferrem. L Y. quis tu homo es?
 C. Libertus illius, quem omnis Summanum vocant.
 L Y. Summane, salve. quid Summanus? fac sciam.
 C. Quia vestimenta, ubi obdormivi ebrius,
 Summano: ob eam rem me omnes Summanum vocant.
 L Y. Alibi te melius 'st quaerere hospitium tibi,
 Apud me profecto nihil est Summano loci.
 Sed istum, quem quaeris, ego sum. C. quaeso, tunc is es
 Lyco trapezita? L Y. ego sum. C. multam me tibi
 Salutem iussit Therapontigonus dicere,
 Et has tabellas dare me iussit. L Y. mihi?' C. ita.
 Cape, signum nosce. nostin'? L Y. quid ni noverim?
 Clypeatus elephantum ubi machaera dissicit.
 C. Quod istic scriptum est, id te orare iusserat,
 Profecto ut faceres, suam si velles gratiam.
 L Y. Concede, inspiciam quid sit scriptum. C. maxime,
 Tuo arbitratu, dum auferam abs te id quod peto.
 L Y. Miles Lyconi in Epidauro hospiti suo
 Therapontigonus Platagidorus plurimam
 Salutem dicit. C. meus hic est, hamum vorat.
 L Y. Tecum oro, et quaeso, qui has tabellas afferet
 Tibi, ut ei detur, quam istic emi virginem,
 Quod te praesente istic egi, teque interprete,
 Et aurum, et vestem: jam scis, ut convenerit.
 Argentum des leñoni. huic des virginem.
 L Y. Ubi ipso? cur non venit? C. ego dicam tibi:
 Quia nudius quartus, venimus in Cariam
 Ex India: ibi nunc statuam vult dare auream
 Solidam faciundam ex auro Philippeo, quae sicut
 Septempedalis: factis monumentum suis.
 L Y. Quamobrem istuc? C. dicam:
 quia enim Persas, Paphlagonas,

Synopcas, Arabas, Caras, Cretanos, Syros,
Rhodiam atque Lyciam, Perediam et Peribesium,
Centauromachiam, et Classiam Unomammiam,
Libyamque oram omnem Conterebromiam.
Dimidiam partem nationum usque omnium
Subegit solus intra viginti dies.

LY. Vah! C. quid mirare? LY. quia enim in cavea si forent
Conclusi, itidem uti pulli gallinacei,

Ita non potuere uno anno circumirier.

Credo, hercle, te esse ab illo: nam ita nugas blatis.

C. Immo etiam porro, si vis, dicam. LY. nihil moror.

Sequere hac; te absolvam, qua advenisti gratia.

Atque eccum video. Leno salve. LE. Dñ te ament.

LY. Quid hoc, quod ad te venio? LE. dicas quid velis.

LY. Argentum accipias, cum illo mittas virginem.

LE. Quid, quod juratus sum? LY. quid id refert tua,

Dñm argentum accipias? LE. qui monet, quasi adjuvat.

Sequimini. C. Leno, cave in te sit mihi mora.

ACTUS QUARTI SCENA PRIMA.

CHORAGUS.

Edepol nugatorem lepidum lepide

hunc nactu 'st Phaedromus.

Halophantam an sycophantam

hunc magis esse dicam nescio.

Ornamenta, quae locavi, metuo ut possim recipere.

Quaquam cum istoc mihi negoti nihil est: ipsi Phaedromo

Credidi; tamen asservabo. sed dum hic egreditur foras,

Commonstrabo, quo in quemque

hominem facile inveniatís loco,

Ne nimio opere sumat operam, si quem conventum velit,

Vel vitiosum, vel sine vitio: vel probum, vel improbum.

Qui perjurum convenire volt hominem, mitto in Comitium.
 Qui mendacem et gloriosum, apud Cloacinae sacrum.
 Ditis damnosos maritos sub Basilica quaerito.
 Ibidem erunt scorta exoleta, quique stipulari solent.
 Symbolarum collatores apud forum piscarium.
 In foro infimo boni homines, atque dites ambulant.
 In medio propter Canalem, ibi ostentatores meri.
 Confidentes, garrulique, et malevoli supra Lacum.
 Qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam,
 Et qui ipsi sat habent, quod in se possit vere dicier.
 Sub Veteribus, ibi sunt qui dant, quique accipiant foenore.
 Pone aedem Castoris, ibi sunt, subito quibus credas male:
 In Tusco vico, ibi sunt homines, qui ipsi sese venditant.
 In Velabro vel pistorem, vel lenium, vel aruspicem,
 Vel qui ipsi vortant, vel, qui alii subvorsentur, praebeant.
 Ditis damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.
 Sed interim fores crepuere: linguae moderandum est mihi.

SCENĀ SECUNDĀ.

CURCULIO. CAPPADOX. LYCO.

I tu prae, virgo: non queo, quod pone me est, servare,
 Et aurum, et vestem omnem suam
 esse ajebat, quicquid haec haberet.
 CA. Nemo it inficias. CU. attamen
 meliusculum est monere.
 L. Memento promississe te, si quisquam hanc liberali
 Causa manu assereret, mihi omne argentum redditum iri,
 Minas triginta. CA. meminero. de istoc quietus esto.
 Et nunc idem dico. CU. et commemnissee
 ego haec volam te.
 CA. Memini, et mancipio tibi
 dabo. CU. egon' ab lenone quicquam
 Mancipio accipiam? quibus sui nihil est, nisi una lingua,
 Qui abjurant, si quid creditum est. alienos mancupatis,

Alenos manumittitis, alienisque imperatis.

Nec vobis auctor ullus est, nec vosmet estis ulli.

Item genus est lenonum inter

homines, meo quidem animo,

Ut muscae, culices, pedesque, pulicesque,

Odio et malo et molestiae: bono usui estis nulli.

Nec vobiscum quisquam in foro frugi consistere audet.

Qui constitit, culpant eum, conspuitur, vituperatur:

Eum rem fidemque perdere, tametsi nihil fecit, ajunt.

L. Edepol Lenones, meo animo, novisti, laece, lepide.

Cu. Eodem, hercle, vos pono et paro. parissumi estis iibum.

Hi saltem in occultis locis prostant, vos in foro ipso.

Vos foenore, hi male suadendo, et lustris lacerant homines;

Rogitationes plurimas propter vos populus scivit,

Quas vos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam.

Quasi aquam ferventem, frigidam esse, ita vos putatis leges.

L. Tacuisse mavellem. Cu. au!

male meditate male dicax es.

Cu. Indignis si male dicitur, maledictum id esse dico:

Verum si dignis dicitur benedictum 'st, meo quidem animo.

Ego mancipem te nihil moror, nec

lenonem alium quemquam.

Lyco, nunquid vis? L. bene

vale. Cu. vale. CA. heus tu, tibi ego dico.

Cu. Eloquere, quid vis? CA. quaeso

ut hanc cures, bene ut sit isti.

Bene ego istam eduxi meae domi et

pudice. Cu. si hujus miseret,

Ecquid das, qui bene sit? CA. malum. Cu. tibi

opus est hoc, qui te procures.

CA. Quid stulta ploras? ne time, bene, hercle, vendidi ego te.

Fac sis bonae frugi sies. sequere istum bella belle.

L. Summane, nunquid nunc jam

me vis? Cu. vale atque salve,

CURCULIO. v. 37.

Nam et operam et pecuniam benigne praebeuisti.

L. Salutem multam dicito patrono. Cu. nunciabo.

L. Nunquid vis, Leno? CA. istas

minas decem, qui me procurem.

Dum melius fit mihi, des. L. dabuntur. cras peti iubeto.

CA. Quando bene gessi rem, volo hic in fano supplicare.

Nam illam minis olim decem puellam parvolam emi.

Sed cum qui mihi illam vendidit, nunquam postilla vidi:

Periisse credo. quid id mea refert? ego argentum habeo.

Quoi homini Dei sunt propitii, lucrum ei profecto obijciunt.

Nunc rei divinae operam dabo. certum est bene me curare.

SCENA TERTIA.

THERAPONTIGONUS. LYCO.

Non ego nunc mediocri incedo iratus iracundia,

Sed eapse illa, qua excidionem facere condidici oppidis.

Nunc nisi tu mihi propere properas dare jam triginta minas,

Quas ego apud te deposivi, vitam propera ponere.

L. Non edepol nunc ego te mediocri macto infortunio.

Sed eapse illo, quo mactare soleo, quoi nihil debeo.

T. Ne te mihi facias ferocem, aut supplicare censeas.

L. Nec tu me quidem unquam subiges,

redditum ut reddam tibi,

Nec daturus sum. T. idem ego

istuc quom credebam, credidi

Te nihil esse redditurum. L. cur nunc a me igitur petis?

T. Scire volo quoi reddidisti. L. lusco liberto tuo,

Is Summanum se vocari dixit, ei reddidi,

Qui has tabellas obsignatas attulit. T. quas tu mihi tabulas?

Quos tu mihi luscus liberos? quos Summanos somnias?

Nec mihi quidem libertus ullus? st. L. facis sapientius,

Quam pars latronum, liberos qui habent, et eos deserunt.

T. Quid fecisti? L. quod mandasti, feci tui honoris gratia;

Tuum qui signum ad me attulisset, nuncium ne spernerem.

T. Sultior stulto fuisti, qui iis tabellis crederes.

L. Quis res publica et privata geritur, nonne iis crederem?

Ego abeo. tibi res soluta 'st recte. bellator vale.

T. Quid valeam? L. at tu aegrotas, si

libet, per me, aetatem quidem.

T. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus,

Ut mihi obedirent, si hic me hodie umbraticus deriserit?

SCENA QUARTA.

CAPPADOX. THERAPONTIGONUS. MILES.

Quoi homini dñi sunt propitii, ei non esse iratos puto.

Postquam rem divini feci, venit in mentem mihi,

Ne trapezita exulatum abierit, argentum ut petam:

Ut ego potius comedim, quam ille. T. jusseram salvare te.

C. Therapontigonoplatagidore, salve: salvus quum advenis

In Epidaurum, hic hodie apud me nunquam delinges salem.

T. Bene vocas. verum vocata res est, ut male sit tibi.

Sed quid agit meum mercimonium apud

te? C. nihil apud me quidem.

Ne facias testes: neque equidem debeo

quidquam. T. quid est?

C. Quod fui juratus, feci. T. reddin', an non, virginem,

Priusquam te huic meae machaerae objicio, mastigia?

C. Vapulare ego te vehementer jubeo: ne me terribes.

Illa abducta est: tu auferere hinc a me, si perges mihi

Male loqui profecto: quod ego, nisi malum, nihil debeo.

T. Mihiin' malum minitare? C. atque

edepol non minitabor, sed dabo,

Mihi si pergis molestus esse. T. Leno minitatur mihi?

Meaeque pugnae praeliares plurimae obtritae jacent?

At ita me machaera et clypeus

Bene juvent pugnantem in acie: nisi mihi virgo redditur,

Jam ego te faciam ut hic formicae frustillatim differantur

C. At ita me volsellae, pecten,

speculum, calamistrum meum
 Bene me amassint, meaue axicia, linteumque extersum;
 Ut ego tua magnifica verba, neque istas tuas magnas minas
 Non pluris facio, quam ancillam meam, quæ latrinam lavat.
 Ego illam reddidi, qui argentum a
 te attulit. T. quis is est homo?
 C. Tuum libertum sese ajebat esse Summanum. T. meum?
 Attat! Curculio, hercle, verba mihi dedit, quum cogito.
 Is mihi anulum surripuit. C. perdidistin' tu anulum?
 Miles pulchre centuriatus est expuncto in manipulo.
 T. Ubi nunc Curculionem inveniam? C., in tritico facillimè
 Vel quingentos Curculiones pro uno faxo reperias.
 Ego abeo. vale atque salve. T. male vale; male sit tibi.
 Quid ego faciam? maneam an abeam?
 siccine mihi esse os oblitum?
 Cupio dare mercedem, qui illunc, ubi sit, commonstret mihi.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMÆ.

CURCULIO.

Antiquom Poëtam audiui scripsisse in Tragoedia:
 Mulieres duas peiores esse, quam unam. res ita est.
 Verum mulierem pejorem, quam hæc amica est Phædromi,
 Non vidi, neque audiui, neque pol dici, nec fingi potest
 Pejor, quam hæc est: quæ ubi me
 habere hunc conspicata est anulum,
 Rogat unde habeam. quid id tu quaeris?
 quia mihi quaesito 'st opus.
 Nego me dicere. ut eum eriperet, manum arripuit mordicus.
 Vix foras me abripui, atque effugi. apage istanc caniculam.

ACTUS QUINTI

195

SCENA SECUNDA.

PLANESIUM. PHAEDROMUS.

CURCULIO. THERAPONTIGONUS.

Phaedrome, propera. PH. quid

properem? PL. Parasitum ne amiseris.

Magna res est. PH. nulla est mihi: nam,
quam habui, absumpsi celeriter.

PL. Tene. PH. quid negotii est? PL. rogita,
unde istunc habeat anulum:

Pater istum meus gestitavit. C. at mea matertera.

PL. Mater ei utendum dederat. C. pater tuus rursum tibi.

PL. Nugas garris. C. solco. nam propter eas vivo facilius.

Quid nunc? PL. obsecro, parentesne meos mihi prohibeas?

C. Quid? ego sub gemman' abstrusus
habeo tuam matrem et patrem?

PL. Libera ego sum nata. C. et alii
multi, qui nunc serviunt.

PL. Enimvero irascor. C. dixi equidem
tibi, unde ad me hic pervenerit.

Quoties dicendum est? elusi militem, inquam, in alea.

T. Salvos sum: ecom, quem quaerebam.

quid agis, bone vir? C. audio.

Si vis tribus bolis, vel in chlamydem. T. quin
tu is in malam crucem

Cum boletis, cum bulbis: redde
etiam argentum, aut virginem.

PH. Quod argentum, quas tu mihi
tricas narras? quam tu virginem

Me reposcis? T. quam ab Lenone
abduxti hodie, scelus viri.

PH. Nullam abduxi. T. certe eccistam,
video. PH. virgo haec libera est.

T. Mean' ancilla libera ut sit? quam

ego nunquam emisi manu.

PH. Quis tibi hanc dedit mancipio?

aut unde emisti? fac sciam.

T. Ego quidem pro istac rem solvi ab trapezita meo.

Quam ego pecuniam quadruplicem

abs te et Lenone auferam.

PH. Qui scias mercari furtivas atque ingenuas virgines,

Ambula in jus. T. non eo. PH. licet te antestari? T. non licet

PH. Jupiter te male perdat: intestatus vivito.

C. At ego, quem licet, te. PH. accede

huc. T. servom antestari! vide.

C. Hem! ut scias me liberum esse. T. ergo

ambula in jus. hem tibi.

C. O cives, cives! T. quid clamas? PH. quid

istum tibi tactio est?

T. Quia mihi libitum est. PH. accede

huc tu: ego illum tibi dedam, tace.

C. Phaedrome, obsecro, serva

me. PH. tanquam me et Genium meum.

Miles, quaeso ut mihi dicas, unde illunc habeas anulum,

Quem Parasitus hic te elusit. PL. per

tua genua te obsecro,

Ut nos facias certiores. T. quid istuc ad vos attinet?

Quaeratis chlamydem et machaeram

hanc, unde ad me pervenerit.

C. Ut fastidit gloriosus! T. mitte istum: ego dicam omnia

C. Nihil est, quicquid ille dicit. PL. fac

me certiore obsecro.

T. Ego dicam: surge. hanc rem

agite, atque animum advortite.

Pater meus habuit Periphanes. PL. Periphanes?

T. Is, priusquam moritur, mihi dedit tanquam suo,

Ut aequom fuerat, filio. PL. proh Jupiter!

T. Et iste me haeredem fecit. PL. pietas mea,

Serva me, quando ego te servavi sedulo.

Frater mi, salve. T. quī credam istuc ego? cedo,

Si vera memoras, quae fuit mater tua?

PL. Cleobula. T. nutrix quae fuit? PL. Arcestrata,

Ea me spectatum tulerat per Dionysia.

Postquam illo ventum est, jam ut me collocaverat,

Exoritur ventus turbo: spectacula ibi ruunt:

Ego pertimesco: tum ibi me, nescio quis, arripit,

Timidam atque pavidam, nec vivam, nec mortuam.

Nec, quo me pacto abstulerit, possum dicere.

T. Meministin' hanc turbam fieri! sed tu dic mihi,

Ubi is est homo, qui te surripuit? PL. nescio.

Verum hunc servavi semper mecum una anulum.

Cum hoc olim perii. T. cedo ut inspiciam. C. Sanan' es,

Quae isti committas? PL. sine modo. T. proh Juppiter!

Hic est quem ego tibi misi natali die.

Tam facile novi, quam me. salve, mea soror.

PL. Frater mi salve. PH. deos volo bene vortere

Istam rem vobis. C. et ego nobis omnibus.

Tu ut hodie adveniens caenam des sororiam:

Hic nuptialem cras dabit. PH. promittimus.

T. Tace tu. C. non taceo, quando res vortit bene.

Tu istanc desponde huic, miles: ego dotem dabo.

PH. Quid dotis? C. egone? ut semper, dum vivat, me alat.

T. Verum hercle dico, me lubente feceris.

Et leno hic debet nobis triginta minas.

PH. Quamobrem istuc? T. quia ille ita repromisit mihi,

Si quisquam hanc liberali asseruisset manu,

Sine controversia omne argentum reddere.

PH. Nuac eamus ad Lenonem. T. lau-

do. PH. hoc prius volo,

Meam rem agere. T. quid id est? PH. ut

mihi hanc despondeas.

C. Quid cessas, miles, hanc huic uxorem dare?

T. Si haec volt. PL. mi frater,

cupio. T. fiat. C. bene facis.

PH. Spondesne, miles, mihi hanc uxorem? T. spondeo.

C. Et ego hoc idem unum spondeo. T. lepide facis.

Sed eccum lenonem, incedit, thesaurum meum.

SCENA TERTIA.

CAPPADOX. THERAPONTIGONUS.

PHAEDROMUS. PLANESIUM.

Argentariis male credi, qui ajunt, nugas praedicant,

Nam et bene et male credi dico:

id adeo hodie ego expertus sum.

Non male creditur, qui nunquam

reddunt, sed prorsum perit.

Velut decem minas dum *hic* solvit omnis mensas transit.

Postquam nihil fit, clamore hominem

posco. ille in jus me vocat.

Pessume metui, ne mihi hodie apud Praetorem solveret.

Verum amici compulerunt, reddit argentum domo.

Nunc domum properare certum 'st. T. heus

tu Leno, te volo.

PH. Et ego te volo. C. at ego vos nolo

ambos. T. sta, sis, ilico.

Atque argentum propere propera

vomere. C. quid mecum est tibi?

Aut tecum? aut? T. quia ego ex

te hodie faciam pilum catapultarium:

Atque ita te nervo torquebo, itidem uti catapultae solent.

PH. Delicatum te hodie faciam cum catello ut accubes,

Ferreo ego dico. C. at ego vos ambo in robusto carcere,

Ut pereatis. T. collum obstringe,

abduce istum in malam crucem.

PH. Quid? quid est? ipse ibit potius. C. proh

deum atque hominum fidem!

Hocce pacto indemnatum atque intestatum me arripi?

Obsecro Planesium, et te, Phaedrome, auxilium ut feras.

PL. Frater, obsecro te, noli hunc condemnatum perdere.

Bene et pudice me domi habuit. T. haud voluntate id sua :

Aesculapio huic habeto, quom pudica es, gratiam.

Nam si is valuisset, jam pridem, quoquo posset, mitteret.

PH. Animum advortite, si potissum

hoc inter vos componere.

Mitte istunc. accede huc Leno. dicam meam sententiam :

Siquidem vultis, quod decrero, facere. C. tibi permittimus :

Dum quidem, hercle, ita iudices, ne

quisquam a me argentum auferat.

T. Quodne promisti? C. quâ

promisi? PH. lingua. C. eadem nunc nego.

Dicendi, non rem perdendi gratia, haec nata est mihi.

T. Nihil agit: collum obstringe

homini. C. jamjam faciam ut jusseris.

T. Quando vir bonus es, responde,

quod rogo. C. roga quod lubet.

T. Promisti, si liberali quisquam hanc assereret manu,

Te omne argentum redditurum? C. non

commemini dicere.

T. Quid? negas? C. nego hercle

vero. quo praesente? quo in loco?

T. Meipso praesente, et Lycone trapezita. C. non taces?

T. Non taceo. C. non ego te floccifacio, ne me territes.

T. Meipso praesente, et Lycone factum

est. PH. satis credo tibi.

Nunc adeo, ut tu scire possis, Leno, meam sententiam :

Libera haec est, hic hujus frater est, haec autem illius soror.

Haec mihi nubet: tu huic argentum

redde. hoc iudicium meum est.

T. Tu autem in nervo jam jacebis,

nisi mihi argentum redditur.

C. Hercle, istam rem iudicasti perfidiose, Phaedrome.

Et tibi oberit: et te, miles, dī deaque perduint,

Tu me sequere. T. quo sequar ego

te? C. ad trapezitam meum,

Ad Praectorem. nam inde rem solvo omnibus, quibus deb

T. Ego te in nervom, haud ad Praectorem

hinc rapiam, ni argentum refers.

C. Ego te vehementer perire cupio, ne tu me *ne*scias.

T. Itane vero? C. ita hercle vero. T. novi

ego hos pgnos meos.

C. Quid tum? T. quid tum? rogitas?

hisce ego, si tu me irritaveris,

Placidum ted hodie reddam. C. age,

ergo, recipe actutum. T. licet.

PH. Tu miles apud me coenabis. hodie fient nuptiae.

T. Quae res bene vortat mihi et vobis spectatores, plaud

MARCI

ACCII PLAUTI

C A S I N A.

PERSONAE.

PROLOGUS.

CHALINUS, servos.

OLYMPIO, villicus.

CLEOSTRATA, uxor.

PARDALISCA, ancilla.

MURRHINA, mulier.

STALINO, }
ALCESIMUS, } senes.

COQUUS.

ANCILLAE.

GREG.

SALVERE jubeo spectatores optumos,
Fidem qui maximi facitis ; et vos Fides.
Si verum dixi, signum clarum date mihi,
Ut vos mihi esse aequos jam inde a principio sciam.
Qui utuntur vino vetere, sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant Fabulas.
Antiqua opera et verba quom vobis placent,
Aequom placere est ante veteres Fabulas.
Nam, nunc novae quae prodeunt, Comoediae,
Multo sunt nequiores, quam nummi novi.
Nos postquam populi rumorem intelleximus,
Studiose expetere vos Plautinas fabulas,
Antiquam ejus edimus Comoediam,
Quam vos probastis, qui estis in senioribus :
Nam juniorum qui sunt, non norunt, scio.
Verum ut cognoscant, dabimus operam sedulo.
Haec quom primum acta est, vicit omnes Fabulas.
Ea tempestate flos Poëtarum fuit,
Qui nunc abierunt hinc in communem locum.
Sed absentes tamen prosunt praesentibus.
Vos omnes opere magno esse oratos volo,
Benigne ut operam detis ad nostrum gregem.
Ejicite ex animo curam atque alienum aēs :
Ne quis formidet flagitatorem suum.
Ludi sunt. ludus datus est argentariis.
Tranquillum est. Alcedonia sunt circum forum.
Ratione utuntur, ludis poscunt neminem ;
Secundum ludos reddunt autem nemini.
Aures vacivae si sunt, animum advortite :
Comoediae nomen dare vobis volo.
Clerumenoe vocatur haec Comoedia
Graece, Latine Sortientes. Diphilus
Hanc Graece scripsit, post id rursum denuo
Latine Plautus cum latranti nomine.

Senex hic maritus habitat, eij est filius,
Is una cum patre in illisce habitat aedibus.
Est eij quidam servus, qui in morbo cubat;
Immo hercle vero in lecto, ne quid mentiar.
Is servos, sed abhinc annos factum est sedecim,
Quom conspicatus est primo crepusculo
Puellam exponi. adit extemplo ad mulierem,
Quae illam exponebat: orat, ut eam det sibi:
Exorat, aufert, detulit recta domum:
Dat herae suae, orat, ut eam curet, educet.
Hera facit, educavit magna industria,
Quasi si esset ex se nata, non multo secus.
Postquam adolevit ad eam aetatem, uti viris
Placere posset. at eam puellam hic senex
Amat efflictim, et item contra filius.
Sibi nunc uterque contra legiones parat,
Pater filiusque, clam alter alterum.
Pater allegavit villicum, qui posceret
Sibi istam uxorem: is sperat, si eij sit data,
Sibi fore paratas, clam uxorem, excubias foris.
Filius autem armigerum allegavit suum,
Qui sibi eam uxorem poscat. scit, si id impetret,
Futurum, quod amat, intra praesepis suas.
Uxor senis sensit virum amoris operam dare,
Propterea una consentit cum filio.
Ille autem postquam sensit filium suum
Eandem illam amare, et esse impedimento sibi,
Hinc adolescentem peregre ablegavit pater.
Sciens ejus, mater ei dat operam, absenti tamen.
Is, ne expectetis, hodie in hac Comoedia
In urbem non redibit: Plautus noluit:
Pontem interruptit, qui erat ei in itinere.
Sunt hic, quos credo nunc inter se dicere:
Quaeso, hercle, quid istuc est? serviles nuptiae?

Servine uxorem ducent, aut poscent sibi?
 Novum attulerunt, quod fit nusquam gentium.
 At ego ajo hoc fieri in Graecia et Carthagini,
 Et hic in nostra terra, in Apulia.
 Majoreque opera ibi serviles nuptiae,
 Quam liberales etiam curari solent.
 Id ni fit, mecum pignus, si quis volt, dato
 In urnam mulsi, Poenus dum judex siet;
 Vel Graecus adeo, vel mea causa Apulus.
 Quid nunc? nihil agitis, sentio: nemo sitit.
 Revortor ad illam puellam exposititiam,
 Quam servi summa vi sibi uxorem expetunt.
 Ea invenietur et pudica et libera,
 Ingenua Atheniensis: neque quicquam stupri
 Faciet profecto in hac quidem Comoedia.
 Mox hercle vero post, transacta fabula,
 Argentum si quis dederit, ut ego suspicor,
 Ultro ibit nuptum, non manebit auspices.
 Tantum est. valete, bene rem gerite, et vincite
 Virtute vera, quod fecistis antidhac.

ACTUS PRIMUS.

OLYMPIO. CHALINUS.

Non mihi licere meam rem me solum, ut volo,
 Loqui atque cogitare, sine ted arbitro?
 Quid tu, malum, me sequere? C. quia certum est mihi,
 Quasi umbræ, quoquo ibis tu, te persequi.
 Quin edepol etiam, si in crucem vis pergere,
 Sequi decretum est. dehinc conjicito caeterum,
 Possisne, necne, clam me sutelis tuis
 Praeripere Casinam uxorem, proinde ut postulas.
 O. Quid tibi negoti mecum est? C. quid ais impudens?
 Quid in urbe reptas villice hic magni pretii?
 O. Libet. C. quin ruri es in praefectura tua?
 Quin potius, quod legatum est tibi negotium,

Id curas, atque urbanis rebus te abstines?

Huc venisti sponsam praereptum meam?

Abi rus, abi directus tuam in provinciam.

O. Chaline, non sum ego oblitus officium meum.

Praefeci, rure recte qui curet tamen.

Ego, huc quod veni in urbem, nisi impetravero,

Uxorem ut istanc ducam, quam tu deperis,

Bellam et tenellam Casinam, conservam tuam:

Quando ego eam mecum rus uxorem abduxero,

Rure incubabo usque in praefectura mea.

C. Tun' illam ducas? hercle me suspendio,

Quam tu ejus potior fias, satius est mortuum.

O. Mea praeda est illa: proin' tu te in laqueum induas.

C. Ex sterquilinio effosse, tua illaec praeda sit?

O. Scies hoc ita esse: vae tibi! quot te modis,

Si vivo, habebō in nuptiis miserum meis?

C. Quid tu mihi facies? O. egone quid faciam tibi?

Primum omnium huic lucebis novae nuptae facem.

Postilla, ut semper improbus nihilque sis.

Post id locorum, quando ad villam veneris,

Dabitur tibi amphora una, et una semita,

Fons unus, unum ahenum, et octo dolia:

Quae nisi erunt semper plena, ego te implebo flagris.

Ita te aggerunda curvum aqua faciam probe,

Ut postilena possit ex te fieri.

Post autem, ruri nisi tu acervum ederis;

Aut, quasi lumbricus, terram: quod te postules

Gustare quicquam: nunquam edepol jejunium

Jejunium est aequae, atque ego ruri reddibo te.

Post id, quom lassus fueris et famelicus,

Noctu ut condigne te cubes, curabitur.

C. Quid facies? O. concludere in fenestram firmiter:

Unde auscultare possis, quom ego illanc osculer:

Quom mihi illa dicet, Mi animule, mi Olympio,

Mea vita, mea mellilla, mea festivitas,

ACTUS I. v. 48.

407

Sine tuis ocellos deosculer, voluptas mea,
Sine amabo te amari, meus festus dies,
Meus pullus passer, mea columba, mi lepus.
Quom mihi haec dicentur dicta, tum tu furcifer,
Quasi mus, in medio pariete vorsabere.
Nunc ne tu te mihi respondere postules,
Ab eo intro: taedet sermonis tui. C. te sequor.
Hic quidem, pol, certo nihil ages sine me arbitro.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIM A.

CLEOSTRATA. PARDALISCA.

Obsignate cellas, referte anulum ad me:
Ego huc transeo in proximum ad meam viciniam.
Vir si quid volet me, facite hinc me arcessatis.
P. Prandium iusserat senex sibi parari.
C. St, tace atque abi. neque paro, neque hodie
Coquetur: quando is mihi et filio advorsatur
Suo, animique amorisque causa sui.
Flagitium illud hominis! ego illum fame, ego illum
Siti, maledictis, malefactis, amatorem
Ulciscar: ego pol illum probe incommodis
Dictis angam: faciam uti, proinde ut est dignus,
Vitam colat; Acheruntis pabulum, flagitii
Persequentem, stabulum nequitiae. nunc hinc
Meas fortunas eo questum ad vicinas.
Sed foris concrepuit. atque ea ipsa eccam egreditur
Foras. non pol per tempus iter mihi incepti.

SCENA SECUNDA.

MURRHINA. CLEOSTRATA.

Sequimini comites in proximum me huc.
Heus vos. ecquis haec quae loquar audit? ego hic ero,

Vir si, aut quispiam quaeret. nam ubi domi sola sum?
 Sopor manus calvitur. jussin' colum
 Ferri mihi? C. Murrhina salve. M. salve
 Mecastor. sed quid tu es tristis, amabo?
 C. Ita solent omnes quae sunt male nuptae,
 Domi et foris aegre quod sit, satis semper est.
 Nam ego ibam ad te. M. et pol
 ego istuc ad te. sed quid est,
 Quod tuo nunc animo aegre est? nam quod tibi est
 Aegre, idem mihi est dividiae. C. credo ecastor:
 Nam vicinam neminem amo merito magis, quam te:
 Nec qua cum plura sunt mihi, quae ego velim.
 M. Amo te, atque istuc expeto scire quid sit.
 C. Vir me habet pessumis despiciatam modis,
 Nec mihi jus meum obtinendi optio est.
 M. Hem, quid est? dic idem hoc: nam pol haud satis meo
 Corde accepi querelas tuas, obsecro.
 C. Vir me habet pessumis despiciatam modis.
 M. Mira sunt, vera si praedicas. nam viri
 Jus suum ad mulieres obtinere haud queunt.
 C. Quin mihi ancillulam ingratissimam postulat, quae mea est,
 Quae meo educata sumptu est, villico suo se dare.
 Sed ipse eam amat. M. obsecro tace. C. nam hic nunc
 Licet dicere. nos sumus. M. ita est. unde ea tibi est?
 Nam peculi probam nihil habere addecet
 Clam virum: et quae habet partum, ei haud commodi est,
 Quin viro aut subtrahat, aut stupro invenerit.
 Hoc viri censeo esse omne, quicquid tuum est.
 C. Tu quidem advorsum tuam amicam omnia loqueris.
 M. Tace sis stulta, et mihi ausculta: noli sis tu illi
 Advorsari. sine amet, sine quod libet id faciat:
 Quando tibi nil domi deliquitum est.
 C. Satin' sana es? nam tu quidem advorsus tuam ista rem
 Loquere. M. insipiens! semper tu huic verbo vitato

Abi tuo viro. C. cui verbo? M. I foras mulier. C. et!

Tace. M. quid est? C. hem. M. quis

est, quem vides? C. vir eecum it.

M. Intro abi, appropera age amabo. C. impetras.

Abeo. M. mox magis cum otium mihi et tibi crit,

Igitur tecum loquar. nunc vale. C. valeas.

S C E N A T E R T I A.

STALINO. CLEOSTRATA.

Omnibus rebus ego amorem credo,

et nitoribus nitidis antevenire.

Nec potis quicquam commemorari, quod

plus salis, plusque leporis hodie

Habeat. cocos equidem nimis demiror,

qui tot utuntur condimentis,

Eos eo condimento uno non utier, omnibus quod praestat.

Nam ubi amor condimentum

inert, quoivis placitum credo.

Neque salsum neque suave esse potest

quicquam, ubi amor non admiscetur.

Fel quod amarum est, id mel faciet:

hominem ex tristi lepidum et lenem.

Hanc ego de me conjecturam domi

facio, magis quam ex auditis.

Qui postquam amo Casinam, magis

initio munditiis munditiam antideo.

Myropolis omnes sollicito, ubicumque

est lepidum unguentum, ungor,

Ut illi placeam. et placeo, ut videor.

sed uxor me excruciat, quia vivit.

Tristem astare aspicio. blande haec

mihi mala res appellanda est.

Uxor mea, meaque amoenitas, quid tu

agis? C. abi, atque abstine manum.

S. Eja mea Juno, non decet te esse tam tristem tibi Jovi.

Quo nunc abis? C. mitte me. S. mane. C. non

maneo. S. at pol ego te sequar.

C. Obsecro, sanus es? S. sanus, quando

ted amo. C. nolo ames. S. non

Potes impetrare. C. enecas. S. vera

dicas velim. C. credo ego

Istuc tibi. S. respice, oh, mi

lepos! C. nempe ita uti tu mihi es,

Unde hic amabo unguenta adolent? S. oh;

perii! manifesto miser

Teneor. cesso caput pallio detergere? uti te bonus

Mercurius perdat myropola, qui haec mihi dedisti. C. cho tu

Nihili cana culex: vix teneor, quin, quae decant te, dicam.

Senecta aetate unguentatus per vias, ignave, incedis.

S. Pol ego amico dedi cuidam operam, dum emit

Unguenta. C. ut cito commentatus est!

Ecquid te pudet? S. omnia quae tu

vis. C. ubi in lustra jacuisti?

S. Egone in lustra? C. scio plus, quam

tu me arbitrare. S. quid id est?

Quid tu scis? C. te sene omnium senem

neminem esse ignaviorem.

Unde is nihili? ubi fuisti? ubi lustratus? ubi bibisti?

Id est mecastor: vide palliolum ut

rugat. S. Dî me et te infelicitent,

Si ego in os meum hodie vini guttam.

indidi. C. immo age, ut lubet,

Bibe, es, disperde rem. S. ohe, jam satis

uxor est: comprime te: nimium tinnis.

Relinque aliquantum orationis, cras quod mecum litiges:

Sed quid ais? jam domuisti animum potius, ut quod vir vellet

Fieri, id facias quam advorsere

contra? C. qua de re? S. rogas?

Saper ancilla Casina, ut detur nuptum nostro villico,
Servo frugi: atque ubi illi bene sit; ligno, aqua calida, cibo,
Vestimentis, ubique educat pueros, quos pariat, potius
Quam illi servo nequam des armigero, nihili atque improbo,
Cui homini hodie peculī nummus non est plumbeus.
C. Mirum, ecaster, te senecta actate officium tuum
Non meminisse? S. quid jam? C. quia,
si facias recte aut commode,
Me sinas curare ancillas, quae mea est curatio.
S. Qui, malum, homini scutigerulo
dare lubet? C. quia enim filio
Nos oportet opitulari unico. S. at quanquam unicus 'st,
Nihil magis unicus est ille mihi filius, quam ego illi pater:
Illum mihi aequius est, quam me illi, quae volo concedere.
C. Tute ecaster tibi, homo, malam
rem quaeris. S. subolet: sentio.
Egone? C. tu. nam quid friguttis?
quid istuc tam cupide cupis?
S. Ut enim frugi servo detur potius, quam servo improbo.
C. Quid si ego impetro, atque exoro a villico, causa mea
Ut tam illi permittat? S. quid si ego
eum ab armigero impetro,
Eam illi permittat? atque hoc, credo, impetrassero.
C. Convenit. vis tuis Chalinum huc evocem verbis foras?
Tu eum orato, ego autem orabo villicum. S. sane volo.
C. Jam hic erit. nunc experiemur, nostrum uter sit blandior.
S. Hercules Dique istam perdant, quod nunc liceat dicere.
Ego discrucior miser amore: illa autem quasi ob industriam
Mihi adversatur. subolet hoc jam
uxori, quod ego machinor:
Propter eam rem magis armigero dat operam de industria.

S C E N A   Q U A R T A.

STALINO. CHALINUS.

Qui illum Dii omnes Deaeque
perdant. C. te uxor aiebat tua
Me vocare. S. ego enim vocari jussi. C. eloquere quid velis.
S. Primum ego te porrectiore fronte volo tecum loqui.
C. Stultitia est ei te esse tristem, quojus potestas plus potest.
S. Proh! bonae frugi hominem te jam
pridem esse arbitror. C. intellego.
Quin, si ita arbitrare, emittis me manu? S. quin id volo:
Sed nihil est, me cupere factum, nisi tu factis adjuvas.
C. Quod velis modo id velim me
scire. S. ausculta ergo, loquar:
Casinam ego uxorem promisi villico nostro dare.
C. At tua uxor, filiusque promiserunt mihi. S. scio.
Sed utrum nunc tu, coelibem esse te mavis liberum,
An maritum servom actatem degere et gnatos tuos?
Optio haec tua est: utram harum vis conditionem accipe.
C. Liber si sim, meo periclo vivam, nunc vivo tuo.
De Casina certum est, concedere homini nato nemini.
S. Intro abi, atque actutum uxorem huc evoca ante aedis cito,
Et sitellam huc tecum afferto cum
aqua et sortis. C. satis placet.
S. Ego pol istam jam aliquovorsum tragulam decidero.
Nam si sic nihil impetrare potero, saltem sortiar.
Ibi ego te et suffragatores tuos ulciscar. C. attamen
Mihi obtinget sors. S. ut quidem pol pereas cruciatu malo.
C. Mihi illa nubit; machinare quod lubet, quovis modo.
S. abin' hinc ab oculis? C. invitus me vides: vivam tamen.
S. Sumne ego miser homo? satin?
omnes res sunt advorsae mihi?
Jam metuo, ne Olympionem mea uxor exoraverit,
Ne Casinam ducat. si id factum est, ecce me nullum senem:

Non impetravit, etiam specula in sortitu 'st mihi.
 Si sors autem decolassit, gladium faciam culcitam,
 Eamque incumbam. sed progreditur
 optume, eccum, Olympio.

SCENA QUINTA.

OLYMPIO. STALINO.

Una edepol opera in furnum calidum condito,
 Atque ibi torreto me pro pane rubido,
 Hera, quam istam operam a me impetres, quod postulas.
 S. Salvus sum, salva spes est, ut verba audio.
 O. Quid tu me vero libertate territis?
 Quid si tu nolis, filiusque etiam tuus,
 Vobis invitis atque amborum ingratiis
 Una libella liber possum fieri.
 S. Quid istuc est? quicum litigas, Olympio?
 O. Cum eadem qua tu semper. S. cum uxorene mea?
 O. Quam tu mihi uxorem? quasi venator tu quidem es,
 Dies atque noctes cum cane aetatem exigis.
 S. Quid agit? quid loquitur tecum? O. orat, obsecrat,
 Ne Casinam uxorem ducam. S. quid tu postea?
 O. Negavi enim ipsi me concessurum Jovi,
 Si is pecum oraret. S. Dî te servassint mihi.
 O. Nunc in fermento tota est, ita turgēt mihi.
 S. Edepol ego illam mediam disruptam velim.
 O. Credo edepol esse, siquidem tu frugi bonae es.
 Verum edepol tua mihi odiosa est amatio:
 Inimica est tua uxor mihi, inimicus filius,
 Inimici familiares. S. quid id refert tua?
 Unus tibi hic dum propitius sit Juppiter,
 Tu istos minutos cave deos floccifeceris.
 O. Nugae sunt istae magnae. quasi tu nescias
 Repente ut emoriantur humani Joves.
 Sed tandem si tu Juppiter sis emortuus,

Quom ad Deos minores redierit regnum tuum,
 Quis mihi subveniet tergo, aut capiti, aut cruribus?
 S. Opinione melius res tibi habeat tua,
 Si hoc impetramus, ut ego cum Casina cubem.
 O. Non, hercle, opinor posse, ita uxor acriter
 Tua instat, ne mihi detur. S. at ego sic agam:
 Conjiciam sortis in sicellam, et sortiar
 Tibi et Chalino. ita rem natam intellego.
 Necessum est vorsis gladiis depugnariet.
 O. Quid si fors aliter, quam voles, evenerit?
 S. Benedice. Dīs sum fretus, Deos sperabimus.
 O. Non ego istuc verbum emissim titivilitio.
 Nam omnes mortales Deis sunt freti: sed tamen
 Vidi ego Deis fretos saepe multos decipi.
 S. Tace parum. O. quid vis? S. ecce exiit foras
 Chalinus intus cum sitella et sortibus.
 Nunc nos collatis signis depugnabimus.

S C E N A S E X T A.

CLEOSTRATA. CHALINUS. STALINO.

OLYMPIO.

Face Chaline me certiorem, quid meus vir me velit.
 CH. Ille edepol videre ardentem te extra portam Metiam
 CL. Credo ecastor vellet. CH. at pol
 ego haud credo. sed certo scio.
 S. Plus artificum est mi quam rebar,
 ariolum hunc habeo domi.
 Quid si propius attollamus signa, camusque obryam?
 Sequere. quid vos agitis? CH. assunt
 quae imperavisti omnia,
 Uxor, sortes, situla, atque egomet. S. te
 uno adest plus quam ego volo.
 CH. Tibi quidem edepol ita videtur:
 stimulus ego nunc sum tibi.

Eo dico, corculum adsudassit jam ex metu. S. mastigia!

CL. Tace Chaline. comprime istum. O. immo

istunc, qui didicit dare.

S. Appone hic sitellam, sortes cedo mihi: animum advortite.

Atque ego censui abs te posse hoc me impetrare, uxor mea,

Casina ut uxor mihi daretur: et nunc etiam censeo.

CL. Tibi daretur illa? S. mihi enim? ah, non id volui dicere:

Dum mihi volui, huic dixi: atque

adeo dum mihi cupio, perperam

Jamdudum, hercle, fabulor. CL. pol

tu quidem; atque etiam facis.

S. Huic, immo hercle mihi. vah,

tandem redii vix veram in viam.

CL. Per pol saepe peccas. S. ita fit,

ubi quid tantopere expetas.

Sed te uterque tuo pro jure, ego

atque hic oramus. CL. quid est?

S. Dicam enim, mea mulsa, de

istac Casina huic nostro villico

Gratiam facias. CL. at pol ego neque facio, neque censeo.

S. Tum igitur ego sortis utrinque jam. CL. quis vetat?

S. Optimum atque aequissimum istud esse, jure judico.

Postremo, si illuc quod volumus eveniet, gaudebimus:

Sin secus, patiemur animis aequis. tene sortem tibi.

Vide quid scriptum est. O. unum. CH. iniquom

est: quia isti priusquam mihi est.

S. Acepe hanc sis. CH. cedo, mane:

unum venit in mentem modo.

Vide, ne qua illic insit alia sortis sub aqua. S. verbera,

Men' te censes esse? nulla est. habe quietum animum modo.

CH. Quod bonum atque fortunatum

sit mihi, tuum magnum malum.

O. Tibi quidem edepol credo eveniet: novi pietatem tuam.

Sed mane dum: num ista aut populna

sors, aut abiecta est tua?

CH. Quid tu id curas? O. quia enim metuo, ne in aqua summa natet.

S. Euge: cave. conijcite sortis nunc jam amabo huc. ecce re.

Uxor, aequa. O. nolim uxori credere. S. habe animum bonum.

O. Credo, hercle, hodie devotabit sortis si attigerit. CH. tace.

O. Taceo; Deos quaeso. CH. ut quidem tu hodie canem et furcam feras.

O. Mihi ut sortitio eveniat. CH. ut quidem, hercle, pedibus pendeas.

O. At tu ut oculos emungere ex capite per nasum tuos.

Quid times? paratum oportet esse jam laqueum tibi.

Periisti. S. animum advortite,

amabo. O. taceo. S. nunc tu, Cleostrata,

Ne a me memores malitiose de hac re factum, aut suspices

Tibi permitto: tute sorti. O. perdis me. CH. lucrum facit

CL. Bene facis. CH. Deos quaeso,

ut tua sors ex sitella effugerit.

O. Ain' tu? quia tu es fugitivus, omnes te imitari cupis.

Utinam tua quidem, sicut Herculeis praedicant

Quondam prognatis, ista in sortiundo sors deliquerit.

CH. Tu ut liquescas, ipse actutum virgis calefactabere.

S. Hoc agesis, Olympio. O. si hic literatus me sinat.

S. Quod bonum atque fortunatum

mihi sit. O. ita vero, et mihi.

CH. Non. O. imo hercle. CH. imo

mihi hercle. S. hic vincet, tu vives miser.

Praecide os tu illi hodie. age, ecquid

fit? CL. ne objexis manum.

O. Compressan' palma an porrecta

ferio? S. age, ut vis. O. hem tibi.

CL. Quid tibi istunc tactio

est? O. quia Juppiter jussit mens.

CL. Feri malam tu illi rursum. O. perii,
pugnis caedor, Juppiter.

S. Quid tibi tactio hunc fuit? CH. quia jussit haec Juno mea.

S. Patiundum est, siquidem me
vivo mea uxor imperium exhibet.

CL. Tam huic loqui licere oportet,
quam isti. O. cur omen mihi

Vituperat? S. malo, Chaline, tibi cavendum censeo.

CH. Temperi, postquam oppugnatum
est os. S. age, uxor mea, nunc jam

Sorti. vos advortite animum. praebe tu. O. ubi sim nescio.

Perii! cor lienosum opinor habeo, jamdudum salit:

De labore pectus tundit. CL. teneo sortem. S. effer foras.

CH. Jamne mortuus? O. ostende, mea
est. CH. mala crux ea est quidem.

CL. Victus es, Chaline. S. tum nos diu vivere, Olympio,
Gaudeo. O. pietate factum est mea, atque majorum meum.

S. Intro abi uxor, atque adorna
nuptias. CL. faciam ut jubes.

S. Scin' tu ruri esse ad villam longe,
quo ducat? CL. scio. S. intro abi:

Et quanquam hoc tibi est aegre,
tamen fac accures. CL. licet.

S. Eamus nos quoque intro, hortemur
ut properent. O. num quid moror?

S. Nam praesente hoc plura verba non desidero.

S C E N A S E P T I M A.

CHALINUS.

Si nunc me suspendam, meam operam luserim,

Et praeter operam restim sumptifecerim,

Et meis inimicis voluptatem creavgrim.

Quid opus est, qui sic mortuus? equidem tamen
 Sorti sum victus. Casina nubet villico.
 Atque id non tam aegre 'st jam vicine villicum,
 Quam id expectivisse opere tam magno scire,
 Ne ea mihi daretur, atque ut illi nuberet.
 Ut ille trepidabat! ut festinabat miser!
 Ut sussultabat, postquam vicat villicus!
 Atat, concedam huc: audio aperiri foras
 Mihi benevolentis. atque a me prodeant.
 Hinc ex insidiis haec ego insidias dabo.

SCENA OCTAVA.

OLYMPIO. STALINO. CHALINUS.

Sine modo rus veniat, ego remittam ad te virum
 Cum furca in urbem, tanquam carbonarium.
 S. Ita fieri oportet. O. factum et curatum debet.
 S. Volui Chalinum, si domi esset, mittere
 Tecum obsonatum, ut etiam in mocrere insuper
 Inimico nostro miseriam hanc adjungerem.
 C. Recessim eodem ad parietem, imitabor nepas,
 Captandus est horum clanculum sermo mihi.
 Nam illorum me alter cruciat, alter macerat.
 At candidatus cedit hic mastigia:
 Stimulorum loculi. protollo mortem mihi.
 Certum est, hunc Acheruntem praemittam prius.
 O. Ut tibi ego inventus sum obsequens! quod maxime
 Cupiebas, ejus copiam foci tibi.
 Erit hodie tecum, quod amas, clam uxorem. S. tace.
 Ita me Di bene ament, ut ego vix reprimō labra,
 Ob istam rem quin te deosculer, voluptas mea.
 C. Quid, deosculer? quae res est? voluptas quae tua?
 O. Equid amas nunc me? S. immo
 edepol me, quam te, minus.
 Licetne amplecti te? C. quid, amplecti licet?

S. Ut quia te tango, mel mî videor lingere!

C. Effodere hercle hic volt, credo, vesicam villico,

O. Ultro te amator, apage te a dorso meo.

C. Hodie hercle, opinor, hîce conturbabunt *pedes*:

Solet hic barbatus sane sectari senex.

Illuc est, illuc, quod hic hunc fecit villicum: *et*

Idem me pridem, cum ei adorsum veneram,

Facere atriensem voluerat sub janua.

O. Ut tibi morigerus hodie! ut voluptati fui!

S. Ut tibi, dum vivam, bene velim plus quam mihi!

Ut ego hodie Casinam deosculabor! ut mihi

Bona multa faciam, *clam* meam uxorem! C. attate,

Nunc pol' ego demum in rectam redii semitam.

Hic ipse Casinam deperit. habeo viros. S. jam

Hercle amplexari, jam osculari gestio.

O. Sine prius deduci. quid, malum, properas? S. amo.

O, At non opinor fieri hoc posse hodie. S. potest,

Siquidem cras censes posse te mitti manu.

C. Enimvero huc aures magis sunt adhibendae mihi.

Jam ego uno in saltu lepide apros capiam duos.

S. Apud hunc sodalem meum atque vicinum mihi

Locus est paratus. ei ego amorem omnem meum

Concredui: is mihi se locum dixit dare.

O. Quid ejus uxor? ubi erit? S. lepide repperi.

Mea uxor vocabit huc eam ad se in nuptias.

Ut hic sit secum, se adjuvet, secum cubet

Ego jussi, et dixit se facturam uxor mea.

Illa hic cubabit: vir aberit faxo domo.

Tu rus uxorem duces. id rus hoc erit,

Tantisper dum ego cum Casina faciam nuptias.

Hinc tu ante lucem rus cras duces postea.

Satin' astute? O. docte. C. age modo, fabricamini.

Malo, hercle, vostro tam vorsuti vivitis.

S. Scin' quid nunc facias? O. loquere. S. tene marsupium.

Abi atque obsonia propera: sed lepide volo
 Molliculas escas, ut ipsa mollicula est. O. licet.
 S. Emito sepiolas, lepadas, lolliiunculas
 Hordeias. C. imo triticeias, si sapis.
 S. Solcas. C. quæ quæso potius, quam sculponeas,
 Quibus batuatur tibi os, senex nequissime?
 O. Vin' lingulacas? S. quid opus est, quando uxor domi est?
 Ea lingulaca est nobis: nam nunquam tacet.
 O. In re præsentî, ex copia piscaria
 Consulere, quid emam. S. æquum oras, abi.
 Argento parci nolo: obsonato ampliter.
 Nam mihi vicino hoc etiam convento est opus,
 Ut quod mandavi, curet. O. jamne abeo? S. volo.
 C. Tribus non conduci possim libertatibus,
 Quin ego illis hodie comparem magnum malum;
 Quinque hanc omnem rem meae herae jam faciam palam.
 Manifesto teneo in noxa inimicos meos.
 Sed si nunc facere volt hera officium suum,
 Nostra omnis lis est: pulchre prævortar viros:
 Nostro omine it dies: jam victi vicimus.
 Ibo intro: ut id, quod alius condivit cocus,
 Ego nunc vicissim ut alio pacto condiam,
 Quicquid paratum est, ut paratum ne siet:
 Sietque ei paratum, quod paratum non erat.

A C T U S   T E R T I I

S C E N A   P R I M A.

S T A L I N O. A L C E S I M U S.

Nunc amici anne inimici sis imago, Alcesime, mihi
 Sciam: nunc specimen specitur, nunc certamen cernitur.
 Cur amem! exime castigare: id ponito ad compendium.
 Cano capite! ætate aliena! coaddito ad compendium.
 Quoi sis uxor, id quoque illuc ponito ad compendium.

liseriorem ego ex amore, quam te; vidi neminem.
 ic vacent aedes. A. quin edepol servos, ancillas domo
 am est omnis mittere ad
 . eho, nimium scite scitus es.
 acito dum memineris versus quos cantat Colax: Cibo
 suo, quiqui facito uti veniant: quasi cant Sutrium.
 teminero. S. hem, nunc enim
 num nullum scitum scitiu 'st.
 . ego ad forum modo ibo. jam hic ero. A. bene ambula.
 c habeant linguam tuac aedes. A. quid
 s. quum veniam, vocent.
 ttate, caedundus tu homo es: nimias delicias facis.
 id me amare refert, nisi sim doctus dicax nimis?
 u cave inquisitioni mihi sis. A. usque adero domi.

SCENA SECUNDA.

CLEOSTRATA. ALCESIMUS.

operarem arcessere hanc ad
 icinam meam, hoc erat,
 tor id, quod me vir tanto opere orabat meus:
 rae aedes ut sibi essent, Casinam quo deduceret.
 : adeo nequaquam arcessam, *ne qua* ignavissumis
 ri loci potestas sit vetulis vervecibus.
 ccum egreditur senati columen, praesidium popli,
 s vicinus; meo viro qui liberum praebet locum.
 ecastor vilis emptu 'st modius, qui venit, salis.
 firor huc jam non arcessi in proximum uxorem meam,
 : jamdudum, si arcessatur, ornata expectat domi.
 :ccam, opinor, arcessit.
 , Cleostrata. C. et tu Alcesime.
 :ua uxor? A. intus illa te, si se arcessas, manet:
 :tuus vir me oravit, ut eam
 ad te adjutum mitterem.
 vocem? C. sine: nolo, si occupata est. A. otium est.

C. Nihil moror, molesta ei esse nolo: post convenere.
 A. Non ornatis istis apud vos nuptias? C. orno et paro.
 A. Non ergo opus est adjunctrice? C. satis
 domi est, ubi nuptiae
 Fucrint, tum istam convenibo, nunc vale, atque istam jube.
 A. Quid ego nunc faciam? flagitium maximum feci miser,
 Propter operam illius hirci improbi edentuli,
 Qui hoc mihi contraxit. operam uxoris polliceor foras,
 Quasi castitatem flagitium hominis, qui dixit mihi
 Suam uxorem hanc accessitutam
 esse: ea se eam negat morarier.
 Atque edepol mirum, ni subolet jam hoc hule vicinae ment.
 Verum autem, altrovorsum cum
 eam mecum rationem puto,
 Si quid ejus esset, esset mecum postulatio.
 Ibo intro, ut subducam navim rursus in pulvinarium.
 C. Jam hic est lepide ludificatus. miseri ut festinant senes!
 Nunc ego illum nihili, decrepitem,
 meum virum veniat velim, .
 Ut eum ludificem vicissim, postquam hunc delusi alterum.
 Nam ego aliquid contrahere cupio litigii inter eos duos.
 Sed eccum incedit. at, quom aspicias tristem, frugi oenseas.

SCENA TERTIA.

STALINO. CLEOSTRATA.

Stultitia magna est, mea quidem sententia,
 Hominem amatorem ullum ad forum procedere
 In eum diem, quo quod amet in mundo siet.
 Sicut ego feci stultus: contrivi diem,
 Dum asto advocatus quidam cognato meo:
 Quem, hercle, ego litem adeo perdidisse gaudeo,
 Ne me nequicquam sibi hodie advocaverit.
 Rogitare oportet prius et percontarier,
 Assitne animus ei, nec ne assit, quem advocet.

Si neget adesse, exanimatum amittat domum.
 Sed uxorem ante aedis eccam. heu misero mihi!
 Metuo, ne non sit surda, atque haec audiverit.
 C. Audivi eccestor cum malo magno tuo.
 S. Accedam propius. quid agis, mea festivitas?
 C. Te eccestor praestolabor. S. jamne ornata res est?
 Jamne haec tradunt huc ad nos vicinam tuam,
 Quae te adjutaret? C. accessivi ut jussurus.
 Verum hic sodalis tuus, amicus optumus,
 Nescio quid se suffulvit uxori suae.
 Negavit posse, quando arcesso, mittere.
 S. Vitium tibi istuc maximum est, blanda et parum.
 C. Non matronarum est officium, sed meretricium,
 Viris alienis, mi vir, subblandirier.
 I tu, atque arceae illam: ego intus, quod facto est opus,
 Volo accurare, mi vir. S. propterea ergo. C. licet.
 Jam pol ego huic aliquem in pectus injiciam metum:
 Miserrimum hodie ego hunc habebo amasium.

SCENA QUARTA.

ALCESIMUS. STALINO.

Viso huc, amator si a foro rediit domum,
 Qui me atque uxorem ludificatus est larva.
 Sed eccum ante aedes. ad te, hercle, libam commodum.
 S. Atque ego, hercle, ad te. quid ais vir minimi precii?
 Quid tibi mandavi? quid tecum oravi? A. quid est?
 S. Ut bene vacuas aedis fecisti mihi!
 Ut traduxisti huc ad nos uxorem tuam!
 Satin' propter te perco ego atque occasio?
 A. Quin tu suspendis te? nempe tute dixeras,
 Tuam arcessituram esse uxorem meam.
 S. Ergo arcessivisse nit sces: et dixisse te,
 Eam non missurum. A. quin ea ipsa ultro mihi
 Negavit ejus operam se morarier.

S. Quin ea ipsa me allegavit, qui istam arcesserem.
 A. Quin nihili facio. S. quin me perdis. A. quin bene est.
 Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi,
 Quin aliquid aegre facere, quin faciam libens.
 Nunquam tibi hodie. Quin erit plusquam mihi.
 Quin, hercle, dī te perdant postremo quidem.
 S. Quid nunc? misurusne es ad me uxorem tuam?
 A. Ducas, easque in maxumam malam crucem,
 Cumque hac, cumque istac, cumque amica etiam tua.
 Abi, et aliud cura. ego jam per hortum jussiero
 Meam istuc transire uxorem, ad uxorem tuam.
 S. Nunc tu mihi amicus es in germanum modum.
 Qua ego hunc amorem mihi esse avi dicam datum?
 Aut quid ego unquam erga Venerem inique fecerim,
 Quoi sic tot amanti mihi obviam eveniant morae?
 Attat, quid illuc clamoris obsecro in nostra domo est?

S C E N A Q U I N T A.

PARDALISCA. STALINO.

Nulla sum, nulla sum! tota tota
 occidi! cor metu mortuum est!
 Membra miserae tremunt! nescio unde auxilii, praesidii,
 Perfugii mihi, aut opum copiam comparem aut expetam.
 Tanta factis modo mira veris modis intus vidi,
 Novam atque integram audaciam.
 cave tibi Cleostrata, abscede
 Ab ista obsecro, ne quid in te mali faxit ira percita.
 Eripite isti gladium, quae sui est impos animi.
 S. Nam quid est, quod haec huc timida
 atque exanimata exiit foras?
 Pardalisca. P. perii! unde meae usurpant aures sonitum?
 S. Respice modo ad me. P. here mi, S. quid tibi est?
 Quid timida es? P. perii!
 S. Quid, periisti? P. perii, et tu

peristi. S. aperi, quid tibi? P. vac tibi.

S. Immo istuc tibi sit. P. ne cadam,

amabo, tene me. S. quicquid est,

Eloquere mihi cito. P. contine

pectus, face ventulum amabo,

Pallio. S. timeo hoc negotium, quid est, nisi haec meraclo

Se uspiam percussit flore Libyco. P. obtine aures, amabo.

S. I in malam crucem: pectus, auris,

caput, teque di perduint:

Nam nisi ex te scio, quicquid hoc sit, cito; jam tibi istuc

Cerebrum dispercutiam, excetra

tu: ludibrio, pessuma adhuc,

Quae me habuisti. P. here mi. S. quid

vis, mea ancilla? P. nimium saevis.

S. Numero dicis. sed hoc quicquid

est, loquere: in pauca refer.

Quid intus tumulti fuit? P. scibis. audi malum pessimum.

Quod hinc modo intus apud nos

tua ancilla hoc pacto exordiri

Coepit, quod haud Atticam condecet

disciplinam. S. quid est id?

P. Timor praepedit dicta linguae. S. quid

est? possum scire ego istuc

ex te, quid negotii est? P. dicam: tua ancilla, quam tuo

fillico vis dare uxorem, ea intus. S. quid intus? quid est?

Imitatur malarum malam disciplinam, viro suo quae inter-

finatur vitam. S. quid ergo? P. ah! S. quid est? P. in-

trudere ait velle

itam. gladium. S. hem! P. gladium. S. quid

iam gladium? P. habet. S. hei misero mihi!

ur eum habet? P. insectatur omnes

non per aedis, nec quenquam

rope ad se sinit adire: ita omnis sub arcis, sub lectis

atentes metu mussitant. S. occidi atque interii! quid illi

Objectum est mali tam repente? P. in-
sanit. S. scelestissimum
Me esse credo. P. immo si scias
dicta, quae dixit hodie. S. istuc
Expeto scire. quid dixit? P. audi: per omnes deos et deas
Dejuravit, occisurum eum hac nocte, quicum cubaret.
S. Me occidet? P. an quippiam ad te
attinet? S. vah! P. quid cum ea negotii
Tibi est? S. peccavi: illuc dicere
villicum volebam. P. sciens
De via in semitam degredere. S. nunquid mihi minatur?
P. Tibi infesta soli est plus, quam
quoquam. S. quamobrem? P. quia se des
Uxorem Olympioni: neque se tuam, nec se suam,
Neque viri vitam sinet in crastinum
protulsi. id huc missa sum
Tibi ut dicerem, ab ea ut caveas tibi. S. perii hercle miser!
Neque est, neque fuit me senex
quisquam amator adaeque miser.
P. Ludo ego hunc facete. nam quae facta dixi, omnia huic
Falsa dixi, hera, atque haec dolum
ex proximo hunc protulerunt.
Ego huc missa sum ludere. S. heus Par-
dalisca. P. quid est? S. est. P. quid?
S. Est quod volo exquirere a te. P. moram
offers mihi. S. At tu mihi
Offers moerorem. sed etiamne habet et nunc Casina
Gladium? P. habet, sed duos. S. quid,
duos? P. altero te occisurum ait.
Altero villicum hodie. S. occisissimus
sum omnium qui vivunt.
Loricam induam mihi, optimum esse opinor. quid uxor
Mea? non adiit atque ademit? P. nemo
audet prope accedere.

S. Exoret. P. orat. negat ponere alio modo ullo profecto,
 Ni se sciat villico non datum iri. S. atque ingratis, quia
 Non volt, nubet hodie. nam cur
 non ego id perpetrem quod coepi,
 Ut nubat mihi? illud quidem volebam,
 non, sed nostro villico.

P. Saepicule peccas. S. timor praepedit verba. verum
 Obsecro, dic me uxorem orare, ut exoret illam, gladium
 Ut ponat, et redire me intro ut liceat. P. nunciabo.

S. Et tu orato. P. et ego orabo. S. at
 blande orato, ut soles. sed audin'?

Si effexis hoc, soleas tibi dabo, et anulum in digito
 Aureum, et bona plurima. P. operam
 dabo. S. face ut impetres.

P. Eo nunc jam, nisi quippiam
 remorare me. S. abi, et cura.

P. Redit, eccum, tandem obsonatu
 ejus adjutor. pompam ducit.

SCENA SEXTA.

OLYMPPIO. COCUS. STALINO.

Vide fur, ut senteis sub signis ducas. C. qui
 vero sunt sentes?

O. Quia quod tetigere, illico rapiunt:
 si eas ereptum, illico scindunt.

Ita quoquo adveniunt, ubi ubi sunt,
 duplici damno dominos multant.

C. Eja. O. atat cesso magnifice,
 patriceque, amiceque; atque ita hero

Meo ire advorsum. S. bone vir, salve. O. fateor. S. quid
 fit? O. tu amas.

Ego esurio et sitio. S. lepide excuratus incessisti.

O. Aha hodie! S. mane vero, quamquam
 fastidis. O. ei, ei: foetet

Tuus mihi sermo. S. quae res? O. haec
res. S. etiamne astas? O. enim vero

Πράγματά μοι παρέχεις. S. dabo *μίγα κακόν*, ut ego opinor,
Nisi resistis. O. *ἄ Ζεῦ!* potin' a me abeas, nisi me vis vomere.

Hodie? S. mane. O. quid est? quis hic
homo est? S. herus sum. O. qui herus?

S. Quoju8 tu servos es? O. servos ego? S. atque
meus. O. non sum ego liber?

Memento, memento! S. mane, atque
asta. O. omitte. S. servos sum tuus.

O. Optume est. S. obsecro Olympisce
mi, mi pater, mi patrone.

O. Hem sapis sane. S. tuus sum equidem. O. quid
mihi servo opus est tam nequam?

S. Quid nunc? quam mox recreas
me? O. coena modo si sit cocta.

S. *Intro* ergo abeant. O. propere, cito
introite, et cito deproperate.

S. *Ego* jam intus ero. facite coenam mihi, ut ebria sit.

Coenare lepide nitideque volo. nihil moror barbarico ritu
Sane esse jam. i, sis: ego hic habito nunc quidem. *gladium*
Ancilla Casinam intus habere ait, qui me atque te invitet.

O. Scio. sic sine habere. nugas
agunt. novi ego illas malas merces.

Quin tu i modo mecum domum. S. at
pol malum metuo. i tu modo,

Perspicio prius, quid intus agatur. O. tam
mihi mea vita, quam tua

Tibi cara est. S. verum modo. O. si
tu jubes, inibitur tecum.

SCENA PRIM A.

PARDALISCA.

Nec pol ego Nemeae credo, neque ego Olympiae.
Neque usquam ludos tam festivos fieri,
Quam hic intus fiunt ludi ludificabiles
Seni nostro, et nostro Olympioni villico ;
Omnes festinant intus totis aedibus :
Senex in culina clamat, hortatur cocos :
Quin agitis hodie? quin datis, si quid datis?
Properate: coenam jam esse coctam oportuit.
Villicus hic autem cum corona, candide
Vestitus, laute exornatusque ambulat.
Illae autem in cubiculo armigerum ornant,
Quem dent pro Casina nuptum nostra.
Sed nimium lepide dissimulant
Fore hujus quod futurum est, digne autem coqui
Nimis lepide ei rei dant operam, ne coenet senex.
Aulas pervortunt, ignem restinguunt aqua.
Illarum oratu faciunt. illae autem senem
Cupiunt extrudere incoenem ex aedibus;
Ut ipsae solae ventres distendant suos.
Novi ego illas ambas estrices: corbitam cibi
Comesse possunt. sed aperitur ostium.

SCENA SECUNDA.

STALINO. PARDALISCA.

Si sapitis, uxor, vos tamen coenabitis,
Coena ubi erit cocta. ego ruri coenavero.
Nam novom maritum et novam nuptam volo
Rus prosequi. novi hominum mores maleficos,
Ne quis eam abripiat. facite vestro animo volupe.
Sed properate istum atque istam actutum emittere.
Tandem ut veniamus luci: ego cras hic ero.

Cras habuero, uxor, ego tamen convivium.

P. Fit, quod futurum dixi: incoenatum senem

Foras extrudunt mulieres. S. quid tu hîc agis?

P. Ego eo quo me ipsa misit. S. veron' ? P. serio.

S. Quid hîc speculari? P. nihil equidem speculor. S. abi.

Tu hîc cunctas? intus alii festinant. P. eo.

S. Abi hinc sis ergo, pessumarum pessuma.

Jamne abiit illaec? dicere hîc quidvis licet.

Qui amat, tamen hercle si esurit, nullum esurit,

Sed eccum progreditur cum corona et lampade

Meus socerus, compar, commaritus villicus.

S C E N A T E R T I A.

OLYMPIO. STALINO.

Age tibicen. dum illam educunt huc novam nuptam foras,

Suavi cantu concelebra omnem hanc plateam hymenaeo.

Io hymen hymenae! io hymen! S. quid agis, mea salus?

O. Esurio hercle, atque adeo haud

sitio. S. at ego amo. O. at ego, hercle,

Nihil facio tibi, amor, pericli: mihi inanitate

Jamdudum intestina murmurant. S. nam quid illaec nunc

Tamdiu intus remoratur, quasi ob industriam? quanto ego

Plus propero, tanto illa minus. O. quid

si etiam occentem hymenaeum?

S. Censeo. et ego te adjutabo in nuptiis communibus.

O. Hymen hymenae! io hymen! S. perii,

hercle, ego miser, dirupi

Cantando Hymenaeum: licet illo

morbo, quo dirumpi cupio,

Non est copia. O. edepol nae tu,

si esses equus, esses indomabilis.

S. Quo argumento? O. nimis tenax es.

S. Num me expertus uspiam? O. dii melius faciant.

Sed crepuit ostium, exitur foras.

S. Di hercle me cupiunt servatum.
jam oboluit Casina procul.

SCENA QUARTA.

ANCILLAE duae. OLYMPIO. STALINO.

Sensim super attolle limen pedes, nova nupta : sospes
Iter incipe hoc, ut viro tuo semper sis superstes, atque
Ut potior pollentia sis, vincasque virum, victrixque sies.
Superetque tuum imperium : vir
te vestiat, tu virum despolies.

Nocturne et diu ut viro subdola sies, obsecro, memento.

O. *Malo* maxumo suo hercle ilico, ubi tantulum peccassit.

S. *Tace*. O. non taceo. S. quae
res? O. mala malae malè monstrant.

S. *Perii! istae facient* hanc rem mihi ex parata imparatam.

Id quaerunt : volunt, haec ut infecta
faciant. A. age Olympio,

Quando vis, uxorem accipe hanc a
nobis. O. date ergo, daturae

Si unquam estis hodie uxorem. S. abite

intro. A. amabo, integrae atque

Imperitae huic impercito. O. futurum est. valet. S. ite.

A. Jam valet. S. jamne abscessit? O. uxor
domi est, ne time. S. evax!

Nunc pol demum ego sum liber.

meum corculum, melliculum,

Verculum. O. heus tu : malo, si 'sapis,

cavebis : mea est haec. S. scio.

Sed meus fructus est prior. O. tene hanc

lampadam. S. imo ego illam tenebo.

Venus multipotens, bonam vitam mihi

Dedisti, hujus cum copiam mihi fecisti.

Corpustulum melliculum. O. mea uxorcula.

S. Quid est? O. institit plantam. S. quasi jocabo.

Nebula haud est mollis, atque hujus est.
 O. Edepol papillam bellulam! hei misero mihi!
 S. Quid est? O. pectus mihi agit nunc cubito.
 S. Quid tu ergo hanc quaeso tractas tam?
 At mihi, qui belle hanc tracto, non. O. vaha.
 S. Quid negotii est? O. obsecro, ut valentula est?
 Pacne exposivit cubito. S. cubitum ergo ire volt.
 O. Quin imus ergo? S. bella bellatula.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA.

PARDALISCA. MURRHINA.

Acceptae bene et commode eximus intus
 Ludos visere huc in via nuptialeis.
 M. Nunquam ecaster ullo die risi adaeque,
 Neque hoc quod reliquom est plus risuram opinor.
 Lubet, Chalinum, quid agat scire, novom
 Nuptum cum novo marito, nec fallaciam
 Astutiorum ullus fecit Poëta, atque
 Ut haec est fabre facta a nobis. obtunso
 Ore nunc pervelim progredi senem:
 Quo senex nequior nullus vivit. ne illum
 Quidem nequiorum arbitror esse, qui locum
 Praebet illi * nunc praesidem * * hic, Pardaliscæ
 Esto: qui hinc exeat, eum ut ludibrio habeas.
 P. Lubens fecero, et solens. M. spectato hinc omnia
 Intus quid intus agant. P. * * pone me, amabo.
 M. Et illi audacius licet quae vis libere
 Proloqui. P. tace: vostra foris crepuit.

SCENA SECUNDA.

OLYMPIO. CLEOSTRATA. MURRHINA.

Neque quo-fugiam, neque ubi lateam,

neque hoc dedecus quomodo celem,
Scio. tantum herus atque ego flagitio
superavimus nuptiis nostris.
Ita nunc pudeo, atque ita nunc paveo,
atque ita in ridiculum sumus ambo.
Sed ego insipiens nova nunc facio, pudet,
quod prius non pudितum umquam est.
Operam date, dum mea facta itero :
est operae auribus percipere.
Ita ridicula auditu, iteratu ea sunt, quae ego intus turbavi *
Ubi intus hanc novam nuptam deduxi via recta, clavem
Abduxi : sed tamen tenebrae ibi erant tanquam nox * *
Colloco, fulcio, mollio, senex abs te decumbem
Ut prior quam senex nup. * *
Tardus esse ilico coepi, quoniam * * *
Respecto identidem, ne senex * * *
Illecebram stupri principio eam savium posco.
Reppulit mihi manum, nec quietum
dare sibi savium me sinit.
Enim jam magis jam appropero : magis
jam lubet in Casinam irruere.
Cupio illam operam seni surripere :
forem obdo, ne senex me opprimat.
M. Agedum tu adi hunc. C. obsecro, ubi tua nova nupta est?
O. Perii hercle ego ! manifesta res
est. C. omnem ordine rem
Fateri ergo aequom est, quid intus agitur ? quid agit
Casina ? satin' morigera est ? O. pudet dicere me *
C. Memora ordine, ut occeperas. O. pudet
hercle. C. age audacter.
Postquam decubuisti, hinc te volo
memorare, quid est factum.
O. At flagitium est. C. cavebunt qui audierint, faciam.
O. * Hoc majus est. C. perdis ? quin tu pergis ? O. ubi

* us subtus porro **

** quid. O. babae. C. quid? O. papae.

** est. O. oh, erat maxumum.

** haberet metui: id quaerere occoepti.

* * * * *

Dum, gladium ne habeat, quaero, arripio capulum.

Sed quom cogito, non habuit gladium:

nam esset frigidus. C. eloquere.

O. At pudet. C. num radix fuit? O. non

fuit. C. num cucumis?

O. Profecto, hercle, non fuit quidquam olerum:

Nisi, quicquid erat, calamitas profecto attigerat nunquam.

Ita quicquid erat, grande erat.

M. Quid fit denique, edissera. O. ubi

appello, Casina, inquam,

Amabo mea uxorcule, cur virum tuum sic me spernis?

Nimis tu quidem hercle immerito

Meo mihi haec facis: quia mihi te expetivi.

Illa haud verbum facit, et sepit veste id, quod estis.

Ubi illum saltum video obseptum, rogo ut altero sinat ire:

Volo, ut obvertam cubitissim: **

Ullum muttit c **

Surgo, ut ineam, in **

Atque illam in **

M. Perlepide narrat. **

O. Savium **

Ita quasi setis labra mihi compungit barba.

Continuo in genua astituto pectus mihi pedibus percutit.

Decido de lecto praeceps, subsilit. obtundit os mihi.

Inde foras tacitus, praefiscini, exeo hoc ornatu, quo vides,

Ut senex hoc eodem poculo, quo ego

bibi, biberet. C. optume est.

Sed ubi est palliolum tuum? O. hic intus reliqui.

C. Quid nunc? satin' lepide adita

est vobis manus? O. merito.

C. St! conceperunt fores. O. num illa me nam sequitur?

SCENA TERTIA.

STALINO. OLYMPIO.

Maxumo ego ardeo flagitio, nec quid agam meis rebus scio.

Nec meam ut uxorem aspiciam contra oculis: ita disperii.

Omnia palam sunt probra, omnibus modis occidi miser.

Ita manifesto faucibus teneor:

Nec quibus modis purgem scio me meae uxori,

Qui expalliatum sum miser: * *

* * clandestinae nuptiae *

* * * censeo

* * mihi optimum est.

* * Ea dux uxorem meam:

* * * * riam

Sed ecquis est qui homo munus velit fungier pro me?

Quid nunc agam nescio, nisi ut improbos

famulos imiter, ac domo fugiam.

Nam salus nulla est scapulis, si domum redeo.

Nugas istuc dicere licet. vapulo hercle ego invitus tamen,

Etsi malum merui. hac dabo protinam;

et fugiam. O. heus, Stalino,

Amator. S. occidi! revocor: quasi non audiam, abibo.

SCENA QUARTA.

CHALINUS, STALINO.

CLEOSTRATA. MURRHINA. OLYMPIO.

Ubi tu es, qui colere mores Massilienses postulas?

Nunc tu, si vis subicitare me, proba est occasio.

Periisti hercle. age, accede huc, * *

Hic desunt octo versus.

S. Hac ibo. caninam scaevam spero meliorem fore.

CL. Quid agis tu marite, mi vir? unde ornatu hoc advenis?

Quid fecisti scipione, aut quod habuisti pallium?

A. In adulterio dum moechissat Casinam, credo perdidit.

S. Occidi! CH. etiamne imus cubitum? Casina sum. S. in malam crucem.

CH. Non amas me? CL. quin responde, tuo quid factum est pallio?

S. Bacchae ergo, hercle, uxor. Bacchae, Bacchae hercle uxor.

A. Nugatur sciens. nam ecastor nunc Bacchae nullae ludunt.

S. Oblitus fui. sed tamen Bacchae. CL. quid Bacchae? in id fieri non potest.

O. Times ecastor. S. egone? O. haud mentire hercle. nam pa *

Hic in Mss. lacuna est versuum novem

S. Non taces? O. non hercle vero taceo. nam tu maximo

Me obsecravisti opere, Casinam ut poscerem uxorem mihi.

S. Tui amoris caussa ego istuc feci. CL. immo hercle illius.

Te quidem oppressisset. S. feci ego istaec dicta quae vos dicitis?

CL. Rogitas etiam? S. siquidem hercle feci, feci nequiter.

CL. Redi modo huc intro: monebo, siquidem meministi minus.

S. Hercle, opinor, potius vobis credam, quod vos dicitis.

Sed, uxor, da viro hanc

veniam. Murrhina, ora Cleostratam:

Si unquam posthac aut amasso Casinam, aut occoepso modo,

Nedum ut eam amasso: si ego unquam

adeo posthac tale admisero:

Nulla caussa est, quin pendentem

me, uxor, virgis verberes.

M. Censeo, ecastor, veniam hanc

dandam. CL. faciam ut jubes.

Propter eam rem hanc tibi nunc

veniam minus gravate prospero;

Hanc ex longa longiorem ne faciamus fabulam.

S. Non irata es? CL. non sum

irata. S. tuae fidei credo? CL. meae.

S. Lepidiorem uxorem nemo quisquam,
quam ego habeo. CH. hanc habe.

CL. Age tu, redde huic scipionem et
pallium. CH. tene. S. libet.

CH. Mihi quidem, edepol, insignite facta est magna injuria.

Duobus nupsi. neuter fecit, quod novae nuptae solet.

GREX.

Spectatores, quod futurum est intus, hinc memorabimus.

Haec Casina hujus reperietur filia esse e proxumo,

Eaque nubet Euthynico nostro herili filio.

Nunc vos aequom est, manibus meritis
meritam mercedem dare.

Qui faxit, clam uxorem ducat scortum semper, quod volet.

Verum qui non manibus clare, quantum poterit, plauserit,

¶ i pro scorto supponetur hircus unctus nautea.

FINIS.

M A R C I

A C C I I P L A U T I

C I S T E L L A R I A.

PERSONAE.

SILENIUM, }
GYMNASIUM, } mœtresses.

LENA.

AUXILIUM, prologus.

MELÆNIS, lena.

ALCESIMARCHUS, adolescens.

LAMPADIO, servus.

PHANOSTRATA, uxor.

HALISCA, ancilla.

DEMIPHO, senex.

QATERYA.

ACTUS PRIMI

SCENA PRIMĀ.

SILENIUM. GYMNASIUM. LENA.

Cum ego antīd hac te amavi, et mihi amicam esse crevi,
Mea Gymnasium, et matrem tuam : tum id mihi hodie

Aperuistis, tu atque haec. soror si mea esses,
Qui magis potueris mihi honorem ire habitum,

Nescio ; nisi, ut meus est animus, fieri
Non posse arbitror : ita omnibus relictis rebus
Mihi frequentem operam dedistis. eo ego vos
Amo, et eo a me magnam inistis gratiam.

G. Pol istoc quidem nos pretio facile est
Frequentare tibi ; utilesque habere :

Ita in prandio nos lepide atque nitide
Accepisti apud te ut semper meminerimus.

S. Lubentique edepol animo factum, et fiet a me,
Quae vos arbitrabor velle, ea ut expectam.

L. Quod ille dixit, qui secundo vento vectus est,
Tranquillo mari, ventum gaudeo ecaster ad te :

Ita hodie hic acceptae sumus suavis modis ;
Nec, nisi disciplina, apud te fuit quicquam
Ibi, quin mihi placeret. S. quid ita, amabo ?

L. Raro nimium dabat quod biberem : atque id merum
Infuscat. G. amabo, hiccine istud decet ?

L. Jusque fasque est : nemo alienus hic est. S. merito
Vestro amo vos, quia me colitis et magnificitis.

L. Decet pol, mea Silenium, hunc esse ordinem
Benevolentes inter se, beneque amicitia utier :

Ubi istas videas summo genere natus,
Summates matronas, ut amicitiam colunt,

Atque ut eam junctam bene habent inter se.

Si idem istud nos faciamus, si idem imitemur,

Ita tamen vix vivimus cum invidia summa.

Suarum opum nos volunt esse indigentes.

Nostra copia nihilo volunt nos potesse,
 Suique omnium rerum nos indigere,
 Ut sibi simus supplices. eas si adeas,
 Abitum, quam aditum malis. ita nostro ordini
 Palam blandiuntur: clam, si occasio nequam est,
 Aquam frigidam subdole suffundunt.
 Viris cum suis praedicant nos solere:
 Suas pellices esse ajunt: eunt depressum:
 Quia nos libertinae sumus, et ego et tua mater ambas
 Meretrices fuimus: illa te, ego hanc mihi edocavi
 Ex patribus conventitiis. neque ego hanc superbie causam
 Repuli ad meretricium quaestum, nisi ut ne esurirem.
 S. At satius fuerat eam viro dare nuptam potius. L. heja!
 Haec quidem ecastor cotidie viro nubet, nupsitque hodie,
 Nubet mox noctu. nunquam ego hanc viduam cubare sivi.
 Nam si haec non nubat, lugubre fame familia pereat.
 G. Necesse est quo tu me modo voles esse, ita esse, mater.
 L. Ecastor haud me poenitet, si, ut dicis, ita futura es.
 Nam si quidem ita eris, ut volo, nunquam Hecata fies:
 Semperque istam, quam nunc habes, actatulam obtinebis,
 Multisque damno, et mihi lucro
 sine meo saepe eris sumptu.
 G. Dii faxint. L. sine opera tua
 nihil Dî horunc facere possunt.
 G. Equidem, hercle, addam operam sedulo.
 sed quid tu inter istaec verba,
 Meus oculus, mea Silenium (nunquam ego te tristiores
 Vidi esse) quid, cedo, te obsecro tam abhorret hilaritudo?
 Neque munda adaeque es, ut soles. hoc sis vide: ut petivit
 Suspirium alte! et pallida es. eloquere utrumque nobis,
 Et quid tibi est, et quid velis nostram
 operam, ut nos sciamus.
 Noli obsecro lacrumis tuis mihi exercitum imperare,
 Mea. S. excrucior, mea Gymnasium,

male mihi est, male maceror,

Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab aegritudine.

Quid dicam? nisi stultitia mea me in moerorem rapi.

G. Indidem, unde oritur, facito ut
facias stultitiam sepelibilem.

S. Quid faciam? G. in latebras
abscondas pectore penitissimo.

Tuam stultitiam sola facito ut
scias sine aliis arbitris. S. at mihi
Cordolium est. G. quid id? unde est tibi
cordolium, commemora obsecro?

Quod neque ego habeo, neque quisquam
alia mulier ut perhibent viri.

S. Si quid est quod doleat, dolet: si
autem non est, tamen hoc hinc dolet.

G. Amat haec mulier. S. cho! an amare
occipere, amarum est, obsecro?

G. Namque ecaster amor et melle
et felle est foecundissimus:

Gustu dat dulce, amarum ad satietatem usque oggerit.

S. Ad istam faciem est morbus, qui me
mea Gymnasium, macerat.

G. Perfidiosus est amor. S. ergo in me peculatum facit.

G. Bono animo es, erit isti morbo melius. S. confidam fore,
Si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam potest.

G. Veniet. S. spissum istud amanti
est verbum, Veniet, nisi venit.

Sed ego mea culpa et stultitia pejus misera maceror:

Quia ego illum unum mihi exoptavi quicum aetatem degerem.

G. Matronae magis conducibile est istuc, mea Silenium,

Unum amare, et cum eo aetatem
exigere quoi nupta est semel,

Verum enim meretrix fortunati est oppidi similis,
Non potest suam rem obtinere sola sine multis viris.

S. Hoc volo agatis: qua arcessitae
caussa ad me estis, eloquar.
Nam mea mater, quia ego nolo me meretricem dici,
Obsecuta est, de ea re gessit morem morigerae mihi,
Ut me, quem ego amarem graviter, sineret cum eo vivere.
L. Stulte ecastor fecit: sed tu en
unquam cum quiquam viro
Consuevisti? S. nisi quidem cum Alcesimarcho, nemine:
Neque pudicitiam meam mihi alius
quisquam imminuit. L. obsecro
Quo is homo insinuavit pacto se ad te? S. per Dionysia
Mater pompam me spectatum duxit. dum redeo domum,
Conspicillo consecutus est clanculum me usque ad fores.
Inde in amicitiam insinuavit cum matre et mecum simul,
Blanditiis, muneribus, donis. G. mihi
istum hominem vellém dari,
Ut ego illum vorsarem! S. quid opus
est verbis? consuetudine
Coepi amare contra ego illum, et ille
me. L. o mea Silenium. S. quid est?
L. Assimulare amare oportet. nam si ames extempulo,
Melius illi multo, quem ames, consulas, quam rei tuae.
S. At ille conceptis iuravit verbis apud matrem meam,
Me uxorem ducturum esse: ei
nunc alia ducenda est domum,
Sua cognata Lemniensis, quae habitat hic in proxumo:
Nam cum pater ejus subegit, nunc
mea mater irata est mihi,
Quia non redierim domum ad se,
postquam eam rem resciverim,
Eum uxorem ducturum esse aliam. L. nihil
amori injurium est.
S. Nunc te amabo, ut hanc hoc triduum solum sinas
Esse hic, et servare apud me. nam

ad matrem accessita sum.

L. Quanquam mihi istud erit molestum

triduum, et damnum dabis,

Faciam. S. facis benigne et amice. sed tu Gymnasium mea

Si me absente Alcesimarchus veniet, nolito acriter

Eum inclamare. utut erga me est

meritus, mihi cordi est tamen.

Sed, amabo tranquille: ne quid, quod illi doleat, dixeris.

Accipias claves, si quid tibi opus erit promptu, promito.

Ego volo ire. G. ut mihi excivisti

lacrumas! S. Gymnasium mea,

Bene vale. G. cura te amabo. siccine immunda, obsecro,

Ibis? S. immundas fortunas aequom est squalorem sequi.

G. Amiculum hoc sustolle saltem. S. sine

trahi, cum egomet trahor.

G. Quando ita tibi lubet, vale atque

salve. S. si possim, velim.

G. Nunquid me vis: mater, intro quin eam? ecastor mihi

Visa amare. L. istoc ergo aures graviter obtundo tuas,

Ne quem ames. abi intro. G. nunquid

me vis? L. ut valeas. G. vale.

SCENA SECUNDA.

LENA.

Idem mihi, magnae quod parti est vitium mulierum,

Quae hunc quaestum facimus: quae ubi saburratae sumus,

Largiloquae extemplo sumus: plus loquimur, quam sat est.

Nam illanc ego olim, quae hinc flens abiit, parvolam

Puellam projectam ex angiportu sustuli.

Adolescens quidam hic est apprime nobilis,

(Quin ego nunc quia sum onusta mea ex sententia,

Quiaque adeo me complevi flore Liberi,

Magis libera uti lingua conlubitum est mihi:

Tacere nequeo misera, quod tacito usus est)

Sicyone summo genere ei vivit pater:
 Is amore misere hanc deperit mulierculam,
 Quae hinc modo flens abiit. contra amore haec perdita est
 Eam meae ego amicae dono huic meretrici dedi;
 Quod saepe mecum mentionem fecerit,
 Puerum aut puellam alicunde ut reperirem sibi,
 Recens natum capse quod sibi supponeret.
 Ubi mihi potestas primum evenit, ilico
 Feci ejus eii, quod me oravit, copiam.
 Postquam puellam eam a me accepit, ilico
 Eandem puellam peperit, quam a me acceperat,
 Sine obstetricis opera, et sine doloribus,
 Item ut aliae pariunt, quae malum quaerant sibi.
 Nam amatorem aiebat esse peregrinum sibi.
 Suppositionem ejus rei facere gratia.
 Id duae nos solae scimus: ego quae illi dedi,
 Et illa, quae a me accepit: praeter vos quidem.
 Haec sic res gesta est. si quis usus venerit,
 Meminisse ego hanc rem vos volo. ego abeo domum.

SCENA TERTIA.

AUXILIUM, Prologus.

Utrunque haec, et multiloqua et multibiba est anus.
 Satine vix reliquit Deo, quod loqueretur, loci?
 Ita properavit de puellae proloqui
 Suppositione. quod si tacuisset, tamen
 Ego eram dicturus Deus, qui poteram planius.
 Nam mihi est Auxilio nomen. nunc operam date,
 Ut ego argumentum hoc vobis plane perputem.
 Fuere Sicyoni jamdiu Dionysia.
 Mercator venit huc ad ludos Lemnius,
 Isque hic compressit virginem adolescentulus,
 Vinulentus, multa nocte, in via.
 Is ubi malam rem scit se meruisse, ilico

Pedibus per fugium peperit, in Lemnum aufugit:
Ubi habitabat tum. illa, quam compresserat,
Decimo post mense exacto hic peperit filiam.
Quoniam reum ejus facti nescit qui siet,
Paternum servom sui participat consilii,
Dat eam puellam ei servo exponendam ad necem.
Is eam projecit. haec puellam sustulit.
Ille clam observavit servos,
Quo aut quas in aedes haec puellam deferat.
Ut campse vos audistis confiterier,
Dat eam puellam meretrici Melaeiidi,
Eaque educavit eam sibi pro filia
Bene ac pudice. tum illie autem Lemnius
Propinquam uxorem duxit, cognatam suam.
Ea diem suum obiit, facta morigera est viro.
Postquam ille uxori iusta fecit, ilico
Huc commigravit: duxit uxorem hic sibi
Eandem, quam olim virginem hic compresserat,
Et eam cognoscit esse, quam compresserat:
Illa illi, dicit, ejus se ex injuria
Peperisse gnatam, atque eam se servo ilico
Dedisse exponendam. ille exemplo servorum
Jubet illum eundem persequi, si qua queat
Reperire, quae sustulerit. ei rei nunc suam
Operam usque assiduo servos dat, si possiet
Meretricem illam invenire, quam olim tollere,
Cum ipse exponerat, ex insidiis viderat.
Nunc quod reliquum restat, volo persolvere:
Ut expungatur nomen, ne quid debeam.
Adolescens hic est Sicyon: ei vivit pater.
Is amore projecticiam illam deperit,
Quae dudum flens hinc abiit ad matrem suam:
Et illa hunc contra, qui est amor suavissimus.
Ut sunt humana, nihil est perpetuum datum.

Pater adolescenti dare volt uxorem. hoc ubi
 Mater rescivit, jussit accessi eam domum.
 Haec res sic gesta est. bene valete, et vincite
 Virtute vera, quod fecistis antidhac.
 Servate vestros socios, veteres et novos:
 Augete auxilia vestris justis legibus,
 Perдите perduelles, parite laudem et lauream,
 Ut vobis victi Poeni poenas sufferant.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIM A.

ALCESIMARCHUS. MELÆNIS.

Credo ego amorem primum apud
 homines carnúficinam commentum:
 Hanc ego de me conjecturam dōmi facio, ne foris qui
 Qui omnes homines supero atque
 antideo cruciabilitatibus animi:
 Jactor, crucior, agitor, stimulor,
 vorsor in amoris rota miser.
 Exanimor, feror, differor, distrahor,
 diripior: ita nubilam mentem
 Animi habeo: ubi sum, ibi non sum:
 ubi non sum, ibi est animus.
 Ita mihi omnia ingenia sunt: quod
 lubet, non lubet jam id continuo.
 Ita me amor lassum animi ludificat, fugat, agit, appet:
 Raptat, retinet, lactat, largitur: quod dat, non dat: d
 Modo quod suasit, dissuadet: quod dissuasit, id osten
 Maritumis moribus necum experitur:
 ita meum frangit amentem
 Animum: neque, nisi quia miser
 non eo pessum, mihi ulla abest
 Perdito perniciēs. ita pater apud villam

Retinuit me hos dies sex

Ruri continuos: neque licitum interea
est meam amicam visere.

Estne hoc miserum memoratu!

M. Eo facetu's, quia tibi alia est sponsa locuples Lemnia

Habeas. neque nos factione tanta, quanta tu, sumus;

Neque opes nostrae tam sunt validae

quam tuae: veruntamen

Haud metuo, ne iusjurandum nostrum quisquam culpitet:

Tu jam, si quid tibi dolebit, scies qua doleat gratia.

A. Dī me perdant! M. quodcunque
optes, velim tibi contingere.

A. Si illam uxorem duxero mihi
unquam, quam despoudit pater.

M. Et me, si unquam tibi uxorem filiam dederō meam.

A. Perjurare me patiere? M. atque aliquanto facilius,

Quam me meamque rem perire et ludificari filiam.

Abi quaerere, ubi jurando tuo satis sit subsidii:

Hic apud nos jam, Alcesimarche, confregisti tesseram.

A. Face semel periculum. M. saepe
feci, quod factum queror.

A. Redde mihi illam. M. inter novam
rem verbum usurpabo vetus.

Quod dedi, datum non vellem:

quod reliquom est, non dabo.

A. Non remissura es mihi illam? M. pro me responsa tibi,

A. Non remittes? M. scis jamdudum
omnem meam sententiam.

A. Satin' tibi istuc in corde certum est? M. quin
ego commentor quidem:

Non edepol' istaec tua dicta nunc in aures recipio.

A. Non? hem, quid agis? M. igitur
animum advorte, ut quid agas, scias.

A. At ita me dī deaque, superi atque inferi, et medioximi,

Itaque me Juno regina et Jovis supremi filia,
Itaque me Saturnus patruus ejus. M. eccestor pater.

A. Itaque me Ops opulenta illius
avia. M. immo mater quidem.

A. Juno filia et Saturnus patruus, et summus Jupiter:
Tu me delens: propter te haec pecco. M. perge dicere.

A. Anne ut etiam quid consultura
sis sciam? M, perge cloqui,

Non remittam: definitum est. A. enimvero,
ita me Jupiter,

Itaque me Juno et Saturnus; ita, quid dicam, trestlo.

Jam scio: imo, mulier, audi, meam ut scias sententiam:

Dī me omnes magni minutique et patellarīi

Faxint, ne ego dem vivos saviū Sileño,

Nisi ego teque tuamque filiam, meque hodie obtruncavero:

Postea autem cum primo luci cras nisi ambo occidero:

Et equidem, hercle, nisi pedatu tertio omnis efflixero,

Nisi tu illam remittis ad me. dixi quae volui. vale.

M. Abiit intro iratus. quid ego nunc agam? si redierit

Illa ad hunc, ibidem loci res erit. ubi odiumi occoeperit,

Illam extrudet, quum hanc uxorem Lemniam ducet domum:

Sed tamen ibo et persequar. amens

ne quid faciat: cauto opu' st.

Postremo, quando aequa lege pauperi cum divite

Non licet, perdam operam potius, quam carebo *filia*.

Sed quis hic est, qui recta plateā

cursum hic contendit suum?

Et illud paveo, et hoc formido:

ita tota sum misera in metu.

SCENA SECUNDA.

LAMPADISCUS.

Anum sectatus sum clamore per vias:

Miserrumam habui, ut illac hodie quot modis

Sibi moderatrix fuit, atque immemorabilis!
Quot illi blanditias! quid illi promisi boni!
Quot admoenivi fabricas! quot fallacias!
In quaestione vix exculpsi ut diceret,
Quia ei promisi dolium vini dare.

SCENA TERTIA.

PHANOSTRATA. LAMPADISCUS. MELÆNIS.

Audire vocem visa sum ante aedīs modo
Mei Lampadisci servi. L. non surda es, hera:
Recte audivisti. P. quid agis hic? L. quod gaudcas.
P. Quid id est? L. hinc ex hisce aedibus paulo prius
Vidi exeuntem mulierem. P. illam, quæ meam
Gnatam sustulerat? L. rem tenes. P. quid postea?
L. Dico ei, quo pacto eam ab hippodromo viderim
Herilem filiam nostram sustollere.
P. Extimuit tum illa? M. horret corpus, cor salit.
Nam mihi ab hippodromo memini afferri parvolam
Puellam, camque me mihi supponere.
P. Age perge quaeso, animus audire expetit,
Ut res gesta sit. M. utinam audire non queas!
L. Pergo illa * * dictis: illac te anus
Fortu * * * seras vocat.
Nam illac tibi nutrix est, ne matrem censeas.
Ego te reduco et voco ad divitias, ubi
Tu locere in loculentam familiam:
Unde tibi talenta magna viginti pater
Det dotis. non enim hic, ubi ex Tusco modo
Tute tibi indigne dotem quaeras corpore.
P. An amabo meretrix illa est, quæ illam sustulit?
L. Immo meretrix fuit; sed ut sit, de ea re eloquar.
Jam perducebam illam ad me suadelâ meâ:
Anus ei amplexa est genua, plorans, obsecrans,
Ne deserat se: eam suam esse filiam,

Seque eam peperisse, sancte adjurabat mihi.

Istanc quam quaeris, inquit, ego amicae meae

Dedi, quae educaret eam pro filiola sua.

Et vivit, inquit. ubi ea est? inquam extempulo.

P. Servate me Dei obsecro. M. at me perditis,

P. Quoi illam dedisset exquississe oportuit.

L. Quaesivi: et dixit, meretrici Melaenidi.

M. Meum elocutus est nomen. interii.

L. Ubi elocuta est, ego continuo anum interrogo:

Ubi habitat, inquam, duc ac demonstra mihi.

Avecta est, inquit, peregre hinc habitatum. M. obsipat

Aquilam. L. quo avecta est, eo sequemur. siccine

Agis nugas? periisti, ne hercle hoc longe. destiti

Instare usque adeo, donec se adjurat anus

Jam mihi monstrare. P. at non missam oportuit.

L. Servatur: sed illaec se quandam aiebat mulierem

Suam benevolentem convenire etiam prius,

Commune qua cum id esset sibi negotium.

Et scio venturam. M. me indicabit, et suas

Ad meas miserias addet. P. fac me consciam.

Quid nunc vis facere me? L. intro abi, atque animo bono es.

Vir tuus si veniet, jube domi opperiri,

Ne in quaestione mihi sit, si quid eum velim.

Ego ad anum recurro rursum. P. I. ampadi, obsecro

Cura. L. perfectum ego hoc dabo negotium.

P. Deos teque spero. L. eosdem ego, uti habeas domum.

M. Adolescens asta, atque audi. L. men' mulier, vocas?

M. Te. L. quid negotii est? nam occupatus sum ampliter.

M. Quis istic habitat? L. Demipho dominus meus.

M. Nempe istic est, qui Alcesimarcho filiam

Suam despondit in divitias maxumas?

L. Is ipse est. M. cho tu, quam vos igitur filiam

Nunc quaeritis alteram? L. ego dicam tibi,

Non ex uxore gnatam uxoris filiam.

M. Quid istuc est verbi? L. ex priore muliere
Nata, inquam, meo hero filia est. M. certe modo
Hujus, quae locuta est, quaerere ajebas filiam.
L. Hujus ego quaero. M. quo modo igitur, obsecro;
Haec est prior, quae nupta nunc est? L. conteris
Tu tua me oratione, mulier, quisquis es.
Medioxumam quam duxit uxorem, ex ea
Nata est haec virgo, Alcesimarcho quae datur.
Ea uxor diem obiit. jam scis? M. teneo istuc satis.
Sed ego illud quaero confragosum, quo modo
Prior posterior sit, et posterior sit prior?
L. Prius hanc compressit, quam uxorem duxit domum;
Prius gravida facta est, priusque peperit filiam.
Eam postquam peperit, jussit parvam projici.
Ego eam projecit, alia mulier sustulit:
Ego inspectavi. herus hanc duxit post ibi.
Eam nunc puellam filiam ejus quaerimus.
Quid nunc supina sursum in coelum conspicias?
M. I nunc jam istuc quo properabas, nihil moror.
Nunc intellexi. L. diis hercle habeo gratiam:
Nam ni intellexes, nunquam credo amitteres.
M. Nunc mihi bonae necessum 'st esse ingratiis,
Quamquam esse nolo. rem palam esse intellego.
Nunc egomet potius hanc inibo gratiam
Ab illis, quam illaec indicet me. ibo domum,
Atque ad parentes reduco Silenium.

ACTUS TERTIUS.

MELAENIS. ALCESIMARCHUS. SILENIUM.

Rem elocuta sum tibi omnem: sequere me, mea Silenium,
Ut eorum, quojam esse oportet te, sis potius quam mea.
Quamquam invita te carebo, animum ego inducam tamen,
Ut illud quod tuam in rem bene conducit, consulam.
Nam hic crepundia insunt, quibus

cum te illa olim ad me detulit,

Quae mihi dedit: parentes te ut cognoscent facilius.

Accipe hanc cistellam, Halisca, atque

agedum pulta illas fores.

Dic me orare, ut aliquis intus prodeat propere ocnia.

A. Recipe me ad te, More, amicum

et benevolum. S. mater mea,

Perimus miserae! A. utrum hac

me feriam, an ab laeva latus?

M. Quid tibi est? S. Alcesimarchum.

non vides ferrum tenentem?

A. Ecquid agis? remorare. lumen

linque. S. amabo accurrite,

Ne se interimat. A. ô Salute mea salubrior,

Tu nunc, si ego volo seu nolo, sola me ut vivam facias.

M. Hau! voluisti istuc severum

facere? A. nihil mecum tibi.

Mortuus tibi sum: hanc ut habeo, certum est non amittere.

Nam hercle jam ad me agglutinandam

totam decretum est dare.

Ubi estis servi? ocludite aedes pessulis, repagulis,

Ubi hanc ego tetulero intra Kmen. M. abiit, abstulit

Mulierem, ibo persequar jam illum

intro, ut haec ex me sciat

Eadem, si possum tranquillum facere ex irato mihi.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIM A.

LAMPADISCUS. PHANOSTRATA.

Nullam ego me vidisse credo magis animum excruciatilem

Quam illaec est, quae dudum fassa est

mihi, quæne inficias eat!

Sed eccam heram video. sed quid hoc

ACTUS IV. SCENA I. v. 4.

253

est, haec quod cistella hic jacet
 Cum crepundiis? nec quenquam conspicio alium in via?
 Faciundum est puerile officium: conquiniscam ad cistulam.
 P. Quid agis, Lampadio? L. haec cistella
 numnam hinc ab nobis domo est?
 Nam hinc ab ostio jacentem sustuli. P. quid nuncias
 Super anu? L. scelestiorem in terra nullam esse alteram.
 Omnia inficias ire ea, quae dudum confessa est mihi.
 Nam, hercle, ego illam anum irridere
 me ut sinam? satius est mihi
 Quovis exitio interire. P. di obsecro vestram fidem!
 L. Quid dens obsecras? P. servate
 nos. L. quid est? P. crepundia
 Haec sunt, quibuscum tu extulisti
 nostram filiolum ad necem.
 L. Sanane es? P. haec sunt profecto. L. pergin? P. haec
 sunt. L. si mihi
 Alia mulier istoc pacto dicat, dicam esse ebriam.
 P. Non ecceator cassa memoro. nam
 obsecro, unde haec gentium?
 Aut quis Deus objecit hanc ante ostium nostrum? quasi
 Dedita opera in tempore ipso Spes mihi sancta subvenit.

SCENA SECUNDA.

HALISCA. LAMPADISCU. PHANOSTRATA.

Nisi quid mihi opis
 Di dant, disperii: neque unde auxilium expetam habeo.
 Itaque petulantia mea me animi miseram habet:
 Quae in tergum meum ne veniat, male formido;
 Si hera mea sciat, tam socordem esse, quam sum.
 Quamne in manibus tenui atque accepi hic ante aedis
 Cistellam? ubi ea sit, nescio: nisi, ut opinor,
 Loca haec circiter excidit mihi. mi homines,
 Mi spectatores, facite indicium, si quis

Vidit, si quis eam abstulerit, quisve
 Sustulerit, et utrum hac an illac iter institerit.
 Non sum scitior, quae hos rogem, aut quae fatigem,
 Qui semper malo muliebri sunt lubentes.
 Nunc vestigia hîc si qua sunt, noscitabo.
 Nam si nemo hîc praeteriit, postquam intro abiit,
 Cistella hîc jaceret. quid, hîc? periit opinor.
 Actum est: ilicet me infelicem et scelestam.
 Nulla est, neque ego sum usquam. perdita perdidit me.
 Sed pergam, ut coepi, tamen: quaeritabo.
 Nam et intus paveo, et foris formido: ita nunc
 Utrobique me metus agitat: illo sunt homines misere
 Miseri. ille, nunc laetus est, quisquis est, qui illum habet:
 Quae neque illa illi quicquam usui 'st: mihi esse potest:
 Sed memet moror, quom hoc ago secius.
 Halbsca; hoc age, ad terram aspice, et dispice:
 Oculis investigans astute augura. L. hera.
 P. Hem, quid est? L. haec est. P. quis? L. quoniam
 haec excidit cistella:
 Certe eccum locum signat, ubi ea excidit. P. apparet.
 H. Sed is hac iit: hac socci video vestigium
 In pulvere: persequar hac. in hoc jam loco cum altero
 Constitit. hîc meis turbo oculis modo se objecit:
 Neque prorsum iniit hac: hîc stetit: hinc illuc exiit, hîc
 Concilium fuit. ad duos attinet: hi qui sunt!
 Attat, singulum video vestigium. sed is hac abiit.
 Contemplabor. hinc huc iit: hinc nusquam abiit.
 Actam rem ago. quod periit, periit: meum corium
 Cum cistella: redeo intro. F. mulier, mane: sunt
 Qui volunt te conventam. H. quis me revocat?
 L. Bona foemina, et malus masculus volunt te.
 H. Malum aufer, bonum mihi opus est. postremo, ille
 Plus, qui vocat, scit quod velit, quam
 ego quae vocor. revortor.

Ecquem vidisti quaerere hinc, amabo, in hac regione
Cistellam cum crepundiis, quam ego hinc amisi misera?

Nam dudum ut accurrimus

ad Alcesimarchum, ne suam vitam

Interimeret, tum mihi puto prae timore hinc excidisse

Cistellam. L. haec mulier nostra est, quin
operam damus, hera, parumper.

H. Disperii misera! quid ego meae

herae dicam? quae me opere tanto

Servare jussit, qui suos Silenium parentes

Facilius posset noscere, quae

herae meae supposita est parva;

Quam quaedam meretrix ei

dedit. L. nostram haec rem fabulatur.

Hanc scire oportet filia tua ubi sit, signa ut dicit.

H. Nunc eam volt suae matri et patri,

quibus nata est, reddere ultro.

Mi homo, obsecro, alias res geris, ego tibi meas res mando.

L. Istuc ago: atque istuc mihi cibus est, quod fabulare:

Sed inter rem agendam istam herae

huic respondi, quod rogabat.

Nunc ad te redeo, si quid est opus, dic, impera et tu.

Quid quaeritabas? H. mi homo, et mea mulier, vos saluto.

P. Et nos te. sed quid quaeritas? H. vestigium hic requiro,

Qua aufugit quaedam nescio quo

mibi. P. quid id? quid idnam est?

H. Alienum quod damnum afferat,

et moerorem familiarem.

L. Mala merx, hera, haec et callida

est. P. ecaster ita videtur.

L. Imitatur nequam bestiam et

damnificam. P. quamnam, amabo?

L. Involvolum, quae in pampini folio intorta implicat se:

Itidem haec exorditur sibi intortam hic orationem.

R

Quid quaeritas? H. cistella mihi hîc, mi adolescens, evol

L. In caveam latam oportuit. H. non edepol praeda ma

L. Mirum, quin grex venalium in cistella infuerit una.

P. Sine dicat. L. si dicat quidem. P. age,

loquere tu, quid ibi infuerit.

H. Crepundia una. L. est quidam homo,

qui illam ait se scire ubi sit.

H. At pol ille a quadam muliere,

si eam monstret, gratiam ineat.

L. At sibi, ille quidam, vult dari

mercedem. H. at pol illa quaedam,

Quae illam cistellam perdidit quoidam negat esse; quod

L. At enim, ille quidam, *argentum expetit*. H. *at nequicquam* argentum expetit.

L. At pol ille quidam, mulier, in nulla opera gratuita et

P. Commoda loquelam tuam: tibi nunc proderit confite

Cistellam habere. H. at vos Salus servassit. ubi ea nunc

P. Salvam eccam. sed ego rem meam magnam confabui

Tecum volo. sociam te mihi adopto ad meam salutem.

H. Quid istuc negotii est? aut quis

es? P. ego sum illius mater,

Quae haec gestitavit. H. hîccine

tu ergo habitas? P. ariolare.

Sed quaeso ambages, mulier, mitte, atque hoc age,

Eloquere, unde haec sunt tibi, cito, crepundia.

H. Mea haec herillis gestitavit filia.

L. Mentiris. nam mea gestitavit, non tua.

P. Ne obloquere. L. taceo. P. mulier, perge dicere.

Ub ea est, quae gestitavit? H. hîc in prôximo.

P. Istic quidem edepol mei viri habitat gener.

L. Ne. P. obloquere rursum, perge porro dicere.

Quot annos nata dicitur? H. septem et decem.

P. Mea est. L. ea est, ut *numerus* annorum attulit.

H. Quod *quaerebas*, *repperisti*: jam quaero meam.

L. At pol *bae suas nactae* sunt, quaero tertiam.
 P. Quod quaeritabam, *filiam* invenî meam.
 H. Aequom est tenere, per fidem quod creditum est,
 Ne bene merenti sit malo benignitas.
 Nostra haec alumna est tua profecto filia;
 Et redditura *vera* est tibi tuam: et ea gratia
 Domo profecta est. caeterum ex ipsa obsecro
 Exquirite: ego serva sum. P. aequom postulas.
 H. Illius ego istanc esse malo gratiam.
 Sed istanc cistellam te obsecro ut reddas mihi.
 P. Quid fit Lampadio? L. quod tuum est, teneas tuum.
 P. At me hujus miseret. L. sic faciundum censeo.
 Da isti cistellam, et intro abi cum istac simul.
 P. Tibi auscultabo. tene tu cistellam tibi.
 Abeamus intro. sed quod nomen est tuae
 Dominae? H. Melacnis. P. i, i prae, jam ego te sequar.

ACTUS QUINTUS.

DEMIPHO. LAMPADIO.

Quid hoc negotii est, quod omnes
 homines fabulantur per vias,
 Mihi esse filiam inventam? et Lampadionem me in foro
 Quaesivisse ajunt. L. here, unde
 is? D. ex senatu. L. gaudeo
 Tibi mea opera liberorum esse
 amplius. D. et enim non placet.
 Nihil moror alienâ mihi operâ fieri plures liberos.
 Sed quid istuc est? L. propra ire
 Intro huc ad affinem tuum:
 Filiam tuam jam cognosces. intus ibidem uxor tua est.
 Abi cito. D. praeverti hoc certum 'st rebus aliis omnibus.

C A T E R V A.

Ne expectetis, spectatores, dum illi huc ad vos exeant.

Nemo exibat: omnes intus conficiunt negotium.

Ubi id erit factum, ornamenta ponent. postidea loci,

Qui deliquit, vapulabit; qui non deliquit, bibet.

Nunc quod ad vos spectatores, reliquum relinquitur,

Mere majorum date plausum postremâ in Comoedia.

FINIS.

MARCI
ACCII PLAUTI
EPIDICUS.

PERSONAE.

EPIDICUS,	}	servi.
THESPRIO,		
STRATIPPOCLES,	}	adolescentes.
CHAERIBULUS,		
APOECIDES,	}	senes.
PERIPHANES,		

MILES.
PHILIPPA, mulier.
VIRGO.
FIDICINA.
DANISTA.
GREX.

ACTUS PRIMI

263

SCENA PRIMA.

EPIDICUS. THESPRIO.

Hæus adolescens. T. quis properantem meprehendit pallio?

E. Familiaris. T. fateor. nam odio es nimium familiariter.

E. Respice vero, Thesprio. T. oh! Epidicumne ego conspikor?

E. Certe oculis uteris. T. salve. E. Dii dent, quæ velis.

Venire salvom gaudeo. T. quid

caeterum? E. quod eo assolet,

Caena tibi dabitur. T. spondeo. E. quid? T. me accepturum, si dabis.

E. quid tu? agis ut velis? T. exemplum

adest. E. intellego. eugepac!

Corpulentior videre atque habitior. T. huic gratia.

E. Quam quidem jamdiu te perdidisse oportuit.

T. Minus jam furtificus sum, quam

ante hac. E. quid ita? T. rapio propalam.

E. Dî immortales infelicient, ut tu es gradibus grandibus!

Nam ut apud portum te conspexi, curriculo occoepe sequi:

Vix adipiscendi potestas modo fuit. T. scurra es. E. scia

Te esse quidem hominem

militarem. T. audacter quamvis dicito.

E. Quid ais? perpetuon'

valuisti? T. varie. E. qui varie valent,

Caprigenum hominum non placet mihi,

neque pantherinum genus.

T. Quid tibi vis dicam, nisi quod

est? E. ut illa respondeas probe.

Quid herilis noster filius? valet? T. pugilice atque athletice,

E. Voluptabilem mihi nuncium tuo

adventu attulisti. sed ubi

Est is? T. adveni simul. E. ubi is ergo est? nisi si in vidulo,

Aut si in melina attulisti. T. Dii te perdant. E. te volo

R. 4

Percontari: operam da, opera reddibitur tibi.

T. Jus dicis. E. me decet. T. jam

tu autem nobis praeturam geris?

E. Quem dices digniorem esse hominem

hodie Athenis alterum?

T. At unum a praetura tua, Epidice,

abest. E. quidnam? T. scies.

Lictores duo, duo viminei fasces virgarum. E. vae tibi!

Sed quid ais? T. quid rogas? E. ubi arma sunt Stratippocli?

T. Pol illa ad hostes

transfugerunt. E. armane? T. atque quidem cito.

E. Serione dicis tu? T. serio, inquam: hostes habent.

E. Edepol facinus improbum. T. at

jam ante alii fecerunt idem.

Erit illi illa res honori. E. qui? T. quia antea altis fuit.

E. Mulciber crede arma fecit, quae habuit Stratippocles.

Travolaverunt ad hostes. tum ille prognatus Theti,

Sine, perdat: alia apportabunt ei Nerei filiae.

Id modo videndum est, ut materies suppetat scutariis,

Si in singulis stipendiis is ad hostes exuvias dabit.

T. Supersede istis rebus jam. E. tu

ipse, ubi lubet, finem face.

T. Desiste percunctari. E. eloquere,

ipse ubi est Stratippocles?

T. Est caussa, qua caussa simul mecum

ire veritu 'st. E. quidnam id est?

T. Patrem videre se non volt etiam

nunc. E. quapropter? T. scies.

Quia forma lepida et liberali captivam adolescentulam

De praeda mercatu 'st. E. quid ego ex

te audio? T. hoc quod fabulor.

E. Cur eam emit? T. animi caussa. E. quot

illic homo animos habet?

Nam certo, priusquam hinc ad legionem abiit domo,

Ipse mandavit mihi, ab lenone ut fidicina,
Quam amabat, emeretur sibi. id ei impetratum reddidi.

T. Utcunque in alto ventus
est, Epidice, exin velum vortitur.

E. Vac misero mihi! male perdidit me.

T. quid istuc? quidnam est?

E. Quid? istanc quam emit, quanti eam
emit? T. vili. E. haud istuc te rogo.

T. Quid igitur? E. quot
minis? T. tot. E. quadraginta minis!

T. Id adeo argentum ab Danistâ
apud Thebas sumpsit focnore;

In dies minasque argenti singulas, nummis. E. papae!

T. Et is Danista advenit una cum eo, qui argentum petit.

E. Dî immortales, ut ego interii
basilice! T. quid jam? aut quid est
Epidice? E. perdidit me. T. quis? E. ille

qui perdidit arma. T. nam

Quid ita? E. quia cotidie ipse ad me ab legione epistolas

Mittebat. sed taceam optimum est. Plus

scire satius est, quam loqui

Servom hominem. ea sapientia est. T. nescia

edepol, quid tu timidus es.

Trepidas, Epidice: ita voltum tuum
video. videre commeruisse

Hic, me absente, in te aliquid

mali. E. potin' uti molestus ne sis?

T. Abeo. E. asta, abire hinc non

sinam. T. Quid nunc me retines?

E. Amatne istam, quam emit de praeda? T. rogas? deperit.

E. Detegetur corium de tergo meo. T. plusque

amat, quam te unquam amavit.

E. Juppiter te perduit. T. mitte nunc

jam: nam ille me vetuit domum

Venire: ad Chaeribulum jussit huc in

proximum: ibi manere jussit:

Eo venturus est ipse. E. quid ita? T. dicam. quia patrem

Prius se convenire non volt, neque

conspicari, quam id argentum,

Quod debetur pro illa, dinumeraverit. E. heu

edepol res turbulenta!

T. Mitte me. ut eam nunc jam. E. haecine

ubi scibit senex? puppis

Pereunda est probe. T. quid istuc ad

me attinet, quo tu intereas modo.

E. Quia perire solus nolo, te cupio perire mecum.

Benevolens cum benevolente. T. abi

in malam rem maxumam a me

Cum istac conditione. E. i sane, si quid festinas magis.

T. Numquam hominem quenquam

conveni, unde abierim libentius.

E. Illic hinc abiit: solus es nunc. quo

in loco haec res sit, vides,

Epidice: nisi quid tibi in tete auxilii est, assumptus es.

Tantae in te impendent ruinae, nisi suffulcis firmiter,

Non potes subsistere, itaque in te irruunt montes mali.

Neque ego nunc quomodo me

expeditum ex impedito faciam,

Consilium placet. ego miser perpuli meis dolis senem,

Ut censeret suam sese emere filiam, is suo filio

Fidicinam emit, quam ipse amat, quam

abiens mandavit mihi.

Is sibi nunc alteram ab legione adduxit animi

Causa. corium perdidit: nam ubi senex senserit

Sibi data esse verba, virgis dorsum depoliet meum.

At enim tu praecave. nihil est istuc.

plane hoc corruptum 'st caput.

Nequam homo es, Epidice, qui sibi libido 'st male loqui?

ACTUS I. SCENA I. v. 88.

267

Quia tute te deseris. quid faciam? men' tu rogas?
 Tu quidem antehac aliis solebas dare consilia mutua.
 Quid? aliquid reperiundum est; sed ego cesso ire obviam
 Adolescenti, ut, quid negotii sit, sciam? atque ipse illic est.
 Tristis est. cum Chaeribulo incedit aequali suo.
 Huc concedam, orationem unde horum placide persequar.

SCENA SECUNDA.

STRATIPPOCLES. CHAERIBULUS. EPIDICUS.

Rem tibi sum elocutus omnem, Chaeribule, atque admodum
 Meorum mœrorum atque amorum summam edixi tibi.

C. Praeter aetatem et virtutem stultus es, Stratippocles.

Idne pudeat te, quia captivam, genere progeneratam bono,
 In praeda es mercatus? quis erit, vitio qui id vortat tibi?

S. Qui invident, omnes inimicos mihi istoc facto repperi;
 At pudicitiae ejus nunquam nec vim, nec vitium attuli.

C. Jam istoc probior es, meo quidem
 animo, cum in amore temperes.

S. Nihil agit, qui dissidentem verbis solatur suis.

Is est amicus, qui in re dubia, re juvat, ubi re est optus.

C. Quid tibi me vis facere? S, argenti
 dare quadraginta minas,

Quod Danistae detur, unde ego illud sumpsit foenore.

C. Si hercle haberem, non negarem. S. nam
 quid te igitur retulit,

Beneficum esse oratione, si ad rem auxilium emortuum est?

C. Quin edepol egomet clamore defatigor, differor.

S. Malim istiusmodi mihi amicos furno mersos, quam fore.
 Sed operam Epidici nunc me emere pretio pretioso velim;

Quem quidem ego hominem irrigatum plagis pistori dabo;
 Nisi hodie prius comparassit mihi quadraginta minas,

Quam argenti fuero elocutus ei postremam syllabam.

E. Salva res est: bene promittit: spero servabit item.
 Sine meo sumptu paratae jam sunt scapulis symbolae.

Aggrediar hominem. advenientem peregre

herum suum Stratippoclem,

Salvâ impertit salute servos Epidicus. S. ubi is est? E. adest.

Salvom te gaudeo huc advenisse. S. tam

tibi istuc credo, quam mihi.

E. Benene usque valuisti? S. a morbo valui, ab animo aeger fui,

E. Quod ad me attinuit, ego curavi: quod mandasti mihi,

Impetratum est: empta ancilla 'st, quod tute ad me literas

Missiculabas. S. perdidisti omnem

operam. E. nam quâ perdidisti?

S. Quia meo neque cara est cordi,

neque placet. E. quid retulit

Mihi tantopere te mandare, et mittere ad me epistolas?

S. Illam amabam olim, nunc jam alia cura impendet pectori,

E. Hercle miserum est, ingratum
esse hominem, id quod facias bene.

Ego quod benefeci, malefeci: quia amor mutavit locum,

S. Desipiebam mentis, cum illas scriptas mittebam tibi,

E. Men' piacularum oportet fieri ob stultitiam tuam?

Ut meum tergum stultitiae tuae subdas succidaneum?

S. Quid istic verba facimus? huic homini

opus est quadraginta minis

Celeriter calidis, Danistae quas resolvat, et cito.

E. Dic modo, unde auferre me vis? a quo trapezita peto?

C. Unde libet. nam ni ante Solem occasum elo,

Meam domum ne imbitas: tu te in pistrinum.

E. Facile tu istuc sine periculo et cura, corde libero

Fabulâre. novi ego nostros: mihi dolet, quom ego vapulo.

S. Quid tu nunc? patierin' ut ego me

interimam? E. ne feceris.

Ego istuc accedam periculum potius atque audaciam.

S. Nunc places; nunc ego te laudo. E. patiar

ego istuc quod lubet.

S. Quid de illa fiet fidicina igitur? E. aliquâ reperibitur;

Aliqua ope exolvam, extricabor aliqua. S. plenus consilii es.

Novi ego te. E. est Euboicus miles

locuples, multo auro potens,

Qui ubi tibi istam emptam esse scibit,

atque hanc adductam alteram,

Continuo te orabit ultro, ut illam transmittas sibi.

Sed ubi illa est, quam tu adduxisti

tecum? S. jam faxo huc erit.

C. Quid hic nunc agimus? S. camus

intro huc ad te, ut hunc hodie diem

Luculente habeamus. E. ite intro. ego de re argentaria

Jam senatum convocabo in corde consillarium.

Quoi potissimum indicatur bellum, unde argentum auferam.

Epidice, vide quid agas, ita res subito haec objecta est tibi.

Non enim nunc tibi dormitandum,

neque cunctandi copia est.

At eundem senem oppugnare certum est consilium. i, i, abi

Intro, atque adolescenti dic jam nostro herili filio,

Ne hic foras ambulet, neve usquam veniat obviam seni.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA.

APOECIDES. PERIPHANES.

Plerique homines, quos cum nihil refert,

pudet: ubi pudendum est,

Ibi eos deserit pudor, cum usus est ut

pudeat. is adeo tu es. quid

Est, quod pudendum siet, genere

natam bono, pauperem domum

Ducere uxorem? praesertim eam, qua ex tibi commemoras

Hanc, quae domi est, filiam progeneram. P. revereor filium.

A. At pol ego te credidi uxorem, quam

tu extulisti, pudore exsequi.

Quoque quoties sepulcrum vides,
sacrificas ilico Orco hostijs:
Neque adeo injuria, quia licitum est
eam tibi vivendo vincere.

P. Oh, Hercules ego ful, dum illa
mecum fuit! neque sexta aerumna
Acerbior Herculi, quam illa mihi est objecta. A. pulchra
Edepol dos pecunia est. P. quae
quidem pol non maritata est.

SCENA SECUNDA.

EPIDICUS. APOECIDES. PERIPHANES.

St, st! tacete. habete animum bonum. liquido exeo fora
Auspicio, avi sinistra: acutum cultrum
habeo, senis qui exenterem
Marsupium. sed ecce ipsum ante
aedis conspicio Apoecidae,
Qualis volo, vetulos duo. jam ego
me convertam in hirudinem,
Atque eorum exsugebo sanguinem,
senati qui columen cluent.

A. Continuo ut maritus fiat. P. laudo consilium tuum.

A. Nam ego illum audiui in amorem
haerere, apud nescio quam fidicinam.

P. Id ego excrucior. x. Di, hercle,
omnes me adjuvant, augent, amant.
Ipsi hi quidem mihi dant viam, quo
pacto ab se argentum auferam.

Age nunc jam orna te, Epidice, et
palliolum in collum conjice;
Itaque assimilato, quasi per urbem
totam hominem quaesiveris.

Age, si quid agis. Dii immortales, utinam conveniam do
Periphanem! per omnem urbem.

quem sum defessus quaerere:

Per medicinas, per tonstrinas, in gymnasio, atque in foro,
Per myropolia, et lanienas, circumque argentarias.

Rogitando sum raucus factus, pacis in cursu concidi.

P. Epidice. E. Epidicum quis est qui
revocat? P. ego sum Periphanes.

A. Et ego Apocides sum. E. et ego
quidem sum Epidicus. sed, here, optima

Vos video ambo advenire opportunitate. P. quid rei est?

E. Mane, sine respirem quaeso. P. immo
acquiesce. E. animo male est.

Recipiam anhelitum. A. clementer
requiesce. E. animum advortite:

A legione omnes remissi sunt domum Thebis. A. quis hoc

Scit factum? E. ego ita esse factum
dico. P. scin' tu istuc? E. scio.

P. Qui tu scis? E. quia ego ire vidi milites plenis viis.

Arma referunt, et jumenta ducunt. P. nimis factum bene.

E. Tum captivorum quid ducunt secum! pueros, virgines,

Binos, ternos: alius quinque: fit concursus per vias:

Filios suos quisque visunt. P. hercle rem gestam bene.

E. Tum meretricum numerus tantus,

quantum in urbe omni fuit,

Obviam ornatae occurrebant suis quaeque amatoribus:

Eos captabant. id adeo, qui maxime animum adverterim,

Pleraque hac sub vestimentis secum habebant retia.

Quom ad portum venio, atque ego

illam illuc video praestolari:

Et cum ea tибicinae ibant quatuor. P. quicum, Epidice?

E. Cum illa, quam tuus gnatus

annos multos deamat, deperit.

Ubi fidemque, remque, sequi, teque properat perdere:

Ea praestolabatur illum apud portam. P. viden' veneficam?

E. Sed vestita, aurata, ornata ut

lepide! ut concinne! ut nove!

P. Quid erat induta? an regillam
induculam, an mendiculam,

Impluviatam? ut istae faciunt vestimentis nomina.

E. Utin' impluvium induta eat? P. quid istuc est mirabile?

Quasi non fundis exornatae multae incedant per vias.

At tributus cum imperatus est, negant pendi potesse:

Illis, quibus tributus major penditur, pendi potest.

Quid istae, quae vesti quotannis nomina inveniunt nova:

Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum caesicium,

Indusiatam, patagiata, caltulam, aut crocotulam.

Supparum, aut subminiam, ricam, basilicum, aut exoticum,

Cumatile aut plumatile, cerinum aut

melinum. gerrae maxumae.

Canis quoque etiam ademptum 'st

nomen. E. qui? P. vocant Laconicum.

Haec vocabula auctiones subigunt ut faciant viri.

Quin tu, ut occepisti, loquere. E. occepere aliae mulieres

Duae post me sic fabulari inter sese: ego abscessi solens

Paulum ab illis: dissimulabam me

harum sermoni operam dare.

Nec satis exaudiebam, nec sermonis fallebar tamen,

Quae loquerentur. P. id lubido est

scire. E. ibi illarum altera

Dixit illi, quæ cum ipsa ibat. P. quid? E. taëe

ergo, ut audias.

Postquam illam sunt conspicatae, quam tuus gnatus deperit.

Quam facile et quam fortunate evenit illi, obsecro mulieri,

Liberare quam volt amator! quisnam is est? inquit altera

Illi. ibi nominat Stratippoclem Periphanae filium. P. perii

Hercle! quid ego ex te audio? E. hoc quod

actum. egomet post, ubi illas audiui loqui,

Coepti rursum vorse ad illas pauxillatim accedere,

Quasi retruderet hominum me vis invitum. P. intellego.

E. Ibi illa interrogavit illam : Quis scis? quis id dixit tibi?
Quin hodie allatae sunt tabellae ad eam a Stratippocle, cum
Argentum sumpsisse apud Thebas ab Danista foenore:

Id paratum, et sese ob eam rem id
ferre. P. cedo, ego occidi!

E. Haec sic aiebat : sic audivisse ab se, atque ab epistola.

P. Quid ego faciam nunc? consilium
a te expetesso, Apoecides.

A. Reperiamus aliquid calidi conducibilis consilii.

Nam ille quidem aut jam hinc aderit credo

hercle, aut jam adest. E. si aequom siet

Me plus sapere quam vos, dederim vobis consilium catum,

Quod laudetis, ut ego opinor, uterque. P. ergo ubi est Epidice?

E. Atque ad eam rem conducibile. A. quid
istuc dubitas dicere?

E. Vos priores esse oportet, nos posterius dicere,

Qui plus sapitis. A. eja vero, age dic. E. at deridebitis.

A. Non edepol faciemus. E. immo, si placebit, utitor

Consilium : si non placebit, reperitote rectius.

Mihi istic nec scriitur, nec metitur :

nisi ea, quae tu vis, volo.

P. Gratiam habeo : fac participes nos tuae sapientiae.

E. Continuo arbitretur uxor tuo gnato. atque ut fidicinam

illam, quam is volt liberare, quae illum corrumpit tibi,

Ulciscare : atque ita curetur, usque ad mortem ut serviat.

A. Fieri oportet. P. facere cupio quidvis,

dum id fiat modo. E. hem!

Nunc occasio 'st faciundi, priusquam in urbem advenerit,

Sicut cras hinc aderit : hodie non

venerit. P. qui scis? E. scio.

Quia mihi alius dixit, qui illinc venit, mane hinc affore.

P. Quin tu eloquere : quid

faciemus? E. sic faciendum censeo.

Quasi tu cupias liberare fidicinam animi gratia,

Quasique ames vehementer tu illam. P. quam
ad rem istuc refert? E. rogas?

Ut enim praestines argento, priusquam veniat filius,
Atque ut eam te in libertatem dicas emere. P. intellego.

E. Ubi erit empta, ut aliquo ex
urbe amoveas: nisi quid tua

Secus sententia est. P. imo
docte. E. quid tu autem, Apoecides?

A. Quid ego jam? nisi te commentum
nimis astute intellego.

E. Jam igitur amota ei erit omnis consultatio
Nuptiarum, ne gravetur, quod

velis. A. vive sapis! et placet.

E. Tum tute igitur calide, quicquid acturus, ago.

P. Rem, hercle, loquere. E. et repperi,
hacc te qui abscedat suspicio.

P. Sine me scire. E. scibis:
audi. A. sapit hic pleno pectore.

E. Opus est homine, qui illo argentum deferat pro fidicina.

Nam te illo non aequè opus facto 'st. P. quid
jam? E. ne te censeat

Filii causâ facere. P. docte. E. quo
illum ab illa prohibeas,

Ne qua ob eam suspicionem difficultas eveniat.

P. Quem hominem inveniemus ad eam
rem utilem? E. hic erit optimus.

Hic Poterit cavere recte, Jura qui et Leges tenet.

A. Epidice, habeas gratiam. E. sed ego istuc faciam sedulo.

Ego illum conveniam, atque adducam
huc ad te, quia 'st fidicina,

Atque argentum ego cum hoc feram. P. quanti
emi potest minimo? E. illane?

Ad quadraginta fortasse eam posse emi minimo minas,

Verum, si plus dederis, referam: nihil in ea re captio est.

ACTUS II. SCENA II. v. 112.

279

que id non decem occupatum tibi erit argentum dies.

Quid dum? E. quia enim mulierem

in alius adolescens deperit,

ro opulentus, magnus miles, Rhodius, rector hostium,

oriosus. hic emet illam de te, et dabit aurum lubens.

æ modo: est lucrum hic tibi amplum. P. Deos

dem oro. E. impetras!

Quin tu is intro, atque huc argentum

mis. ego visam ad forum:

idice, eo veni. E. ne abbas, priusquam ego ad te venero.

Usque opperiar. P. sequere tu

ro. E. i, numera, nihil ego te moror.

S C E N A T E R T I A.

EPIDICUS.

illum esse opinor ego agrum in agro Attico

que feracem, quam hic est noster Periphanes:

in ex ocluso atque obsignato armario

cutio argenti tantum, quantum mihi lubet.

Mod pol ego metuo, si senex resciverit,

ulmos parasitos faciat, quae usque attondeant.

me una turbat res ratioque: Apocidi

am ostendam fidicinam aliqua conductitiam.

que id quoque habeo. mane me iussit senex

nducere aliquam fidicinam sibi huc domum,

in rem divinam faceret, cantaret sibi.

conducetur, atque ei praemonstrabitur,

o pacto fiat subdola advorsus senem.

Intro, argentum accipiam ab damno senē.

SCENA PRIMÆ.

STRATIPPOCLES. CHÆRIBULUS.

Expectando exedor miser, atque exenteror, quomodo mihi
Epidici blanda dicta eveniant. nimis diu maeror.

Sitne quid: nec ne sit, scire cupio. C. per illam tibi copiam,

Copiam parare aliam licet: scivi equidem in principio

Illico nullam tibi esse in illo copiam. S. interii hercle ego!

C. Absurde facis, qui angas te animi. S. si

hercle ego illum semel prehendero,

Nunquam irridere nos illum inultum

sinam servom hominem.

Quid illum ferre vis? qui, tibi quo? divitiarum domi maxumae

Sunt, is nummum nullum habes,

nec sodali tuo in te copia 'st.

C. Si, hercle, habeam, pollicear lubens:

verum aliquid, aliqua, aliquo modo,

Alicunde, ab aliquo, aliqua tibi spes

est fore mecum fortunam.

S. Vae tibi muricide homo. C. qui

tibi lubet mihi male loqui?

S. Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo,

alicunde, ab aliquibus blatis,

Quod nusquam 'st: neque ego id

immitto in aures meas. nec mihi

Plus adjumenti ades, quam ille qui nunquam etiam natu 'st.

SCENA SECUNDA.

EPIDICUS. STRATIPPOCLES. CHÆRIBULUS.

Fecisti jam officium tu tuum: me

meum nunc facere oportet.

Per hanc curam quieto tibi licet

esse. Hoc quidem jam periit:

Ni quid tibi hinc in spem referas. hoc oppido politum est.

Crede modo tu mihi. sic ego ago, sic egere nostri,
Pro di immortales, mihi hunc diem dedistis luculentum!
Ut facilem, atque impetrabilem!
sed ego hinc migrare cesso,
Ut importem in coloniam hunc auspicio commeatum!
Mihi cesso, cum sto. sed quid hoc? ante aedes duos sodales,
Herum et Chaeribulum conspicio.
quid hic agitis? accipe hoc sis.
S. Quantum hic inest? E. quantum
sat est, et plus satis: supersit.
Decem minis plus attuli, quam tu Danistae debes,
Dum tibi ego placeam, atque obsequar,
meum tergum floccifacio.
S. Nam quid ita? E. quia ego tuum
patrem faciam perentitidam.
S. Quid istuc est verbi? E. nihil
moror vetera et vulgata verba,
Peratim ductare: at ego sollicitum ductitabo.
Nam leno omne argentum abstulit
pro fidicina: ego resolvi:
Manibus his dinumeravi; patet
suam natam quam esse credit.
Nunc iterum ut fallatur pater, tibi quoque auxilium appareatur,
Inveni viam. ita ego suasi seni, atque hanc habui orationem,
Uti, quom redisses, ne tibi ejus copia esset.
S. Euge, euge! E. ea jam domi est
pro illa. S. teneo. E. nunc auctorem
Dedit mihi ad hanc rem Apocidem,
is apud forum manet me:
Quasi quoi emeret, caveat. S. haud
male. E. jam ipse cautor captu 'st.
Ipse in meo collo tuus pater cruminam collocavit.
Is adornat, adveniens domi extemplo ut maritus fias.
S. Uno persuadebit modo, si illam, quae adducta est mecum,

Mihi ademsit Orcus. E. nunc ego hanc astutiam Institui.
 Deveniam ad lenonem domum
 egomet solus. cum ego docebo,
 Si qui ad eum adveniant, ut sibi datum esse argentum dicat
 Pro fidicinâ. argenti minas se habere quinquaginta.
 Quippe ego qui nudiustertius meis manibus dinumeravi
 Pro illâ tuâ amicâ, quam pater suam fillam esse retur.
 Ibi leno sceleratum caput suum imprudens alligabit,
 Quasi pro illa argentum acceperit,
 quae tecum adducta nunc est.
 C. Vorsutior es, quam rota singularis. E. jam ego parabo
 Aliquam dolosam fidicinam, nummo conductâ quae sit:
 Quae se emptam simulet, quae senes duo docta ludificetur.
 Eam ducet simul Apocides ad tantum patrem. S. ut parate!
 E. Eam permeditatam meis dolis, astutisque onustam
 Mittam. sed nimis longum loquor: diu me estis demorati.
 Haec scitis jam, ut futura sint. abeo. S. bene ambulato.
 C. Nimis doctus ille est ad
 malefaciendum. S. me quidem certo
 Servavit consiliis suis. C. abeamus intro hinc ad me.
 S. Atque aliquanto lubentius quam
 abs te sum egressus intus.
 Virtute atque auspicio Epidici cum praedâ in castra redeo.

S C E N A T E R T I A.

PERIPHANES. APOECIDES. SEXVUS.

Non oris caussa modo homines aequom fuit
 Sibi habere speculum, ubi os contemplarent suum:
 Sed qui perspicere possent cor sapientiae,
 Igitur perspicere ut possint cordis copiam.
 Ubi id inspexissent, cogitarent postea,
 Vitam ut vixissent olim in adolescentia.
 Vel quasi egomet, qui dum filii causâ coeperam
 Ego me excruciare animi, quasi quid filius

Meus deliquisset med erga : aut quasi non plurimum

Malefacta mea essent solida, in adolescentiâ.

Profecto deliramus interdum senes.

Fuit conducibile hoc quidem meâ sententiâ.

Sed meus sodalis it cum prædâ Apocides.

Venire salvom mercatorem gaudeo.

Quid fit? A. dii deaque te adjuvant. P. omen placet.

A. Quoi omni omnes suppetunt res prosperae.

Sed tu hanc intro jubeas abduci. P. heus foras

Exite huc aliquis. duce istam intro mulierem,

Atque audin? S. quid vis? P. cave siris cum filiâ

Mea copulari hanc; neque conspiceret: jam tenes?

In aediculam istanc seorsum concludi volo.

Divortunt mores virgini longe ac lupae.

A. Docte et sapienter dicis. non nimis potest

Pudicitiam quisquam suae servare filiae,

Edepol nae istam tempore gnato tuo

Sumus praemercati. P. quid jam? A. quia dixit mihi

Jamdudum se alius tuum vidisse hic filium.

P. Hanc edepol rem apparabat. A. plane

hercle hoc quidem est.

Nae tu habes servom graphicum, et quantivis precii!

Non caru' st auro contra. ut ille fidicinam

Fecit nescire prorsus, se esse emptam tibi!

Ita ridibundam atque hilaram huc adduxit simul.

P. Mirum, hoc, quî potuit fieri? A. te pro filio

Facturum dixit rem esse divinam domi,

Quia Thebis salvos redierit. P. recte institit.

A. Immo ipse illi dixit, conductam esse eam,

Quae hic administraret ad rem divinam tibi

Facturum hoc dixit, rem esse divinam tibi domi.

Ego illic me autem sic assimulabam quasi

Stolidum, cum bardum me faciebam. P. immo ita deceps.

A. Res magna amici apud forum agitur. ei vale

Ire advocatus. P. at quaeso, ubi erit otium,
 Revortere ad me extemplo. A. continuo hic ero.
 P. Nihil homini amico est opportuno amicis :
 Sine tuo labore, quod velis, actum est tamen.
 Ego si allegassem aliquem ad hoc negotium
 Minus hominem doctum, minusque ad hanc rem callidum,
 Os sublitum esset. itaque me albis dentibus
 Meus derideret filius meritissumo.
 Atque haec stultitia 'st me illi vitio vortere,
 Egomet quod factitavi in adolescentia :
 Quom militabam, pugnis memorandis meis
 Eradicabam hominum aureis, quando occoeperam.
 Sed hic quis est, quem huc advenientem conspicio,
 Suam qui undantem chlamydem quassando facit?

SCENA QUARTA.

MILES. PERIPHANES. FIDICINA.

Cave praeterbitas ulla aedes, quin roges,
 Senex ubi habitat Periphanes Platenius.
 Incertus tuum cave ad me retuleris pedem.
 P. Adolescens, si istunc hominem, quem tu quaeritas,
 Tibi commonstrasso, ecquam abs te inibo gratiam?
 M. Virtute belli armatus promerui, ut mihi
 Omnes mortales deceat agere gratias.
 P. Non repperisti, adolescens, tranquillum locum,
 Ubi tuas virtutes explices, ut postulas.
 Nam strenuiori deterior si praedicat
 Suas pugnas, de illius ore fiunt sordidae.
 Sed istum quem quaeris Periphanem Platenium,
 Ego sum, si quid vis. M. nempe quem in adolescentiâ
 Memorant apud reges, armis, arte duellicâ
 Divitias magnas indeptum? P. immo si audias
 Meas pugnas, fugias manibus demissis domum.
 M. Pol ego magis unum quaero, meas quoi praedicem,

Quam illum qui memoret suas mihi. P. hic non est locus.

Quin tu alium quaeras, quoi centones farcias.

M. Animum advorte, ut, quod ego ad te venio, intellegas.

Meam amicam audivi te esse mercatum. P. attate!

Nunc demum scio ego hunc, qui sit; quem dudum Epidicus

Mihi praedicavit militem. adolescens, ita 'st

Ut dicis. emi. M. volo te verbis pauculis,

Si tibi molestum non est. P. non edepol scio.

Molestum non est, nisi dicis quid velis.

M. Mihi illam ut tramittas: argentum accipias.

P. Habeas. M. nam quid ego apud te parcam proloqui?

Ego illam hodie volo facere libertam meam,

Mihi concubina quae sit. P. te absolvam brevi:

Argenti quinquaginta mihi illa empta est minis,

Si sexaginta mihi denumerantur minae,

Tuas possidebit mulier faxo ferias:

Atque ita profecto, ut eam ex exoneres agro.

M. Estne empta mihi haec? P. istis legibus habeas licet.

M. Conciliavisti pulchre. P. heus, foras educite,

Quam introduxistis fidicinam. atque etiam fides,

Ei quae accessere, tibi addam dono gratiis.

Age, accipe hanc sis. M. quae intemperiae te tenent?

Quas tu mihi tenebras cudis? quin tu fidicinam

Produci intus jubes. P. haec ergo est fidicina.

Hic alia nulla 'st. M. non mihi nugari potes.

Quin tu huc producis fidicinam Acropolistidem?

P. Haec, inquam, est. M. non haec,

inquam, est: non novisse me

Meam rere amicam posse? P. hanc, inquam, filius

Meus deperibat fidicinam. M. haec non est ea.

P. Quid? non est? M. non est. P. unde

haec igitur gentium est?

Equidem hercle argentum pro hac dedi. M. stulte datum

Reor, atque peccatum largiter, P. immo haec ea 'st.

Nam servom misi, qui sectari solet meum
 Gnatum. ipse hanc emit fidicinam. M. hem! istic homo
 Articulatim te concidit; senex, tuus
 Servos. P. quid? concidit. M. nihil: sic suspicio 'st.
 Nam pro fidicina haec supposita est tibi.
 Senex, tibi os est subitum plane et probe.
 P. Ego illam requiram jam, ubi ubi est. bellator, vale,
 Euge: frugi Epidice, frugi es: pugnasti. homo es,
 Qui me emunxisti mucidum, minimi preti.
 Mercatus te hodie est de lenone Apocides?
 Rhodum. F. ego istunc hominem nunquam
 audiavi ante hunc diem,
 Neque me quidem emere quisquam ullâ pecuniâ
 Potuit: plus jam sum libera quinquennium.
 P. Quid tibi negotii est meae domi igitur? F. audes.
 Conducta veni, ut fidibus cantarem seni,
 Dum rem divinam faceret. P. fateor me omnium
 Hominum esse Athenis Artici minimi preti.
 Sed tu novistin' fidicinam Acropolistidem?
 F. Tam facile, quam me. P. ubi
 habitat? F. postquam libera 'st, ubi
 Habitat dum, incerto scio. P. eho!
 ain'? quis eam liberaverit,
 Volo scire, si scis. F. id quod audiavi audes.
 Stratippoclem audiavi Periphani filium
 Absentem curavisse ut fieret libera.
 P. Perii hercle! si isthaec vera sunt planissime,
 Meum exenteravit Epidicus marsupium.
 F. Haec sic audiavi: nunquid me vis cacterum?
 P. Malo cruciatu ut pereas, atque abeas cito.
 F. Fides non reddis? P. neque fides, neque tibi as.
 Propera igitur fugere hinc, si te dii amant. F. abierit.
 Flagitio cum majore post reddes tamen.
 P. Quid nunc? qui in tantis positus sum sententiis.

ACTUS IV. SCENA I. v. 81.

292

Eumne ego sinam impune? immo etiamst alterum
Tantum perdendum est, perdam potius, quam sinam
Me impune irrisum esse habitum, depeculatum eis.
Sic data esse verba praesenti palam!
Atque me minoris facio prae illo, qui omnium
Legum atque jurium fictor, conditor eluct.
Is etiam sese sapere memorat; maleum;
Sapientiozem * * manubrio.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIM A.

PHILIPPA. PERIPHANES.

Si quid est homini miseriartum, quod
miserescat, miser ex animo est.
Id ego experior, quod multa in unum
locum confluunt, quae meum
Pectus pulsant simul: multiplex aerumae
me exercitam habet: paupertas,
Pavor territat mentem animi, neque
ubi meas colloce[m] spes,
Habeo usquam munitum locum. ita
gnata mea hostium est potita:
Neque ea nunc ubi sit nescio. P. P. quis
illaec est mulier, timido
Pectore peregre adveniens, quae ipsa se
miseratur? P. P. in his dictus est
Locis habere mihi Periphanes. P. P. me
nominat haec: credo ego
Illi hospitio usus invenit. P. P. pervelim mercedem dare
Qui monstret eum mihi hominem, aut ubi
habitet. P. P. noscito ego hanc.
Nam videor, nescio ubi, me vidisse prius. estne ea an non
Est, quam animus retur meus? P. P. D.

boni! visitavi antidhac.

PE. Certe ea est, quam in Epidauro pauperculam
memini comprimere.

PH. Plane hic ille est, qui mihi
in Epidauro primus pudicitiam

Pepulit. PE. quae meo compressu
peperit filiam, quam domi

Nunc habeo. PH. quid si adcam? PE. haud
scio an congregiar, si haec ea est.

PH. Sin est is homo, sicut anni multi
me dubiam dant. PE. longa

Dies meum incertat animum. sin ea est,
quam incerto autumo, hanc
Congrediar astu. PH. muliebris adhibenda
mihi malitia nunc est.

PE. Compellabo. PH. orationis aciem contra conferam,

PE. Salva sis. PH. salutem accipio
mihi et meis. PE. quid caeterum?

PH. Salvos sis: quod credidisti,
reddo. PE. haud accuso fidem.

Novin' ego te? PH. si ego te novi,
animum inducam uti noveris.

PE. Ubi te visitavi? PH. inique
injurios. PE. quid jam? PH. quia

Tuae memoriae interpretari me
aequom censes. PE. commode

Fabulata es. PH. mira memoras. PE. hem, istuc rectius
Meministin'? PH. memini.

id. PE. in Epidauro. PH. ah, guttulâ

Pectus ardens mihi aspersisti. PE. virgini pauperculae,
Tuaeque matri me levare paupertatem. PH. tun' is es,

Qui per voluptatem tuam in me
aerumnâ obsevisi gravem?

PE. Ego sum. salve. PH. salva

ACTUS IV. SCENA I. v. 32.

483

fum, quia te esse salvom sentio.

PE. Cedo manum. PH. accipe. aerumnosam
et miseriarum compotem

Mulierem retines. PE. quid est, quod voltus te turbat tuus?

PH. Filiam, quam ex te suscepi. PE. quid
eam? PH. eductam perdidit.

Hostium est potita. PE. habe animum
lenem, et tranquillum face:

Domi meae eccam salvam et sanam:
nam postquam audiivi illico

Ex meo servo illam esse captivam, continuo argentum dedi

Ut emeretur. ille eam rem adeo sobrie et frugaliter

Accuravit, ut alias res est impense improbus.

PH. Fac videam, si me vis. PE. cho Canthara statim jube
Acropolistidem prodire filiam ante aedes meam,

Ut suam videat matrem. PH. remigrat
animus nunc demum mihi.

SCENA SECUNDA.

FIDICINA. PERIPHANES. PHILIPPA.

Quid est, pater, quod me excivisti ante
aedis? PF. ut matrem tuam

Videas, adeas, venienti des salutem atque osculum.

F. Quam meam matrem? PE. quae
exanimata exequitur aspectum tuum.

PH. Quis istaec est, quam tu osculum
mihi ferre jubes? PE. tua filia.

PH. Haecine? PE. haec. PH. egone osculum
huic dem? PE. cur non, quae ex te nata sit?

PH. Tu homo insanis. PE. egone? PH. tu-
te. PE. cur? PH. quia ego hanc quae siet,

Neque scio, neque novi, neque ego hanc
oculis vidi ante hunc diem.

PE. Scio quid erres, quia vestitam

atque ornatum immutabilem
 Habet haec. PH. aliter catuli longe
 olent, aliter sues. nego
 Eam novisse, quae sit. PE. pro Deum
 atque hominum fidem!
 Quid? ego lenocinium facio? qui habeam alienos domo?
 Atque argentum egurgitem domo
 prorsum. quid tu, quae patrem
 Tuum vocas me, atque osculare?
 quid stas stupida? quid taces?
 F. Quid loquar vis? PE. haec negat te
 tuam esse matrem. F. ne fiat,
 Si non volt. equidem hâc invitâ tamen ero matris filia.
 Non me istanc cogere sequom est meam
 esse matrem, si ne volt.
 PE. Cur me igitur patrem vocabas? F. tua
 istaec culpa est, non mea.
 Non patrem ego te nominem
 tu tuam me appelles filiam?
 Hanc quoque etiam, si me appellet filiam, matrem vocem.
 Negat haec, filiam me suam esse,
 non ergo haec mater mea est.
 Postremo haec mea culpa non est: quae didici, dixi omnia.
 Epidicus mihi magister fuit. PE. perli! planstrum perculi.
 F. Nunquid ego ibi peccavi? PE. Si
 hercle te unquam audivero patrem
 Me vocare, vitam tuam ego interimam,
 pessuma. F. non voco.
 Ubi voles pater esse, ibi esto: ubi noles, ne facris pater.
 PH. Quid? ob eam rem hanc emisisti,
 quia tuam gnatam ratus? quibus
 De signis agnoscebas? PE. nullis. PH. quare filiam
 Credidisti nostram? PE. servos Epidicus dimit mihi.
 PH. Quid si servo aliter visum est?

ACTUS IV. SCENA II. v. 40.

non poteras novisse, obsecro?

PE. Quid ego? qui illam, ut primum
vidi; nunquam vidi postea.

PH. Perii misera! PE. ne fle, mulier:
intro abi, habeto animum bonum.

Ego illam reperiam. PH. hinc Athenis
civis eam emit Attieus:

Adolescentem equidem dicebant emisse. PE. inveniam, taceat

Abi modo intro, atque hanc asserva Ciroam, Solis filiam.

Ego relictis rebus Epidicum operam quaerendo dabo:

Si invenio, exitiabilem ego illi faciam hunc, ut fiat dilectus.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIM A.

STRATIPPOCLES. EPIDICUS. DANISTA. VIRGO.

Male morigerus mihi est Danista,

qui de me argentum non petit,

Neque illam adducit quae empta ex praeda

est. sed eccum incedit Epidicus.

Quid illuc est, quod illi caperat frons severitadine?

E. Si undecim Deos praeter sese secum adducat Iuppiter,

Ita non omnes ex cruciatu poterunt eximere Epidicum.

Periphanem emere lora vidi: aderat ibi una Apocides.

Nunc homines me quaeritare credo. senserunt: sciunt

Sibi data esse verba. S. quid agis, mea

commoditas? E. quod miser.

S. Quid est tibi? E. quin tu mihi

adornas ad fugam viaticum,

Priusquam pereo. nam per urbem duo delibacati series

Quaeritant me, in manibus gestant copulas secuntias.

S. Habe bonum animum. E. quippe ego,

quoniam libertas in mundo sita est?

S. Ego te servabo. E. edepol me illi melius, si nacti fuero.

Sed quis est haec muliercula, et illic gravastellus qui venit?

S. Hic est Danista: haec illa est autem,

quam emi ex praeda. E. haecine 'st?

S. Haec. estne ut tibi dixi?

aspecta. E. haec? S. contempla, Epidice.

Usque ab unguiculo ad capillum summum est festivissimam.

Estne? considera: signum pictum pulchre videris.

E. Ex tuis verbis meum futurum

corium pulchrum praedicas:

Quem Apelles atque Zeuxis duo pingent pigmentis ulmeis.

S. Dii immortales, otiose isse admiror. pedibus pulmoneis

Qui perhibetur, prius venisset, quam tu advenisti mihi.

D. Haec edepol remorata med

est. S. siquidem istius gratia

Es remoratus, quod ista voluit, nimium advenisti cito.

D. Age, age, absolve me atque argentum

numera, ne comites morer.

S. Pernumeratum est. D. tene cruminam:

huc inde. S. sapienter venis.

Opperire, dum effero ad te

argentum. D. matura. S. domi est.

E. Satin' ego oculis utilitatem obtineo sincere, an parum?

E. Philippa matre natam, ac Thebis, Epidauri satam,

Videon' ego Telestidem te Periphani filiam?

V. Quis tu homo es, qui meum parentum

nomen memoras, et meum?

E. Non me novisti? V. quod quidem

nunc veniat in mentem mihi.

E. Non meministi me auream ad te afferre natali die?

Lunulam atque anellum aureolum in

digitum? V. memini, mi homo.

V. Tunc is es? E. ego sum, et istic frater

tuus est, alia matre, uno patre.

V. Quid, pater meus? vivu 'st? E. animo

liquido et tranquillo es, tace.

V. Dii me ex perdita servatam cupiunt, si vera autumas.

E. non habeo ullam occasionem, ut apud te falsa fabuler.

S. Accipe argentum hoc, Danista,

hic sunt quadraginta minae.

Si quid erit dubium, immutabo. D. benefecisti! bene vale.

S. Nunc enim tu mea es. V. soror

quidem edepol, ut tu aeque scias.

Salve frater. S. sanan' haec est? E. sana, si appellat suum.

S. Quid? ego modo huic frater factus,

dum intro eo atque exeo?

E. Quod boni est, id tacitus taceas tute tecum, et gaudeas.

S. Perdidisti, et reperisti me, soror. E. stultus tace.

Tibi quidem, quod ames, domi praesto 'st fidicina operâ meâ:

Et sororem in libertatem idem opera concilio mea.

S. Epidice, fateor. E. abi intro, ac jube huic aquam calefieri.

Caetera haec posterius faxo scibis, ubi erit otium.

S. Sequere hac me, mea soror. E. ego

ad vos Thesprionem jussero

Huc transire. sed memento, si quid saeviunt senes,

Suppetias mihi cum sorore ferre. S. facile istuc erit.

E. Thesprio, exi istac per hortum,

affer domum auxilium mihi.

Magna res est: minoris multo facio, quam dudum, senes.

Remeabo intro, ut accurentur advenientes hospites.

Eâdem haec intus edocebo, quae ego scio, Stratippoclem.

Non fugio. domi adesse certum 'st.

neque ille haud objiciet mihi

Pedibus sese provocatum. abeo intro. nimis longum loquor.

SCENA SECUNDA.

PERIPHANES. APOECIDES. EPIDICUS.

Satin' ille hic homo ludibrio nos vetulos decrepitos duos

Habet? A. immo edepol tu quidem

miserum me habes miseris modis.

P. Tace sis modo. sine me hominem

apisci. A. dico ego tibi jam, ut scias.

Alium tibi te comitem melius quaerere: ita, dum te sequor,

Lassitudine invaserunt misero in genua flemina.

P. Quot illic hodie me exemplis iudificatu 'st, atque te?

Ut illic autem exenteravit mihi opes argentarias.

A. Apage illum a me, nam ille

quidem Vulcani irati est filius:

Quaqua tangit, omne amburit: si prope astes, aestu calefacit.

E. Duodecim Deis plus quam in coelo

est Deorum immortalium!

Mihi nunc auxilio adjuutores sunt, et mecum militant.

Quicquid ego malefeci, auxilia mihi et suppetiae sunt domi.

Apolactizo inimicos omnes. P. ubi illum quaeram gentium?

A. Dum sine me quaeras, quaeras

mea caussa vel medio in mari.

E. Quid me quaeris? quid laboras?

quid hunc sollicitas? ecce me.

Num te fugi? num ab domo abssum:

num oculis concessi tuis?

Nec tibi supplico. vincere vis? hem, ostendo manus.

Tu habes lora: ego te emere vidi.

quid nunc cessas? colliga.

P. Illicet. vadimonium ultro mihi hic

facit. E. quin colligas?

P. Edopol mancipium scelestum. E. te profecto, Apocides,

Nihil moror mihi precatorem. A. facile exoras, Epidice.

E. Eho quid agis? P. tuon' arbitrato? E. meo

hercle vero, atque haud tuo,

Colligandae hae sunt tibi hodie. P. at

non lubet. E. non colligo.

P. At mihi magis lubet solutum te

rogitare. E. at nihil scies.

A. Tragulam in te injicere adornat.
nescio, quam fabricam facit.
E. Tibi moram facis, cum ego solutus
asto, alliga, inquam, colliga.
P. At mihi magis lubet solutum te rogare. E. at nihil scies.
P. Quid ago? A. quid agas? mos
geratur. E. frugi es tu homo, Apocides.
P. Cedo manus igitur. E. morantur
nihil, atque arcte colliga.
Nihil vero obnoxiose. P. facto opere arbitraminor.
E. Bene hoc habet: age nunc jam ex
me exquire: rogita quod libet.
P. Qua fiducia ausus primum, quae empta est nudius tertius,
Filiam meam dicere esse? E. libuit: ea fiducia.
P. Ain' tu? lubuit? E. ajo: vel da pignus, ni ea sit filia.
P. Quam negat novisse mater? E. ni ergo matris filia est,
In meum nummum, in tuum talentum
pignus da. P. enim istaec captio 'st,
Sed quis ea est mulier? E. tui gnati
amica, ut omnem *rem* scias.
P. Dedin' tibi minas triginta ob filiam? E. fateor datas:
Et ego argento illam me emisse amicam filii fidicinam,
Pro tuâ filia. istis adeo te tetigi triginta minis.
P. Quomodo me ludificisti de illa conductitia
Fidicina! E. factum hercle vero, et recte factum judico.
P. Quid postremo argento factum
est, quod dedi? E. dicam tibi.
Neque malo homini, neque benigno, tuo dedi Stratippocli.
P. Cur dare ausus? E. quia mihi libitum
est. P. quae haec, malum, ferocia est?
E. Etiam inclamitor quasi servos? P. cum
tu es liber, gaudeo.
E. Merui, ut fierem. P. tu meruisti? E. vise
intro, ego faxo scies

Hoc ita esse. P. quid est negotii? E. jam ipsa res dicet tibi:

Abi modo intro. P. hei, non illuc temere 'st! asserva istunc, Apocides.

A. Quid illuc, Epidice, est

negotii? E. maximâ hercle injuriâ

Vinctus asto, quojus haec hodie operâ inventa est filia.

A. Ain' tu te illius invenisse filiam? E. inveni, et domi est.

Sed ut acerbum est, pro benefactis cum mali messem metas!

A. Quemne hodie per urbem uterque sumus defessi quaerere?

E. Ego sum defessus reperire, vos defessi quaerere.

P. Quid istic oratis opere tanto? meruisse intellego, Ut liceat merito hujus facere. cedo tu, ut exolvam manus.

E. Ne attigas. P. ostende

vero. E. nolo. P. non aequom facis.

E. Nunquam, hercle, hodie nisi supplicium mihi das, me solvi sinam.

P. Optimum atque acquissumum

oras. soccos, tunicam, pallium

Tibi dabo. E. quid deinde

porro? P. libertatem. E. at postea?

Novo liberto opus est quod

pappet. P. dabitur. praebebo cibum.

E. Nunquam, hercle, hodie nisi me

orassis, solves. P. oro te, Epidice,

Mihi ignoscas, si quid imprudens culpâ peccavi meâ.

At ob eam rem liber esto. E. invitus do hanc veniam tibi,

Nisi necessitate cogar. solve sane, si lubet.

GREX.

Hic is homo est, qui libertatem malitiâ invenit suâ.

Plaudite, valet: lumbos surgite atque extollite.

FINIS.

Handwritten notes:
 117
 HM
 25

